

Cofinanțat de
Uniunea Europeană

Studiu extins cu bune practici internaționale privind finanțarea pe bază de performanță în instituțiile de învățământ superior

- versiunea 2 -

Cofinanțat de
Uniunea Europeană

Proiect cofinanțat de Uniunea Europeană
prin Programul Educație și Ocupare

Studiu extins cu bune practici internaționale privind finanțarea pe bază de performanță în instituțiile de învățământ superior

Versiunea 2

Detalii publicație

Studiu extins cu bune practici internaționale privind finanțarea pe bază de performanță în instituțiile de învățământ superior. Versiunea 1

[UEFISCDI](#) – Unitatea Executivă pentru Finanțarea Învățământului Superior, a Cercetării, Dezvoltării și Inovării

Ministerul Educației și Cercetării

Publicat: **Versiunea 2 – Martie 2026**

Autori:

[Ioana Spanache](#), [Ioana Trif](#), Mihaela Iorgulescu Aioanei, [Mariana Chioncel](#), [Adrian Curaj](#)

Contributori:

[Gabriela Jitaru](#), Roxana Mazilescu, [Lăcrămioara Rusu](#)

Lauritz Holm Nielsen, [Alis Oancea](#), [Gunnar Sivertsen](#), [Thomas Zacharewicz](#) (experți Internaționali intervievați)

DOI: 10.5281/zenodo.17625033

*Acest studiu a fost realizat de UEFISCDI și Ministerul Educației și Cercetării în cadrul activităților derulate prin proiectul „[România la orizont 2030: Creșterea relevanței internaționale prin internaționalizarea învățământului superior](#)” (R A4.1.1 - studiu extins bune practici internaționale de finanțare în instituțiile de învățământ superior a cercetării pe bază de performanță), finanțat prin Programul Educație și Ocupare. Proiectul are ca scop creșterea calității învățământului superior românesc și a ofertei de educație și formare profesională, prin dezvoltarea și sprijinirea implementării politicilor de internaționalizare a învățământului superior din România.

Disclaimer:

Acest material reflectă exclusiv opiniile și punctele de vedere ale autorilor și nu reprezintă în mod necesar poziția oficială sau politicile vreunei organizații sau instituții cu care aceștia sunt afiliați.

Studiu extins cu bune practici internaționale privind finanțarea pe bază de performanță în instituțiile de învățământ superior

Cuprins

1. Introducere.....	4
2. Cadru conceptual și metodologic	5
3. Evaluarea cercetării pe bază de performanță - definiții, tipologii și clasificare.....	9
3.1. Ce sunt sistemele de finanțare bazate pe performanța în cercetare (PBRF)? ..	9
3.2. De ce și cum au fost introduse?	11
3.3. Tipologii și moduri de clasificare a sistemelor PBRF.....	12
Indicatori și metode de evaluare	13
Periodicitate și perioade acoperite pentru colectarea datelor	14
Mecanisme de distribuție	14
Guvernanță și responsabilitatea publică.....	14
3.4. Istoricul dezvoltării sistemelor PBRF.....	15
--- Origini și state pioniere.....	15
--- Extinderea timpurie și răspândirea globală	15
--- Evoluția în timp a paradigmelor din evaluarea cercetării	16
3.5. Avantaje și dezavantaje ale sistemelor de tip PBRF conform literaturii de specialitate	18
Avantaje percepute ale sistemelor de tip PBRF.....	18
Dezavantaje și critici ale sistemelor de tip PBRF	19
4. Contextul național privind finanțarea instituțională	21
Finanțarea cercetării în universitățile din România.....	21
Convergența și fragmentarea datelor utilizate în evaluarea și finanțarea universităților din România.....	23
Analiza cheltuielilor de cercetare-dezvoltare în învățământul superior din România	25
5. Analiză comparativă a practicilor din statele selectate	35
5.1. Analiză comparativă – date statistice.....	35
5.2. Analiză comparativă – studii de caz	48
5.3. Studii de caz	52
Norvegia	52
Finlanda	60
Portugalia	69
Suedia	78

Polonia	88
Austria	96
Belgia (Flandra)	104
Regatul Unit.....	114
Olanda.....	121
5. Rezultate obținute din interviurile cu experții internaționali	126
Metodologie: interviuri cu experți internaționali	126
Rezultate interviuri	128
1. Scopurile și funcțiile sistemelor naționale de evaluare a cercetării (RQ1)	128
2. Opțiuni de design și efecte comportamentale (RQ2–RQ3)	131
3. Legătura dintre evaluare și finanțare: condiții de eficacitate, praguri și distorsiuni (RQ3, parțial RQ6)	133
4. Instrumente tranzitorii – rol, limite și condiții de adecvare (RQ4)	136
5. Evaluarea Responsabilă a Cercetării (RRA), Știința Deschisă și impactul societal – în contextul sistemelor naționale de evaluare a cercetării.....	138
6. Mecanisme de protecție în designul sistemelor și reducerea riscurilor (RQ6) .	140
7. Traectorii realiste de etapizare pentru proiectarea și implementarea sistemelor naționale de evaluare a cercetării și PBRF: implicații pentru România (RQ7, sinteză)	142
6. Lecții învățate și posibile direcții pentru statele care doresc să implementeze sisteme de evaluare a cercetării, inclusiv de tip PBRF	144
7. Concluzii generale	146
Referințe.....	148
Anexe	166
Anexa 1 – Structură analiză studii de caz.....	166
Anexa 2 – Grilă de interviu utilizată în interviurile cu experții internaționali.....	167

1. Introducere

1.1. Scopul studiului

Prezentul studiu își propune să analizeze **modelele internaționale de finanțare instituțională a cercetării pe bază de performanță (Performance-Based Research Funding – PBRF) aplicate instituțiilor de învățământ superior**, în vederea identificării elementelor, mecanismelor și principiilor care pot fi relevante pentru contextul României. Studiul examinează modul în care diferite state europene corelează evaluarea performanței cu alocarea fondurilor publice pentru cercetarea universitară, oferind o imagine integrată asupra funcționării acestor sisteme și a efectelor generate în timp.

Analiza a fost realizată inițial în format extins, pe baza unei structuri comune care a urmărit, pentru fiecare stat, **contextul național, clasificarea sistemului de finanțare, mecanismele de evaluare și de alocare a fondurilor, indicatorii utilizați, existența acordurilor de performanță**, precum și **impactul, avantajele, provocările asociate și tendințele recente de reformă**. Ulterior, informațiile au fost sintetizate într-o formă comparabilă, care facilitează observarea diferențelor între modele și a gradului de integrare a criteriilor și mecanismelor de performanță în finanțarea instituțională.

1.2. Grup țintă

Studiul se adresează **universităților și autorităților publice cu rol în finanțarea și evaluarea cercetării**, oferind repere pentru înțelegerea diferitelor modele PBRF și a implicațiilor acestora asupra politicilor instituționale și naționale. Totodată, rezultatele pot fi utile **comunității de cercetare** – cercetători, evaluatori și coordonatori de proiecte – pentru a sprijini o abordare coerentă și responsabilă a evaluării performanței, corelată între nivelurile individual, organizațional și sistemic.

1.3. Context și relevanță

În ultimul deceniu, mai multe state europene au introdus sau consolidat mecanisme de finanțare instituțională bazate pe performanță, cu scopul de a stimula excelența, relevanța și transparența utilizării fondurilor publice pentru cercetare.

Sistemele de finanțare a cercetării bazate pe performanță (PBRF) sunt promovate în numeroase state deoarece sunt considerate instrumente capabile să **îmbunătățească performanța cercetării**, în principal prin stimularea competiției pentru resurse (Jonkers et al., 2016, Hicks, 2012) și prestigiu (Hicks, 2012) și prin **recompensarea excelenței** (Thomas et al., 2020). Ele sunt asociate și cu **creșterea productivității** (Hicks, 2010) și, în unele contexte, cu **îmbunătățirea calității rezultatelor științifice** (Hicks, 2010; EC, 2018), precum și cu **dezvoltarea culturii organizaționale a cercetării și facilitarea schimbărilor instituționale** pozitive (Zacharewicz et al., 2018). Totodată, literatura subliniază potențialul acestor sisteme de a **spori eficiența utilizării resurselor publice** pentru cercetare (Jonkers et al. 2016, Hicks, 2012, Sivertsen, 2023) și chiar de a crește impactul societal al acestora (Jonkers et al., 2016), prin concentrarea investițiilor acolo unde performanța este mai ridicată (EC, 2018). Nu în ultimul rând, PBRF sunt percepute ca mecanisme care conduc la **o mai mare transparență și responsabilizare** în alocarea fondurilor publice (Hicks, 2012; Sivertsen, 2023), oferind totodată

informații strategice pentru guverne și instituții în definirea și monitorizarea strategiilor de cercetare (Arnold & Mahieu, 2018), și servind ca instrumente pentru comunicarea așteptărilor societale către sistemul de cercetare (Sivertsen, 2023).

Studiul este organizat în șase secțiuni principale, completate de o serie de anexe care sprijină analiza. După această **introducere**, care prezintă scopul, contextul și relevanța demersului, precum și grupurile-țintă vizate, secțiunea a doua descrie **cadrul conceptual și metodologic** al cercetării, definind principalele concepte, clasificările utilizate și sursele de date care fundamentează analiza. **Secțiunea a treia** este dedicată sistemelor internaționale de finanțare a cercetării bazate pe performanță (PBRF), oferind o imagine de ansamblu asupra tipologiilor, modelelor și tendințelor de dezvoltare la nivel european și global. **Secțiunea a patra** prezintă contextul național privind finanțarea instituțională a cercetării, și este urmată de **Secțiunea a cincea**, de analiza comparativă a practicilor din statele selectate – Norvegia, Finlanda, Suedia, Polonia, Portugalia, Regatul Unit, Austria, Belgia (Flandra) și Țările de Jos – realizată pe baza unei structuri comune de analiză.

În continuare, secțiunea a șasea este dedicată prezentării rezultatelor obținute în urma interviurilor derulate cu experții internaționali consultați, secțiunea a șaptea sintetizează principalele lecții învățate și conturează direcții potențiale de acțiune relevante pentru state care doresc să implementeze sisteme de tip PBRF, iar secțiunea finală reunește concluziile generale ale studiului.

Documentul este completat de referințe bibliografice și de anexe care includ structura utilizată pentru analiza studiilor de caz și grila de interviu folosită în interviurile cu experții internaționali.

2. Cadru conceptual și metodologic

2.1. Cadrul conceptual

Definirea sistemelor de finanțare a cercetării pe bază de performanță (PBRF)

Sistemele de tip Performance-Based Research Funding (PBRF) reprezintă mecanisme prin care finanțarea instituțională directă alocată universităților și organizațiilor publice de cercetare **se bazează pe evaluarea performanței activităților de cercetare**.

Acestea au apărut în contextul reformelor orientate spre creșterea eficienței, transparenței și competitivității internaționale a sistemelor de cercetare și inovare, fiind astăzi utilizate, sub diverse forme, în mai multe state membre UE și nu numai.

Conform lui Sivertsen (2023), sistemele PBRF pot fi definite ca *“systematic mechanisms for the allocation of institutional funding for research based on an evaluation of research performance.”*

În literatura de specialitate, PBRF sunt considerate instrumente de guvernanță bazate pe performanță, ce urmăresc:

- crearea de stimulente pentru îmbunătățirea calității cercetării;
- dezvoltarea capacității instituționale de planificare strategică;
- orientarea activității de cercetare către impact societal, deschidere și colaborare;

- asigurarea unei distribuții transparente și bazate pe dovezi a fondurilor publice.

Tipologii ale sistemelor PBRF

În analiza comparativă a modelelor internaționale am pornit de la clasificările propuse de Sivertsen (2017, 2023) și Zacharewicz et al. (2019), completate de interpretările OECD privind performance-based funding mechanisms.

Tip sistem	Descriere generală	Exemple state	Caracteristici-cheie
1. Evaluation-based (peer review)	Finanțarea se bazează pe evaluarea periodică a calității cercetării de către paneluri de experți. Evaluarea poate include și indicatori scientometrici ca suport.	UK, Portugalia, Italia, Republica Cehă, Franța, Noua Zeelandă, Letonia	Peer review, cicluri de 4–7 ani, analize calitative și narrative, pot include un accent pe impact și cultură organizațională
2. Indicator-based	Finanțarea se alocă anual, prin formule bazate pe indicatori cantitativi privind activitatea de cercetare, inovare și nu numai (publicații, doctoranzi, granturi, colaborări etc.).	Norvegia, Finlanda, Belgia (Flanders), Danemarca, Polonia, Suedia, Estonia	Mecanism automatizat, utilizare a bazelor de date naționale și internaționale, indicatori ponderați; cost redus, predictibil
3. Performance Agreements	Finanțarea se realizează prin contracte multianuale de performanță între stat și universități, cu indicatori și ținte convenite.	Austria, Finlanda, Olanda, Elveția, Danemarca	Mecanism negociat (în funcție de profilul și prioritățile universităților și de la nivel național); flexibilitate și predictibilitate ridicate; accent pe relevanță și calitate

Această clasificare, precum și cea mai recentă, propusă de Rushforth et al, au fost utilizate pentru a poziționa sistemele analizate (NO, FI, PL, PT, SE, UK, AT, BE-Flandra, NL) în funcție de mecanismul dominant, ținând cont că în practică multe modele sunt hibride, combinând indicatori cantitativi cu evaluare calitativă și acorduri instituționale.

2.2. Metodologia studiului

Abordare generală

Studiul adoptă o abordare comparativă și descriptiv-analitică, combinând:

- analiza documentară (desk research) a mai multor surse internaționale și naționale, inclusiv analiză conceptuală;

- analiza statistică transversală bazată pe date comparabile;
- interviuri calitative cu experți și reprezentanți instituționali din țările selectate.

Prin intermediul acestora, studiul urmărește să identifice mecanismele-cheie, indicatorii, provocările și rezultatele asociate sistemelor PBRF, pentru a extrage elemente de interes în context național.

Surse de date

Surse statistice și baze de date internaționale:

- Eurostat – cheltuieli pentru cercetare și dezvoltare pe sector instituțional, în funcție de sursele de finanțare (GERD), alocare pentru cercetare, dezvoltare și inovare, totală și din Fondurile Universitare Generale (HERD) și pondere cercetători (FTE) din populația activă, pe sector;
- European Higher Education Sector Observatory (EHESO) - publicații științifice în Sistemul de Învățământ Superior (SÎS), ponderea articolelor științifice aflate între cele mai citate 1% și 10% reviste academice, ponderea co-publicațiilor internaționale și granturi Consiliul European de Cercetare (ERC);
- OECD Main Science and Technology Indicators (MSTI) - coinvenție internațională, patente IP5, patente triadice;
- UNESCO Institute for Statistics;
- Horizon dashboard - participări unice la Acțiunile Marie Skłodowska-Curie (MSCA), participări unice (organizații beneficiare) Orizont 2020 și Orizont Europa, total și per tipuri de instituții, proiecte Orizont 2020 și Orizont Europa, total și per tipuri de instituții, rata de succes, total și per tipuri de instituții, contribuția netă Orizont 2020 și Orizont Europa, total și per tipuri de instituții;
- Leiden Ranking – performanță instituțională în cercetare, în funcție de nr. articolelor în cele mai citate publicații de cercetare;
- QS World University Ranking - performanța SÎS în funcție de pozițiile universităților în clasamentul general și în ceea ce privește rețeaua internațională de cercetare și numărul citărilor per facultate;
- Times Higher Education World University Ranking (THEWU) - performanța SÎS în funcție de pozițiile universităților în clasamentul general și în ceea ce privește mediul de cercetare și calitatea cercetării;
- Shanghai Ranking - performanța SÎS în funcție de pozițiile universităților în clasamentul general și în funcție de publicații;
- European Innovation Scoreboard - clasificare state și intensitatea inovării și cercetării;
- Research and Innovation Observatory (RIO) Country Reports – contexte și tendințe de politică;
- World Higher Education Database (IAU/UNESCO) – date privind sistemele universitare.

Surse secundare și rapoarte naționale

- documente de strategie și legislative, rapoarte din fiecare stat inclus în analiză;
- analize realizate de organizații precum Comisia Europeană, OECD, EUA ș.a.;
- literatură științifică privind finanțarea cercetării bazate pe performanță în universități;
- documente și rapoarte ale agențiilor naționale de finanțare a cercetării (Fundação para a Ciência e a Tecnologia, UK Research and Innovation etc.);

- Planuri de acțiune CoARA ale organizațiilor de finanțare a cercetării din statele incluse în analiză, în anumite cazuri.

Surse primare:

- Interviuuri semistructurate cu experți internaționali relevanți pentru subiectul PBRF, pentru validarea și completarea informațiilor obținute prin desk research.

Structura de analiză utilizată

Analiza fiecărui sistem național de finanțare a cercetării bazată pe performanță urmează o structură comună, stabilită la începutul activității, în luna Septembrie 2024. Această structură asigură comparabilitatea între țări și coerența interpretărilor rezultate.

Într-o primă etapă, pentru fiecare stat este prezentat contextul general, care include principalii indicatori macro privind finanțarea activităților de cercetare-dezvoltare-inovare (CDI), performanța universităților, poziționarea acestora la nivel internațional și informații mai generale despre sistemul de învățământ superior și cercetare din statul analizat, pentru o mai bună înțelegere a contextului.

Ulterior, este realizată clasificarea sistemului conform tipologiilor propuse de Sivertsen (2023) și Zacharewicz (2019), evidențiindu-se dacă sistemul analizat este bazat predominant pe evaluare, pe indicatori sau pe acorduri de performanță, precum și posibilele forme hibride sau evoluțiile recente ale acestuia.

Secțiunea dedicată **descrierii modelului** prezintă pe scurt istoricul și rațiunile care au condus la introducerea mecanismului respectiv, explică modul de finanțare și alocare a resurselor – inclusiv formulele utilizate, ponderile indicatorilor și principalele componente ale sistemului – și detaliază mecanismele de evaluare, criteriile și indicatorii aplicați, precum și abordarea. Acolo unde este cazul, sunt incluse și informații privind existența și funcționarea acordurilor de performanță între autorități și instituții.

O secțiune separată este dedicată **impactului și rezultatelor obținute**, sintetizând concluziile evaluărilor și revizuirilor efectuate asupra sistemului, precum și efectele observate în timp asupra calității cercetării, gradului de internaționalizare și guvernancei instituționale.

Partea de discuții explorează punctele forte și limitările fiecărui model, principalele provocări întâmpinate și soluțiile adoptate la nivel național. În completare, sunt analizate abordările noi în evaluarea cercetării, precum gradul de integrare a principiilor evaluării responsabile (RRA), implicarea în inițiative precum CoARA, și măsura în care sunt recunoscute contribuțiile diverse ale cercetătorilor, inclusiv aspecte legate de Open Science și impact societal.

Studiul pentru fiecare țară se încheie cu o secțiune de concluzii, care sintetizează lecțiile învățate, elementele considerate relevante pentru contextul românesc. Structura de analiză este inclusă în Anexele la acest studiu.

Limite și limitări

Studiul de față are un caracter exploratoriu și comparativ, iar interpretarea rezultatelor trebuie realizată ținând cont de o serie de limitări inerente. În primul rând, **disponibilitatea și**

comparabilitatea datelor privind finanțarea cercetării diferă semnificativ între state. Nu toate țările publică informații detaliate privind structura finanțării instituționale, proporția alocată pe criterii de performanță sau formulele exacte de calcul. În unele cazuri, datele sunt agregate la nivel de sistem, fără o descompunere clară între componentele de bază și cele de performanță, ceea ce limitează precizia analizei comparative.

De asemenea, sistemele de tip PBRF sunt **dinamice și în continuă transformare**, fiind adesea integrate în reforme mai ample ale finanțării și evaluării cercetării. În consecință, informațiile disponibile reflectă situația dintr-un anumit moment în timp și pot să nu surprindă complet tranzițiile recente sau ajustările în curs. În plus, variațiile de context – instituțional, legislativ, economic sau cultural – fac ca modelele analizate să nu poată fi comparate strict pe o bază unu-la-unu, ci mai degrabă prin prisma principiilor și a mecanismelor generale pe care le ilustrează.

O altă limitare derivă din **natura calitativă a unor surse utilizate**. Deși aceste surse oferă o perspectivă valoroasă și contextualizată, interpretarea lor poate fi influențată de diferențele de percepție, de cadrul instituțional specific sau de stadiul reformei în fiecare stat. Totodată, unele informații privind rezultatele și impactul sistemelor PBRF se bazează pe evaluări naționale sau rapoarte de sinteză care pot avea metodologii diferite și niveluri variabile de detaliu.

În acest context, concluziile studiului trebuie privite ca **repere orientative pentru înțelegerea diversității de modele** și pentru identificarea unor principii generale care pot inspira adaptări ulterioare în România. Analiza nu oferă soluții prescrise, ci evidențiază tendințe, lecții și elemente de design instituțional care pot sprijini procesul de reflecție strategică și de coerență între evaluare, finanțare și dezvoltarea capacităților de cercetare la nivel național.

3. Evaluarea cercetării pe bază de performanță - definiții, tipologii și clasificare

3.1. Ce sunt sistemele de finanțare bazate pe performanța în cercetare (PBRF)?

Sistemele de finanțare bazată pe performanță în cercetare (PBRF) reprezintă mecanisme instituționale prin care finanțarea publică pentru cercetare este alocată universităților și organizațiilor publice de cercetare pe baza performanței acestora, evaluată prin indicatori sau procese de evaluare calitativă. În esență, aceste sisteme reprezintă instrumente de politici publice menite să asigure o distribuție transparentă, competitivă și eficientă a resurselor către organizațiile care demonstrează rezultate de calitate în activitatea de cercetare. Cea mai des citată definiție provine de la Diana Hicks (2012, p.260), care descrie PBRF ca „**sisteme naționale de evaluare a rezultatelor cercetării, folosite pentru distribuirea finanțării pentru cercetare către universități**”. Această definiție a fost ulterior adoptată

și menționată în mai multe studii (inclusiv Jonkers & Zacharewicz 2016, Sivertsen 2017 și 2023, Zacharewicz et al. 2019 ș.a.). În continuare, această definiție este utilizată ca reper conceptual, întrucât studiul se concentrează asupra modelelor de tip PBRF orientate către alocarea finanțării instituționale a cercetării pe bază de performanță în cadrul instituțiilor de învățământ superior, excluzând alte tipuri de organizații de cercetare.

Pe baza acestei perspective, atât Hicks (2012), cât și Zacharewicz et al. (2018) ulterior, identifică o serie de criterii esențiale pe care un sistem trebuie să le îndeplinească pentru a fi considerat PBRF:

- **Evaluează cercetarea** – evaluările care se concentrează doar pe programele de studii sau de predare sunt excluse;
- **Evaluarea se realizează ex post** – evaluările propunerilor de cercetare pentru finanțarea proiectelor sunt evaluări ex ante și sunt excluse.
- **Includ evaluarea rezultatelor cercetării** – sistemele care alocă finanțare doar pe baza numărului de doctoranzi și a finanțării externe a cercetării sunt excluse.
- **Distribuția guvernamentală a finanțării cercetării trebuie să depindă de rezultatele evaluărilor** - Evaluările ex post utilizate doar pentru a oferi feedback sunt excluse.
- **Este un sistem național** – inițiativele interne ale universităților (de evaluare a propriei cercetări) nu sunt incluse în această categorie.

De asemenea, Arnold și Mahieu (2018) spun despre aceste sisteme că utilizează performanța anterioară pentru a ghida alocarea unei părți din finanțarea instituțională și că se bazează pe două componente: un proces de evaluare care judecă calitatea cercetărilor anterioare pe baza unei serii de criterii; și 2, o formulă de finanțare, care convertește această evaluare a calității în fonduri alocate. Astfel, cele două componente plasează organizațiile de cercetare într-un proces de competiție, în care cele care obțin rezultate mai bune obțin și un procent mai mare de alocare de fonduri.

Pe de altă parte, unii autori au propus o perspectivă mai largă pe acest subiect, prin care **sistemele naționale de evaluare a cercetării** sunt descrise drept „seturi organizate de proceduri pentru evaluarea meritelor cercetărilor efectuate în organizații finanțate public, care sunt implementate în mod regulat, de obicei de către stat sau agenții delegate de stat” (Whitley, 2007, 6). Această definiție recunoaște că sistemele de evaluare a cercetării de la nivel național pot avea obiective diferite, inclusiv obiective ce nu includ întotdeauna alocarea finanțării.

În linie cu această perspectivă, Rushforth et al. au propus în 2025 o nouă tipologie pentru sistemele de evaluare a cercetării care identifică mai multe scopuri posibile ale acestora cum ar fi:

- Alocare finanțare
- Evaluare comparativă și reputație
- Responsabilitate în fața guvernului sau a societății
- Învățare organizațională și dezvoltare strategică
- Promovare a cercetătorilor individuali
- Acreditare

Dintre acestea sistemele de tip PBRF au fost asociate mai frecvent cu primele trei scopuri.

Conform Rushforth et al. (2025), pe lângă PBRF, sistemele naționale de evaluare a cercetării pot îmbrăca și alte forme, în funcție de efectele pe care acestea le au asupra finanțării și reputației și scopul urmărit. Acest aspect a fost observat și prin derularea studiului de față, chiar din 2022, când a fost publicată prima variantă a analizei sistemului național de evaluare a cercetării din Olanda – Strategy Evaluation Protocol. (Chioncel et al., 2022) Sistemul din Olanda, analizat și în cadrul studiului de față a fost introdus începând cu anul 1994 cu scopul de a promova responsabilitatea (accountability) precum și pentru a sprijini învățarea și dezvoltarea organizațională și este și astăzi decuplat de modul în care se alocă finanțarea pentru cercetare.

Pe de altă parte, alți autori, precum Arnold și Mahieu (2018) diferențiază sistemele de tip PBRF în funcție de obiectivele de politici pe care acestea le urmăresc (similar cu distincția făcută de Rushforth et al. (2025) în funcție de scopuri), considerând că acestea nu se reduc la distribuirea fondurilor pentru cercetare:

- Îmbunătățirea calității cercetării și a competitivității unui stat în cercetare;
- Orientarea comportamentelor pentru a corecta disfuncționalități ale sistemului,
- Consolidarea responsabilității publice (accountability)
- Producerea de informații strategice utile planificării la nivel instituțional și național.

3.2. De ce și cum au fost introduse?

Sistemele de finanțare a cercetării de tip PBRF au început să fie utilizate și să capete importanță în contextul introducerii unor mecanisme de piață în sectorul învățământului superior, **cu scopul de a spori responsabilitatea actorilor implicați, eficiența utilizării fondurilor publice și legitimitatea cercetării finanțate din bani publici**. Aceste transformări au fost susținute de convingerea, tot mai împărtășită la nivel internațional, că **cercetarea publică joacă un rol esențial în dezvoltarea societăților competitive bazate pe cunoaștere** (Whitley și Gläser 2007, apud. Sivertsen 2017).

În sprijinul acestei direcții, Comisia Europeană (2012) a recomandat statelor membre să introducă sau **să consolideze finanțarea competitivă**, fie prin apeluri pentru propuneri de proiecte, fie prin evaluări instituționale, **ca principale modalități de alocare a fondurilor publice pentru cercetare și inovare**. De asemenea, Concluziile Consiliului din noiembrie 2011 subliniau importanța mecanismelor de finanțare legate de performanță pentru îmbunătățirea guvernanței sistemului de învățământ superior, încurajând o mai bună identificare a costurilor reale ale educației și cercetării și o direcționare mai atentă a cheltuielilor, inclusiv prin mecanisme care introduc elemente de competiție (EC 2011, Key policy issues for Member States and higher education institutions).

Pe acest fundal, un număr ridicat de state membre ale Uniunii Europene, dar și din afara spațiului european, au introdus mecanisme de finanțare bazate pe performanță pentru a crește eficiența modului de alocare a resurselor către cercetare și inovare. Într-un articol din 2018, Zacharewicz et al. spuneau că multe țări europene *‘au introdus, introduc sau au în vedere introducerea unor astfel de sisteme’* (p.111). Pe de altă parte, introducerea și dezvoltarea acestor sisteme trebuie înțelese în contextul mai larg al transformărilor profunde prin care a trecut mediul universitar în ultimele decenii,

sub influența principiilor de New Public Management și a tendinței de evaluare a performanței în sectorul public.

Primul exemplu de sistem național de tip PBRF a fost introdus în **Regatul Unit**, unde **evaluarea cercetării a fost utilizată pentru prima dată în 1986 ca instrument pentru alocarea finanțării**. În 1985, University Grants Committee (UGC) – comitetul guvernamental responsabil de distribuirea granturilor către universitățile britanice – a anunțat organizarea primului exercițiu național de evaluare a cercetării (Research Assessment Exercise, RAE), desfășurat în 1986. Scopul declarat al acestui exercițiu era de a permite o finanțare selectivă a cercetării la nivel de departamente universitare, pentru a evita reducerile bugetare în unitățile considerate performante (Bence, The Evolution of the UK's Research Assessment Exercise: Publications, Performance and Perceptions, Journal of Educational Administration and History, 2005, 37(2), pp. 137–155).

Conform lui Sivertsen (2017), Regatul Unit deține astăzi cel mai cunoscut sistem PBRF bazat pe evaluarea cercetării – Research Excellence Framework (REF). Acesta a evoluat din exercițiul RAE inițial, introdus în 1986, care utiliza evaluarea prin peer review a performanțelor individuale ca bază pentru alocarea finanțării. Dacă în prima etapă scopul principal era clar alocativ, în timp, accentul s-a mutat treptat spre evaluarea propriu-zisă a calității cercetării. Astfel, REF a devenit parte integrantă a culturii și politicii de cercetare din Regatul Unit, fiind perceput astăzi mai degrabă ca un sistem de evaluare a cercetării decât ca un mecanism pur de distribuire a fondurilor.

3.3. Tipologii și moduri de clasificare a sistemelor PBRF

Pe baza analizei realizate de Sivertsen (2017, 2023), sistemele PBRF pot fi clasificate în trei tipuri principale, diferențiate prin mecanismul predominant utilizat pentru evaluarea performanței și alocarea finanțării:

1. **Sisteme bazate pe evaluarea cercetării (evaluation-based)** – aceste sisteme au un dublu scop: alocarea de finanțare și evaluarea calității cercetării. Finanțarea se realizează în urma unui proces de evaluare periodic (de regulă, o dată la câțiva ani), bazat pe paneluri de experți și o abordare de tip peer review. Indicatorii scientometrici pot fi utilizați în sprijinul deciziilor experților, fără a constitui singurul criteriu de evaluare.
 - Exemple de state (2017): Italia, Lituania, Portugalia, Regatul Unit.
 - Exemple de state (2023): Italia, Portugalia, Regatul Unit, Republica Cehă, Franța, Letonia, Noua Zeelandă.
2. **Sisteme bazate pe indicatori (indicator-based)** – finanțarea se alocă anual, în baza unui set de indicatori cantitativi referitori la activitățile de cercetare și, în unele cazuri, și la alte dimensiuni (educație, inovare, transfer de cunoștințe). O parte dintre acești indicatori sunt scientometrici, iar valorile lor sunt utilizate direct în formulele de finanțare.
 - Exemple de state (2017): Croația, Republica Cehă, Belgia (Flandra), Danemarca, Estonia, Finlanda, Norvegia, Polonia, Slovacia.
 - Exemple de state (2023): Croația, Belgia, Danemarca, Estonia, Finlanda, Norvegia, Polonia, Slovacia, Suedia.

3. **Sisteme bazate pe acorduri de performanță** (performance agreements) – finanțarea se stabilește prin contracte sau acorduri multianuale între autoritățile publice și instituțiile de cercetare, care includ obiective, indicatori și ținte specifice. Aceste acorduri permit o flexibilitate mai mare și o aliniere la prioritățile strategice naționale sau instituționale.

- Exemple de state (Sivertsen 2023): Austria, Danemarca, Estonia, Finlanda, Țările de Jos, Elveția.

Pe lângă aceste tipuri de sisteme, studiul de față analizează și sisteme de evaluare a cercetării de la nivel național, care nu sunt legate însă în mod direct de finanțare, cum este cazul Olandei și al sistemului Strategy Evaluation Protocol (mai multe informații sunt incluse în studiul de caz despre acesta).

Lista acestor exemple este bazată pe sinteza realizată de Zacharewicz et al. (2019), completată cu informații din Jonkers & Zacharewicz (2016), Dohmen (2016) și Kulczycki et al. (2017). După cum arată autorii, toate cele trei tipuri prezintă puncte tari și slabe, variind în funcție de costuri, organizare, metode de evaluare, transparență, legitimitate și gradul de influență asupra comportamentului organizațional și a producției științifice (Aagaard, Bloch și Schneider 2015, apud. Sivertsen 2017).

Iar Hicks le caracteriza în 2012 drept „sisteme complexe, dinamice, care echilibrează evaluarea inter pares și indicatorii, care țin cont de diferențele dintre domenii și care implică consultări îndelungate cu comunitatea academică și transparență în ceea ce privește datele și rezultatele”. (p.251)

Indicatori și metode de evaluare

Metodele de evaluare pot varia semnificativ de la un sistem la altul. Unele sisteme se bazează în principal pe evaluarea peer review, altele pe indicatori cantitativi, iar multe utilizează combinații ale ambelor abordări (Zacharewicz et al., 2018). Echilibrul dintre evaluarea de tip peer review și utilizarea de indicatori cantitativi rămâne o tensiune persistentă, multe sisteme aspirând să funcționeze pe baza unei abordări de tipul **informed peer review**, prin care indicatorii cantitativi susțin, dar nu înlocuiesc, evaluările realizate de experți (Rushforth et al, 2025).

La fel, și indicatorii utilizați pot varia de la un sistem la altul. Dintre aceștia, indicatorii bibliometrici sunt utilizați pe scară mai largă, în special în cazul sistemelor ce implică alocarea finanțării pe bază de indicatori – numărul de publicații, număr citări și evaluări bazate pe jurnale academice. Anumite sisteme atribuie publicațiilor ponderi diferite în funcție de tipul lor și de prestigiul sau impactul de citare al canalului de publicare. Evaluările pot fi completate și prin analize ale impactului de citare la nivelul fiecărei publicații. (Zacharewicz et al., 2018)

Dincolo de indicatorii bibliometrici, sistemele pot încorpora indicatori de performanță suplimentari, precum cei privitori la brevete, venituri atrase din cercetarea contractuală, activități de technology transfer, companii spin-offs create, indicatori privind internaționalizarea și chiar indicatori privind diversitatea, cum ar fi componenta de gen. (Zacharewicz et al., 2018, 2019, Sivertsen 2023)

Periodicitate și perioade acoperite pentru colectarea datelor

Sistemele PBRF și sistemele naționale de evaluare a cercetării în general prezintă, de asemenea, variații considerabile și în ceea ce privește frecvența evaluărilor și perioadele acoperite în colectarea datelor. În general, sistemele bazate pe indicator pot avea o recurență mai frecventă, chiar anuală, în timp ce evaluările de tip peer review se realizează la intervale mai mari (Hicks, 2012). Unele state, cum este cazul Marii Britanii, intervalul dintre evaluări a fost extins de-a lungul timpului, trecând treptat de la trei, la patru, la cinci și în final la șapte ani între ciclurile de evaluare (sistem RAE, actualmente REF).

Și perioadele folosite pentru colectarea datelor pot să difere semnificativ, variind de la un an în cazul sistemului Norvegian și între 5 și 12 ani înainte de momentul calculului în cazul unora dintre indicatorii bibliometrici utilizați ca parte a BOF-Key din Belgia Flandra (a se vedea studiile de caz despre sistemele din Belgia, Flandra, și Norvegia).

Mecanisme de distribuție

Sistemele PBRF influențează alocarea finanțării prin mecanisme diferite, ceea ce face ca impactul lor bugetar să varieze considerabil între țări. În unele state, aproape întreaga finanțare instituțională pentru cercetare depinde direct de rezultatele obținute în evaluările PBRF, în timp ce în altele aceste sisteme au consecințe economice mai reduse, fiind utilizate în principal pentru monitorizare și responsabilitate publică (exemplu: cazul Norvegiei) (Sivertsen 2023).

Transformarea rezultatelor evaluării în resurse financiare se realizează prin formule de finanțare specifice fiecărui sistem. Aceste formule transmit semnale și creează stimulente organizaționale diferite, influențând comportamentele instituțiilor. În anumite sisteme sunt folosite formule „dezechilibrate”, în care instituțiile cu performanțe ridicate sunt recompensate într-o măsură mai mare comparativ cu celelalte. O astfel de abordare urmărește concentrarea resurselor în jurul „excelenței” și stimularea competitivității. (Comisia Europeană, 2018)

În ceea ce privește nivelul la care se poate face evaluarea și nivelul la care se distribuie finanțarea, au fost observate de asemenea diferențe. Iar unitatea de evaluare poate chiar să difere uneori față de unitatea de finanțare. Conform Rushforth et al. (2025), evaluarea se poate face la următoarele niveluri: discipline din cadrul unei instituții, instituțiile în totalitate, unitățile sau grupurile de cercetare din cadrul unei instituții, sau cercetători individuali. De exemplu, sistemul REF din Regatul Unite evaluează până la 34 de unități din cadrul universităților, însă

Guvernanță și responsabilitatea publică

Conform analizei recente coordonată de către Alex Rushforth și Gunnar Sivertsen pentru Research on Research Institutes (Rushforth et al 2025), sistemele PBRF funcționează în cadrul unor aranjamente instituționale variate, care reflectă relații diferite între autoritățile guvernamentale și organizațiile de cercetare. În unele state, sistemele sunt administrate direct de agențiile guvernamentale, în timp ce în altele sunt gestionate prin intermediul unor organizații specializate, cum ar fi agențiile de finanțare sau consiliile de cercetare.

Nivelul de transparență și predictibilitate diferă, de asemenea, de la un sistem la altul. Sistemele bazate pe indicatori beneficiază, cel puțin teoretic, de un grad mai ridicat de transparență și reproductibilitate, datorită naturii lor standardizate. În schimb, evaluările bazate pe peer review sunt mai puțin reproductibile și transparente, fiind influențate de expertiza și judecățile evaluatorilor, care nu pot fi standardizate în aceeași măsură.

Un alt aspect interesant se referă la implicarea comunității academice în proiectarea și ajustarea sistemelor PBRF, care variază considerabil între țări: unele consultă regulat cercetătorii și managerii de cercetare, în timp ce altele oferă oportunități limitate de contribuție. În plus, realizarea meta-evaluărilor periodice asupra sistemelor constituie un indicator important al responsabilității față de actorii implicați.

Participarea instituțiilor poate fi obligatorie sau voluntară, uneori susținută prin stimulente financiare sau reputaționale. Chiar și în situațiile în care impactul financiar direct este redus, consecințele asupra reputației pot genera efecte semnificative de orientare și schimbare comportamentală în rândul instituțiilor evaluare (Sivertsen, 2023).

3.4. Istoricul dezvoltării sistemelor PBRF

--- Origini și state pioniere

Sistemele de finanțare a cercetării pe bază de performanță au apărut pentru prima dată în Regatul Unit, care a lansat în 1986 Research Assessment Exercise (RAE) – primul sistem național din lume de evaluare periodică ex post a cercetării și de alocare a finanțării. Această inițiativă a reprezentat o schimbare semnificativă în politicile naționale de cercetare, întrucât universitățile ocupau o poziție centrală în sistemele naționale de inovare (Hicks, 2012).

Scopul inițial al sistemului RAE din Regatul Unit a fost clar: alocarea finanțării, astfel încât reducerile bugetare să nu afecteze instituțiile cu performanțe ridicate (Sivertsen, 2023). Comitetul pentru Granturi Universitare (University Grants Committee) a cerut departamentelor să transmită rapoarte ale activităților de cercetare, însoțite de cinci rezultate de cercetare selectate, pentru 37 de domenii. Acestea au fost evaluate cu calificativele „outstanding”, „above average”, „average” și „below average”, inspirate din metodele utilizate pentru finanțările competitive de proiecte.

--- Extinderea timpurie și răspândirea globală

Urmând exemplul Regatului Unit, până la începutul anilor 2010 cel puțin paisprezece țări implementaseră sisteme PBRF, adaptate propriilor contexte naționale. (Hicks 2010 și 2012) Un proces semnificativ de extindere a acestora a avut loc în anii 1990, perioadă în care a crescut și interesul științific pentru analiza și compararea diferitelor modele de evaluare a performanței în cercetare (Thomas et al. 2020).

Conform Thomas et al (2020), această extindere a reflectat transformări mai ample în modurile de finanțare a universităților și organizațiilor publice de cercetare – creșterea ponderii finanțărilor competitive pe bază de proiecte, accentuarea selectivității în finanțarea instituțională, dar și importanța tot mai mare acordată clasamentelor universitare internaționale. Odată ce sisteme precum Excellence for Research in Australia (ERA) și UK Research Excellence Framework (REF) au devenit

stabile, ele au generat atât preocupări academice, cât și dezbateri politice, datorită naturii lor tot mai intruzive.

--- Evoluția în timp a paradigmelor din evaluarea cercetării

În studiul recent coordonat de Alex Rushforth și Gunnar Sivertsen (2025), în care este propusă o nouă tipologie a sistemelor naționale de evaluare a cercetării, autorii analizează și compară evoluțiile majore din treisprezece state, utilizând un cadru teoretic bazat pe trei paradigme dinamice de conceptualizare a performanței în cercetare. Prezentăm sintetic aceste paradigme în continuare, deoarece ele oferă repere esențiale pentru înțelegerea contextului în care au fost introduse și funcționează astăzi sistemele naționale de evaluare a cercetării analizate și în studiul de față.

Astfel, conform autorilor (Rushforth et al., 2025), evoluția sistemelor naționale de evaluare a cercetării poate fi interpretată ca o tranziție graduală de-a lungul a patru decenii între trei paradigme majore, care nu se înlocuiesc una pe alta, ci se suprapun și coexistă în proporții diferite în cadrul fiecărui sistem, în funcție de contextul politic și instituțional:

1. **Paradigma profesional-disciplinară:** Predominantă înainte de anii 1980 și în parte prezentă și ulterior, această paradigmă se bazează pe autoreglarea comunității științifice. Evaluarea calității depinde de standardele disciplinelor și de judecățile colegiale, exprimate în special prin peer review.

Elemente-cheie ale acesteia:

- calitatea este stabilită de colegii din același domeniu (prin peer review)
- finanțarea instituțională se realizează prin granturi bloc
- responsabilitate externă redusă privind utilizarea fondurilor
- autonomie ridicată a universităților în decizii privind promovarea cercetătorilor și alocarea finanțării la nivel intern.

Repere istorice:

- raportul The Endless Frontier (Vannevar Bush, 1945) – știința ca bun public
- Regatul Unit înainte de 1986 – autoevaluare instituțională

Presiunile bugetare și solicitările de responsabilizare (accountability) au determinat apariția RAE 1986, marcând trecerea spre evaluarea externă.

2. **Paradigma excelenței și competiției:** Începând cu anii 1990, a apărut un nou cadru de performanță axat pe excelență în evaluarea și finanțarea cercetării. Schimbarea denumirii sistemului britanic din RAE în Research Excellence Framework (REF), în 2009, a simbolizat această transformare. „Excelența” a devenit un criteriu universal aplicabil tuturor domeniilor de cercetare și un instrument puternic de priorizare a resurselor.

Dominantă în anii 1990–2010, odată cu extinderea **New Public Management**, această paradigmă promovează utilizarea competiției pentru a distribui resursele către cei mai performanți.

Caracteristici principale:

- exercitarea evaluărilor naționale periodice
- utilizarea indicatorilor bibliometrici și a metricilor de performanță
- finanțarea depinde direct de rezultate (specific PBRF)

- accent pe competitivitate internațională

Această paradigmă a excelenței și competiției a fost implementată în diferite sisteme naționale prin condiționarea finanțării de performanța în cercetare. Exemple relevante includ tranziția Regatului Unit de la RAE la REF și introducerea sistemului ERA în Australia, precum și recomandările Comisiei Europene de a crește competitivitatea în finanțarea cercetării la nivelul statelor membre. Totuși, literatura evidențiază și consecințe nedorite, precum hipercompetiția și presiunea publish or perish, riscul de gaming al indicatorilor, biasuri disciplinare împotriva științelor sociale și umaniste și o viziune îngustă asupra calității cercetării.

3. **Paradigma evaluării responsabile a cercetării:** Începând cu 2012, o dată cu apariția DORA – San Francisco Declaration on Research Assessment și ca reacție la limitările și efectele nedorite ale paradigmelor anterioare, se afirmă o nouă direcție care urmărește lărgirea definiției excelenței și evaluarea cercetării în funcție de relevanța și responsabilitatea ei.

Priorități majore ale acesteia:

- utilizarea responsabilă a metricilor
- Open Science
- impact societal și orientare spre misiuni
- cultură academică sănătoasă și team science
- echitate, diversitate și incluziune (EDI)

Evoluția paradigmei evaluării responsabile a cercetării este susținută de inițiative internaționale precum Leiden Manifesto (2015), The Metric Tide (2015), CoARA (2022) și Barcelona Declaration (2024), care promovează o evaluare mai echilibrată și orientată către impact societal, cultură a cercetării și open science. Aplicarea acestor principii începe să se vadă în diverse sisteme naționale — de la criteriul de impact introdus în REF 2014 și noile dimensiuni din REF 2029, la SEP 2021 din Olanda și inițiativa Engagement & Impact din Australia, precum și reforme de reducere a dependenței de metrici simplificați în China. Totuși, adoptarea rămâne fragmentată, fiind limitată de rezistență instituțională și de lipsa unor indicatori noi pentru criteriile emergente.

În sinteză, cele trei paradigme pot fi privite drept straturi evolutive ale modului în care este evaluată performanța în cercetare, marcând o **tranziție graduală** de la **autonomia academică** spre **competitivitate pentru resurse**, iar mai recent spre **responsabilitate și relevanță societală**.

Totuși, traiectoria viitoare a sistemelor naționale rămâne puternic influențată de contextul financiar, politicile statelor și presiunile internaționale: unele țări par să instituționalizeze evaluarea responsabilă a cercetării, altele continuă să accentueze competiția, iar unele adoptă **abordări hibride**,

precum acordurile de performanță sau utilizarea tehnologiilor emergente, inclusiv a inteligenței artificiale, în procesele de evaluare.

3.5. Avantaje și dezavantaje ale sistemelor de tip PBRF conform literaturii de specialitate

Avantaje percepute ale sistemelor de tip PBRF

Literatura de specialitate subliniază mai multe beneficii potențiale ale PBRF, care pot fi grupate în patru categorii principale:

(1) Îmbunătățirea performanței cercetării

- a. Mecanisme competitive
 - Competiția pentru resurse și prestigiu stimulează performanța (Hicks, 2012): — „the competition for prestige created by a PRSF... creates powerful incentives”
 - Recompensarea excelenței — „rewarding winners and punishing losers” (Thomas et al., 2020)
- b. Dezvoltare organizațională și culturală
 - Îmbunătățirea culturii cercetării (Zacharewicz et al., 2018)
 - Facilitarea schimbărilor instituționale orientate spre performanță (Zacharewicz et al., 2018)
- c. Creșterea productivității și impactului
 - Stimulente pentru outputuri și impact științific (Jonkers et al., 2016)
 - Creșterea productivității, mai ales a volumului publicațiilor (Hicks, 2010)
 - Îmbunătățirea calității și productivității cercetării la nivel de sistem (EC, 2018)

(2) Creșterea eficienței utilizării resurselor

- a. Maximizarea performanței cu costuri similare
 - Utilizare mai eficientă a resurselor sistemului de cercetare (Jonkers et al., 2016)
 - Sistemele PBRF ca opțiuni cost-eficiente în atingerea excelenței comparativ cu suplimentarea bugetelor (Hicks, 2012)
- b. Eficiență stimulată prin competiție
 - „increased efficiency through competition” (Sivertsen, 2023)
 - Creșterea productivității fără creșterea resurselor: — „to increase research output without adding research resources...” (Hicks, 2012)
- c. Concentrarea resurselor acolo unde performanța este ridicată
 - Formule care recompensează disproporționat performerii de top → concentrare pe „excellence” (EC, 2018)
 - Potențial de creștere a impactului societal (Jonkers et al., 2016)

(3) Transparență și responsabilitate publică

- a. Claritatea proceselor de finanțare
 - Criterii de finanțare mai corecte și transparente (Sivertsen, 2023)
 - Creșterea transparenței în alocarea fondurilor (EC, 2018)
- b. Focus pe rezultate și responsabilitate publică
 - Accent pe rezultate și impact, nu pe procese (Hicks, 2012)
 - Consolidarea responsabilității instituțiilor față de societate
- c. Acces la informații și metodologii
 - „transparency of methods and data” (Hicks, 2012)
 - Instrucțiuni și formule disponibile public „over the Internet” (Hicks, 2012)

(4) Oferă informații strategice și sprijin pentru elaborarea de politici publice

- a. Monitorizare și analiză la nivel de sistem
 - „statistical overview and insight into research activities” (Sivertsen, 2023)
- b. Sprijin pentru guvernare
 - Informații strategice pentru politicile naționale și instituționale (Arnold & Mahieu, 2018)
- c. Comunicare a așteptărilor societale
 - Instrument pentru exprimarea priorităților societății față de cercetare (Sivertsen, 2023)

Dezavantaje și critici ale sistemelor de tip PBRF

Costuri ridicate și povară administrativă

(în special în cazul sistemelor care includ peer review)

Sistemele PBRF implică costuri substanțiale, directe și indirecte. „PRFS generează costuri indirecte pentru universitățile care pregătesc aplicațiile și costuri directe pentru evaluarea lor”. De exemplu, „REF 2014 a costat 246 milioane de euro, considerabil mai mult decât în 2008, când costase 66 milioane de euro”. Acest tip de sistem creează „o birocrație suplimentară din cauza accentului pus pe indicatori uniformi”.

Limitări metodologice și biasuri

Diferențe între domenii: sistemele PBRF întâmpină dificultăți în compararea disciplinelor. „Diferențele metodologice și epistemologice între comunitățile științifice, precum și tradițiile diferite de publicare fac dificilă compararea directă a domeniilor” (EC, 2018, p.11). Măsurătorile bibliometrice sunt „inadecvate pentru științele sociale și umaniste”, atât din cauza gradului redus de acoperire în bazele de date, cât și pentru că cercetarea din aceste domenii nu se limitează la articole în reviste internaționale (Hicks, 2012, p.255). Această limitare a fost oarecum adresată prin Indicatorul Național de Publicare utilizat ca parte a sistemului norvegian de tip PBRF susținut printr-o bază de date de tip CRIS comprehensivă. Mai multe informații sunt incluse pe acest subiect în studiul de caz despre modelul norvegian.

Gaming și efecte perverse: sistemele pot genera și comportamente neintenționate. „Măsurătorile bazate pe rezultate de tip publicații încurajează strategii orientate spre cantitate, nu spre calitate”

(Zacharewicz et al. 2018, p.112). Există îngrijorări privind „gaming behaviours” (Zacharewicz et al. 2018) și ideea că „**atunci când o măsură devine țintă, ea încetează să mai fie o măsură bună**” (Sivertsen, 2023, p.13).

Efecte negative asupra culturii cercetării și autonomiei și tendințe conservatoare

PBRF pot reduce „autonomia cercetătorilor, din cauza necesității de a se conforma eforturilor conducerii universitare de a orienta cercetarea spre generarea de venituri din PRFS” (EC, 2018, p.19). În plus, se poate ajunge la situații în care „informațiile calitative despre punctele forte și slăbiciuni devin vagi, predominant pozitive și mai puțin fiabile” (Sivertsen, 2023, p.2).

Aceste sisteme pot descuraja cercetări valoroase, precum (EC, 2018, p.19):

- „cercetarea interdisciplinară, considerată adesea o sursă cheie de progres în știință”;
- „cercetarea ‘blue skies’, ‘high risk’ și ‘transformative’, deoarece implică riscuri pentru cariera cercetătorului”;
- „cercetările în teme nemainstream sau cu abordări heterodoxe”.

Sistemele PBRF pot deveni conservatoare în timp. Ele pot „spori controlul exercitat de elite profesionale” și „să suprimă poziționarea cercetării interdisciplinare în clasamente” (Hicks, 2012, p.259). Mai mult, „odată implementate, devin jocuri cu reguli și infrastructuri greu de schimbat” (Sivertsen, 2023, p.2).

Paradoxul finanțării bazate pe performanță

Conform lui Gunnar Sivertsen (2023, p.2), o critică fundamentală evidențiază „paradoxul finanțării bazate pe performanță”: „Pentru atingerea mai eficientă a obiectivelor unui PBFS, efectele asupra finanțării și reputației ar trebui minimizate”. Conectarea evaluărilor la alocări financiare ridică probleme deoarece „validitatea metodelor poate scădea când cei evaluați și evaluatorii se tem de consecințe negative”.

Complexitate ridicată și probleme de sustenabilitate

Există „o tensiune între complexitate și practicabilitate” (Hicks, 2012, p. 256) în designul PBRF. Complexitatea apare ca urmare a consultărilor, care „generează presiuni pentru echitate între discipline heterogene” (Hicks, 2012, p. 256). Tendința internațională este ca „obiectivele PRFS să devină tot mai complexe” (Arnold și Mahieu, 2018), ceea ce poate afecta modul în care sunt **gestionate și înțelese** sistemele.

4.Contextul național privind finanțarea instituțională

Finanțarea cercetării în universitățile din România

În contextul modelelor de tip performance-based research funding (PBRF), finanțarea instituțională are un rol important în asigurarea unui nucleu stabil de resurse dedicate cercetării, corelate explicit cu performanța științifică și orientate către dezvoltarea pe termen lung a capacității instituționale pentru cercetare. În România, însă, finanțarea cercetării în învățământul superior este realizată preponderent prin competiții de proiecte, în timp ce componenta instituțională dedicată cercetării rămâne foarte limitată (abia începând cu anul 2021, Ministerul Educației și Cercetării a introdus o alocare distinctă, de aproximativ 100 milioane lei anual, prin Fondul pentru Finanțarea Situațiilor Speciale ale Universităților (FCSU), ca prim pas către un model de finanțare instituțională a cercetării). În acest context, devine relevantă și analiza structurii finanțării instituționale (corespunzătoare finanțării de bază), atât din perspectiva alocării explicite a unor resurse pentru cercetare, cât și a modului în care performanța științifică influențează indirect distribuția acestor fonduri.

Finanțarea cercetării în universitățile din România (2024)

Componente Finanțare Instituțională (universități de stat finanțate MEC)	% din FI	% Alocare pentru* cercetare	% Finanțare pentru* cercetare din FI
• Finanțarea cercetării Științifice Universitare (FCSU)	1,57%	100,00%	1,57%
• Fond Situații Speciale (FSS)	1,34%		
• Granturi doctorale (GD)	6,45%		
• Finanțarea de bază (FB)	62,19%		
• Finanțarea suplimentară (FS)	27,24%	46,00%	12,53%
• Dezvoltare instituțională (FDI)	1,22%	14,72%	0,18%
Finanțare Instituțională (FI), inclusiv FCSU	100,00%		14,28%

* pentru (sau în funcție de) activitatea de cercetare

În contextul finanțării instituționale a universităților de stat din România, analiza structurii componentelor de finanțare arată că o parte din resursele alocate instituțiilor este influențată de performanța în activitatea de cercetare. Din totalul finanțării instituționale (FI) pentru activitatea de bază a universităților, componenta dedicată explicit finanțării cercetării științifice universitare (FCSU)

reprezintă 1,57%, fiind alocată atât în funcție de performanța în cercetare, cât și de resursa umană titulară implicată în cercetare la nivel instituțional. În același timp, o pondere semnificativă a finanțării suplimentare (FS) este distribuită în funcție de indicatori legați de activitatea de cercetare, aproximativ 46% din această componentă fiind corelată cu performanța universităților în acest domeniu. Raportat la totalul finanțării instituționale, această componentă echivalează cu aproximativ 12,53%. În plus, și componenta privind finanțarea pentru dezvoltare instituțională (FDI) include într-o măsură limitată elemente asociate cercetării, reprezentând aproximativ 0,18% din totalul finanțării instituționale.

Per ansamblu, rezultă că aproximativ 14,28% din finanțarea instituțională totală destinată activității de bază este alocată pentru sau în funcție de activitatea de cercetare. Cu toate acestea, procentul trebuie interpretat cu prudență. Deși distribuția acestor fonduri este influențată preponderent de performanța în cercetare, ele nu reprezintă, în sens strict, numai finanțare dedicată activităților de cercetare, așa cum se întâmplă în multe sisteme internaționale de tip performance-based research funding (PBRF). În cazul României, aceste resurse – inclusiv finanțarea FCSU – sunt integrate în cadrul finanțării instituționale de bază și sunt încadrate în capitolul bugetar aferent activităților curente ale universităților. În consecință, utilizarea lor este guvernată de regulile aplicabile finanțării de bază de la nivel instituțional (destinația acestora fiind în special pentru cheltuieli de personal și cheltuieli materiale), și nu de cele specifice unui capitol bugetar distinct destinat exclusiv activităților de cercetare (unde resursele financiare se pot utiliza inclusiv pentru cheltuieli de dotări, cheltuieli de investiții și echipamente etc., resurse atât necesare unei finanțări de bază pentru cercetare).

Din alt punct de vedere, ponderea semnificativă a acestor resurse, cea corespunzătoare componentei FS, este inclusă în finanțarea destinată, în principal, activităților curente educaționale și suport, în timp ce componenta FDI corespunzătoare pentru cercetare se alocă pe bază de proiecte instituționale, doar componenta FCSU constituind efectiv o finanțare de bază a cercetării, în limitele menționate mai sus (în special pentru cheltuieli de personal și cheltuieli materiale, în limita bugetului disponibil, cheltuielile de capital fiind limitate, conform legii).

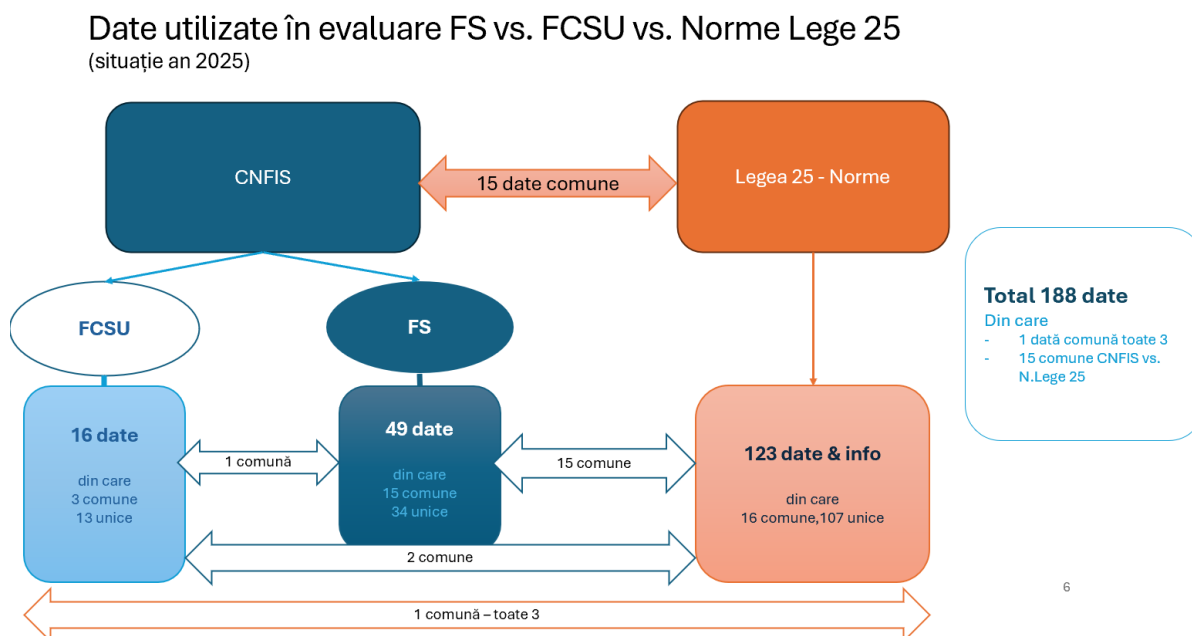
Astfel, această particularitate face ca mecanismul existent să funcționeze mai degrabă ca un sistem în care o parte din finanțarea instituțională este distribuită în funcție de performanța în cercetare, fără ca fondurile respective să fie dedicate în mod direct susținerii activităților de cercetare (componenta FS). Cu alte cuvinte, rezultatele în cercetare influențează nivelul resurselor instituționale primite de universități, însă aceste resurse sunt utilizate în principal pentru susținerea procesului educațional și pentru funcționarea generală a instituțiilor. Din această perspectivă, mecanismul poate fi interpretat și ca o formă indirectă de stimulare a performanței în cercetare în cadrul finanțării instituționale, diferită de sistemele PBRF din alte state, unde finanțarea bazată pe performanță este adesea alocată prin linii bugetare dedicate cercetării.

Această distincție este importantă pentru înțelegerea rolului și limitărilor actualului model de finanțare din România, precum și pentru analiza opțiunilor de dezvoltare a unor mecanisme mai clare de corelare între evaluarea performanței în cercetare și alocarea resurselor.

Convergența și fragmentarea datelor utilizate în evaluarea și finanțarea universităților din România

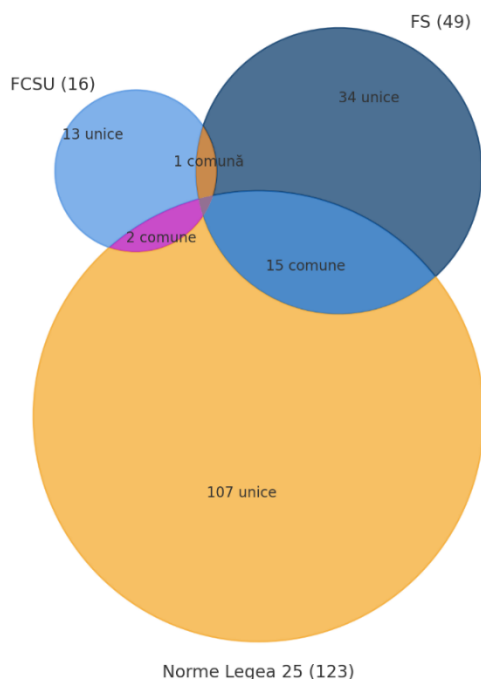
Pentru a înțelege mai bine modul în care performanța în cercetare este utilizată în procesele de evaluare și finanțare a universităților, a fost realizată o analiză comparativă a tipurilor de date și informații solicitate instituțiilor de învățământ superior în cadrul a trei instrumente relevante: finanțarea cercetării științifice universitare (FCSU), finanțarea suplimentară (FS) și evaluarea performanței prevăzută de Normele metodologice ale Legii nr. 25/2023. Analiza s-a bazat pe metodologiile aferente celor două mecanisme de finanțare, precum și pe anexele metodologice și modulul EPOC 2025 din platforma UdiManager utilizat pentru evaluarea organizațiilor de cercetare.

Rezultatele arată că universitățile raportează un volum considerabil de informații pentru aceste procese de evaluare și finanțare. În total, au fost identificate **188 tipuri distincte de date și informații** colectate de la instituțiile de învățământ superior în cadrul celor trei mecanisme analizate. Dintre acestea, **49 sunt utilizate în cadrul finanțării suplimentare (FS)**, **16 în cadrul finanțării cercetării științifice universitare (FCSU)**, iar **123 sunt solicitate în cadrul evaluării prevăzute de Normele Legii 25**.

Analiza intersecțiilor dintre aceste seturi de date indică un **nivel relativ redus de convergență între mecanisme**. Astfel, între FCSU și FS există **o singură categorie de date comună**, în timp ce între FCSU și evaluarea din cadrul Legii 25 există **două categorii comune**. Suprapunerea cea mai mare apare între **FS și Normele Legii 25**, unde au fost identificate **15 tipuri de date comune**. În ansamblu, **doar o singură categorie de date este comună tuturor celor trei mecanisme analizate**.

Intersecții între FCSU, FS și Norme Legea 25

În același timp, o parte semnificativă a datelor utilizate este specifică fiecărui instrument. Din totalul datelor analizate, **13 sunt specifice exclusiv FCSU, 34 sunt specifice FS, iar 107 sunt specifice evaluării realizate în baza Normelor Legii 25**. Aceste rezultate indică faptul că mecanismele analizate utilizează în mare măsură **seturi distincte de date și informații**, cu un grad relativ limitat de armonizare.

La nivel conceptual, datele raportate pot fi grupate în **36 de categorii mai largi de informații**, care includ atât indicatori cantitativi clasici (de exemplu publicații, citări, brevete, proiecte sau venituri din cercetare), cât și tipuri de informații descriptive sau narrative. În special în cazul evaluării realizate în baza Normelor Legii 25, universitățile sunt invitate să furnizeze și informații de natură calitativă sau strategică, privind aspecte precum managementul calității, obiectivele strategice, etica și integritatea academică, colaborarea, relevanța socio-economică sau impactul activității de cercetare.

Chiar și în cazul datelor considerate comune între mecanisme, analiza indică faptul că **nu există întotdeauna o convergență completă în modul de definire sau utilizare a acestora**, ceea ce poate genera diferențe în interpretare sau în modul de raportare. În ansamblu, rezultatele sugerează existența unui **nivel ridicat de fragmentare a datelor utilizate în procesele de evaluare și finanțare**, precum și o **încărcare administrativă semnificativă pentru universități**, care trebuie să raporteze informații similare sau parțial suprapuse în cadre metodologice diferite.

Această analiză evidențiază astfel o caracteristică importantă a contextului național: deși mai multe mecanisme utilizează performanța în cercetare ca element relevant pentru evaluare sau alocarea resurselor, **seturile de date solicitate nu sunt pe deplin armonizate**, ceea ce limitează interoperabilitatea între instrumente și crește complexitatea proceselor de raportare pentru instituțiile de învățământ superior.

Documente și materiale analizate privind datele utilizate în evaluarea FS vs. FCSU vs. Norme Legea 25

- **FCSU – Finanțarea cercetării științifice universitare**
 - Ordin nr. 3259/ 2025 din 13 februarie 2025 pentru aprobarea Metodologiei privind finanțarea cercetării științifice universitare din cadrul instituțiilor de învățământ superior de stat în anul 2025
- **FS – Finanțarea suplimentară**
 - Ordin nr. 7845/2024 din 20 decembrie 2024 privind aprobarea Metodologiei de alocare a fondurilor bugetare pentru finanțarea de bază și finanțarea suplimentară a instituțiilor de învățământ superior de stat din România, pentru anul 2025
- **Norme Legea 25**
 - Norme metodologice din 16 februarie 2024 privind evaluarea performanței pentru integrarea activității de cercetare științifică și dezvoltare tehnologică a organizațiilor de cercetare, precum și pentru stabilirea criteriilor de selecție a experților evaluatori prevăzute la art. 19 din Legea 25/ 2023 privind integrarea voluntară a organizațiilor de CDI din România în Spațiul European de Cercetare, precum și pentru modificarea Ordonanței Guvernului nr. 57/ 2002 privind cercetarea științifică și dezvoltarea tehnologică – Anexele 1C și 2C – pt. ÎÎS
 - Modulul EPOC 2025 din platforma UdiManager - <https://uefiscdi-direct.ro/>

Analiza cheltuielilor de cercetare-dezvoltare în învățământul superior din România

Analiza cheltuielilor de cercetare dezvoltare pe surse de performanță și surse de finanțare

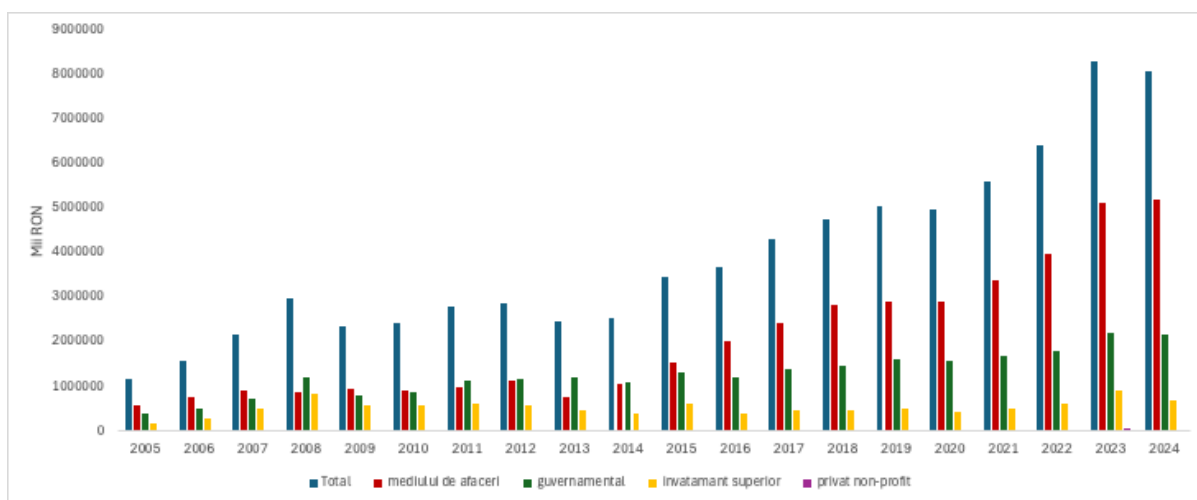

Figura 1. Evoluția cheltuielilor CD pe sectoare de performanță (2005-2024)

Sursa date: INS (accesat decembrie 2025) [CDP104E - Cheltuieli totale din activitatea de cercetare-dezvoltare pe sectoare de performanță și surse de finanțare - preturi curente](#)

Graficul prezintă **evoluția cheltuielilor de cercetare-dezvoltare (CD) pe sectoare de performanță**, pentru **toate sursele de finanțare**, pe perioada **2005–prezent**. Analiza începe cu anul **2005**, deoarece în acel an a avut loc **schimbarea unității de raportare statistică**, de la **milioane RON la mii RON**, ceea ce face ca datele anterioare să nu fie direct comparabile cu cele ulterioare.

În ansamblu, se observă o **creștere a cheltuielilor totale CD** pe termen lung, însă cu **fluctuații semnificative**, reflectând atât cicluri economice, cât și modificări ale politicilor publice și ale priorităților de finanțare. După o creștere pronunțată până în 2008, urmează o perioadă de stagnare și ajustare în intervalul 2009–2014, după care cheltuielile intră pe o **trajectorie de creștere**, mai ales după 2016, cu valori maxime atinse în anii 2022–2024.

Din perspectiva sectoarelor de performanță, **sectorul mediului de afaceri** reprezintă principalul contributor la cheltuielile CD pe întreaga perioadă analizată, având o pondere dominantă și un ritm de creștere susținut în ultimul deceniu. Această evoluție indică o **consolidare a rolului sectorului privat** în finanțarea și realizarea activităților de cercetare-dezvoltare, în special în anii recenti.

Sectorul guvernamental ocupă poziția a doua ca volum al cheltuielilor CD, cu o evoluție relativ stabilă până în jurul anului 2015, urmată de o creștere mai vizibilă ulterior. Aceasta sugerează o **implicare mai accentuată a statului** în susținerea activităților de cercetare, posibil corelată cu programe naționale și cu utilizarea fondurilor europene.

Sectorul învățământului superior contribuie într-o măsură mai redusă la cheltuielile totale CD comparativ cu mediul de afaceri și sectorul guvernamental, însă prezintă o tendință de creștere moderată după 2016. Această dinamică indică o **extindere treptată a activității de cercetare universitare**, dar și o dependență mai mare de finanțări publice și competitive.

Sectorul privat non-profit are o pondere marginală pe întreaga perioadă analizată, cu valori relativ scăzute și variații minore, ceea ce evidențiază un **rol limitat al acestui sector** în sistemul național de cercetare-dezvoltare.

Graficul reflectă o **reconfigurare treptată a structurii cheltuielilor CD**, cu o creștere accentuată a rolului mediului de afaceri și o consolidare progresivă a sectorului guvernamental, în timp ce contribuția învățământului superior și a sectorului non-profit rămâne mai modestă.

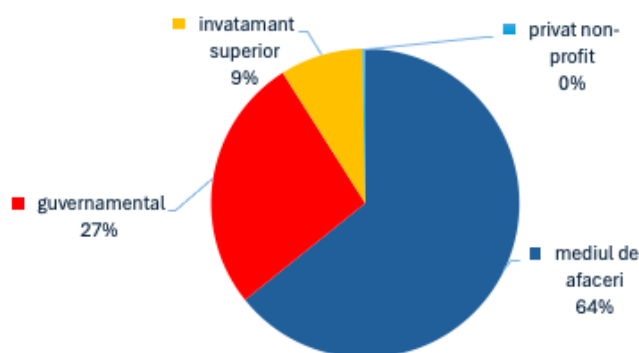

Figura 2. Distribuția cheltuielilor CD totale pe sectoare de performanță în anul 2024.

Sursa date: INS (accesat decembrie 2025) [CDP104E - Cheltuieli totale din activitatea de cercetare-dezvoltare pe sectoare de performanta si surse de finantare - preturi curente](#)

Figura 2 ilustrează distribuția cheltuielilor totale de cercetare-dezvoltare (CD) în anul 2024, pe sectoare de performanță, pentru toate sursele de finanțare, și evidențiază o structură clar dominată de sectorul privat. În anul 2024, **mediul de afaceri** concentrează cea mai mare parte a cheltuielilor CD, **cu 64% din total**, ceea ce confirmă rolul central al sectorului privat în realizarea activităților de cercetare-dezvoltare. Această pondere ridicată indică o orientare accentuată către cercetare cu aplicabilitate economică și tehnologică, precum și o capacitate mai mare a companiilor de a mobiliza resurse pentru inovare.

Sectorul guvernamental reprezintă **27% din cheltuielile totale CD**, reflectând contribuția semnificativă a instituțiilor publice și a infrastructurilor de cercetare aflate sub coordonare guvernamentală. Această pondere sugerează un rol important al statului în susținerea cercetării în aceste organizatii, în special în domenii strategice sau cu interes public ridicat.

Învățământul superior contribuie **cu 9% din cheltuielile totale**, o pondere modestă comparativ cu mediul de afaceri și sectorul guvernamental. Aceasta indică faptul că, deși universitățile au un rol esențial în producerea de cunoaștere și formarea resursei umane, capacitatea lor financiară de a susține activități CD este limitată și depinde preponderent (exclusiv) de finanțarea publică competitivă, pe baza de proiecte, fie la nivel national sau international. Detalierea pe surse de finantare este facuta mai jos.

Sectorul privat non-profit are o contribuție marginală, practic inexistentă în structura cheltuielilor CD din 2024, ceea ce evidențiază un rol foarte redus al acestui sector în ecosistemul național de cercetare-dezvoltare.

În ansamblu, distribuția cheltuielilor CD în 2024 reflectă un model de cercetare dominat de mediul de afaceri, cu un sprijin semnificativ din partea sectorului guvernamental și o implicare limitată a învățământului superior și a sectorului non-profit.

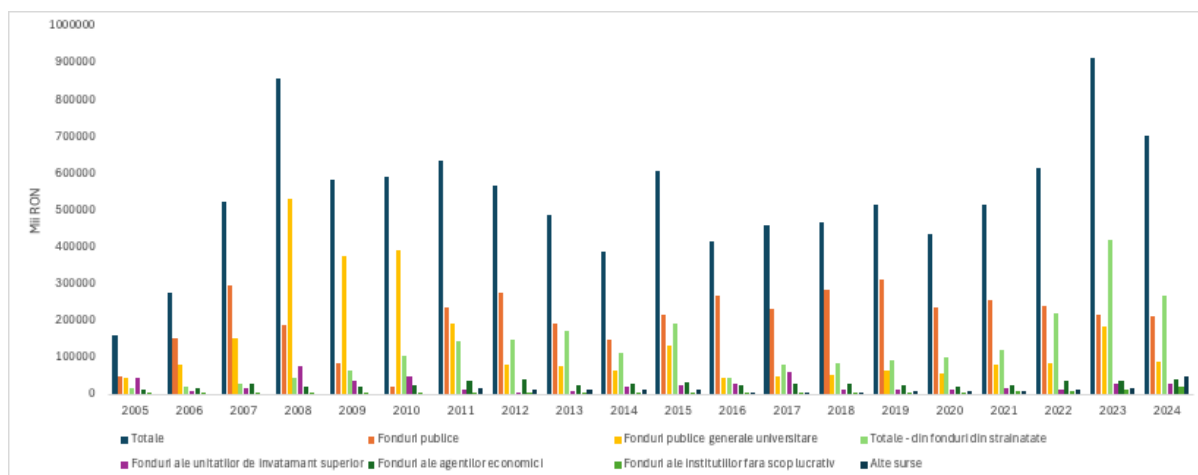

Figura 3. Distribuția cheltuielilor CD în învățământul superior, defalcată pe surse de finanțare, 2005–2024

Sursa date: INS (accesat decembrie 2025). [CDP104E - Cheltuieli totale din activitatea de cercetare-dezvoltare pe sectoare de performanță și surse de finanțare - preturi curente](#)

Graficul prezintă distribuția cheltuielilor de cercetare-dezvoltare (CD) realizate în învățământul superior, defalcată pe surse de finanțare, pe perioada 2005–2024, și evidențiază o structură de finanțare eterogenă, marcată de fluctuații semnificative în timp.

Cheltuielile totale CD din învățământul superior au o evoluție oscilantă, cu valori ridicate în perioada 2007–2011, urmate de un declin pronunțat între 2012–2014, apoi de o relansare treptată după 2015 și o creștere accentuată în anii 2022–2023. Anul 2024 indică o scădere abruptă, care poate fi explicată fie prin date provizorii, fie prin ajustări metodologice sau întârzieri în raportarea anumitor surse de finanțare.

Din perspectiva surselor, fondurile publice reprezintă principala sursă de finanțare a cercetării universitare pe întreaga perioadă analizată, confirmând dependența structurală a universităților de finanțarea publică. În interiorul acestora, fondurile publice generale universitare au o pondere importantă, mai ales în anii anteriori lui 2012, după care rolul acestora se diminuează relativ, fiind parțial compensate de alte tipuri de finanțări publice competitive.

Fondurile publice provenite de la agenți economici au o contribuție modestă și volatilă, sugerând un nivel redus și instabil de colaborare financiară directă între universități și mediul de afaceri în activitatea de CD. Fondurile provenite de la unitățile de învățământ superior (surse proprii) rămân la niveluri scăzute pe toată perioada, indicând capacitatea limitată a universităților de a autofinanța cercetarea.

O evoluție notabilă este cea a fondurilor din străinătate, care cresc semnificativ după 2015 și devin o componentă tot mai importantă a finanțării CD universitare, în special în perioada 2022–2023. Această tendință reflectă o dependență crescută de finanțările europene și internaționale, precum și o integrare mai puternică a universităților în programe competitive externe.

Categoria „alte surse” prezintă valori fluctuante și, în anumite perioade, contribuții semnificative, ceea ce sugerează existența unor mecanisme de finanțare diverse, dar mai puțin stabile și predictibile.

În ansamblu, graficul evidențiază un model de finanțare al cercetării universitare dominat de fonduri publice, completat tot mai mult de finanțări externe, dar caracterizat de lipsa predictibilității și de o implicare limitată a sectorului economic. Această structură ridică provocări privind sustenabilitatea pe termen lung și capacitatea universităților de a dezvolta programe de cercetare stabile și strategice.

Analiza cheltuielilor de cercetare dezvoltare din învățământul superior pe tipuri de cercetare

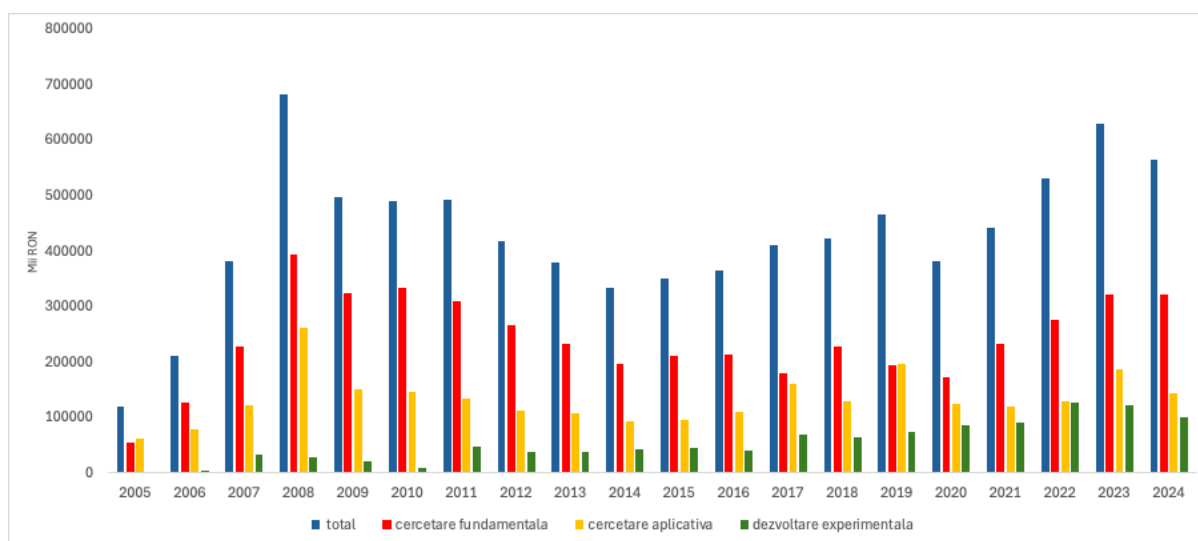

Figura 4. Evoluția cheltuielilor CD în învățământul superior, defalcată pe tipuri de cercetare, în perioada 2005-2024

Sursa date: INS (accesat decembrie 2025). [CDP104G - Cheltuieli curente din activitatea de cercetare-dezvoltare pe sectoare de performanta si tipuri de cercetare - preturi curente](#)

Graficul prezintă evoluția **cheltuielilor de cercetare-dezvoltare (CD) în universități**, defalcate pe tipuri de cercetare, în perioada 2005–2024 și evidențiază o dinamică **puternic fluctuantă**, nu un trend crescător stabil. Se observă o creștere rapidă a cheltuielilor până în perioada 2008–2011, cu un vârf pronunțat în jurul anului 2008, urmată de o **scădere semnificativă și prelungită** între 2012 și 2015. Această perioadă de contracție indică o vulnerabilitate ridicată a finanțării CD universitare la schimbări economice și la discontinuități de politică publică. După 2016 are loc o relansare treptată, însă nivelurile atinse ulterior nu cresc uniform, ci oscilează, cu noi maxime în anii 2022–2023 și o ușoară scădere în 2024.

Din punct de vedere structural, **cercetarea fundamentală** domină constant cheltuielile CD din universități, confirmând rolul tradițional al acestora ca principali furnizori de cunoaștere de bază. **Cercetarea aplicativă** urmează o evoluție similară, dar la niveluri mai reduse și cu variații mai accentuate, sugerând o capacitate limitată și instabilă de orientare către aplicații și transfer de

cunoaștere. **Dezvoltarea experimentală** rămâne pe toată perioada componenta cea mai slab finanțată, chiar dacă se observă o ușoară creștere în ultimii ani. Chiar dacă se observă o creștere lentă în timp, ponderea rămâne redusă, semnalând o **slabă integrare a universităților în fazele avansate ale lanțului de inovare**. Această structură sugerează o **separare clară între universități și activitățile de tip prototipare, testare și scalare**, realizate preponderent în afara mediului universitar.

Structura cheltuielilor confirmă un **model universitar centrat pe cercetare fundamentală**, cu o deschidere progresivă, dar încă limitată, către cercetarea aplicativă și dezvoltarea experimentală. Dezechilibrul dintre tipurile de cercetare indică **provocări sistemice în conectarea universităților la ecosistemul de inovare și la economie**. Creșterea din ultimii ani poate reflecta **alinieră la programe europene (ex. Horizon Europe)**, dar sustenabilitatea acestei tendințe depinde de continuitatea politicilor și de capacitatea instituțională de absorbție.

În ansamblu, structura și dinamica cheltuielilor indică un sistem universitar centrat predominant pe cercetare fundamentală, marcat de **lipsa predictibilității finanțării** și de o integrare modestă în etapele avansate ale lanțului de inovare.

Analiza cheltuielilor de cercetare dezvoltare din învățământul superior pe categorii de cheltuieli

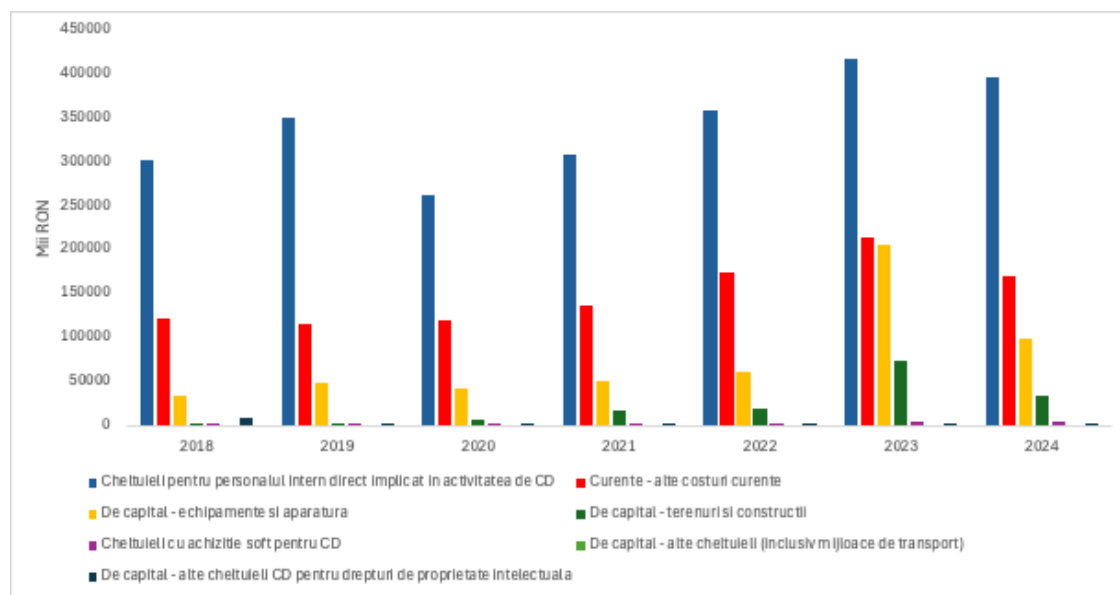

Figura 5. Evoluția cheltuielilor CD în învățământul superior, defalcată pe categorii de cheltuieli, în perioada 2018--2024

Sursa date: INS (accesat decembrie 2025) [CDP104C - Cheltuieli totale din activitatea de cercetare-dezvoltare pe sectoare de performanță și categorii de cheltuieli - preturi curente](#)

Graficul prezintă evoluția cheltuielilor pentru activitatea de cercetare-dezvoltare în universități, pe perioada 2018–2024. Intervalul analizat începe cu anul 2018, deoarece în acel an a fost modificat modul de colectare și clasificare a datelor statistice, ceea ce face ca valorile anterioare să nu fie direct comparabile cu cele raportate ulterior. Din acest motiv, analiza se limitează la perioada în care metodologia statistică este unitară.

Cheltuielile de cercetare-dezvoltare includ atât cheltuieli curente, cât și cheltuieli de capital, aferente unităților cu activitate de CD. **Cheltuielile curente** reprezintă plățile efectuate în cursul unei perioade pentru desfășurarea activității curente, incluzând în principal cheltuielile cu personalul direct implicat în activitatea de cercetare, costurile cu materialele și alte cheltuieli operaționale. **Cheltuielile de capital (investițiile)** se referă la plăți pentru lucrări de construcții, achiziția de aparate, instrumente, mașini și echipamente sau alte cheltuieli destinate creșterii volumului de mijloace fixe.

Din analiza graficului reiese că **cheltuielile curente totale cu personalul** implicat direct în activitatea de CD reprezintă componenta dominantă a finanțării activității de cercetare în universități pe întreaga perioadă analizată și înregistrează o creștere semnificativă după 2021, cu un maxim în 2023, urmat de o ușoară ajustare în 2024. Această evoluție indică atât presiunea costurilor salariale, cât și reluarea sau extinderea activităților de cercetare după perioada pandemică.

Celelalte categorii de cheltuieli curente (materiale, alte cheltuieli curente) au valori mai reduse, dar urmează o dinamică similară, cu creșteri vizibile în anii 2022–2023. Cheltuielile de capital rămân relativ scăzute comparativ cu cheltuielile curente, sugerând că activitatea de cercetare din universități este susținută preponderent prin resurse operaționale și mai puțin prin investiții majore în infrastructură.

În ansamblu, graficul evidențiază un model de finanțare centrat pe cheltuieli curente, specific mediului universitar, precum și o volatilitate a alocărilor, influențată de schimbări metodologice, context economic și priorități de politică publică.

Concluzii privind situația cheltuielilor de cercetare-dezvoltare în învățământul superior

Analiza conturează un tablou coerent al cercetării-dezvoltării din România în ultimii ~20 de ani: un sistem care funcționează în regim de „valuri” de finanțare, cu dependență puternică de programe competitive și de cicluri bugetare, cu investiții structurale reduse și cu o bază instituțională fragilă în învățământul superior. Acest model explică atât oscilațiile mari ale cheltuielilor, cât și dificultatea de a construi capacitate durabilă (infrastructură, echipe stabile, programe multi-anuale) și de a transforma cercetarea în inovare.

În universități, distribuția pe tipuri de activități arată o predominanță constantă a cercetării fundamentale și, într-o măsură mai mică, a celei aplicative, în timp ce dezvoltarea experimentală rămâne cea mai slab finanțată componentă. Această structură este tipică pentru mediul universitar, dar în România diferența este accentuată: investiția mică în dezvoltare experimentală sugerează legături slabe și discontinue cu etapele avansate ale lanțului de inovare (prototipare, validare, scalare). În context european, **universitățile contribuie semnificativ la cercetare**, iar ecosistemele mature au punți funcționale către sectorul privat și către infrastructuri de testare/TRL mai ridicate (prin institute aplicative, parteneriate stabile cu industrie, scheme de cofinanțare). Analiza sugerează ca în România această punte există, dar nu este suficient de robustă și predictibilă.

Graficul pe sectoare de performanță la nivel național arată o creștere puternică a cheltuielilor totale după 2015–2016, cu accelerare în 2022–2023, iar distribuția pe 2024 indică o dominanță clară a mediului de afaceri (64%), urmat de sectorul guvernamental (27%) și o pondere modestă a învățământului superior (9%).

Două interpretări sunt importante aici. **Prima:** în România, creșterea recentă a cheltuielilor CD este datorată în principal mediului de afaceri, ceea ce poate fi pozitiv dacă reflectă inovare reală și investiții private. **A doua:** ponderea redusă a universităților arată o capacitate limitată de a susține cercetare sistematică în instituțiile de învățământ superior, ceea ce este o vulnerabilitate majoră pentru formarea de resursă umană de cercetare și pentru competitivitatea pe termen lung. În UE, învățământul superior are, în multe state, o pondere mai consistentă în efortul național de CD și beneficiază de mecanisme de finanțare instituțională (block funding pentru cercetare, infrastructură, poziții permanente, centre de excelență) care stabilizează capacitatea, chiar dacă proiectele competitive rămân motorul performanței.

Analiza cheltuielilor CD din universități pe categorii (curente vs capital) și la perioada 2018–2024, se vede clar că sistemul universitar este preponderent „operational”: cheltuielile curente domină, iar investițiile de capital rămân relativ mici. Aceasta indică o cercetare care supraviețuiește din costuri de funcționare (personal, consumabile, operațional) și mai puțin din acumulare de infrastructură. Într-un sistem matur, investițiile de capital apar în valuri coerente, legate de programe multi-anuale de infrastructură (campus research facilities, echipamente majore, platforme tehnologice), iar apoi sunt susținute prin finanțare de operare. În România, graficele sugerează că avem valuri scurte și uneori necorelate: se finanțează intermitent infrastructură, dar fără o bază stabilă de operare și fără suficiente posturi și bugete instituționale pentru utilizare, mentenanță și upgrade. De aici rezultă un blocaj clasic: echipamente subutilizate, echipe fragmentate, proiecte care pornesc și se opresc.

Cel mai relevant pentru „blocajele financiare” este graficul privind distribuția cheltuielilor CD în învățământul superior pe surse de finanțare (2005–2024). Se observă o dependență structurală de fonduri publice și o volatilitate ridicată a componentelor, inclusiv a „fondurilor publice generale universitare”. În practică, aceasta înseamnă **că cercetarea universitară nu are o finanțare instituțională suficientă, predictibilă și multianuală**, ci este împinsă să funcționeze în logica proiectelor, adesea cu discontinuități între apeluri, întârzieri de plăți, ferestre scurte de eligibilitate și schimbări de reguli. În anii în care ciclurile naționale nu produc apeluri stabile sau există blocaje administrative, universitățile nu au un „plafon” intern care să amortizeze șocul. În UE, deși multe sisteme au și ele presiuni bugetare, existența block funding pentru cercetare și infrastructură (mai ales în țările din Nord-Vest) reduce efectele de stop-go și permite menținerea resursei umane și a laboratoarelor între proiecte.

Corelarea cu ciclurile de politici UE este vizibilă mai ales după 2014–2015 și, puternic, după 2021. Creșterea după 2015 poate fi asociată cu intrarea în maturitate a cadrului financiar multianual 2014–2020 și a programelor europene conexe (inclusiv fonduri structurale pentru CD/ infrastructură, unde România a avut posibilități semnificative), iar creșterea 2021–2023 este compatibilă cu un cumul de factori: startul noului ciclu 2021–2027, lansarea Horizon Europe, plus injecții de tip PNRR și programe de recuperare post-pandemie. Totuși, graficele arată că aceste impulsuri nu se traduc automat în stabilitate instituțională pentru universități: apar creșteri, dar sistemul rămâne dependent de „valuri” exogene, nu de o arhitectură internă stabilă.

În același timp, scăderile și perioadele de stagnare (în special 2012–2015 în universități) sunt tipice pentru un sistem în care cercetarea este tratată ca variabilă de ajustare în buget, iar instrumentele de

finanțare sunt fragmentate. Aici se vede ruptura dintre discurs și realitate: fără finanțare instituțională minimă și fără continuitate a competițiilor, cercetarea universitară nu poate susține nici performanță, nici absorbție eficientă a fondurilor externe. În UE, politicile recente (inclusiv direcțiile din Horizon Europe și accentul pe misiuni, impact, open science) presupun instituții capabile să planifice, să cofinanțeze, să administreze și să mențină echipe. România intră în acest model cu un handicap structural: prea puțină capacitate instituțională stabilă în universități și prea multă dependență de injecții episodice.

În concluzie, toate graficele converg spre aceeași problemă sistemică: România nu are încă un regim de finanțare care să transforme cercetarea universitară dintr-o activitate episodică, dependentă de proiecte și de șocuri externe, într-o funcție instituțională stabilă. Mediul de afaceri devine principalul motor al cheltuielilor CD la nivel național, dar universitățile rămân relativ marginale ca volum și insuficient susținute ca infrastructură și capital uman. În comparație cu UE, diferența majoră nu este doar „cât” se cheltuie, ci „cum” se cheltuie: UE se bazează mai mult pe combinația dintre finanțare instituțională predictibilă și competiții performanță, în timp ce România operează preponderent prin cicluri discontinue, care generează blocaje, pierderi de capacitate și dificultăți de implementare.

Implicații de politică publică

- **Finanțarea instituțională a cercetării universitare este insuficientă și fragmentată, limitând dezvoltarea capacității pe termen lung.**

Deși există instrumente precum FCSU, acestea au o dimensiune redusă și nu asigură o bază stabilă și predictibilă pentru cercetare, inclusiv pentru investiții de capital. În consecință, cercetarea din învățământul superior rămâne excesiv dependentă de proiecte competitive și surse externe de finanțare, ceea ce afectează capacitatea universităților de a construi echipe stabile și infrastructură funcțională.

- **Modelul actual de finanțare este în mare parte ciclic și discontinuu, reducând eficiența investițiilor.**

Oscilațiile puternice ale cheltuielilor CD, corelate cu ciclurile de finanțare naționale și europene, indică un sistem de tip „stop-go”. Deși instrumente precum FCSU încearcă să atenueze aceste discontinuități, dimensiunea lor limitată nu permite compensarea efectelor, ceea ce conduce la pierderi de resursă umană, subutilizarea infrastructurii și scăderea capacității de absorbție a fondurilor europene.

- **Ponderea redusă a învățământului superior în totalul cheltuielilor CD reprezintă un risc strategic pe termen lung.**

Deși mediul de afaceri devine principalul contributor la CD, universitățile rămân relativ subfinanțate. În lipsa unei baze solide în învățământul superior, sistemul riscă să slăbească formarea cercetătorilor, transferul de cunoaștere și capacitatea de inovare pe termen mediu și lung.

- **Structura actuală a finanțării favorizează cheltuielile curente, în detrimentul unui echilibru sustenabil între operare, mentenanță și investiții în infrastructură și nu numai.**

Investițiile în CD sunt concentrate pe cheltuieli curente, cu investiții limitate în infrastructură și dezvoltare experimentală. Structura cheltuielilor indică un accent predominant pe funcționare, nu pe dezvoltare pe termen lung a capacității. Este necesară

o politică coerentă de investiții în infrastructură de cercetare, corelată cu bugete multianuale de operare și mentenanță, și care să încurajeze utilizarea cât mai largă a acestora.

- **Integrarea universităților în lanțul de inovare este limitată.** Nivelul scăzut al dezvoltării experimentale și al finanțărilor provenite din mediul economic indică legături încă fragile între universități și industrie. Sunt necesare instrumente dedicate de cofinanțare, parteneriate pe termen lung și mecanisme de partajare a riscurilor pentru a stimula colaborarea.
- **Dependența crescută de fonduri externe necesită consolidarea capacității instituționale.**

Creșterea finanțărilor din surse europene și internaționale este un semnal pozitiv, însă valorificarea acestora depinde de existența unor structuri instituționale solide, capabile să asigure cofinanțare, management administrativ eficient și continuitatea activităților de cercetare dincolo de ciclurile de proiect.

- **România prezintă un decalaj față de practicile dominante din UE privind finanțarea cercetării universitare.**

În multe state europene, combinația dintre finanțarea instituțională stabilă și investițiile multianuale contribuie la amortizarea fluctuațiilor generate de competițiile de proiecte. În România, deși există unele instrumente orientate spre susținerea continuității (ex. finanțări instituționale limitate), acestea nu au încă amploarea necesară pentru a asigura stabilitatea sistemului, iar cercetarea rămâne în mare măsură expusă variațiilor bugetare și ciclurilor de finanțare. Alinierea la modelul european presupune consolidarea acestor mecanisme prin reforme structurale, nu doar creșteri punctuale de buget.

În același timp, este necesar să menționăm faptul că evoluțiile recente indică adoptarea unor instrumente care pot contribui la consolidarea treptată a unei componente instituționale de finanțare a cercetării. Constituirea, începând cu anul 2021, a componentei instituționale distincte pentru Finanțarea Cercetării Științifice Universitare (FCSU), a fost realizată în principal pentru a asigura sustenabilitatea unor proiecte în perioadele dintre ciclurile naționale de finanțare și pentru a menține capacitatea de cercetare deja acumulată. Deși dimensiunea sa este foarte redusă și nu poate fi considerat, în sens strict, un mecanism de finanțare instituțională a cercetării, un astfel de mecanism poate contribui la atenuarea discontinuităților la nivelul fondurilor de cercetare atrase și la susținerea funcționării centrelor de cercetare între proiecte. Din această perspectivă, chiar dacă impactul actual este limitat, FCSU poate fi interpretat ca un prim pas către dezvoltarea unor forme mai consistente de finanțare instituțională, capabile să completeze finanțarea competitivă și să susțină mai bine stabilitatea sistemului de cercetare.

5. Analiză comparativă a practicilor din statele selectate

5.1. Analiză comparativă – date statistice

Secțiunea 5.1 oferă o analiză comparativă amplă a **principalilor indicatori care descriu investițiile, capacitatea și performanța** sistemelor naționale de cercetare în cele nouă state analizate + România. Pornind de la nivelul alocărilor bugetare guvernamentale pentru cercetare-dezvoltare (CDI) și până la rezultatele obținute de universități în competițiile europene sau în producția de cunoaștere, această analiză surprinde diferențele structurale dintre țările vestice și nordice, aflate în mod constant peste media UE, și statele estice sau sudice, caracterizate prin resurse mai reduse și performanțe mai modeste. Gruparea statelor pe clustere evidențiază tipare stabile în timp, cu sisteme consolidate în Norvegia, Suedia, Finlanda, Olanda sau Austria, Regatul Unit, sisteme intermediare precum Portugalia, Polonia (în funcție de indicator), și un profil distinct de subfinanțare și capacitate limitată în cazul României.

Prin integrarea indicatorilor privind finanțarea publică, resursele umane în cercetare, producția științifică, inovarea și participarea la programele-cadru ale UE, se conturează o imagine coerentă asupra poziționării fiecărui stat în raport cu media europeană și cu dinamica generală din spațiul european al cercetării. Analiza longitudinală arată că, deși anumite țări au înregistrat evoluții pozitive (de exemplu Olanda, Austria sau Polonia, în diferiți indicatori), decalajele rămân persistente, în special pentru statele cu niveluri reduse de investiții și capacitate instituțională, precum România. Rezultatele oferă astfel un cadru factual solid pentru interpretarea diferențelor în performanța sistemelor de cercetare și pentru formularea unor direcții de politici în domeniul finanțării bazate pe performanță.

1. Alocarea bugetară guvernamentală pentru CDI

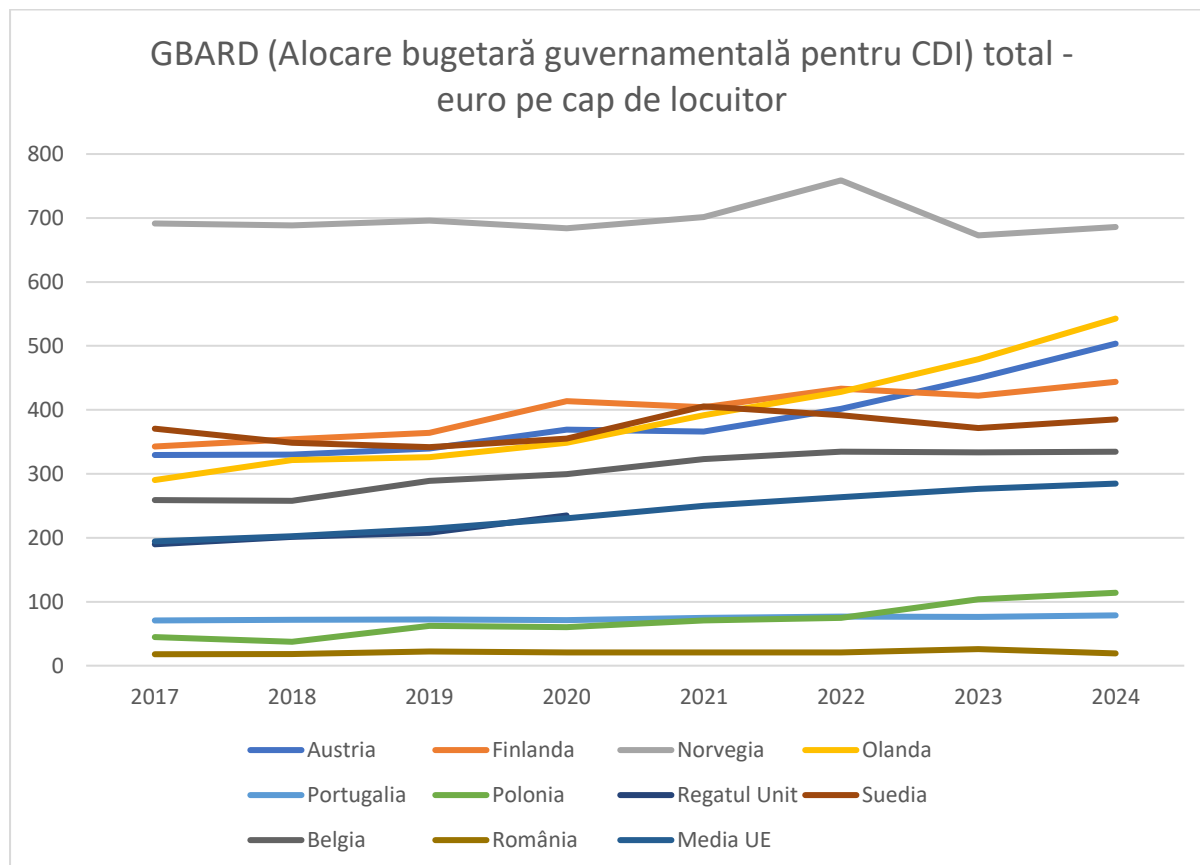
Graficul următor ilustrează evoluția alocărilor bugetare guvernamentale pentru cercetare și dezvoltare (GBARD), exprimate în euro per capita, în perioada 2017–2024, evidențiind diferențele semnificative dintre statele analizate și media Uniunii Europene. În ansamblu, se disting trei grupuri de țări cu niveluri similare de finanțare.

Primul cluster este reprezentat de Norvegia, care se situează constant peste toate celelalte state din eșantion, cu valori în jurul a 700 euro per capita, ușor oscilante, dar menținându-se semnificativ peste media UE, ceea ce indică o alocare substanțială și stabilă a resurselor publice pentru cercetare.

Al doilea grup include statele aflate peste media Uniunii Europene, respectiv Suedia, Olanda, Finlanda, Austria și Belgia, cu niveluri cuprinse între aproximativ 380 și 550 euro per capita în 2024. Dintre acestea, Olanda înregistrează cea mai accentuată creștere pe parcursul perioadei analizate, urmată îndeaproape de Austria. Suedia și Finlanda urmează o tendință fluctuantă, cu o creștere moderată în perioada 2017 - 2024.

În clusterul al treia se situează Marea Britanie care prezintă valori similare cu media europeană. Analiza longitudinală reflectă doar valorile înregistrate până în anul 2022, conform disponibilității datelor din Eurostat.

Cel **de-al patrulea cluster** reunește statele cu valori sub media UE, respectiv Portugalia, Polonia și România, cu niveluri situate sub 100 de euro per capita, cu excepția Poloniei care depășește ușor acest prag începând cu anul 2023. În Portugalia se menține nivelul alocării pe parcursul perioadei analizate. În România se remarcă o alocare bugetară scăzută, sub 50 euro per capita, chiar dacă se observă o ușoară creștere spre finalul perioadei, ceea ce confirmă persistența unui decalaj semnificativ față de media Uniunii Europene și față de țările vestice și nordice.

Sursă: EUROSTAT, indicator Eurostat_gba_nabsfin07,
https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/gba_fundmod/default/table?lang=en&category=scitech.rd.gba

2. Ponderea cheltuielilor guvernamentale pentru CDI (GBARD) în totalul cheltuielilor guvernamentale generale

În ceea ce privește evoluția ponderii cheltuielilor guvernamentale pentru cercetare-dezvoltare (GBARD) în totalul cheltuielilor guvernamentale generale pentru perioada 2015–2024, se observă o relativă stabilitate a valorilor pentru majoritatea statelor analizate, însă cu evidențierea anumitor grupuri de țări în funcție de poziționarea față de media Uniunii Europene.

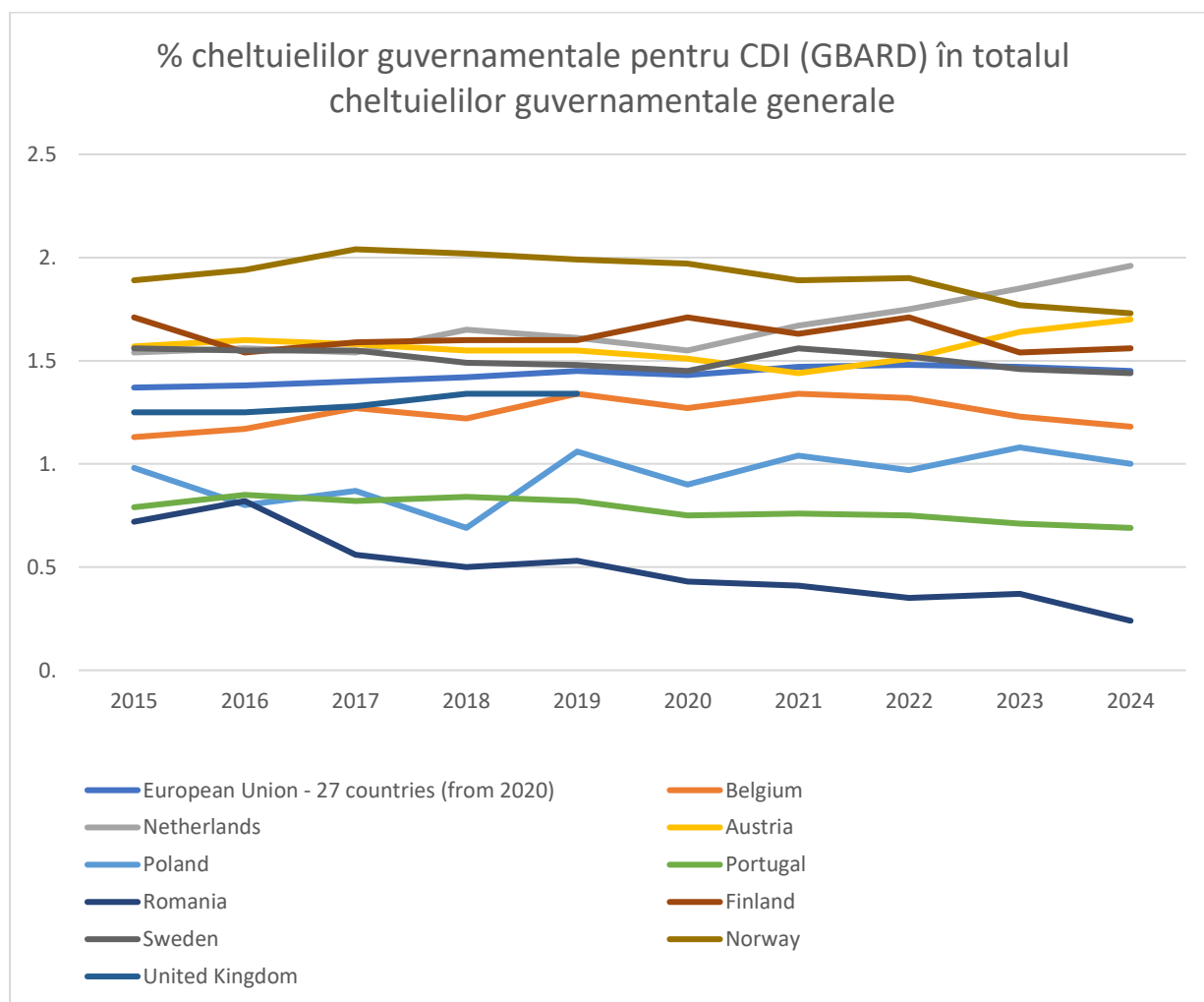
Un prim grup este format din statele cu tradiție solidă în finanțarea CDI, cum ar fi: Norvegia, Suedia și Finlanda, dar și Olanda și Austria. Acestea mențin constant valori ridicate, situate în intervalul aproximativ 1.5 – 2.1% pe întreaga perioadă. Deși există fluctuații moderate, traiectoriile acestora rămân peste media UE.

Un al doilea grup îl reprezintă statele care se situează sub media europeană, dar în proximitatea acesteia, precum Belgia și Marea Britanie. Aceste țări se mențin într-un interval de aproximativ 1.3–1.7%, cu variații relativ mici de la un an la altul.

Traectoria UE-27 este ușor ascendentă până în jurul anului 2021, după care oscilează în limite strâmte, sugerând un nivel de finanțare stabil, dar fără accelerări semnificative.

Un al treilea grup este format din statele situate constant sub media UE, precum Polonia, Portugalia și România. Polonia prezintă valori în jur de 0.9–1.1%, oscilând în jurul pragului de 1%, dar rămânând totuși sensibil sub media europeană. Portugalia are o evoluție ușor descendentă în ultimii ani, coborând spre 0.7%.

România se remarcă prin poziționarea cea mai joasă dintre toate statele reprezentate, cu o traiectorie clar descendentă pe întreg intervalul. După 2015, când valorile depășeau 0.7%, se observă o scădere continuă, ajungând în 2024 la aproximativ 0.3%. Această dinamică indică o diminuare constantă a ponderii cheltuielilor guvernamentale alocate CDI, în contrast evident atât cu statele performante, cât și cu media UE, care se menține stabilă sau ușor ascendentă.

Sursă: EUROSTAT, indicator Eurostat_gba_nabste,
https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/qba_nabste/default/table?lang=en&category=scit
ech.rd.qba

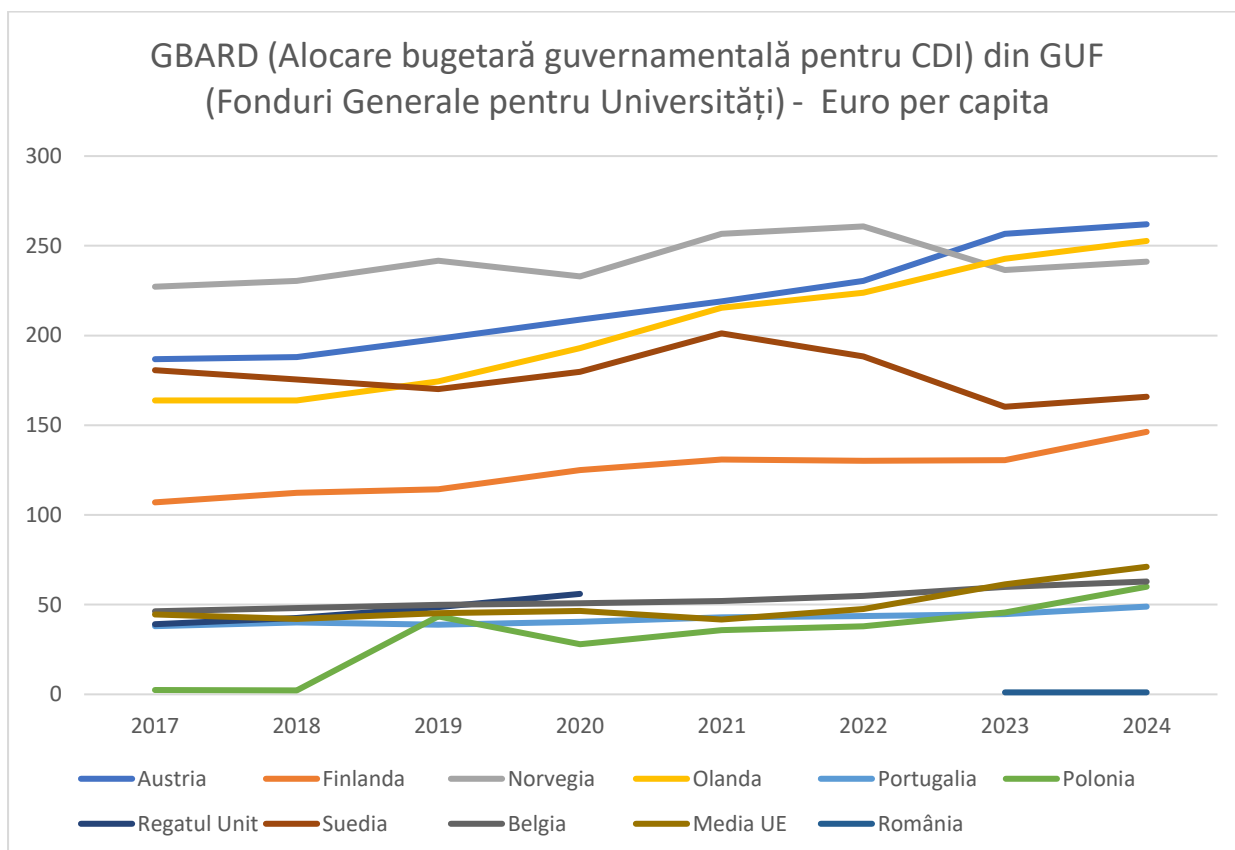
3. Alocare bugetară guvernamentală pentru CDI) din GUF (Fonduri Generale pentru Universități)

Graficul următor evidențiază evoluția alocărilor bugetare guvernamentale pentru cercetare-dezvoltare (CDI) provenite din Fondurile Generale pentru Universități (GUF), exprimate în euro per capita, pentru perioada 2017–2024. În ansamblu, se observă diferențe clare între statele cu investiții ridicate și cele cu alocări scăzute, dar și o tendință generală de creștere la nivel european.

Statele vestice și nordice, Norvegia, Austria, Belgia, Suedia, Olanda și Finlanda, se situează constant mult peste media UE, cu valori între aproximativ 150 și peste 250 euro per capita. Norvegia își menține poziția cea mai ridicată, din punctul de vedere al volumului alocării și, alături de Austria și Olanda, marchează o creștere robustă, în timp ce Suedia afișează o evoluție ușor oscilantă.

Un al doilea grup, format din Portugalia, Regatul Unit, Belgia și Polonia, se plasează în proximitatea sau ușor peste media UE, cu niveluri între circa 40 și 60 euro per capita în 2024, Polonia remarcându-se printr-o creștere rapidă după 2019, de la valori aproape nule la niveluri similare cu Portugalia și Regatul Unit.

În contrast, România este sub media UE în anii 2023 și 2024, când sunt raportate aceste valori, cu alocări aproape foarte limitate (de 1.1 euro per capita), ceea ce o plasează ca outlier, în grupul de state analizate, în ceea ce privește finanțarea universitară pentru CDI.

Sursă: EUROSTAT, indicator Eurostat_gba_nabsfin07,
https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/gba_fundmod/default/table?lang=en&category=scitech.rd.gba

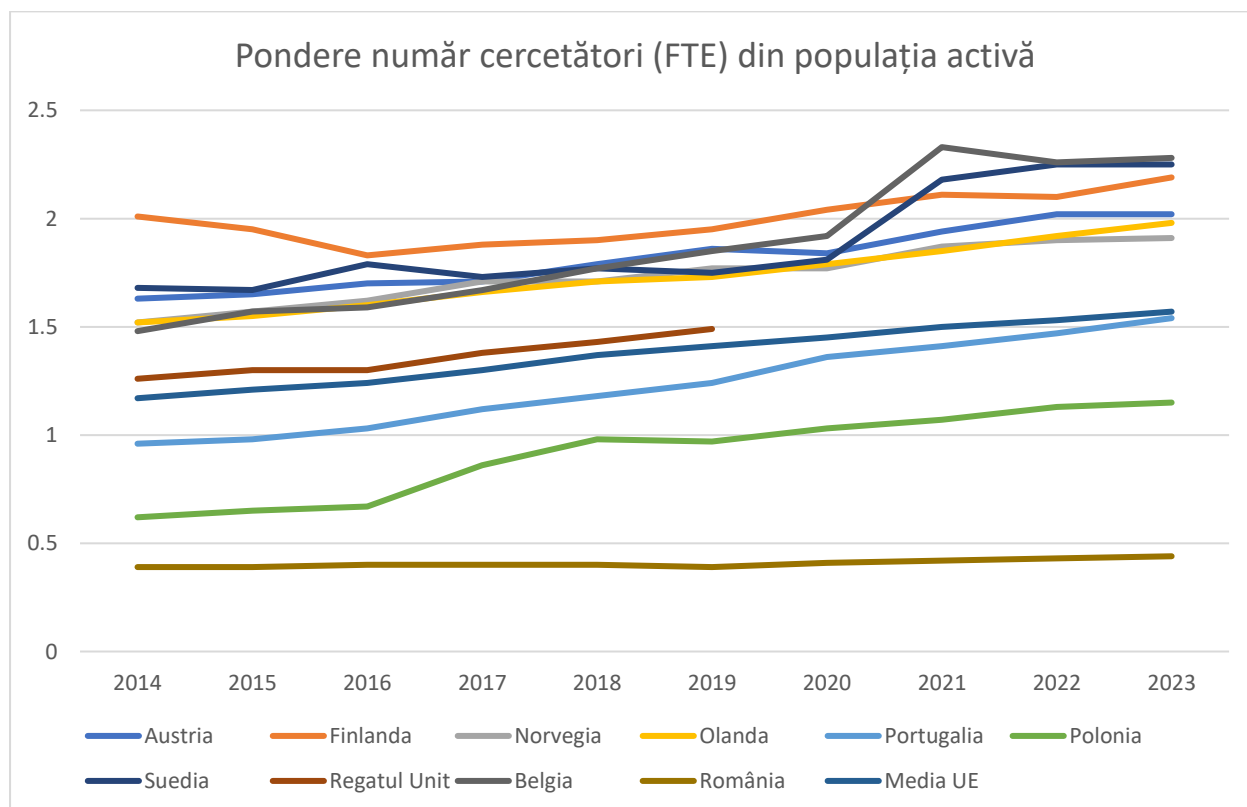
4. Capacitatea de cercetare – Nr. cercetători (FTE) din populația activă

Datele cu privire la ponderile cercetătorilor (FTE) în totalul populației active, în perioada 2014–2023, indică o creștere generală a ponderii cercetătorilor în majoritatea țărilor analizate, dar cu diferențe vizibile față de media europeană. Graficul subliniază o disparitate pronunțată între statele nordice și vestice, care depășesc constant media europeană, și țările estice, unde ponderea cercetătorilor în populația activă rămâne scăzută.

La vârful clasamentului se situează Finlanda, Suedia, Norvegia, Austria, Belgia și Olanda, cu valori cuprinse între 1,8% și 2,3% în 2023, toate situându-se semnificativ peste media UE, care se menține în jurul 1,6%. Dintre acestea, Finlanda și Suedia prezintă cele mai ridicate ponderi și o tendință clar ascendentă, iar Norvegia și Olanda urmează traiectorii similare, cu evoluții mai line, dar stabile.

Un al doilea grup, situat ușor sub media europeană, include Portugalia, Regatul Unit și Polonia, cu valori între 1,0% și 1,5%, caracterizate printr-o creștere constantă pe întreaga perioadă analizată. Polonia înregistrează una dintre cele mai vizibile evoluții pozitive, aproape dublându-și ponderea între 2014 și 2023.

În partea inferioară se află România, care se menține la un nivel redus (sub 0,5%), mult sub media UE și fără modificări semnificative în perioada analizată.

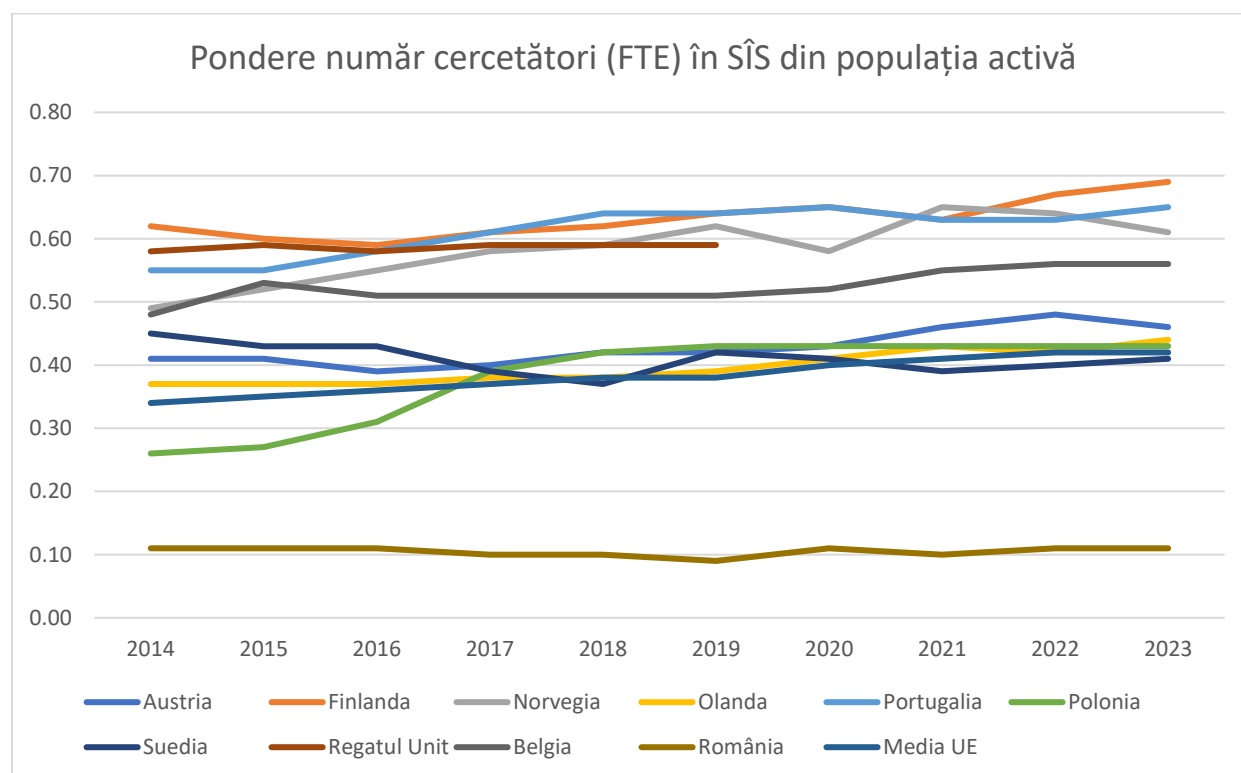
Sursă: EUROSTAT, indicator Eurostat - sdg_09_30,
https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/sdg_09_30/default/table?lang=en

În ceea ce privește ponderea cercetătorilor (FTE) din sistemul învățământului superior (SIS) raportată la populația activă, conform evoluției înregistrate în perioada 2014–2023, pot fi identificate trei grupuri de state, cu poziționări stabile în timp și diferențe față de media UE.

În partea superioară a distribuției se află Norvegia, Finlanda, Regatul Unit, Belgia și Portugalia, care se mențin constant peste media UE. Finlanda atinge cel mai înalt nivel în 2023. Belgia se menține în cea mai mare parte sub statele incluse în acest cluster, dar peste media UE.

Un grup intermediar este format din Austria, Suedia, Polonia și Olanda, care se poziționează în intervalul 0,40–0,50%, în anul 2023. Olanda tinde să fie cel mai aproape de media UE pe tot parcursul perioadei analizate. Suedia înregistrează o scădere semnificativă, către media UE în perioada 2014 – 2018 și apoi fluctuează în jurul acesteia până în anul 2023. În schimb, Polonia înregistrează o creștere semnificativă în perioada 2014 – 2018, menținându-se ulterior în proximitatea valorii medii.

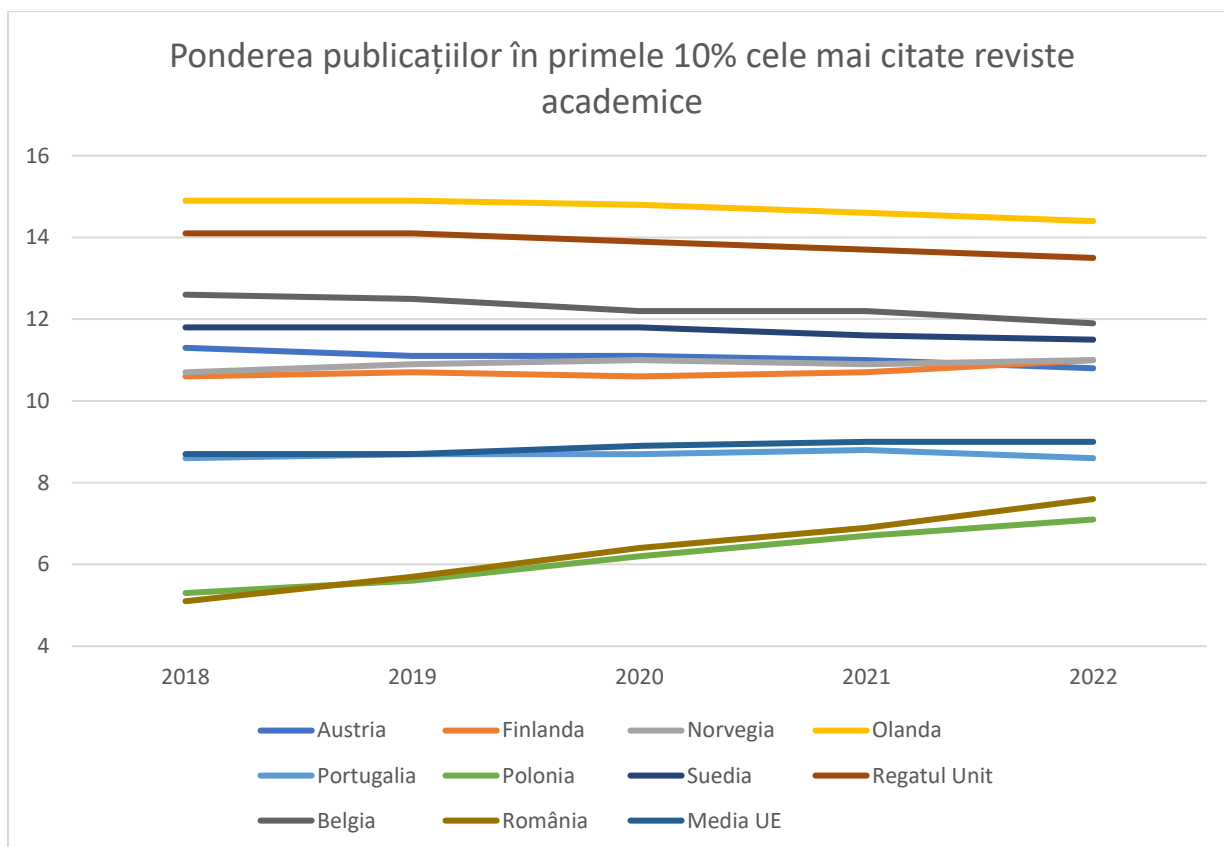
La polul opus se află România, care prezintă cea mai redusă pondere a cercetătorilor în SIS, cu valori persistente în jur de 0,10–0,12%. Această distanțare majoră față de media UE subliniază atât dimensiunea redusă a resurselor umane implicate în cercetare, sugerează provocări importante în recuperarea decalajelor în raport cu statele europene avansate.

Sursă: EUROSTAT, indicator Eurostat - sdg_09_30,
https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/sdg_09_30/default/table?lang=en

5. Rezultate ale cercetării – publicații, brevete, participare în proiecte

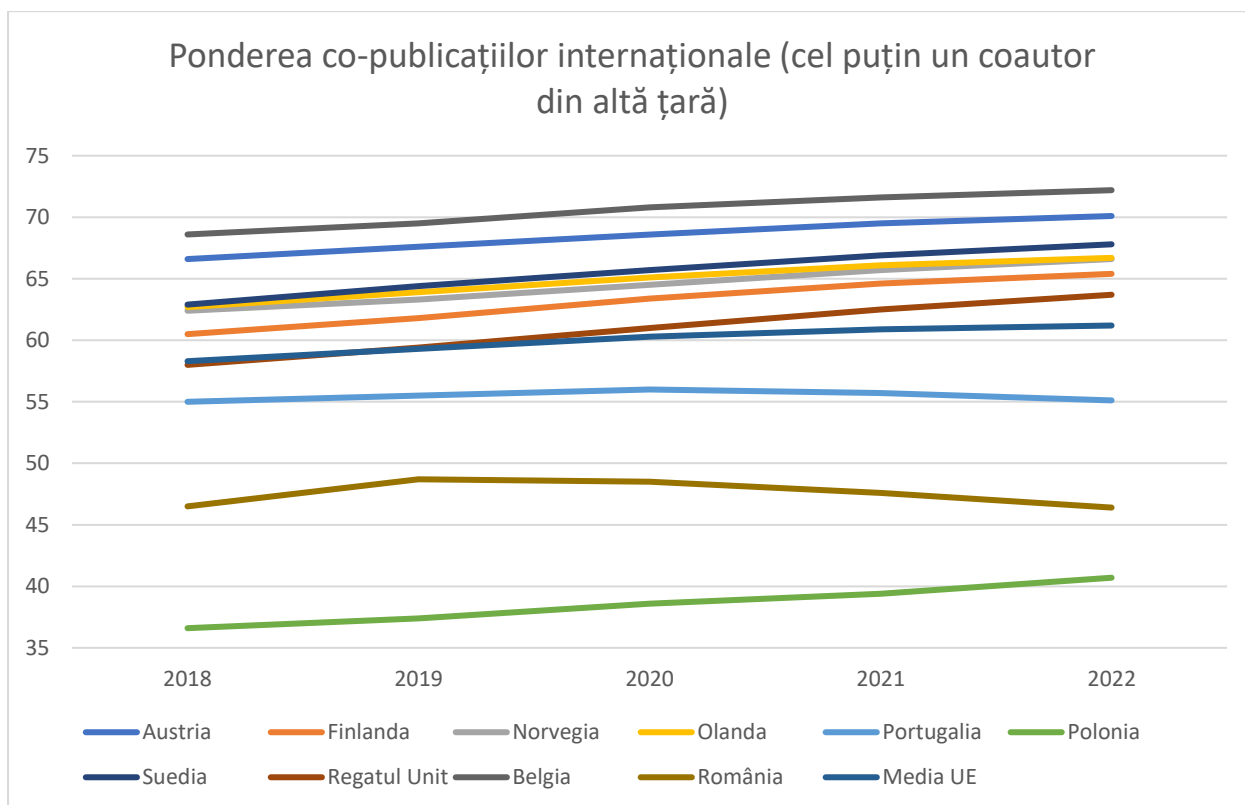
În ceea ce privește ponderea publicațiilor în primele 10% cele mai citate reviste academice, datele din perioada 2018 – 2022 arată majoritatea statelor analizate se mențin la niveluri constante. Cele mai mari valori sunt înregistrate de Olanda și Regatul Unit. Portugalia se situează pe media UE, care rămâne de asemenea constantă în perioada analizată. Iar, România și Polonia înregistrează creșteri importante. Cu toate acestea ele rămân în partea inferioară a clasamentului.

Sursă: EHESO, <https://national-policies.eacea.ec.europa.eu/eheso/european-higher-education-sector-scoreboard-country-pages>

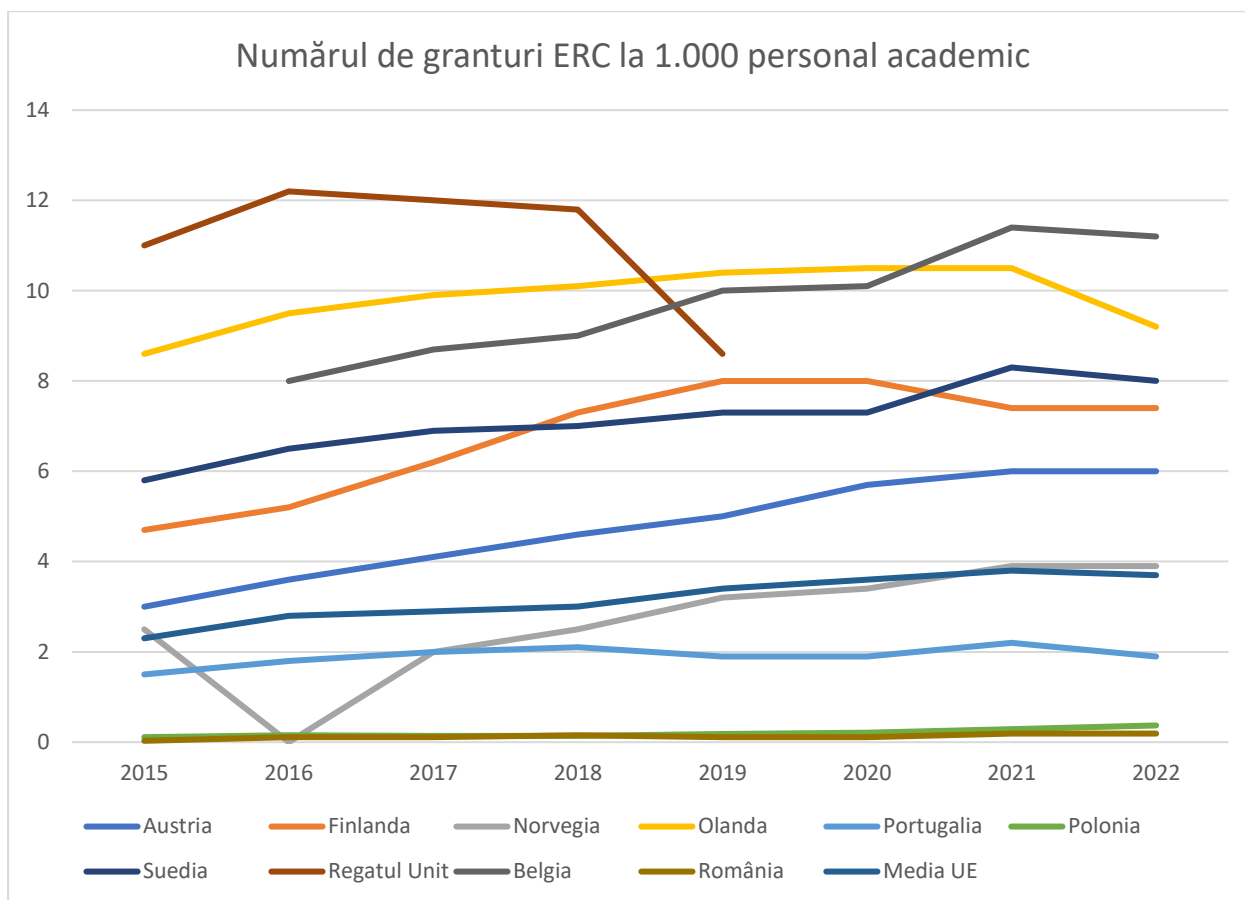
Graficul următor surprinde o creștere generală și susținută a colaborărilor internaționale în majoritatea statelor analizate, cu valori mai ridicate în țările nordice și vest-europene, precum Finlanda, Norvegia, Regatul Unit, Belgia și Olanda, care depășesc constant media UE.

Portugalia, România și Polonia se situează în partea inferioară a clasamentului. În timp ce Polonia înregistrează o creștere importantă, România și Portugalia indică scăderea numărului de co-publicații internaționale în perioada 2020 – 2022.

Sursă: EHESO, <https://national-policies.eacea.ec.europa.eu/eheso/european-higher-education-sector-scoreboard-country-pages>

În ceea ce privește numărul de granturi ERC raportate la 1000 de membri ai personalului academic, datele disponibile pentru perioada 2015 – 2022 arată că în Regatul Unit, Olanda și Belgia se mențin nivelurile cele mai ridicate. Finlanda, Suedia și Austria prezintă o evoluție ascendentă moderată, apropiindu-se progresiv de media UE, ceea ce sugerează o consolidare graduală a performanței în competițiile ERC. Pe de altă parte, România și Polonia rămân constant la niveluri minimale, aproape de zero în majoritatea anilor, ceea ce indică o participare foarte redusă și un decalaj pronunțat față de media europeană.

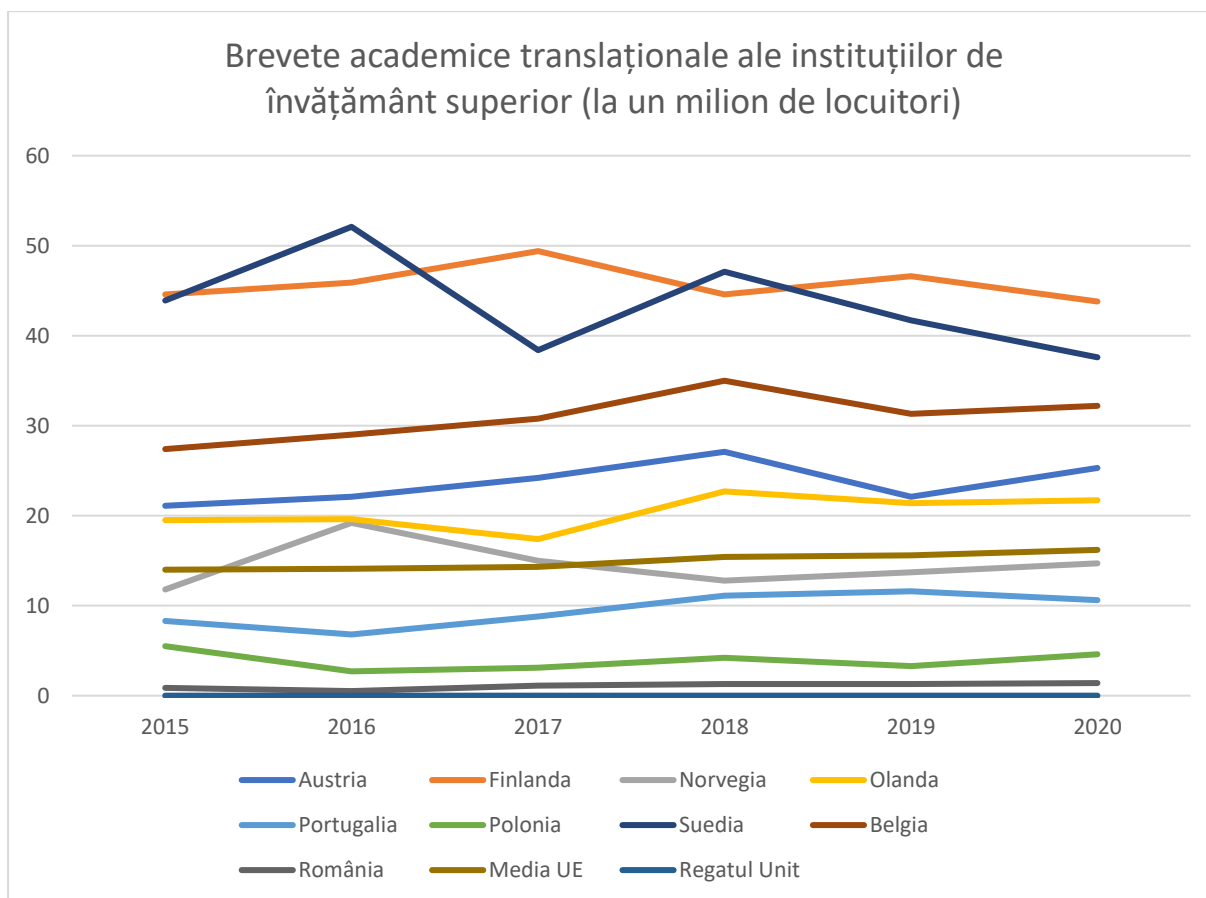

Sursă: EHESO, <https://national-policies.eacea.ec.europa.eu/eheso/european-higher-education-sector-scoreboard-country-pages>

Graficul următor prezintă evoluția numărului de brevete academice translaționale raportate la un milion de locuitori, în perioada 2015–2020. Valorile înregistrate sunt eterogene, dar se mențin relativ stabile în timp pentru majoritatea țărilor analizate.

Suedia și Finlanda se situează constant în partea superioară a distribuției, cu niveluri vizibil mai ridicate decât cele ale celorlalte state. Belgia și Austria prezintă valori intermediare, cu o evoluție lent ascendentă sau cu variații moderate de la un an la altul. Olanda și Norvegia se încadrează în zona mediană, marcând fluctuații ușoare, dar fără schimbări majore de tendință.

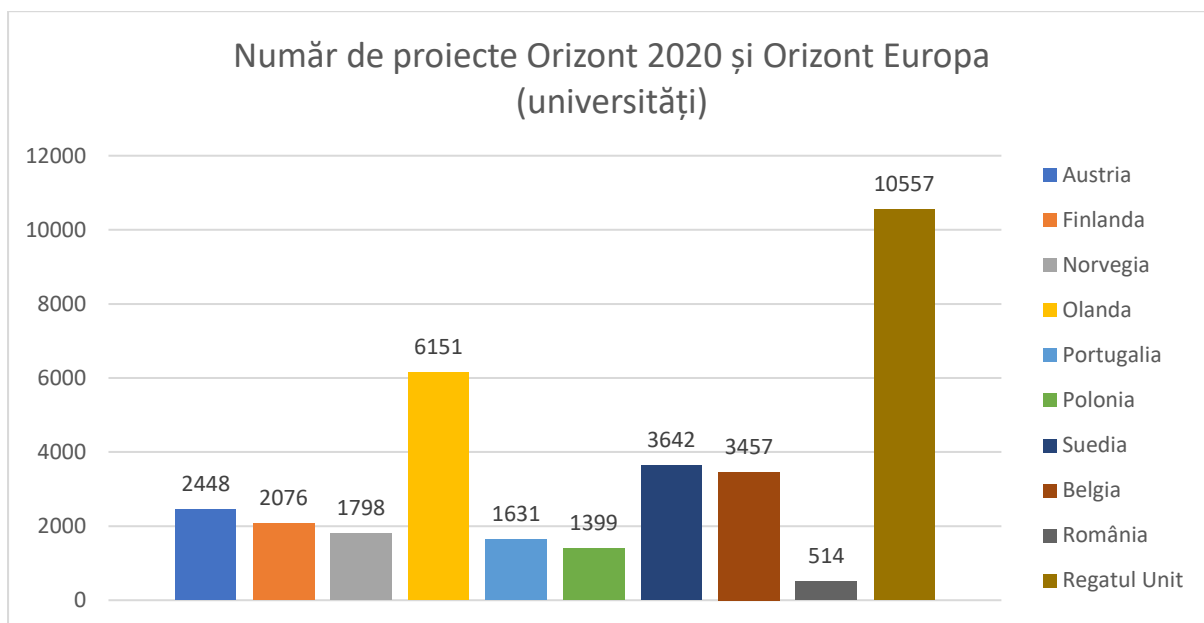
În partea inferioară a distribuției, Portugalia, Polonia și România înregistrează niveluri reduse, cu variații minime pe parcursul perioadei analizate, menținându-se constant sub media UE. În cazul Regatului Unit nu sunt disponibile date pentru perioada analizată.

Sursă: EHESO, <https://national-policies.eacea.ec.europa.eu/eheso/european-higher-education-sector-scoreboard-country-pages>

Analiza numărului de proiecte derulate de universitățile europene în cadrul programelor Orizont 2020 și Orizont Europa, arată că Regatul Unit se detașează categoric, având un volum de proiecte mult superior tuturor celorlalte state. Olanda înregistrează, de asemenea, un nivel superior, care se situează semnificativ peste media celorlalte țări analizate.

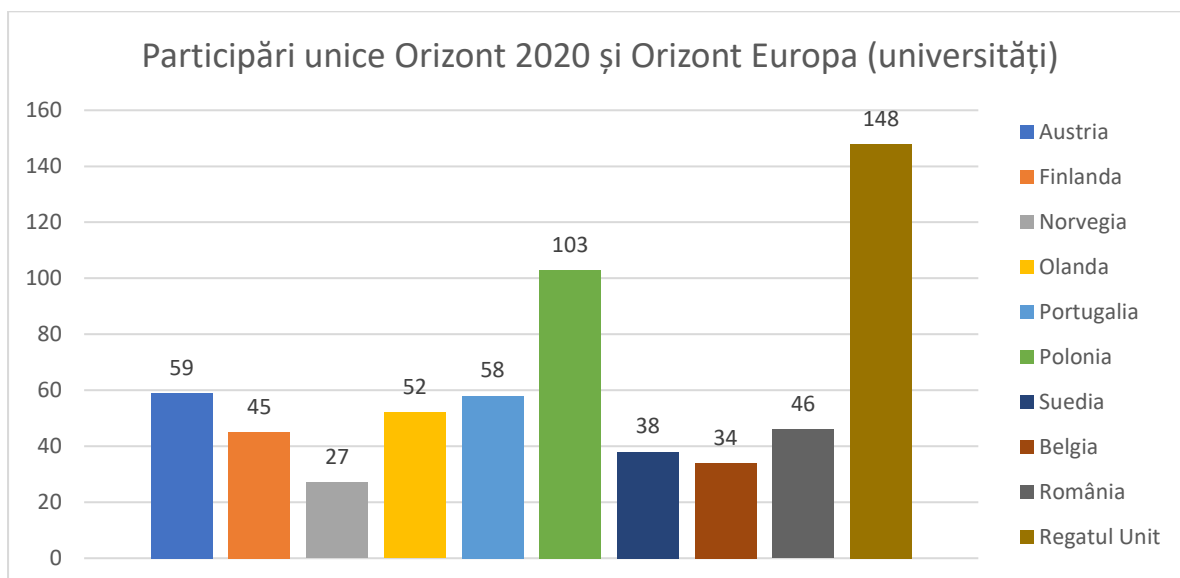
Grupul statelor cu un volum moderat de proiecte cuprinde Suedia, Belgia, Austria și Finlanda, toate cu valori relativ apropiate. Polonia, Portugalia, Norvegia și România înregistrează cele mai mici valori, ceea ce indică un nivel redus de participare universitară în cadrul programelor europene de cercetare.

Sursă: HORIZON DASHBOARD,

https://dashboard.tech.ec.europa.eu/qs_digit_dashboard_mt/public/sense/app/1213b8cd-3ebe-4730-b0f5-fa4e326df2e2/sheet/0c8af38b-b73c-4da2-ba41-73ea34ab7ac4/state/analysis

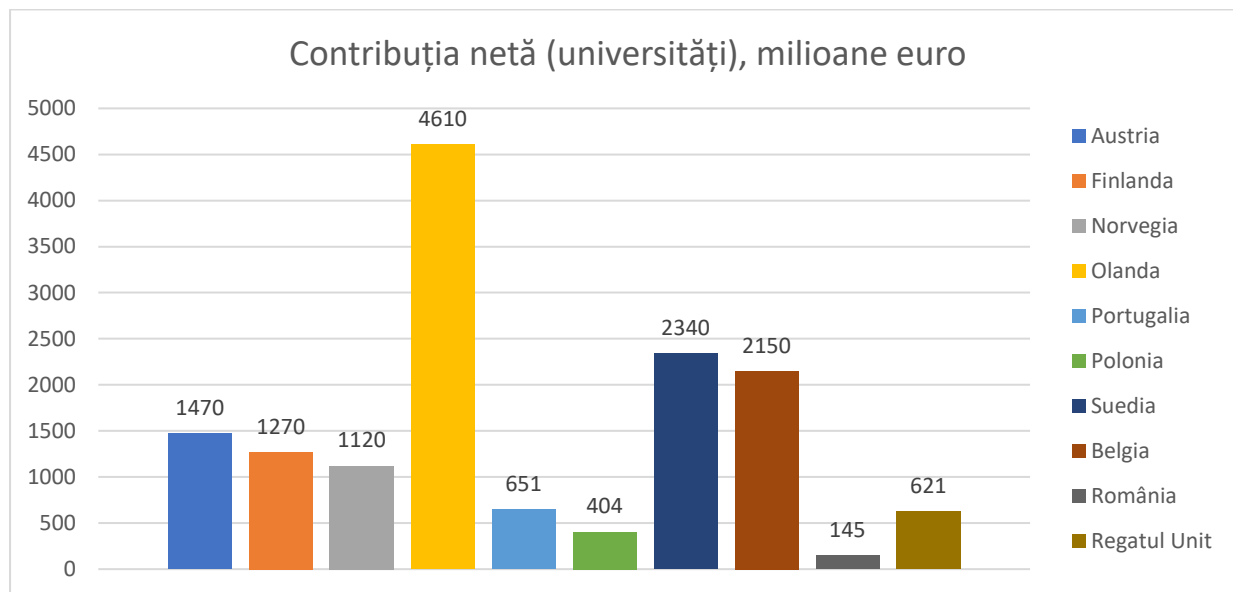
Graficul următor evidențiază variații substanțiale în numărul de participări unice ale universităților la programele Orizont 2020 și Orizont Europa. Regatul Unit se remarcă, având cel mai ridicat nivel, semn al unei capacități instituționale bune și al unei implicări intense în proiectele europene de cercetare. Polonia ocupă o poziție secundară, dar la o distanță considerabilă. La valori moderate se regăsesc Austria, Olanda, Portugalia și România, dar care exprimă un nivel de participare important. La polul inferior, Norvegia, Belgia și Suedia au înregistrat cele mai puține participări.

Sursă: HORIZON DASHBOARD,

https://dashboard.tech.ec.europa.eu/qs_digit_dashboard_mt/public/sense/app/1213b8cd-3ebe-4730-b0f5-fa4e326df2e2/sheet/0c8af38b-b73c-4da2-ba41-73ea34ab7ac4/state/analysis

Comparația dintre cele 10 state analizate, în baza contribuției nete (a sectorului universitar) la programele Orizont 2020 și Orizont Europa, evidențiază o polarizare între state, cu un singur caz, Olanda, care se distinge net printr-o contribuție universitară mult superioară tuturor celorlalte. Suedia, Belgia, Austria, Norvegia și Finlanda formează un grup intermediar de țări, care prezintă niveluri substanțiale, dar semnificativ mai reduse decât valoarea maximă, sugerând sisteme universitare active, însă de anvergură mai moderată. La polul inferior se află un set de state, reprezentat de Portugalia, Polonia și România, care înregistrează contribuții relativ scăzute, indicând o capacitate mai limitată de atragere sau generare de resurse financiare în mediul universitar. Și Regatul Unit înregistrează o valoare mai redusă, însă aceasta este influențată de perioada în care acest stat nu a mai avut acces la finanțare.

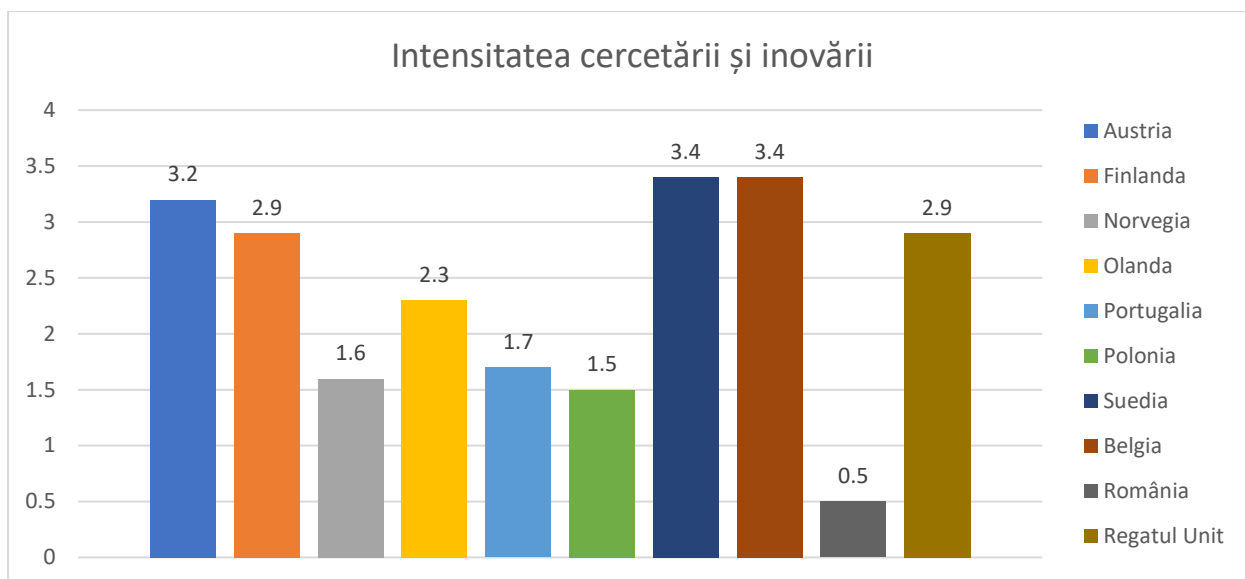
Sursă: HORIZON DASHBOARD,

https://dashboard.tech.ec.europa.eu/qs_digitt_dashboard_mt/public/sense/app/1213b8cd-3ebe-4730-b0f5-fa4e326df2e2/sheet/0c8af38b-b73c-4da2-ba41-73ea34ab7ac4/state/analysis

European Innovation Scoreboard

INNOVATION LEADER	Finlanda, Olanda, Suedia, Belgia
STRONG INNOVATOR	Austria, Norvegia, Regatul Unit
MODERATE INNOVATOR	Portugalia
EMERGING INNOVATOR	Polonia, România

În ceea ce privește intensitatea cercetării și inovării la nivelul sistemului de învățământ universitar, datele European Innovation Scoreboard 2024, arată că valorile cele mai ridicate sunt înregistrate de Suedia și Belgia (ambele 3,4), urmate de Austria (3,2), Finlanda și Regatul Unit (ambele 2,9). Olanda (2,3) se situează la mijlocul distribuției, în timp ce Portugalia, Polonia și Norvegia prezintă niveluri moderate (1,7; 1,5; respectiv 1,6). România înregistrează cea mai redusă valoare (0,5), marcând un decalaj față de celelalte state analizate.

Sursă: HORIZON DASHBOARD,

https://dashboard.tech.ec.europa.eu/qs_digit_dashboard_mt/public/sense/app/1213b8cd-3ebe-4730-b0f5-fa4e326df2e2/sheet/0c8af38b-b73c-4da2-ba41-73ea34ab7ac4/state/analysis

Concluzii pe scurt

Analiza comparativă evidențiază **diferențe structurale majore între statele vestice și nordice, care investesc constant și substanțial în cercetare, și statele estice și sudice**, unde nivelul finanțării, al capacității instituționale și al rezultatelor rămâne redus. Norvegia, Suedia, Finlanda, Olanda, Austria și Belgia formează nucleul sistemelor robuste, aflate peste media UE în majoritatea indicatorilor (GBARD, GUF, ponderea cercetătorilor, publicații de top, brevete, participări în proiecte europene). Polonia și Portugalia se situează într-o zonă intermediară, înregistrând unele evoluții pozitive, în timp ce România rămâne constant în partea inferioară a distribuțiilor, cu valori foarte scăzute ale finanțării publice, resurselor umane, participării în programe europene și performanței științifice.

Analiza comparativă sugerează că există o legătură între nivelul investițiilor publice și valorile indicatorilor care reflectă masa critică de cercetători, capacitatea universităților de a concura la nivel european și performanțele înregistrate în inovare. Datele arată faptul că statele cu finanțare stabilă și ridicată obțin rezultate superioare, în timp ce țările cu alocări reduse, precum România, se confruntă cu decalaje persistente și cu o capacitate limitată de recuperare.

Key takeaways

- Statele nordice și vestice domină constant indicatorii, menținând valori peste media UE în finanțare, resurse umane și performanță științifică.
- Olanda și Austria sunt exemple de creșteri consistente în mai mulți indicatori financiari și de capacitate.
- Polonia prezintă unele evoluții pozitive, în special în numărul de cercetători și participarea în proiecte europene.

- România se află la coada clasamentelor în aproape toți indicatorii: alocări bugetare (sub 50 euro per capita), pondere minimă a cercetărilor (<0,5%), participare scăzută în programe europene, rezultate științifice reduse.
- Diferențele dintre state sunt persistente în timp, indicând dificultăți structurale și un potențial limitat de convergență fără schimbări majore de politică.
- Finanțarea ridicată și stabilă este asociată cu performanță, iar investițiile din GUF joacă un rol important în consolidarea cercetării universitare.
- Indicatorii de inovare confirmă aceeași polarizare, cu România și Polonia în categoria „Emerging Innovators”, în timp ce Finlanda, Suedia, Olanda și Belgia sunt „Innovation Leaders”.

5.2. Analiză comparativă – studii de caz

Secțiunea comparativă include analiza a **nouă state europene** care dispun de mecanisme consolidate sau emergente de finanțare instituțională a cercetării bazate pe performanță (PBRF) și nu numai: **Belgia – Flandra, Finlanda, Polonia, Regatul Unit, Portugalia, Austria, Norvegia, Suedia și Olanda.** Țările au fost selectate pentru a acoperi o diversitate de modele – de la sisteme bazate pe formule cantitative și indicatori standardizați, la evaluări calitative naționale prin peer review sau mecanisme hibride care combină acorduri de performanță și block grants, dar și sisteme decuplate de alocarea finanțării. Analiza urmărește să evidențieze, pentru fiecare caz, structura sistemului PBRF și principalele sale dimensiuni – tipologia și perioada de funcționare, proporția finanțării influențate de performanță, indicatorii utilizați, rolul evaluării calitative, existența acordurilor de performanță, precum și efectele, avantajele, provocările și tendințele de evoluție observate în fiecare sistem național.

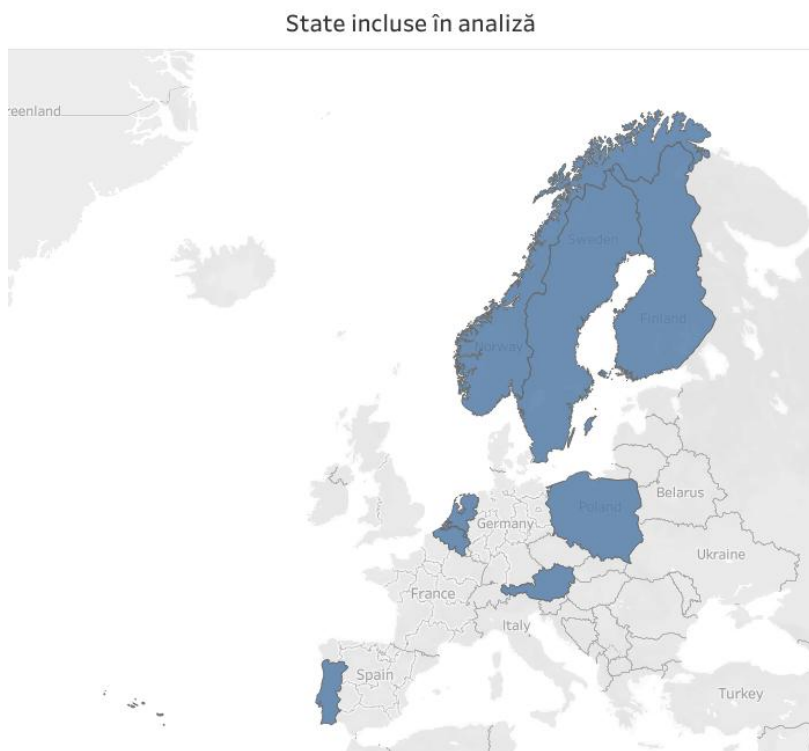

Figure 1. State incluse în analiză

Pentru a oferi o imagine sintetică asupra poziționării statelor analizate și a variațiilor dintre modelele de finanțare instituțională bazate pe performanță, a fost realizată o clusterizare analitică pornind de la două dimensiuni principale:

- (1) gradul de legătură dintre evaluare și alocarea fondurilor publice (de la sisteme de alocare a finanțării la sisteme ce urmăresc informarea și asigurarea calității) și
- (2) metodele utilizate în evaluare – dacă aceasta se sprijină predominant pe indicatori cantitativi sau pe evaluare calitativă de tip peer review / acorduri instituționale.

Rezultatul acestei analize permite gruparea celor opt state incluse în analiză într-un continuum coerent, care reflectă atât logica de funcționare a sistemelor, cât și ponderea efectivă a PBRF în finanțarea universitară. Cele patru clustere rezultate ilustrează tipologii distincte de relație între evaluare și finanțare, pe de o parte, și evaluări bazate pe formule și indicatori și evaluări de tip calitativ bazate pe peer review:

Cluster 1 – PBRF indicator-centric, cu pondere mare în finanțare

Modele în care logica de distribuție se bazează preponderent pe formule cantitative (publicații, citări, doctorate, venituri), iar rezultatele evaluării sunt strâns corelate cu alocările bugetare.

State:

- **Belgia – Flandra**
 - BOF + IOF + componenta de cercetare a grantului de funcționare: distribuție în mare parte metrică.
 - ~75% din finanțarea instituțională de cercetare e alocată prin PBRF (50% BOF + 75% IOF + componentă metrică în grantul de funcționare).
 - Model foarte matur, puternic orientat pe indicatori, cu corecții pentru SSH (VABB-SHW) și cote minime pentru universități mici.
- **Polonia**
 - Algoritm național + EJDN + IDUB.
 - ~60% din subvenția de bază pe criterii de performanță + bonus IDUB.
 - Indicatori detaliați (publicații, proiecte, internaționalizare, R&D etc.); PBRF este nucleul distribuției resurselor.
- **Finlanda**
 - ~81% finanțare prin formulă (44% educație, 37% cercetare) + 19% prin acorduri de performanță.
 - Partea de cercetare forte ancorată în indicatori (doctorate, publicații JUFO, finanțări competitive).
 - Acordurile completează, dar nu înlocuiesc logica bazată pe indicatori.

Cluster 2 – PBRF assessment-centric, bazat pe peer review național cu efect financiar direct

Logica dominantă: evaluare amplă prin peer review (inclusiv impact și mediu), care decide direct finanțarea pentru cercetare; indicatorii cantitativi au rol suport, nu de decizie mecanică.

State:

- **Regatul Unit**
 - RAE/REF din 1986, acum REF: sistem dual, dar QR (quality-related) se distribuie pe baza rezultatelor REF.
 - Componentă mare de finanțare instituțională (peste jumătate din fondurile pentru calitatea cercetării) direct legată de profilurile 3*/4*.
 - Peer review informat de metrici, cu componentă puternică de impact societal.
- **Portugalia**
 - FCT evaluează unitățile de cercetare prin paneluri internaționale; rezultatul determină 100% din finanțarea instituțională pentru UCD.
 - Evaluare calitativă (calitate, relevanță, strategie), bazată pe peer review, pe ciclu de 4 ani; finanțare programatică și de bază legată de aceste rezultate.

Cluster 3 – Sisteme hibride: block grant + indicatori + acorduri de performanță (PBRF moderat)

Logica dominantă: finanțare de bază multianuală, acorduri negociate și indicatori (uneori competitivi), dar ponderea PBRF strict cantitativ e mai redusă; accent puternic pe aliniere strategică și autonomie.

State:

- **Austria**
 - Block grant pe 3 piloni (educație, cercetare/artă, infrastructură & stimulente).
 - Acorduri de performanță triennale; o parte relativ mică din pilonul cercetare legată competitiv de venituri R&D și doctoranzi.
 - Sistem orientat spre ținte și priorități, PBRF prezent, dar nu domină întreg bugetul.
- **Norvegia** (situația actuală / de tranziție)
 - 2004–2024: model indicator-based cu efect clar, dar cu pondere relativ redusă.
 - După 2023–2025: trecere spre acorduri de dezvoltare pe termen lung, cu rol mai mare pentru dialog strategic și relevanță societală, rol mai mic pentru indicatorii cantitativi.
 - Devine un model contractual-hibrid.
- **Suedia**
 - Doar ~20% din finanțarea de cercetare alocată pe criterii de performanță (publicații/citări normalizate, fonduri externe, colaborare cu societatea); restul – istoric.
 - Scrisori anuale / „public service agreements” ca instrument de guvernare; evaluarea calității în principal la nivel instituțional și prin agenții, nu printr-un exercițiu național de tip REF.
 - Mix de stabilitate + stimulente moderate.

Cluster 4 – Sistem performance-informed, PBRF „soft”, cu evaluare calitativă decuplată de finanțare

Logica dominantă: block grant bazat pe formule simple (în special doctorate) + evaluare calitativă sofisticată (peer review, SEP), dar fără legătură directă și mecanică între rezultate și alocări.

Modele în care evaluarea calitativă servește informării și învățării instituționale, fără a fi direct legată de bugete. Finanțarea se bazează pe formule simple, iar evaluarea oferă feedback strategic, nu ierarhii.

State:

- **Olanda**

- Finanțare instituțională dominantă (≈83% din fondurile OCW pentru cercetare); doar o parte limitată legată de numărul de doctorate și granturi temporare.
- SEP: evaluare calitativă la 6 ani (calitate, relevanță societală, viabilitate, Open Science, cultură academică, HR), dar rezultatele nu sunt traduse direct într-o formulă bugetară.
- Acordurile de performanță au fost pilot (2012–2016), apoi transformate în instrumente mai soft (sector plans, Kwaliteitsafspraken).

Această tipologie evidențiază faptul că ponderea performanței în finanțare și modul de definire a performanței variază semnificativ între state, în funcție de tradiția administrativă, cultura evaluării și gradul de autonomie universitară. În timp ce unele sisteme mențin o legătură directă între performanță și resurse (ex. Belgia - Flandra, Finlanda, Polonia), altele privilegiază evaluarea calitativă comprehensivă (ex. Regatul Unit, Portugalia) sau o abordare contractuală și orientată spre încredere (ex. Norvegia, Austria, Suedia). În extremă, Olanda oferă un model în care evaluarea servește responsabilității și învățării, nu competiției, ilustrând tranziția către principiile evaluării responsabile a cercetării. Mai multe informații despre sistemele analizate pot fi găsite în studiile de caz de mai jos.

Clusterizarea propusă se aliniază cu tipologia multilayer formulată de Rushforth et al. (2025), oferind o citire coerentă a modului în care sistemele naționale îmbină funcțiile de alocare a finanțării, responsabilitate publică, reputație și învățare organizațională. Clusterul 1 reflectă predominant logica „allocation-oriented” bazată pe indicatori (Layer I.1 și VI – finanțare instituțională direct condiționată de metrici), cu o orientare în principal sumativă. Clusterul 2 corespunde modelelor „assessment-based funding”, în care panelurile de experți și peer review-ul național au rol decisiv în distribuția fondurilor (Layer V.1), combinând o funcție sumativă puternică cu responsabilitate publică și, în cazul REF, integrarea progresivă a dimensiunilor privind cultura și mediul de cercetare. Clusterul 3 se apropie de configurațiile hibride descrise de Rushforth et al., unde evaluarea și indicatorii susțin atât alocarea (în proporție moderată), cât și dialogul strategic și responsabilitatea (Layer I.3–I.4, VI.3), cu un echilibru mai vizibil între componente formative și sumative. Clusterul 4 este plasat clar în zona sistemelor „performance-informed” orientate spre învățare și responsabilitate, în care evaluarea calitativă (SEP) are în primul rând funcție formativă și de accountability, nu de competiție bugetară, ilustrând tranziția către utilizarea responsabilă a indicatorilor și alinierea la principiile evaluării responsabile a cercetării.

5.3. Studii de caz

Norvegia

1. Context – Informații pe scurt

Arhitectura norvegiană de finanțare și evaluare a cercetării a combinat, pentru o perioadă îndelungată, mai multe instrumente distincte, integrate într-un model de guvernanță care a pus accent pe autonomie instituțională, responsabilitate și utilizarea datelor pentru orientare strategică. În esență, sistemul s-a bazat pe următoarele elemente principale:

În primul rând, **granturile instituționale de bază (block grants)** alocate universităților de către Ministerul Educației și Cercetării, aprobate anual de Parlamentul Norvegian (Stortinget), au reprezentat principala sursă de finanțare. Acestea sunt acordate ca sume globale, fără o separare formală între finanțarea pentru educație și cea pentru cercetare, și au un caracter stabil, orientat spre asigurarea predictibilității instituționale și a autonomiei în alocarea internă a resurselor.

În al doilea rând, sistemul este completat de **mecanisme de finanțare competitivă** gestionate de Research Council of Norway (RCN), care susțin calitatea și dinamismul cercetării prin competiție bazată pe evaluare de tip peer review. Aceste instrumente acoperă cercetarea strategică, interdisciplinară și colaborativă, precum și dezvoltarea infrastructurilor majore de cercetare.

În al treilea rând, începând cu perioada 2003–2004, Norvegia a introdus un **sistem de finanțare pe bază de performanță (PBRF)**, aplicat până în 2024, care a asociat o parte relativ limitată a granturilor de bază cu indicatori de performanță privind rezultatele în educație și cercetare (inclusiv numărul de doctorate, publicațiile științifice, veniturile externe și mobilitatea academică). Motivația inițială a acestei componente nu a fost în principal creșterea eficienței individuale a cercetătorilor sau maximizarea producției științifice, ci **stimularea responsabilității instituționale pentru cercetare** și creșterea capacității universităților de a-și gestiona cercetarea ca activitate organizațională. În acest cadru, publicațiile au fost utilizate ca **proxy pentru activitatea de cercetare**, într-un sens instituțional și sistemic.

Deși componenta PBRF aferentă cercetării a avut o pondere financiară redusă (aproximativ 6% din finanțarea instituțională), literatura și interviurile indică faptul că aceasta a avut un **efect simbolic și comportamental semnificativ**, funcționând ca instrument de semnalizare de politică publică. În perioada în care indicatorii de cercetare erau incluși în formulă, mesajul transmis universităților a fost acela de a acorda o atenție explicită misiunii de cercetare („*take care of your research*”).

Un al patrulea element distinct al arhitecturii norvegiene îl constituie **sistemul național de evaluare a cercetării bazat pe peer review**, organizat pe domenii și subiecte tematice, cu o periodicitate de aproximativ zece ani. Acest sistem are un rol predominant formativ și de învățare și este separat de mecanismele de alocare a finanțării, ceea ce diferențiază cazul norvegian de modele de tip REF.

Începând cu perioada 2023–2025, sistemul norvegian de finanțare a intrat într-o **nouă fază de reformă**, ca urmare a recomandărilor formulate în Raportul Hatlen (2022) și a deciziilor reflectate în Meld. St. 14 (2022–2023). Această reformă a condus la **eliminarea indicatorilor de cercetare din formula de finanțare pe bază de performanță aplicată universităților**, începând cu bugetul pe 2025, și la consolidarea unor instrumente calitative și strategice de guvernanță, în special acordurile de dezvoltare (development agreements). Indicatorii de cercetare au fost păstrați în principal pentru monitorizare statistică și continuă să fie utilizați în mecanismele PBRF aplicate altor sectoare, precum institutele de cercetare și spitalele.

Această schimbare este asociată, conform documentelor de politică, cu o **reorientare a priorităților politice**, inclusiv un accent mai pronunțat pe educație și dezvoltare regională. În această nouă configurație, semnalul transmis prin modelul de finanțare către universități este mai clar orientat către rolul educațional („*take care of your education*”), fără a implica însă o eliminare a cercetării din misiunea instituțională.

În ansamblu, cazul Norvegiei se remarcă prin: (i) separarea clară între evaluarea națională a cercetării bazată pe peer review și mecanismele de finanțare, (ii) existența unei infrastructuri bibliometrice naționale robuste – Cristin, în prezent în tranziție către NVA (Norwegian Research Information Repository), împreună cu Indicatorul Norwegian de Publicare, dezvoltat în colaborare cu comunitatea academică – și (iii) reforma recentă, ale cărei implicații pe termen mediu și lung asupra comportamentelor instituționale și asupra echilibrului dintre educație și cercetare rămân deocamdată deschise analizei.

2. Clasificare sistem (conform Zacharewicz et al. 2019 și Sivertsen 2023)

Conform tipologiilor propuse de Zacharewicz et al. (2019) și Sivertsen (2023), sistemul norvegian se încadrează într-un model de **finanțare instituțională cu componentă PBRF bazată pe indicatori**, caracterizat prin:

- utilizarea indicatorilor cantitativi pentru alocarea unei părți limitate din finanțarea de bază;
- aplicarea indicatorilor la nivel instituțional, nu individual;
- integrarea într-un cadru mai larg de guvernare care include evaluare prin peer review, finanțare competitivă și instrumente de dialog strategic.

Modelul norvegian nu a fost conceput ca un sistem de evaluare competitivă de tip ranking departamental și nici ca un substitut pentru finanțarea competitivă gestionată de Research Council of Norway.

3. Descriere model

3.1. Procent din finanțarea instituțională influențată de sistemul PBRF

În perioada 2005–2024, aproximativ 24% din finanțarea instituțională a universităților era influențată de indicatori de educație, iar circa 6% de indicatori de cercetare. Componenta PBRF aferentă cercetării reprezenta, astfel, o parte relativ redusă din bugetul total, dar funcționa într-un cadru redistributiv închis, în care o sumă fixă era redistribuită anual între instituții în funcție de performanță relativă.

3.2. Istoric sistem și evoluție

Introducerea componentei de finanțare pe bază de performanță (PBRF) pentru cercetare în Norvegia a fost legată de un context mai larg de reformă a guvernării învățământului superior și de dorința autorităților publice de a conferi cercetării o **pondere explicită și vizibilă în modelul bugetar al universităților**. În perioada anterioară reformei, cercetarea era percepută predominant ca o activitate individuală, în timp ce educația era gestionată ca responsabilitate instituțională colectivă; în plus, documentarea activității de cercetare era incompletă și dificil de comparat între instituții și domenii.

Prin introducerea Indicatorului Norwegian de Publicare și a altor indicatori de cercetare, politica publică a urmărit să **transforme cercetarea într-o responsabilitate instituțională explicită** și să creeze un cadru coerent de documentare, raportare și comparabilitate a activității de cercetare la nivel național. Această logică a stat la baza dezvoltării treptate a unui sistem PBRF cu miză financiară relativ redusă, dar cu rol semnificativ de orientare și semnalizare.

Evoluția sistemului poate fi sintetizată prin următoarele etape-cheie:

- **2003–2004** – Introducerea principiilor finanțării pe bază de performanță (PBRF) și a primilor indicatori de rezultate în finanțarea universităților, ca parte a reformei mai ample a modelului bugetar.
- **2005** – Implementarea **Indicatorului Norwegian de Publicare**, care atribuie puncte în funcție de tipul publicației și de nivelul canalului de publicare (Nivel 1 / Nivel 2), integrând publicarea științifică ca proxy pentru activitatea de cercetare în finanțarea instituțională.
- **2008** – Extinderea utilizării indicatorului și a infrastructurii asociate către **institutele de cercetare și spitalele universitare**, în cadrul unei arhitecturi comune de raportare și clasificare.
- **2013–2014** – Evaluarea sistemului de către Aagaard et al., care evidențiază o **creștere semnificativă a volumului de publicații**, fără îmbunătățiri clare și direct atribuibile în ceea ce privește calitatea cercetării măsurată prin citări.
- **2018–2021** – Intensificarea discuțiilor privind limitele formulei bazate pe indicatori, inclusiv riscurile asociate accentului crescut pus pe metrice și utilizării acestora la nivel instituțional.
- **2022** – Publicarea **Raportului Hatlen**, care recomandă simplificarea sistemului de finanțare pentru universități și consolidarea acordurilor de dezvoltare ca instrumente de dialog și orientare strategică.
- **2023–2025** – Implementarea reformei, care include:
 - eliminarea indicatorilor specifici activității de cercetare din formula de finanțare a universităților;
 - consolidarea acordurilor de dezvoltare (development agreements) ca instrument complementar de guvernanță;
 - consolidarea rolului Research Council of Norway (RCN) în finanțarea competitivă și strategică a cercetării.

În ansamblu, această evoluție reflectă o **tranziție graduală** de la utilizarea indicatorilor ca instrument de orientare instituțională într-un sistem aflat în proces de consolidare, către un model în care cercetarea este susținută printr-un mix de finanțare de bază stabilă, competiție evaluată prin peer review și guvernanță strategică prin dialog (acorduri de dezvoltare).

3.3. Mecanism de alocare a finanțării

În perioada 2005–2024, alocarea finanțării instituționale către universități în Norvegia s-a realizat printr-o formulă mixtă, care combina o **componentă istorică predominantă** cu o **componentă de rezultate** bazată pe indicatori legați atât de educație, cât și de cercetare. Granturile instituționale erau

acordate sub forma unor **block grants**, fără o separare formală între finanțarea pentru educație și cea pentru cercetare, universitățile având autonomie în distribuirea internă a resurselor.

Componenta bazată pe rezultate includea un set relativ larg de indicatori, dintre care cei relevanți pentru cercetare erau:

- numărul de **doctorate finalizate**;
- **veniturile atrase din programe UE**;
- **veniturile atrase de la Research Council of Norway (RCN)**;
- **Indicatorul Norwegian de Publicare**, utilizat ca proxy pentru activitatea de cercetare.

Alături de aceștia, formula includea și indicatori legați de educație (precum creditele ECTS realizate, numărul de absolvenți și mobilitatea internațională), reflectând caracterul integrat al finanțării instituționale.

În cadrul componentei PBRF aferente cercetării, **Indicatorul Norwegian de Publicare** redistribuia anual o parte limitată din finanțarea instituțională totală, într-un cadru redistributiv închis. Alocarea se făcea în funcție de cota fiecărei instituții din totalul punctelor obținute la nivel național, pe baza publicațiilor raportate și validate. Mecanismul utiliza reguli de **fracționare a punctelor** pentru co-autorat și afiliere multiplă, astfel încât creditul și resursele asociate să fie distribuite între instituțiile participante.

Conform literaturii și interviurilor, ponderea financiară a componentei de cercetare bazată pe indicatori a fost relativ redusă în raport cu bugetul total al universităților. Cu toate acestea, funcționarea într-un cadru redistributiv a introdus o competiție relativă între instituții, iar vizibilitatea indicatorilor a contribuit la orientarea atenției instituționale către cercetare și la consolidarea practicilor de raportare și monitorizare.

În urma reformei implementate începând cu bugetul pe **2025**, formula automată de alocare a finanțării pentru universități a fost simplificată semnificativ. În prezent, aceasta se bazează în principal pe:

- **credite ECTS realizate**;
- **finalizarea programelor de studii**;
- **numărul de doctorate finalizate**, care rămâne singurul indicator de cercetare inclus în block grant-urile universităților.

Indicatorii de cercetare precum publicațiile și veniturile externe au fost eliminați din formula de finanțare pentru sectorul universitar, dar **Indicatorul Norwegian de Publicare este menținut ca instrument de monitorizare statistică** și continuă să fie utilizat în mecanismele PBRF aplicate altor sectoare (în special institutele de cercetare și spitalele), precum și în analiza și managementul cercetării la nivel național.

3.4. Mecanism / Proces de evaluare

Publicațiile au fost utilizate ca **proxy principal pentru activitatea de cercetare**, în cadrul unui design de politică care a urmărit documentarea completă, comparabilă și legitimă a cercetării la nivel instituțional. Indicatorul Norwegian de Publicare a fost dezvoltat ca rezultat al unui proces de co-

proiectare cu comunitatea academică, coordonat de Universities Norway (UHR), și a avut încă de la început o orientare explicită spre calitate, nu exclusiv spre cantitate.

Din punct de vedere instituțional și infrastructural, sistemul se bazează pe:

- **infrastructură națională CRIS** (CRISin, în prezent în tranziție către NVA), care colectează, validează și consolidează datele privind publicațiile;
- un **registru național al canalelor de publicare**, structurat pe două niveluri (Nivel 1 și Nivel 2);
- **evaluări academice ale canalelor de publicare**, și nu ale articolelor individuale, cu mențiunea explicită că performanța unui jurnal nu este utilizată ca proxy direct pentru calitatea fiecărui articol.

Guvernanța indicatorului este asigurată de **Consiliul Național al Publicării Științifice**, organizat sub egida HK-dir, care:

- aprobă canalele de publicare și nivelurile aferente;
- stabilește liniile directe pentru raportare și validare;
- colaborează cu UHR și alte organizații relevante pentru a asigura legitimitatea academică a sistemului.

Un rol central revine **comunităților disciplinare**, organizate prin comitete UHR, care participă activ la:

- nominalizarea canalelor de Nivel 2, în limita unui plafon de aproximativ 20% per domeniu;
- revizuirea și actualizarea anuală a listelor de canale, pentru a reflecta evoluțiile din practicile de publicare și din cercetare.

În acest aranjament instituțional, **evaluările naționale ale cercetării bazate pe peer review** sunt menținute separat de formula de finanțare și au un rol predominant formativ și de învățare, nu de sancționare sau redistribuire financiară, consolidând astfel distincția dintre evaluarea calitativă a cercetării și utilizarea indicatorilor în mecanismele de alocare instituțională.

3.5. Acorduri de performanță (development agreements)

Acordurile de performanță (development agreements) reprezintă un instrument de guvernanță prin dialog între Ministerul Educației și Cercetării și instituțiile de învățământ superior, consolidat în urma recomandărilor formulate în Raportul Hatlen. Acestea sunt concepute pentru a susține diferențierea instituțională și orientarea strategică, fără a fi legate de sancțiuni financiare directe sau de formule automate de alocare.

Acordurile sunt încheiate bilateral și sunt aliniate cu Planul pe termen lung pentru cercetare și învățământ superior 2023–2032. Ele definesc obiective adaptate profilului fiecărei universități, în raport cu priorități sectoriale comune, precum calitatea în educație și cercetare, contribuția la dezvoltare durabilă și inovare și asigurarea accesului echitabil la educație și competențe, inclusiv prin asumarea unui rol regional.

După reforma aplicată începând cu bugetul pe 2025, rolul acestui instrument a fost consolidat ca mecanism complementar finanțării de bază și finanțării competitive, în contextul reducerii utilizării indicatorilor de cercetare în alocarea automată a granturilor instituționale către universități.

4. Impact și evaluare

Evaluarea realizată în perioada 2013–2014 de Agaard et al. a arătat că introducerea Indicatorului Norvegian de Publicare a coincis cu o creștere semnificativă a producției științifice și a participării la activitatea de publicare. Între 2004 și 2012, punctele totale de publicare au crescut cu aproximativ 82%, iar numărul cercetătorilor activi în publicare aproape s-a triplat, în condițiile unei creșteri mult mai moderate a personalului de cercetare. Evaluarea și literatura ulterioară indică, de asemenea, o creștere a colaborării și a internaționalizării, fără dovezi sistematice privind apariția unor comportamente negative precum „salami publishing” sau reducerea colaborărilor științifice.

În același timp, evaluările nu au identificat îmbunătățiri clare și direct atribuibile în ceea ce privește „calitatea” cercetării, atunci când aceasta este măsurată prin indicatori bibliometrici precum citările. Impactul citărilor a rămas relativ stabil pe parcursul perioadei analizate, sugerând că mecanismul a stimulat în principal volumul producției științifice, mai degrabă decât creșteri detectabile ale impactului științific.

Evaluarea a evidențiat, de asemenea, limite structurale ale sistemului, în special în ceea ce privește neutralitatea disciplinară. Deși designul Indicatorului a urmărit tratarea echitabilă a domeniilor, au fost observate diferențe semnificative în punctajele medii obținute între discipline (de exemplu, între științele umaniste și științele medicale), ceea ce a condus la redistribuiri neintenționate ale fondurilor între instituții cu profiluri diferite. Această problemă a fost ulterior recunoscută și abordată prin ajustări ale designului modelului, inclusiv prin revizuirea regulilor de calcul și de fracționare, precum și prin actualizarea periodică a listelor de canale și a criteriilor aferente, pentru a reduce efectele neintenționate și a asigura o distribuție mai echilibrată între domenii.

Dacă obiectivul mecanismului PBRF este analizat însă în termenii formulați în interviuri și în Raportul National Publication Committee din 2024 – respectiv orientarea universităților și a personalului academic către asumarea cercetării ca responsabilitate instituțională explicită, creșterea vizibilității activității de cercetare în procesele de management și orientarea publicării către canale mai ambițioase și mai bine recunoscute la nivel disciplinar – se poate argumenta că mecanismul și-a atins, în mare măsură, scopul. Din această perspectivă, succesul sistemului nu rezidă atât în modificări detectabile ale indicatorilor de citare, cât în transformări organizaționale și culturale mai subtile, precum dezvoltarea infrastructurilor de suport pentru cercetare, integrarea cercetării în strategiile instituționale și consolidarea unei culturi a publicării orientate spre canalele centrale ale fiecărui domeniu.

Per ansamblu, concluzia dominantă din evaluări și din literatura de specialitate este că sistemul norvegian a fost perceput ca legitim, transparent și funcțional, cu efecte clare asupra productivității și comportamentelor instituționale, dar cu rezultate mai puțin evidente în ceea ce privește îmbunătățirea calității cercetării, cel puțin în măsura în care aceasta este captată de indicatorii bibliometrici disponibili.

5. Avantaje, dezavantaje, provocări și soluții

5.1. Avantaje

- Design relativ simplu și transparent al regulilor de calcul, cu costuri administrative reduse comparativ cu evaluările de tip REF.
- Acoperire universală a disciplinelor, inclusiv științele sociale și umaniste, prin recunoașterea monografiilor, capitolelor de carte și a publicațiilor în limbi naționale.
- Infrastructură națională integrată de date (Cristin, ulterior NVA), utilizată pentru:
 - alocarea finanțării (până în 2024),
 - raportare statistică,
 - management instituțional și analiză strategică,
 - CV-uri academice și procese administrative.
- Implicare sistematică a comunității academice în definirea canalelor de publicare și a regulilor, ceea ce a contribuit la legitimitatea și acceptarea sistemului.
- Model preluat sau adaptat în alte țări (ex. Danemarca, Finlanda), consolidând reputația sa de bună practică internațională.

5.2. Dezavantaje

- Capacitate limitată de a surprinde dimensiuni calitative ale cercetării, în special atunci când calitatea este măsurată prin citări.
- Focalizare predominantă pe publicații ca proxy pentru activitatea de cercetare, cu recunoaștere limitată a altor tipuri de contribuții academice. Actualmente tranziția către NVA vizează inclusiv o largire a tipurilor de contribuții
- Dificultăți în atingerea unei neutralități disciplinare depline, cu diferențe persistente între domenii în distribuția punctajelor.
- Efecte ambivalente asupra colaborării, generate de regulile de fracționare a punctelor în cazul co-autoratului extins.
- Aplicare locală problematică în unele instituții, unde indicatorii au fost utilizați rigid pentru ranking intern sau control managerial, cu riscuri de stigmatizare și presiuni nedorite asupra cercetătorilor.

6. Noi abordări în evaluarea cercetării

Norvegia nu a extins formula de finanțare universitară bazată pe performanță (PBRF) prin adăugarea de noi indicatori, ci dezvoltă cadre alternative de evaluare și instrumente de orientare, separate de alocarea automată a finanțării.

- **NOR-CAM (Norwegian Career Assessment Matrix)** reprezintă un cadru orientativ pentru evaluarea carierei academice, care promovează:
 - recunoașterea unei game largi de activități academice (cercetare, predare, leadership academic, impact societal, colaborare);
 - transparență și evaluare contextualizată;
 - evitarea dependenței exclusive de indicatori cantitativi și bibliometrici.

- **CoARA National Chapter – Norway**, coordonat de Universities Norway (UHR), funcționează ca platformă națională pentru:
 - schimb de bune practici privind reformarea evaluării cercetării;
 - sprijinirea instituțiilor în adaptarea principiilor CoARA la contexte locale;
 - conectarea reformelor și dezbaterilor naționale cu inițiativele europene în domeniul evaluării cercetării.
- **Consolidarea infrastructurii de date**, prin tranziția de la CRISTin la **NVA (Norwegian Research Information Repository)**, extinde vizibilitatea rezultatelor cercetării dincolo de publicații (ex. date de cercetare, rezultate artistice, activități de diseminare și Open Science), fără a transforma aceste informații în criterii de alocare financiară.

7. Planuri de viitor

Începând cu bugetul pe 2025, sistemul de finanțare al universităților din Norvegia a intrat într-o nouă fază, caracterizată prin eliminarea indicatorilor de cercetare din formula de alocare automată a granturilor de bază. În această configurație, orientarea strategică a sectorului universitar este susținută printr-o combinație de granturi de bază stabile, finanțare competitivă gestionată de Research Council of Norway și instrumente de guvernare prin dialog, în special acordurile de dezvoltare.

Conform documentelor de politică și interviurilor, această schimbare reflectă o reorientare a semnalelor transmise prin modelul de finanțare, cu un accent mai pronunțat pe educație, pe finalizarea studiilor și pe rolul universităților în dezvoltarea regională. În acest context, rolul cercetării în cadrul universităților nu este formal diminuat, însă modul în care aceasta va fi susținută și prioritarizată la nivel instituțional depinde într-o mai mare măsură de deciziile interne ale universităților și de utilizarea altor instrumente de politică publică.

Interviurile subliniază faptul că impactul acestei reforme asupra cercetării universitare rămâne, în mare parte, o chestiune deschisă. Efectele vor putea fi evaluate în timp, inclusiv prin analiza modului în care universitățile alocă timpul de cercetare personalului academic, își structurează strategiile instituționale și utilizează finanțarea competitivă pentru a susține excelența și dezvoltarea capacităților de cercetare.

În paralel, infrastructura națională de date continuă să joace un rol central. Tranziția de la CRISTin la noul sistem NVA extinde documentarea și vizibilizarea activităților de cercetare dincolo de publicații, consolidând capacitatea de monitorizare, analiză și management al cercetării, chiar și în absența unei legături directe cu alocarea automată a finanțării universitare.

De asemenea, sistemul PBRF și Indicatorul Norvegian de Publicare sunt menținute și continuă să fie utilizate în alte sectoare ale sistemului de cercetare, în special în institutele de cercetare și în sectorul sănătății, precum și ca instrumente naționale de monitorizare statistică și guvernare.

8. Key takeaways (concluzii generale și lessons learned)

Puterea de semnal a indicatorilor, independent de ponderea financiară

Cazul Norvegiei arată că chiar și o componentă relativ mică de finanțare bazată pe performanță (PBRF) poate produce schimbări semnificative în comportamentele instituționale, confirmând rolul indicatorilor ca instrumente de semnalizare și orientare strategică, nu doar ca mecanisme de redistribuire financiară.

Indicatorii ca instrumente de orientare instituțională, nu de sancționare

Utilizați la nivel instituțional și integrați într-un cadru redistributiv limitat, indicatorii au contribuit la creșterea vizibilității cercetării în managementul universitar și la asumarea acestora ca responsabilitate instituțională, fără a fi concepuți pentru evaluarea performanței individuale.

Publicațiile ca proxy instituțional pentru activitatea de cercetare

Relevanța Indicatorului Norvegian de Publicare a depins de existența unei infrastructuri naționale robuste de date (CRISTin/NVA) și de implicarea comunității academice în definirea regulilor și canalelor, ceea ce a susținut legitimitatea sistemului și acoperirea disciplinară largă.

Separarea evaluării calitative de mecanismele de finanțare

Menținerea evaluărilor naționale bazate pe peer review cu rol formativ, separate de alocarea fondurilor, a limitat utilizările punitive ale indicatorilor și a contribuit la stabilitatea și acceptarea sistemului.

Relevanță comparativă pentru sisteme dominate de misiunea educațională

Pentru țările în care universitățile sunt percepute predominant prin rolul educațional, experiența Norvegiei oferă un reper util privind utilizarea indicatorilor de cercetare ca mecanism temporar de vizibilizare și instituționalizare a cercetării ca misiune distinctă.

Finlanda

1. Context – Informații pe scurt

Sistemul de învățământ superior din Finlanda este recunoscut pentru performanța și reputația sa internațională, ocupând locul 8 în clasamentul U21 (2020), care compară 50 de sisteme educaționale la nivel global (Leahy & Williams, 2020). Acesta cuprinde 13 universități și 24 de universități de științe aplicate, aflate sub coordonarea Ministerului Educației și Culturii.

Universitățile din Finlanda produc aproximativ 70% din rezultatele de cercetare ale țării (Academy of Finland, 2018). Universitățile și universitățile de științe aplicate din Finlanda depind în mare măsură de finanțarea publică, care reprezintă, în medie, peste 90% din veniturile totale în ambele sectoare. **Grantul de funcționare de bază, alocat în principal pe baza unei formule ce include variabile legate de educație, cercetare și dezvoltare strategică, a reprezentat 62% din veniturile universităților în anul 2021.** Restul finanțării publice provine de la alte ministere și agenții externe, inclusiv Academy of Finland și Business Finland, universitățile primind o pondere semnificativă a acestei finanțări externe pentru cercetare și inovare (OECD, The future of Finland's funding model for higher education institutions, 2023).

Potrivit Statistics Finland, în anul 2023 ponderea cheltuielilor pentru cercetare și dezvoltare din PIB a fost de 3,1%, iar cheltuielile pentru cercetare și dezvoltare s-au ridicat la 8,4 miliarde euro în anul 2023,), dintre care circa 2 miliarde au revenit învățământului superior (Statistics Finland, 2023). Finlanda este un lider în inovare. Astfel, conform ediției din 2023 a Tabloului de bord european privind inovarea ([European Innovation Scoreboard 2023](#)), performanța în materie de inovare a fost printre primele trei din UE, în urma Danemarcei și Suediei. Guvernul urmărește obiectivul de a crește finanțarea CDI la 4% din PIB până în 2030, printr-un mix de investiții publice (1,2%) și private (2,8%).

2. Clasificare sistem

Modelul de alocare a finanțării instituționale cuprinde trei piloni principali: educație, cercetare și obiectivele politicii educaționale și științifice (finanțare pentru dezvoltare strategică și responsabilități naționale). **Finanțarea instituțională este furnizată prin finanțare de bază bazată pe performanță, care utilizează un mix format dintr-o formulă bazată pe indicatori și acorduri de performanță pe o perioadă de 4 ani (Adam, 2020).** Instituțiile de învățământ superior sunt libere să aloce finanțarea instituțională pe care o primesc în conformitate cu propriile procese interne de alocare. Finanțarea educației și cercetării se bazează 100% pe formula și indicatori (pilonul unu și doi), în timp ce componenta strategică se bazează pe acorduri de performanță (pilonul 3).

3. Descriere model

3.1. Procent finanțare influențată de PBRF

Modelul de finanțare instituțională al Ministerului Educației și Culturii pentru perioada 2025–2028 este structurat astfel: 81% se distribuie printr-un model de finanțare bazat pe performanță (pilonul unu - educație (44%) și **pilonul doi - cercetare (37%)**, iar restul de 10% din finanțarea guvernamentală pentru universități este alocată pentru dezvoltare strategică (pilonul trei) și 9% sprijină rolurile și responsabilitățile naționale (pilonul trei)).

3.2. Istoric și evoluție

- **Anii 1990:** Primele elemente bazate pe performanță au fost introduse în sistemul de finanțare al universităților, sub forma negocierilor acordurilor de performanță (Himanen & Puuska, 2022).
- **2009:** Propunerea unui sistem de evaluare a calității publicațiilor:
 - Consiliul rectorilor universităților din Finlanda a sugerat crearea unui „sistem de îmbunătățire a evaluării calității publicațiilor științifice, bazat pe un forum de publicare”, inspirat de modelul norvegian.
 - Consiliul a înființat un grup de lucru pentru a dezvolta evaluarea calității publicațiilor.
 - Recomandarea grupului: un sistem bazat pe un forum de publicare, unde canalele de publicare evaluate prin peer review să fie identificate și clasificate pe niveluri de calitate de către experți în domeniu.
 - Obiective: crearea unui indicator de calitate pentru publicații în cadrul modelului de finanțare al universităților; oferirea unui instrument de evaluare a performanței de publicare a organizațiilor de cercetare și creșterea gradului de conștientizare a cercetătorilor cu privire la canalele de publicare de înaltă calitate, stimulând un comportament de publicare mai ambițios.
- **2010:** Finanțarea bazată pe performanță a fost introdusă, care reprezenta 33% din totalul finanțării instituționale, cu indicatori precum publicațiile, finanțarea externă a cercetării și diplomele de doctorat (Pölönen, Pylvänäinen, Aspara, Puuska, & Rinne, 2021). Legea Universităților și a sistemului de finanțare a universităților introduce mai multă autonomie față de guvern și a încurajat universitățile să aloce resurse pentru cercetarea de înaltă calitate și domeniile strategice prioritare, să îmbunătățească calitatea cercetării și predării și să își consolideze rolul în sistemul de Inovare (Himanen & Puuska, 2022).

- **2010:** Crearea [JUFO Publication Forum](#) de Federația Societăților Academice din Finlanda.
- **2012:** Prima clasificare [JUFO Publication Forum](#) a fost publicată. Rolul [JUFO Publication Forum](#): sprijină evaluarea calitativă a rezultatelor cercetării, pe lângă raportarea cantitativă.
- **2013–2017:** nou model de finanțare: crește ponderea indicatorului privind publicațiile științifice (13%) și a finanțării internaționale competitive a cercetării (3%). **2015:** Ajustarea modelului PBRF: Ministerul Educației și Culturii a încorporat clasificarea JUFO în indicatorul de publicare al modelului PBRF.
- **2017–2020:** implementarea completă a clasificării [JUFO Publication Forum](#), prin încorporarea coeficienților în funcție de nivelul JUFO al publicațiilor.
- **2021–2024:** model de finanțare instituțională pe trei piloni: educație (42%), cercetare (34%) și alte priorități privind politicile educaționale și științifice (24%).
- **2025–2028:** ajustare a ponderilor pentru cei trei piloni din modelul de finanțare instituțională - crește ponderea cercetării (37%) și a educației (44%) și scade ponderea pilonului privind obiectivele politicii educaționale și științifice (19%), din care finanțare pentru dezvoltare strategică (10%) și responsabilități naționale (9%).

3.3. Mecanism de alocare 2025–2028

- **Educație (44%):** Indicatori - studenți noi înmatriculați pentru prima dată (3%), diplomă de licență acordate (11%) și diplome de master acordate (19%), învățare continuă, fără cooperare între instituții (3%), învățare continuă bazată pe cooperarea între instituții (ECTS, 1%), feedback-ul studenților (3%), numărul de absolvenți angajați (2%) și rezultatele urmăririi absolvenților (monitorizarea carierei - 2%).
- **Cercetare (37%):** Indicatori - diplome de doctorat acordate (9%), publicații științifice (14%) (clasificarea [JUFO Publication Forum](#): publicații științifice evaluate peer review - evaluarea/clasificarea publicațiilor: nivelul 0 (coeficient 0,1), nivelul 1 (coeficient 1), nivelul 2 (coeficient 3) și nivelul 3 (coeficient 4); coeficient pentru publicații cu acces liber: 1,2 și alte publicații (publicații non-științifice) - coeficient 0,1), finanțarea internațională competitivă a cercetării (7%) și finanțarea națională competitivă a cercetării și finanțarea corporativă (finanțare pentru cercetare primită de la companii naționale și străine, precum și alte surse interne de finanțare pentru cercetare) (7%).
- **Obiectivele politicii educaționale și științifice (19%):** finanțare pentru dezvoltare strategică (10%) și responsabilități naționale (9%) – prin acorduri de performanță (4 ani) încheiate între Ministerul Educației și Culturii și fiecare universitate din Finlanda.

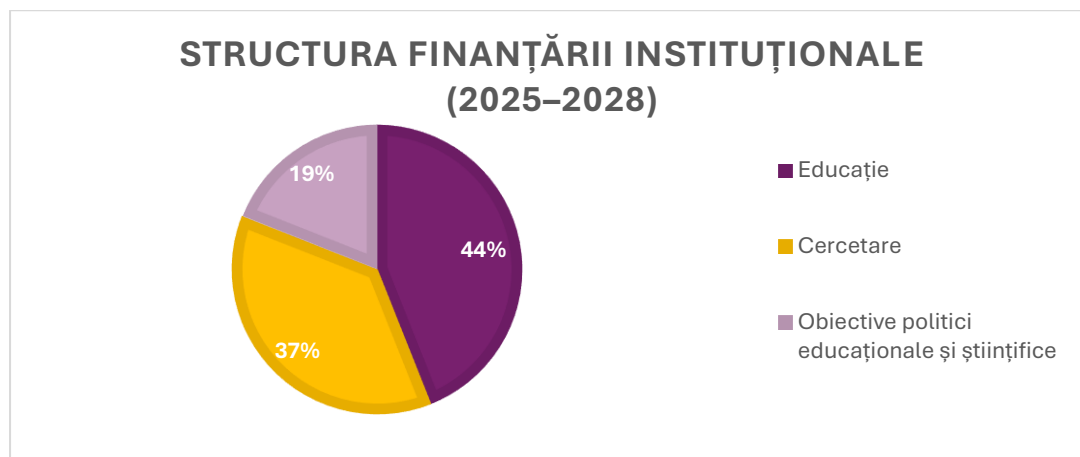

Figura 1: Structura finanțării instituționale (2025-2028)

3.4. Proces de evaluare

- Indicatorii de performanță aferenți pilonului de cercetare sunt calculați anual, pe baza rezultatelor din ultimii trei ani (University of Oulu , 2024).
- [JUFO Publication Forum](#) - sistem de evaluare și clasificare destinat susținerii evaluării calității performanței de publicare a universităților (indicatorul privind publicațiile științifice).
- Canalele de publicare în JUFO: includ reviste și serii de publicații tipărite și digitale, precum și edituri de cărți specializate în publicarea rezultatelor cercetării științifice (Pölönen, Pylvänäinen, Aspara, Puuska, & Rinne, 2021). Diversitatea canalelor de publicare: Clasificarea JUFO reflectă diversitatea culturilor de publicare din diferite discipline. Sistemul de niveluri: clasificarea se face pe patru niveluri: 0 = canale care nu îndeplinesc criteriile pentru nivelul 1, 1 = nivel de bază, 2 = nivel de conducere, 3 = cel mai înalt nivel. Evaluează principalele canale de publicații străine și naționale pentru toate disciplinele.
- Elaborarea listei canalelor de publicare JUFO de către Federation of Finnish Learned Societies (TSV), împreună cu comunitatea de cercetare.
- Procesul de evaluare: realizat de 23 de paneluri de experți, acoperind toate domeniile științifice. Panelurile sunt formate din aproximativ 300 de cercetători distinși, finlandezi sau stabiliți în Finlanda(Publication Forum, 2022).
- **Clasificarea se bazează în principal pe evaluarea experților, care poate fi susținută de informații cantitative și calitative. Factorul de Impact al Revistei nu este furnizat panelurilor ca indicator al calității revistei (Publication Forum, 2024).**
- Lista canalelor de publicare este actualizată periodic: canalele noi sunt evaluate anual pentru a fi adăugate la nivelul 1, iar nivelurile 2 și 3 sunt actualizate la fiecare patru ani (Pölönen, 2018).
- Datele complete privind publicațiile din 2011 până în prezent sunt stocate în serviciul [VIRTA](#), care integrează date bibliografice din sistemele informatice ale celor 13 universități finlandeze.

3.5. Acorduri de performanță

Acordurile funcționează ca un cadru pentru un dialog continuu între Ministerul Educației și Culturii și fiecare universitate în parte, iar rezultatele obținute de fiecare instituție sunt utilizate pentru a informa negocierea următoarei runde de acorduri, care are loc la fiecare patru ani. Caracteristici cheie ale acordurilor de performanță din Finlanda (OECD, The future of Finland's funding model for higher education institutions , 2023):

- Durata: Acordurile sunt valabile pe o perioadă de 4 ani (2025-2028).
- Acoperire: Acestea includ toate misiunile universității.
- Ținte și indicatori: Sunt specifici fiecărei instituții și sunt stabiliți prin negociere cu guvernul.
- Evaluare inițială: Acordurile sunt evaluate și aprobate de Ministerul Educației și Culturii.
- Monitorizare anuală: Universitatea întocmește un raport anual și este în dialog continuu cu Ministerul Educației și Culturii.
- Evaluare finală: Universitatea elaborează rapoarte finale.
- Legătura cu finanțarea: Nerespectarea obiectivelor legate de diplomele acordate poate duce la nealocarea unei părți din finanțarea destinată diplomelor și poate afecta, de asemenea, alocarea ultimei tranșe de finanțare strategică.

4. Impact și evaluare

Impactul sistemului de finanțare bazat pe performanță în Finlanda - constatări cheie (Jongbloed, McGrath, Boer, & Gayardon, 2023):

- Creșterea numărului de publicații și îmbunătățirea calității cercetării

- Stimularea colaborării internaționale în cercetare
- Transparență sporită în distribuția finanțării de bază
- Stabilitate financiară pentru instituții
- Claritate, obiectivitate și predictibilitate apreciate de liderii universităților
- Îmbunătățirea managementului și gestiunii financiare
- Orientarea instituțiilor către prioritățile și obiectivele naționale

Consultarea și percepția asupra sistemului PBRF din Finlanda (Jongbloed, McGrath, Boer, & Gayardon, 2023):

- Sistemul bazat pe performanță a fost dezvoltat cu consultarea unei game largi de actori: interni: instituții, personal, studenți și externi: sectoare tehnologice și industriale.
- Universitățile simt că dețin proprietatea asupra sistemului și sunt mulțumite de model și de principiile sale de bază.
- Considerat o dezvoltare benefică pentru managementul universităților.

Evaluarea internațională a guvernantei și finanțării învățământului superior realizată de Technopolis Group & 4Front (2023) (Nielsen, Javorka, Halme, & et al. , 2023):

- Scop: Analiza mecanismelor de coordonare și finanțare pentru a îmbunătăți calitatea și impactul instituțiilor
- Constatări principale: Autonomie puternică a instituțiilor combinată cu finanțare axată pe eficiență, principiile finanțării sunt bine cunoscute și influențează deciziile interne, sistemul este funcțional și transparent, comparativ cu alternativele, încurajează competitivitatea și uniformitatea instituțiilor, mai degrabă decât colaborarea și specializarea.
- Recomandări: Sprijinirea dezvoltării strategice și profilării instituțiilor, creșterea numărului de studenți și a capacității de cercetare, dezvoltare și inovare și diversificarea finanțării prin noi surse de venit, pe lângă finanțarea publică.

Concluziile evaluării internaționale (2023) în ceea ce privește guvernanta și finanțarea (Nielsen, Javorka, Halme, & et al. , 2023):

1. Modalitatea de coordonare adoptată de minister
 - Model de finanțare puternic bazat pe performanță este principalul instrument de coordonare
 - Perceput ca previzibil și echitabil, deși orientat retrospectiv (recompensează performanțele anterioare)
 - Natura „sumă nulă” a formulei de finanțare
2. Influența asupra instituțiilor
 - Chiar cu autonomie formală ridicată, practicile ministerului influențează puternic sectorul, prin sistemul de finanțare bazat pe performanță
 - Accent pe eficiență, iar natura transparentă și previzibilă a formulei de finanțare a permis instituțiilor să își planifice finanțele
 - Formula de finanțare determină alocarea internă a fondurilor
 - Favorizează uniformitatea și competiția, mai degrabă decât specializarea și colaborarea
3. Efecte asupra rezultatelor – provocări și tendințe
 - Creșterea activităților de cercetare și dezvoltare spre 4% din PIB, sprijinind locuri de muncă și inovație
 - Instituțiile trebuie să își dezvolte capacitatea pentru formarea cercetătorilor și activități R&D
 - Modelul actual oferă sprijin limitat pentru colaborarea cu industria
 - Posibilă necesitate de revizuire a stimulentei pentru extinderea activităților de cercetare și colaborare

În ceea ce privește îmbunătățirea dezvoltării strategice instituționale și a impactului la nivel de sistem, conform evaluării internaționale este necesară crearea unui sistem în Finlanda format din instituții de învățământ superior care, împreună, să reprezinte o capacitate semnificativă de cercetare și educație, promovând excelența, menținând puncte forte individuale și profiluri

distincte, în timp ce generează impact la nivel de sistem. Opțiuni recomandate (Nielsen, Javorka, Halme, & et al. , 2023):

- Acorduri de performanță și dialog instituțional: sprijinirea obiectivelor naționale și dezvoltarea profilurilor instituționale și utilizarea indicatorilor de bază și specifici pentru a monitoriza progresul și a recompensa strategia instituțională.
- Reducerea ponderii indicatorilor de performanță: creșterea finanțării bazate pe acorduri și dialog strategic și extinderea autonomiei strategice fără penalizarea abaterilor de la formula standard.
- Accent pe calitate și impact: introducerea indicatorilor calitativi și evaluări de impact și consultarea părților interesate și prezentarea studiilor de caz narative pentru a ilustra impactul educației și cercetării.

Efecte neintenționate ale finanțării bazate pe performanță (Jongbloed, McGrath, Boer, & Gayardon, 2023); Mathies, Kivistö & Birnbaum, 2020):

- Accentul pe publicațiile internaționale - mai puține publicații în limbile naționale (Finlanda)
- Cercetătorii publică mai mult în engleză, mai ales în științele sociale și umaniste.
- Posibile efecte negative: publicațiile internaționale influențează mai puțin politica națională și nu reflectă adecvat ideile, cultura și tradițiile finlandeze.
- Alte tendințe: tranziție de la cărți la articole peer-review (domeniul științelor sociale).

Efectul indicatorului de publicare și JUFO Publication Forum asupra cercetării în Finlanda (Ministerul Educației și Culturii, 2016; Seuri & Vartiainen, 2018; (Pölonen, Pylvänäinen, Aspara, Puuska, & Rinne, 2021) - creșteri observate:

- Indicatorul de publicare a avut un efect pozitiv asupra calității activităților de publicare în 2011-2014, măsurată prin nivelurile [JUFO Publication Forum](#)
- Performanța de publicare a crescut începând cu 2011, cu mai multe publicații în canale JUFO nivel 1–3
- Diferențele dintre universități s-au redus, universitățile mai slabe în 2011 și-au îmbunătățit cel mai mult performanța
- Indicatorul de publicare și JUFO au crescut calitatea și conștientizarea importanței canalelor de publicare, sprijinind productivitatea și echitatea în cercetarea finlandeză.

În Finlanda, evaluarea cercetării nu este realizată printr-un exercițiu național centralizat. Totuși, Legea Universităților obligă toate universitățile să își evalueze periodic activitățile de cercetare și impactul acestora. Legea nu specifică modul în care trebuie efectuată evaluarea sau frecvența acesteia, lăsând universităților libertatea de a-și proiecta evaluările în funcție de propriile nevoi. Deși nu există linii directe comune privind desfășurarea evaluărilor activităților de cercetare, cum ar fi [Strategy Evaluation Protocol](#) din Olanda, majoritatea evaluărilor din Finlanda urmează, în linii mari, aceleași practici și forme (Himanen & Puuska, 2022).

5. Avantaje, dezavantaje, provocări și soluții

5.1. Avantaje

- Finlanda implementează un model de finanțare instituțională bazat pe performanță, care combină alocarea fondurilor prin formule bazate pe indicatori cu acorduri de performanță (patru ani).
- Introducerea acordurilor de performanță a avut un impact pozitiv, conducând la: creșterea accentului pe planificarea strategică și pe profilarea instituțională, precum și o mai bună înțelegere și gestionare a costurilor în universități (OECD, The future of Finland's funding model for higher education institutions , 2023).
- Modelul oferă flexibilitate pentru echilibrarea rezultatelor pe termen scurt, care tind să se schimbe continuu, cu obiectivele strategice pe termen lung, asigurând stabilitate financiară în nivelurile de finanțare de la an la an, esențial pentru o planificare eficientă (Adam, 2020).

- Finanțarea instituțională pentru cercetare este determinată exclusiv de indicatori de rezultat, oferind: informații detaliate despre performanța instituțiilor; recunoașterea rezultatelor activităților de cercetare; stimularea competitivității naționale și internaționale prin indicatorii care încurajează obținerea de granturi externe.
- Concurența pentru fonduri a determinat universitățile să investească în infrastructuri și servicii care sprijină cercetarea și dezvoltarea, consolidând capacitatea de a atrage finanțări competitive.
- Indicatorul de publicare este gestionat de Federația Societăților Academice din Finlanda în colaborare cu comunitatea de cercetare, ceea ce: asigură relevanța și acceptabilitatea sistemului; implică 23 de paneluri de experți (aprox. 300 de cercetători finlandezi); se bazează pe evaluarea experților, care poate fi susținută de informații cantitative și calitative, fără utilizarea factorului de impact (Publication Forum, 2024).
- Lista canalelor de publicare este actualizată periodic: canalele noi sunt evaluate anual pentru nivelul 1 JUFO; nivelurile 2 și 3 sunt revizuite la fiecare patru ani.
- Clasificarea JUFO Publication Forum permite comunității științifice să definească ce înseamnă „cercetare de calitate” și să stabilească propriile criterii de evaluare, asigurând o abordare inclusivă.
- JUFO încurajează publicarea în canale de înaltă calitate (nivelurile 1–3), crescând vizibilitatea cercetării finlandeze și reducând publicarea în canale de nivel inferior (nivel 0).
- Potrivit raportului Publication Forum 2010–2020 (Pölönen, Pylvänäinen, Aspara, Puuska, & Rinne, 2021), sistemul JUFO este o metodă rentabilă de evaluare a calității publicațiilor în cadrul modelului de finanțare bazat pe performanță.
- Spre deosebire de bazele de date internaționale (Web of Science, Scopus), JUFO oferă: acoperire completă a publicațiilor evaluate peer review; includerea științelor sociale și umaniste; recunoașterea diferitelor tipuri de publicații și limbi naționale. Clasificarea JUFO se bazează pe date naționale cuprinzătoare, mai complete decât cele internaționale (Web of Science, Scopus), ceea ce: îmbunătățește fiabilitatea și reprezentativitatea datelor; permite o evaluare echilibrată și diversificată între discipline; promovează transparența și responsabilitatea prin accesul deschis la informațiile din sistemele JUFO și VIRT; implică universitățile în validarea datelor, crescând acuratețea acestora.
- Modelul de finanțare promovează calitatea și excelența în cercetare, punând accent pe calitate, nu pe cantitate.
- Publication Forum este exhaustiv și reflectă practicile specifice ale diferitelor domenii, depășind limitările analizelor bazate pe citări. JUFO ia în considerare limbile naționale și promovează accesul liber la publicații, contribuind la un sistem inclusiv și accesibil.
- Indicatorul JUFO, concentrat pe performanța macroinstituțională, respectă principiile metricilor responsabile (Wilsdon & et al., 2015).

5.2. Dezavantaje

JUFO este parțial aliniat cu angajamentele [CoARA](#) prin accentul pus pe calitatea canalelor de publicare. Clasificarea pe niveluri reflectă rigoarea științifică a canalelor, în concordanță parțială cu abordarea CoARA. Excluderea JIF din procesul de evaluare reprezintă un aspect pozitiv, compatibil cu principiile CoARA. Deși JUFO nu folosește JIF, sistemul rămâne dependent de statutul canalelor de publicare. Evaluarea bazată pe ierarhizarea canalelor (niveluri 0-3) poate favoriza revistele de nivel înalt și descuraja alte tipuri de publicații. CoARA critică utilizarea metricilor bazate pe reviste ca indicator al calității cercetării, în timp ce JUFO continuă să aplice o astfel de ierarhizare.

5.3. Provocări și soluții

Integrarea metadatelor publicațiilor științifice ale universităților:

- Provocare - diversitatea sistemelor informatice ale universităților și nevoia de standardizare a datelor: multe universități finlandeze au investit în propriile sisteme informatice, iar înlocuirea acestora cu un CRIS național (similar cu CRISTIN din Norvegia) nu a fost fezabilă.
- Soluție: integrarea datelor din diferite sisteme informatice locale într-un sistem național unic, care asigură coerența și comparabilitatea informațiilor. Rezultat: crearea serviciului [VIRTA](#), care stochează date complete privind publicațiile din 2011 până în prezent, integrând informații bibliografice din sistemele celor 13 universități finlandeze.

Subiectivitatea evaluărilor experților JUFO:

- Un avantaj al indicatorului de publicare este faptul că evaluarea canalelor este realizată de comunitatea de cercetare prin JUFO. Totuși, subiectivitatea evaluărilor experților rămâne o preocupare în Finlanda. Indicatorul a fost conceput pentru a acoperi toate domeniile științifice, însă există dezbateri privind tratamentul egal al acestora în nominalizările nivelurilor 2 și 3.

Provocarea legată de accesul liber (Open Science Coordination, 2020):

- În sistemul JUFO, conflictul dintre calitatea cercetării și politicile de acces liber este gestionat prin principiul evaluării independente a celor două dimensiuni.
- Panelurile JUFO (nivelurile 2 și 3) pot favoriza canale open access sau care permit auto-arhivarea, dacă acestea sunt de aceeași calitate științifică cu canalele non-open access.
- Soluție adoptată: Din 2021, modelul de finanțare al Ministerului recompensează publicațiile în funcție de: calitate (nivel JUFO) și acces liber (coeficient 1,2 pentru publicațiile open access). Astfel, sistemul promovează simultan calitatea și accesul deschis la publicațiile științifice (Pölönen, Pylvänäinen, Aspara, Puuska, & Rinne, 2021).

6. Noi abordări în evaluarea cercetării

În Finlanda, 38 de organizații (la nivelul lunii martie 2025), inclusiv universități, institute de cercetare și Academy of Finland (Consiliul de Cercetare din Finlanda), au aderat la Coaliția pentru Avansarea Evaluării Cercetării ([CoARA](#)). Cu toate acestea, Ministerul Educației și Culturii din Finlanda, care asigură finanțarea instituțională bazată pe performanță pentru universitățile publice și este responsabil de dezvoltarea modelului PBRF, nu s-a alăturat [CoARA](#) și nu a semnat Acordul. Principalele acțiuni întreprinse de Consiliul de Cercetare din Finlanda și legătura lor cu angajamentele de bază ale CoARA sunt incluse în Planul de acțiune CoARA (Research Council of Finland – CoARA Action Plan, 2024):

- La evaluarea competenței solicitantului, se ia în considerare conținutul și calitatea publicațiilor în locul numărului sau locului publicării sau impactului revistelor în care au fost publicate.
- Nu este permisă utilizarea unor metrici bazate pe revistă (de exemplu, Journal Impact Factors) ca măsură surogat a calității articolelor de cercetare individuale pentru a evalua contribuțiile cercetătorilor.
- Utilizarea metricilor privind citarea trebuie să fie responsabilă, dacă sunt utilizate. Metricile de citare, cum ar fi h-index, utilizate izolat, nu reflectă impactul, importanța sau calitatea publicațiilor și pot induce în eroare când sunt aplicate în evaluarea peer review.
- Solicitanților nu li se permite să includă în aplicația de proiect nicio metrică bazată pe revistă sau alte metrici de citare.
- La evaluarea meritelor cercetătorilor, se iau în considerare valoarea și impactul tuturor rezultatelor cercetării, nu doar publicațiile.
- Consiliul de Cercetare a adoptat template-ul de CV al Consiliului Național pentru Integritatea Cercetării din Finlanda, care face vizibile rezultatele de cercetare ale cercetătorilor în procesul de evaluare și luare a deciziilor.
- Solicitanților li se cere să enumere cele mai relevante zece publicații și alte zece rezultate cheie, împreună cu explicații/justificări adecvate. De asemenea, li se cere să furnizeze o listă completă a publicațiilor.

- Solicitanții de burse de cercetare ale Consiliului de Cercetare trebuie să includă în cererile de finanțare o secțiune narativă despre meritele și competențele lor sporite.

CoARA [Finnish National Chapter](#) este coordonat de Federation of Finnish Learned Societies (TSV), având misiunea de a sprijini întreaga comunitate de cercetare finlandeză în tranziția către o cultură de evaluare axată pe calitate, care să recunoască diversitatea și impactul activității academice. Activitatea din [Finnish National Chapter](#) cu impact direct asupra finanțării pe bază de performanță a universităților din Finlanda este facilitarea dialogului cu factorii de decizie privind modul în care instituțiile de învățământ superior (și alte instituții) pot contribui la obiectivul susținut de guvern de implementare a practicilor de evaluare responsabilă și desfășurarea activităților pregătitoare pentru a informa dezvoltarea modelului de finanțare pentru universități.

7. Planuri de viitor

În perspectiva dezvoltării viitoare, se subliniază că atingerea obiectivului de 4% din PIB pentru cercetare și dezvoltare necesită un angajament ferm din partea guvernului în privința investițiilor publice în acest domeniu, o mai bună coordonare a sprijinului între agențiile care administrează granturile pentru cercetare și dezvoltare, o ofertă mai mare de forță de muncă în cercetare și dezvoltare, precum și stimularea investițiilor din sectorul privat (European Commission, Finland 2024 Country Report, 2024). **Raportul de evaluare (Nielsen, Javorka, Halme, & et al., 2023) subliniază că obiectivul de a crește intensitatea activităților de cercetare și dezvoltare în Finlanda la 4% din PIB presupune un rol esențial pentru sectorul învățământului superior.** Acesta implică extinderea capacității de cercetare în instituțiile de învățământ superior (la nivel de masterat și doctorat), precum și în sectoarele de cercetare și afaceri, inclusiv în IMM-uri.

8. Key takeaways

- Dezvoltarea sistemului de finanțare bazat pe performanță prin consultări extinse cu universități, personal, studenți și reprezentanți ai sectoarelor tehnologice și industriale. Procesul a fost susținut de evaluări internaționale și studii OECD privind guvernanța și finanțarea învățământului superior din Finlanda.
- Împărțirea finanțării instituționale pe piloni: educație, cercetare și priorități privind politicile naționale de educație și știință.
- Introducerea indicatorilor de rezultat în modelul de finanțare a cercetării în universități pentru a evalua performanța acestora: diplome de doctorat acordate, publicații științifice evaluate peer review și finanțarea competitivă a cercetării (finanțarea internațională, națională și corporativă).
- Dezvoltarea soluțiilor tehnice pentru integrarea metadatelor publicațiilor universitare la nivel național, cu scopul colectării datelor referitoare la indicatorul privind publicațiile științifice evaluate peer review (în cazul în care acest indicator este introdus în modelul de finanțare). În Finlanda, provocarea a fost legată de investițiile semnificative ale universităților în propriile sisteme informatice, ceea ce a făcut imposibilă înlocuirea acestora cu un CRIS național, similar cu CRISTIN din Norvegia. Astfel, integrarea datelor din diverse sisteme informatice locale a implicat dezvoltarea unui model de date, definirea tipurilor de publicații și clasificarea domeniilor, precum și crearea unor proceduri clare de colectare a datelor pentru a asigura calitatea și comparabilitatea acestora. Datele complete despre publicații, din 2011 până în prezent, sunt stocate în serviciul [VIRTA](#), care integrează date bibliografice din sistemele CRIS ale celor 13 universități finlandeze;
- Introducerea unei clasificări a canalelor de publicare (reviste, etc.) pentru a evalua rezultatele cercetării nu doar cantitativ, ci și calitativ. Evaluarea să fie realizată de paneluri de experți care acoperă toate domeniile științifice. În Finlanda, clasificarea se bazează pe evaluarea experților, nu pe Factorul de Impact al Revistei și este actualizată periodic. Scopul este de a încuraja publicarea în canale de înalt nivel, naționale și internaționale. Criteriile ar trebui să fie

conforme cu CoARA, care promovează evaluarea calitativă bazată pe peer review și utilizarea responsabilă a indicatorilor.

- Metricile de cercetare trebuie să se bazeze pe date naționale complete privind publicațiile peer review ale universităților. Modelul finlandez acoperă o gamă largă de activități științifice din diferite domenii și limbi, spre deosebire de bazele de date de citări internaționale (Web of Science, Scopus), care au acoperire limitată în științele sociale, umaniste și în publicațiile non-engleze.
- Introducerea acordurilor de performanță între universități și minister, pentru a consolida planificarea strategică, profilarea instituțională și stabilirea obiectivelor în educație și cercetare. În Finlanda, acordurile reprezintă un cadru de dialog continuu între Ministerul Educației și universități, iar rezultatele influențează negocierile noilor acorduri pe patru ani.

Portugalia

1. Context – Informații pe scurt

Sistemul de învățământ superior portughez este binar și este format din universități publice și private și instituții politehnice. De asemenea, include cinci instituții militare publice și o universitate deschisă. Ministerul Științei, Tehnologiei și Învățământului Superior (MCTES) este responsabil pentru politicile și finanțarea învățământului superior. Fundația Portugheză pentru Știință și Tehnologie (FCT) este agenția de finanțare, aflată sub misiunea MCTES. FCT finanțează cercetarea la nivel de unitate de cercetare și dezvoltare, proiect și cercetători individuali. Majoritatea instituțiilor de învățământ superior au unități de cercetare și dezvoltare (Jongbloed, McGrath, Boer, & et al., 2023).

Unitățile de cercetare și dezvoltare reprezintă nucleul sistemului științific și tehnologic. Acestea sunt structuri organizate, de natură publică sau privată, care includ resurse umane, echipamente și infrastructuri tehnice, active în activități de cercetare și dezvoltare, educație avansată și diseminare științifică. Unitățile funcționează în toate domeniile științifice și sunt răspândite pe întreg teritoriul național. Statutul și finanțarea acestora sunt acordate de FCT, în urma unui apel competitiv și a unei evaluări, pentru o perioadă de patru ani (Fundação para a Ciência e a Tecnologia, 2022). Constituite printr-o abordare de jos în sus, adică la inițiativa voluntară a cercetătorilor care aleg să colaboreze, fie în jurul unui subiect comun, fie într-un cadru multidisciplinar, aceste entități reprezintă pilonul central al ecosistemului de cercetare din Portugalia, funcționând fie în cadrul instituțiilor de învățământ superior, fie ca centre de cercetare independente (Fundação para a Ciência e a Tecnologia, R&D Units Evaluation 2023/2024, Evaluation Guide, 2024).

2. Clasificare sistem

Portugalia a adoptat un sistem de finanțare a cercetării bazat pe performanță, fundamentat pe evaluarea internațională prin peer review a unităților de cercetare și dezvoltare (Fundação para a Ciência e a Tecnologia, R&D Units Evaluation 2023/2024, Evaluation Guide, 2024). Fundația pentru Știință și Tehnologie sprijină activitatea unităților de cercetare și dezvoltare prin Programul de Finanțare Multianuală, care se bazează pe rezultatele unei evaluări competitive a performanței și a planificării strategice. Această evaluare, realizată de experți internaționali independenți organizați în paneluri, se desfășoară la nivel național o dată la fiecare patru-cinci ani (Fundação para a Ciência e a Tecnologia, R&D Units Evaluation 2023/2024, Evaluation Guide, 2024).

3. Descriere model

3.1. Procent din finanțarea instituțională influențată de PBRF

Finanțarea instituțională pentru cercetare acordată de FCT pentru unitățile de cercetare și dezvoltare este integrală PBRF. Doar unitățile evaluate ca „excelente”, „foarte bune” sau „bune” primesc finanțare instituțională multianuală. Finanțarea pentru unitățile de cercetare și dezvoltare este alocată printr-o finanțare multianuală în bloc, acordată direct unităților de cercetare din cadrul instituțiilor de învățământ superior și laboratoarelor asociate. Aproximativ 21% din veniturile din cercetare obținute de instituțiile de învățământ superior și organizațiile publice de cercetare provin din finanțarea unităților de cercetare și dezvoltare (OECD, 2019).

3.2. Istoric sistem și evoluție

Exerciții de evaluare ale unităților de cercetare și dezvoltare și laboratoarelor asociate - cronologie și prezentare generală (Fundação para a Ciência e a Tecnologia, 2022):

- 1993-1994: Începutul Programului de Finanțare Plurianuală pentru unitățile de cercetare și dezvoltare.
- 1996: Definirea modelului de evaluare și finanțare pentru unitățile de cercetare și dezvoltare și implementarea modelului; Deschidere procesului către toate domeniile științifice; Structura finanțării în două componente: de bază și programatică; Evaluare peer-review, cu transparență a procesului și implicarea evaluatorilor internaționali.
- 1997: Evaluarea noilor unități de cercetare și dezvoltare; Finanțarea structurată în două componente: de bază și programatică.
- 1999: Evaluarea unităților de cercetare și dezvoltare evaluate în anul 1996, precum și a celor rezultate din divizarea sau fuziunea unităților evaluate în 1996; Vizitarea unităților interdisciplinare de cercetare și dezvoltare de către mai multe paneluri; Structura finanțării în două componente: de bază și programatică.
- 2000-2002: Înființarea a 15 Laboratoare Asociate, fiecare integrând una sau mai multe unități de cercetare și dezvoltare și semnarea contractelor aferente cu FCT.
- 2003: Evaluarea tuturor unităților evaluate și finanțate în 1999, inclusiv a celor rezultate din divizarea sau fuziunea acestora, precum și a noilor unități depuse în perioada 2001–2002; Excluderea din acest exercițiu a unităților integrate în laboratoarele asociate înainte de 2002; Finanțarea structurată în două componente: de bază și programatică.
- 2007: Evaluarea tuturor unităților evaluate și finanțate în anul 2003, inclusiv a celor rezultate din divizarea sau fuziunea acestora, precum și a noilor unități; Excluderea laboratoarelor asociate și a unităților acestora din procesul de evaluare; Paneluri de evaluare formate exclusiv din experți internaționali; Consolidarea masei critice prin fuziunea unor unități mici existente în unități de cercetare și dezvoltare mai mari; Structura finanțării în două componente: de bază și programatică.
- 2008-2010: Prima evaluare a laboratoarelor asociate înființate începând cu anul 2000; Semnarea, între 2000 și 2011, a contractelor de 10 ani cu FCT pentru 26 de laboratoare asociate.
- 2013: Evaluarea tuturor unităților, inclusiv a celor integrate în laboratoare asociate, derulată în două etape, cu o a doua rundă selectivă; Organizarea vizitelor la sediu exclusiv pentru unitățile care au avansat în etapa a doua; Alocarea finanțării pe baza bugetelor propuse de fiecare unitate în cadrul procesului de evaluare.
- 2017-2018: Evaluarea unităților existente și a celor nou-înființate; Extinderea domeniilor de evaluare și creșterea numărului de paneluri implicate; Structurarea finanțării în două componente: bază și programatică; Introducerea unei finanțări suplimentare pentru burse de doctorat, selectate direct de către unitățile de cercetare și dezvoltare
- 2023-2024: Evaluarea unităților existente și a celor reorganizate și nou-înființate; Structurarea finanțării în două componente: bază și programatică; Criteriile de evaluare reflectă

angajamentul FCT față de principiile [CoARA](#); Introducere CV narativ; Introducerea evaluării multidisciplinare.

3.3. Mecanism de alocare a finanțării

Statutul și finanțarea unităților de cercetare și dezvoltare sunt acordate de FCT printr-un apel competitiv, bazat pe o evaluare externă, independentă și internațională. Regulile FCT pentru acordarea statutului de unitate de cercetare și dezvoltare sunt minimale, vizând: existența unui consiliu științific, o comisie consultativă externă și adoptarea unor practici de cercetare bazate pe principii democratice și etice (Fundação para a Ciência e a Tecnologia, R&D Units Evaluation 2023/2024, Registration And Application Guide, 2024).

Evaluarea externă 2023/2024 a unităților de cercetare și dezvoltare a vizat (Fundação para a Ciência e a Tecnologia, Programa Plurianual de Financiamento de Unidades de I&D 2023/2024 - Visão global e objetivos, 2024):

- activitățile științifice și tehnologice desfășurate în perioada 1 ianuarie 2018 – 31 decembrie 2023,
- precum și obiectivele, strategia, planul de activități și structura organizatorică propuse pentru intervalul 2025–2029.

Evaluarea unităților de cercetare are loc o dată la patru ani, moment în care (Fundação para a Ciência e a Tecnologia, 2022): este validat statutul unităților, iar finanțarea este acordată celor clasificate drept excelente, foarte bune sau bune. Finanțarea instituțională multianuală oferită de FCT are o durată de patru ani.

Pregătirea aplicației pentru evaluarea unităților de cercetare și dezvoltare se desfășoară în trei etape distincte și consecutive, accesul la fiecare etapă fiind condiționat de transmiterea formularului corespunzător etapei anterioare (Fundação para a Ciência e a Tecnologia, R&D Units Evaluation 2023/2024, Registration And Application Guide, 2024):

1. Înregistrarea unităților de cercetare și dezvoltare
2. Înregistrarea echipelor de cercetare
3. Depunerea aplicației unității de cercetare și dezvoltare - formularul de aplicare este structurat în patru părți, cu un total de 18 secțiuni (Fundação para a Ciência e a Tecnologia, R&D Units Evaluation 2023/2024, Registration And Application Guide, 2024):
 - Partea 1: Identificarea unității de cercetare și dezvoltare, instituții de management, intensitatea activității de laborator și instituții participante
 - Partea 2: Descrierea unității de cercetare și dezvoltare, principalele contribuții ale echipei de cercetători integrați, Consiliul Consultativ Extern (External Advisory Board) și finanțarea în perioada 2018–2023
 - Partea 3: Echipa de cercetare cu linkuri către CV-uri și înregistrarea ORCID (include și CV-uri narative)
 - Partea 4: Planul de activitate pentru perioada 2025–2029

Sprijinul multiannual acordat de FCT unităților de cercetare și dezvoltare pentru perioada 2025–2029 este structurat în două componente complementare (Fundação para a Ciência e a Tecnologia, R&D Units Evaluation 2023/2024, Evaluation Guide, 2024):

- Finanțarea de bază - alocată în funcție de rezultatul evaluării fiecărei unități, de dimensiunea acesteia* și de intensitatea activităților de laborator.
- Finanțarea programatică - propusă de către panelul de evaluare, având în vedere solicitările de finanțare ale unităților de cercetare și dezvoltare, precum și nevoile lor specifice.

* Dimensiunea este determinată în funcție de ponderea cercetătorilor cu titlu de doctor integrați.

Finanțarea de bază oferită de FCT unităților urmărește îndeplinirea următoarelor obiective (Fundação para a Ciência e a Tecnologia, R&D Units Evaluation 2023/2024, Evaluation Guide, 2024):

- Stimularea și îmbunătățirea activității generale a unităților, prin consolidarea organizării instituționale în cadrul sistemului național de știință și tehnologie;
- Sprijinirea accesului la resurse adecvate pentru desfășurarea activităților de cercetare, prin crearea, consolidarea sau valorificarea condițiilor necesare atingerii obiectivelor unității;
- Contribuirea la creșterea impactului rezultatelor și proiectelor deja finalizate, precum și la diseminarea acestora în comunitatea științifică și în societate.

Finanțarea programatică oferită de FCT unităților are ca scop sprijinirea următoarelor direcții (Fundação para a Ciência e a Tecnologia, R&D Units Evaluation 2023/2024, Evaluation Guide, 2024):

- Implementarea unui plan multianual pentru angajarea cercetătorilor în perioada 2025–2029;
- Susținerea cercetătorilor aflați la început de carieră (acoperirea costurilor salariale);
- Dezvoltarea activităților de internaționalizare și participarea în rețele europene formale de cercetare și dezvoltare în perioada 2025–2029;
- Dezvoltarea infrastructurii și a echipamentelor specifice în perioada 2025–2029;
- Implementarea proiectelor interne ale unității de cercetare și dezvoltare;
- Desfășurarea programelor de formare avansată ale unității de cercetare și dezvoltare.

3.4. Mecanism / Proces de evaluare

Etapele procesului de evaluare sunt următoarele (Fundação para a Ciência e a Tecnologia, R&D Units Evaluation 2023/2024, Evaluation Guide, 2024):

- Etapa 1 – evaluarea individuală;
- Etapa 2 – interviurile și vizitele la sediul unităților de cercetare și dezvoltare;
- Etapa 3 – ședința panelului de evaluare.

Conform Evaluation Guide (FCT, ianuarie 2024), în aplicarea criteriilor de evaluare, panelurile de evaluare trebuie să acorde prioritate evaluării calității, meritelor și relevanței contribuțiilor unităților de cercetare și dezvoltare, în detrimentul unei simple cuantificări a acestora. Această abordare reflectă angajamentul FCT față de principiile [CoARA](#). În consecință, panelurile sunt instruite să nu utilizeze indicatori cantitativi (metrici) ca substitut al evaluării calitative (Fundação para a Ciência e a Tecnologia, R&D Units Evaluation 2023/2024, Evaluation Guide, 2024).

În cadrul exercițiului de evaluare 2023/2024, unitățile de cercetare și dezvoltare au putut opta pentru o evaluare multidisciplinară, selectând până la două paneluri de evaluare suplimentare în perioada de înregistrare. Această procedură are scopul de a asigura o evaluare cuprinzătoare a tuturor disciplinelor relevante abordate de unitatea respectivă (Fundação para a Ciência e a Tecnologia, R&D Units Evaluation 2023/2024, Evaluation Guide, 2024).

Evaluarea unităților de cercetare și dezvoltare se bazează pe trei criterii fundamentale, care reflectă o abordare integrată, centrată pe calitate, impact și strategie (Fundação para a Ciência e a Tecnologia, R&D Units Evaluation 2023/2024, Evaluation Guide, 2024):

A. Calitatea și relevanța activității științifice, inclusiv meritele, gradul de colaborare și internaționalizare. Evaluarea se face prin raportare la standarde internaționale și ia în considerare originalitatea, consistența și rigoarea cercetării, relevanța și diseminarea rezultatelor, participarea la formarea avansată, contribuțiile la dezvoltarea și consolidarea carierelor cercetătorilor, calitatea condițiilor de găzduire oferite acestora, precum și implicarea în promovarea culturii științifice și tehnologice. Acolo unde este aplicabil, aceste elemente sunt analizate și în raport cu planul strategic propus în ciclul anterior de evaluare.

B. Meritele științifice și tehnologice ale echipei de cercetare, cu accent pe cercetătorii integrați care dețin titlul de doctor, recunoașterea națională și internațională a activității acestora și legătura cu societatea. În funcție de specificul activităților desfășurate, pot fi luate în considerare și meritele culturale sau artistice ale echipei.

C. Calitatea, meritele și relevanța obiectivelor științifice propuse, strategia generală, planul de activitate și organizarea unității de cercetare-dezvoltare pentru următorii cinci ani. Evaluarea include

și planurile privind formarea avansată, în special capacitatea științifică de susținere a programelor de doctorat, angajarea de noi cercetători și stabilizarea carierelor de cercetare. De asemenea, se are în vedere măsura în care unitatea își asumă responsabilitatea instituțională pentru aceste direcții, în coerență cu traiectoria unității de cercetare-dezvoltare.

3.5. Acorduri de performanță

Sistemul PBRF din Portugalia nu include acorduri de performanță, ci se bazează exclusiv pe evaluarea internațională peer review. Rezultatele acestei evaluări stau la baza încheierii contractelor de finanțare între FCT și unitățile de cercetare.

Finanțarea este formalizată prin contracte de program, dintre care există două tipuri distincte (Fundação para a Ciência e a Tecnologia, 2025):

- unul pentru finanțarea de bază și programatică (din venituri fiscale), cu o perioadă de execuție între 1 ianuarie 2025 – 31 decembrie 2029;
- unul pentru finanțarea prin Planul Național de Redresare și Reziliență (PNRR), cu o perioadă de execuție între 1 ianuarie 2025 – 30 iunie 2026.

4. Impact și evaluare

Unitățile de cercetare și dezvoltare sunt evaluate periodic și primesc o clasificare care determină finanțarea pentru următoarea perioadă multianuală (Fundação para a Ciência e a Tecnologia, FCT releases provisional results of the 2023/2024 R&D Units evaluation process, 2025).

În cel mai recent exercițiu, evaluarea s-a axat pe activitățile științifice și tehnologice desfășurate de unitățile de cercetare și dezvoltare în perioada 1 ianuarie 2018 – 31 decembrie 2023, precum și pe obiectivele, strategia, planul de activitate și structura organizatorică propuse pentru perioada 2025–2029 (Fundação para a Ciência e a Tecnologia, FCT releases provisional results of the 2023/2024 R&D Units evaluation process, 2025).

Componentele și sumele finale ale finanțării pentru unitățile de cercetare și dezvoltare evaluate în perioada 2023/2024 sunt următoarele (Fundação para a Ciência e a Tecnologia, Programa Plurianual de Financiamento de Unidades de I&D 2023/2024, Documentos do Concurso: Resultados provisórios do concurso, 2025):

- Finanțare de bază: 350.675.390 euro
- Finanțare programatică: 175.016.500 euro
- Finanțare din Planul Național de Redresare și Reziliență (PNRR) pentru echipamente: 110.348.930 euro
- Finanțare totală: 636.040.820 euro

Rezultatele evaluării unităților de cercetare și dezvoltare realizate în perioada 2023/2024 sunt următoarele (Fundação para a Ciência e a Tecnologia, R&D Units Evaluation 2023/2024, Results, 2025):

- numărul total de aplicații depuse: 336
- numărul de aplicații aprobate: 313
- valoarea totală a finanțării: 636.040.820 euro
- rata de aprobare: 93%

Astfel, finanțarea alocată celor 313 unități se ridică la aproximativ 636 milioane de euro, distribuită echilibrat între diferitele tipuri de finanțare: de bază, programatică și pentru echipamente. Această alocare reflectă o strategie clară de susținere a cercetării de calitate, cu accent pe excelență, dar și pe dezvoltarea continuă a unităților cu performanțe excelente, foarte bune și bune.

Tabel 1 Finanțare plurianuală a unităților de cercetare și dezvoltare pentru perioada 2025-2029

Clasificare	Nr. unități care beneficiază de finanțare plurianuală	Finanțare de bază (k€)	Finanțare programatică (k€)	Finanțare din Planul de Redresare și Reziliență – Echipamente (k€)	Total pe categorii (k€)	Nr. cercetători doctoranzi integrați
Excelente	136	305.538,5891	104.071,54	81.160,24604	490.770,37514	12.249
Foarte bune	116	37.856,30723	53.205,43	29.188,68754	120.250,42477	6.396
Bune	61	7.280,490577	17.739,53	–	25.020,02058	2.445
Total general	313	350.675,3869	175.016,5	110.348,93358	636.040,82049	21.090

Notă: Datele și cifrele prezentate în acest tabel au fost obținute prin calcularea și agregarea informațiilor extrase din tabelul „Tabela de divulgação de resultados finais_publicar”, publicat pe 21 iulie 2025 de către FCT. Sursa originală este disponibilă la: <https://www.fct.pt/en/divulgacao-dos-resultados-do-processo-de-avaliacao-e-financiamento-de-unidades-de-id-2023-2024/>

Categoria „Excelente”, care cuprinde 136 unități, primește cea mai mare finanțare, atât din fonduri de bază, cât și programatice, precum și din fondurile alocate echipamentelor prin Planul de Redresare și Reziliență. Astfel, suma totală alocată acestei categorii se ridică la aproximativ 490,77 milioane de euro, reflectând un sprijin consistent care susține dezvoltarea și excelența în cercetare (**Tabel 1**).

Unitățile clasificate ca „Foarte bune”, în număr de 116, beneficiază de o finanțare totală de aproximativ 120,25 milioane de euro (**Tabel 1**). Această sumă este compusă din fonduri de bază, programatice și pentru echipamente, indicând un suport substanțial pentru continuarea progresului și consolidarea capacităților acestora.

Categoria „Bune”, care include 61 unități, primește o finanțare totală de circa 25 milioane de euro, reprezentând fonduri de bază și programatice (**Tabel 1**). Pentru această categorie, nu au fost alocate fonduri specifice pentru echipamente din cadrul Planului de Redresare și Reziliență.

În ceea ce privește resursa umană implicată, cele 313 unități finanțate integrează în total 21.090 cercetători doctoranzi. Dintre aceștia, 12.249 activează în unități clasificate drept excelente, 6.396 în cele foarte bune, iar 2.445 în cele bune (**Tabel 1**). Aceste cifre reflectă concentrarea capitalului uman cu înaltă calificare în unitățile de top și subliniază rolul esențial al resursei umane în susținerea performanței în cercetare.

Totodată, analiza intensității activității de laborator a acestor unități arată că, dintre cele 313 unități finanțate, 162 sunt caracterizate de un nivel ridicat de activitate de laborator (high [f=1,2]), 99 de un nivel mediu (medium [f=1,1]), iar 52 au un nivel scăzut (low [f=1,0]) -**Tabel 1**.

Dintre cele 313 unități de cercetare și dezvoltare aprobate pentru finanțare, 33 au ca entitate principală de management un institut politehnic, 203 au ca entitate principală de management o universitate, iar restul de 77 sunt manageriate de instituții de altă natură, precum fundații, asociații sau alte organizații private non-profit (Fundação para a Ciência e a Tecnologia, FCT releases provisional results of the 2023/2024 R&D Units evaluation process, 2025).

La acest exercițiu de evaluare au participat peste 315 evaluatori internaționali, repartizați în 29 de paneluri disciplinare, selectați dintre experți internaționali de înaltă competență și experiență, provenind din instituții științifice și academice din 35 de țări (Fundação para a Ciência e a Tecnologia, FCT releases provisional results of the 2023/2024 R&D Units evaluation process, 2025). Procesul de

evaluare, complex și logistic exigent, a fost coordonat integral de echipa Departamentului de Suport Instituțional al FCT și a implicat peste 1.300 de interviuri la distanță, precum și 29 de săptămâni de vizite fizice la toate unitățile supuse evaluării (Fundação para a Ciência e a Tecnologia, FCT releases provisional results of the 2023/2024 R&D Units evaluation process, 2025).

5. Avantaje, dezavantaje, provocări și soluții

5.1. Avantaje

- Flexibilitate instituțională și organizatorică ridicată. Unitățile funcționează cu autonomie ridicată, putând funcționa fie în cadrul universităților, fie ca centre de cercetare independente. Constituite la inițiativa cercetătorilor, ele se adaptează rapid la nevoile comunității științifice și favorizează colaborarea interdisciplinară.
- Evaluare riguroasă prin peer-review internațional. Unitățile de cercetare și dezvoltare sunt evaluate de experți internaționali independenți, organizați în paneluri, asigurând transparență, obiectivitate și aliniere la bune practici internaționale. Numai unitățile cu performanță științifică solidă și viziune strategică coerentă primesc finanțare, evaluarea având loc la nivel național o dată la fiecare patru-cinci ani.
- Evaluare multidisciplinară. Introducerea evaluării multidisciplinare (2023/2024) permite unităților să fie evaluate de până la două paneluri suplimentare, pe lângă panelul principal, asigurând o apreciere cuprinzătoare a tuturor disciplinelor relevante.
- Evaluare calitativă în conformitate cu principiile CoARA. Sistemul portughez pune accentul pe evaluarea calitativă a contribuțiilor științifice, în detrimentul unei simple cuantificări. În aplicarea criteriilor de evaluare, panelurile de evaluare trebuie să acorde prioritate evaluării calității, meritelor și relevanței contribuțiilor unităților, în detrimentul unei simple cuantificări a contribuțiilor. Abordarea este aliniată cu principiile CoARA, asigurând o apreciere obiectivă și profundă a activității unităților. În consecință, panelurile sunt instruite să nu utilizeze indicatori cantitativi (metrici) ca substitut al evaluării calitative.
- Sistem de finanțare predictibil și stabil pe termen mediu. Finanțarea multianuală acordată de FCT, bazată pe rezultatele evaluării competitive a performanței și a planificării strategice, se oferă pe patru ani. Această stabilitate permite unităților să planifice strategice și se acordă pentru o perioadă de patru ani. Această stabilitate financiară permite unităților să planifice strategic, să investească în infrastructură, resurse umane, parteneriate pe termen lung etc.
- Alocarea predictibilă a finanțării instituționale pe baza unei evaluări comprehensive. Unitățile sunt evaluate național o dată la patru-cinci ani. În cel mai recent exercițiu de evaluare 2023/2024, au fost analizate atât raportul de activitate aferent ultimilor cinci ani (1 ianuarie 2018 - 31 decembrie 2023), cât și planificarea strategică pentru următorii cinci ani (2025–2029) - incluzând obiectivele, strategia, planul de activitate și structura organizațională propusă. Finanțarea instituțională pe patru ani este alocată doar unităților clasificate excelent, foarte bine sau bine, asigurând stabilitate, predictibilitate și stimulând planificarea strategică pe termen mediu.
- Structură de finanțare în două componente. Finanțarea acordată de FCT unităților pentru perioada 2025–2029 este structurată în două componente complementare, fiecare având criterii clare:
 - finanțarea de bază, alocată în funcție de: (1) rezultatul evaluării fiecărei unități (excelent, foarte bun, bun), (2) dimensiunea acesteia, exprimată prin numărul de cercetători integrați cu titlul de doctor și (3) intensitatea activităților de laborator;
 - finanțarea programatică, propusă de panelul de evaluare, ținând cont de solicitările de finanțare ale unităților de cercetare și dezvoltare și de nevoile lor specifice.
- Proces de aplicare structurat, etapizat și standardizat pentru evaluarea unităților de cercetare și dezvoltare. Pregătirea aplicației pentru evaluarea unităților de cercetare și dezvoltare se

desfășoară în trei etape distincte: înregistrarea unităților de cercetare și dezvoltare, înregistrarea echipelor de cercetare și depunerea aplicației unității.

- Evaluarea publicațiilor pe calitate, merite și relevanță. Publicațiile cercetătorilor integrați cu titlu de doctor sunt selectate și evaluate de panelurile de evaluare pe baza calității, meritelor și relevanței, nu a indicatorilor bibliometrici. Procesul respectă principiile CoARA, punând accent pe conținutul științific, indiferent de locul, formatul sau limba publicării.
- Recunoașterea diversității contribuțiilor prin introducerea CV-ului narativ. Un element important introdus este cerința redactării unui CV narativ pentru cercetătorii integrați cu titlu de doctor, ale căror CV-uri au fost selectate de coordonatorul unității drept CV-uri principale. Această abordare reflectă angajamentul FCT față de principiile CoARA și susține evaluarea calitativă, permițând recunoașterea complexității și diversității contribuțiilor științifice. FCT furnizează un model și instrucțiuni pentru completarea CV-ului narativ.
- Proces de evaluare structurat și aprofundat, desfășurat în trei etape successive: etapa 1: evaluarea individuală, etapa 2: interviurile și vizitele la sediul unităților și etapa 3: ședința finală a panelului de evaluare.
- Evaluarea unităților se bazează pe criterii, care reflectă o abordare integrată, centrată pe calitate, impact și strategie.

5.2. Dezavantaje

Pe baza informațiilor disponibile public, analiza nu a identificat dezavantaje sau puncte slabe ale sistemului portughez de alocare a finanțării bazat pe performanță, fundamentat pe evaluarea internațională prin peer review a unităților de cercetare și dezvoltare. Nici analiza proprie nu a relevat elemente care să sugereze existența unor deficiențe sau limitări în funcționarea acestui sistem, ceea ce indică un cadru solid, transparent și bine structurat pentru susținerea cercetării de calitate.

5.3. Provocări și soluții

Pe baza informațiilor publice disponibile, analiza nu a relevat provocări sau soluții specifice asociate sistemului portughez de alocare a finanțării bazat pe performanță.

6. Noi abordări în evaluarea cercetării

În Portugalia, 31 de organizații (septembrie 2025), inclusiv universități, institute, centre de cercetare și FCT, au aderat la CoARA și au semnat Acordul privind Reformarea Evaluării Cercetării. În acest context, FCT a introdus, pentru exercițiul de evaluare 2023/2024 a unităților, modificări ale procesului de evaluare în acord cu principiile CoARA (Béu & Claro, 2024):

- CV-uri narrative. CV-urile de bază ale unităților selectate ca reprezentative sunt acum redactate sub formă narativă. Cercetătorii integrați cu titlu de doctor, ale căror CV-uri sunt desemnate ca principale, trebuie să completeze și un CV narativ, pe lângă profilul CIÊNCIAVITAE. Aceasta reflectă angajamentul FCT față de principiile CoARA.
- Evaluare multidisciplinară. Unitățile au putut opta pentru evaluare multidisciplinară, selectând până la două paneluri suplimentare pe lângă panelul principal. Principalele beneficii includ:
 - Abordare de jos în sus: flexibilitate adaptată specificului unității;
 - Evaluare personalizată: echipe de evaluatori multidisciplinare adaptate profilului unității;
 - Evaluare mai cuprinzătoare a realizărilor trecute și planurilor de viitor.
- Consolidarea procesului peer-review. S-au introdus evaluări colegiale pentru un proces mai incluziv și reducerea potențialelor prejudecăți. De asemenea, durata și frecvența interacțiunilor dintre unități și panelurile de evaluare au fost extinse.
- Evaluarea publicațiilor. Publicațiile selectate ale cercetătorilor integrați cu titlu de doctor, înregistrați în aplicație, sunt analizate în detaliu de către panelurile de evaluare. Această practică implică faptul că selecția publicațiilor trebuie realizată în funcție de calitatea, meritele,

relevanța și reprezentativitatea activității științifice desfășurate de unitate. În consecință, alegerea publicațiilor nu trebuie să se bazeze pe indicatori bibliometrici, ci să respecte principiile și angajamentele [CoARA](#), care subliniază importanța evaluării conținutului, nu a locului publicării, formatului sau limbii în care este redactat (Fundação para a Ciência e a Tecnologia, R&D Units Evaluation 2023/2024, Registration And Application Guide, 2024).

- Evaluare calitativă. Panelurile acordă prioritate evaluării calității, meritelor și relevanței contribuțiilor, nu unei simple cuantificări a acestora. Evaluarea calitativă reflectă angajamentul FCT față de CoARA, iar panelurile sunt instruite să nu utilizeze metrice cantitative ca substitut al evaluării calitative.

De asemenea, se remarcă un efort coordonat mai amplu la nivel național de promovare a reformei evaluării cercetării, reflectat în cadrul inițiativei [CoARA National Chapter: Portugal](#). Aceasta reunește principalii actori ai sistemului portughez de cercetare în vederea stabilirii unor standarde comune de evaluare.

7. Planuri de viitor

Portugalia își propune să consolideze reforma evaluării cercetării prin aplicarea principiilor și angajamentelor CoARA la nivel național. FCT, împreună cu universități, institute și centre de cercetare, va continua să dezvolte și să piloteze instrumente și procese de evaluare adaptate diversității activităților științifice, incluzând CV-uri narrative, evaluări multidisciplinare și evaluări calitative. Prin CoARA National Chapter: Portugal se va stimula colaborarea între instituții, schimbul de bune practici, implicarea comunității științifice în proiecte pilot și activități „research on research”, precum și monitorizarea implementării reformei. Aceste inițiative vizează alinierea politicilor naționale la standarde internaționale, promovarea unei evaluări mai echitabile și calitative și creșterea transparenței și responsabilității în sistemul portughez de cercetare și inovare.

8. Key takeaways

- Constituirea unităților de cercetare de jos în sus la inițiativa cercetătorilor. Această abordare favorizează autonomia, inovația și adaptarea rapidă la nevoile comunității științifice, stimulând colaborarea interdisciplinară și responsabilitatea colectivă pentru performanță.
- Evaluare internațională și independentă (peer review) organizată o dată la fiecare patru-cinci ani. Implicarea experților internaționali, organizați în paneluri și derularea evaluărilor la nivel național pot crește obiectivitatea, credibilitatea și alinierea la bune practici internaționale.
- Finanțare instituțională multianuală predictibilă (4 ani). Acordarea de finanțare pe patru ani, bazată pe evaluare competitivă și planificare strategică, sprijină planificarea pe termen mediu, investițiile în infrastructură și dezvoltarea resurselor umane.
- Evaluare calitativă, conformă cu CoARA. Reducerea dependenței de metrice bibliometrice în favoarea evaluării calității, meritelor și relevanței contribuțiilor asigură aprecierea corectă a diverselor contribuții științifice.
- Introducerea CV-ului narativ. Adoptarea formatului narativ pentru CV-uri permite recunoașterea diversității contribuțiilor și a parcursurilor profesionale, facilitând o evaluare mai echitabilă și comprehensivă.
- Model de finanțare în două componente (bază + programatic). Combinarea unei finanțări de bază, legate de rezultatul evaluării fiecărei unități, dimensiunea acesteia și intensitatea activităților de laborator cu finanțarea programatică, propusă de panelul de evaluare, ținând cont de solicitările de finanțare ale unităților și de nevoile lor specifice oferă echilibru între stabilitate și flexibilitate.
- Evaluare multidisciplinară. Posibilitatea ca o unitate să fie evaluată de mai multe paneluri asigură o apreciere nuanțată a cercetării interdisciplinare și o evaluare mai cuprinzătoare.

- Alocarea finanțării instituționale bazată pe evaluări periodice și planificare strategică. Un sistem de finanțare instituțională acordată pe termen mediu (4–5 ani), fundamentat pe o evaluare națională comprehensivă care analizează atât raportul de activitate al ultimilor ani, cât și planificarea strategică pentru următoarea perioadă incluzând obiectivele, strategia, planul de activitate și structura organizațională propusă ar putea asigura stabilitate, predictibilitate și o mai bună corelare între performanțele trecute și viziunea de dezvoltare a unităților de cercetare din România.
- Proces de aplicare clar, etapizat și standardizat. Implementarea unui proces de evaluare structurat în etape de la înregistrarea unităților și echipelor, până la depunerea aplicației finale sporește transparența și uniformitatea procesului, reducând sarcina administrativă și asigurând condiții egale pentru toate instituțiile participante.
- Proces de evaluare etapizat și transparent. Definirea clară a etapelor (evaluare individuală, interviuri/vizite, ședință finală a panelului) sporește transparența, coerența și calitatea deciziilor de evaluare.
- Alocare instituțională condiționată de performanță. Acordarea finanțării instituționale doar către unitățile evaluate ca „excelent/foarte bine/bun” încurajează excelența, responsabilizează instituțiile și stimulează planificarea strategică.

Suedia

1. Context – Informații pe scurt

Politica de cercetare a Suediei are ca obiectiv principal consolidarea poziției țării ca unul dintre liderii mondiali în domeniul cercetării și inovării, precum și transformarea acesteia într-o societate bazată pe cunoaștere. Premisa de la care se pornește este că cercetarea de calitate, învățământul superior și inovarea contribuie în mod esențial la dezvoltarea societății și la bunăstarea generală, la creșterea competitivității mediului de afaceri și la identificarea de soluții pentru provocările sociale, atât pe plan intern, cât și la nivel global (Swedish Research Council, 2019).

Datele recente evidențiază poziția de lider a Suediei în cadrul Uniunii Europene în ceea ce privește intensitatea cheltuielilor pentru cercetare și dezvoltare. Astfel, Suedia dispune de un sistem de cercetare solid, fiind țara cu cea mai mare proporție din PIB alocată pentru cercetare în 2023, conform datelor Eurostat. În acel an, procentul a fost de 3,6%, urmată de Belgia și Austria (3,3%) (Eurostat, 2024).

Raportul din 2024 al Tabloului European de Bord al Inovării (European Innovation Scoreboard, Country profile Sweden, 2024) confirmă că Suedia este unul dintre liderii în inovare (se clasează pe locul al doilea în listă, după Danemarca), cu o performanță echivalentă cu 132,9% din media UE în 2024. Punctele forte relative sunt: co-publicațiile între sectorul public și cel privat, co-publicațiile științifice internaționale și IMM-urile inovatoare care colaborează cu alte entități. Suedia este unul dintre statele membre cu cele mai bune rezultate din Uniunea Europeană în toate condițiile-cadru, inclusiv în ceea ce privește: resursele umane (173,1% din media UE), atractivitatea sistemului de cercetare (166,1%) și digitalizarea (138,4%) (EFIS Centre, Technopolis Group , & OldContinent , 2024).

În acest context, universitățile joacă un rol esențial în activitățile de cercetare și inovare finanțate din fonduri publice în Suedia. Acest lucru reiese din faptul că o mare parte a fondurilor publice pentru

cercetare sunt direcționate către universități. Conform analizei Public research funding in Sweden: Optimising the system in response to multiple demands (OECD, 2023), pentru a răspunde cerințelor și așteptărilor tot mai mari față de știință în contextul suedez, este esențială maximizarea capacității universităților de a le îndeplini (OECD, 2023).

În Suedia, 31 dintre cele 50 de instituții de învățământ superior sunt instituții publice. Acestea sunt agenții guvernamentale aflate sub responsabilitatea Ministerului Educației și Cercetării și sunt finanțate într-o mare măsură de către acest minister (Nielsen, Javorka, Halme, & et al. , 2023).

Finanțarea instituțională este diferită pentru educația de ciclu I și II (programele de licență și master), comparativ cu cercetarea și educația de ciclu III (studii doctorale și activitate de cercetare) (Nielsen, Javorka, Halme, & et al. , 2023).

Conform raportului Consiliului Suedez pentru Cercetare (The Swedish Research Barometer 2023. Swedish research in international comparison, 2023), cea mai mare sursă de finanțare pentru cercetare și dezvoltare în învățământul superior este finanțarea guvernamentală directă, adică subvențiile globale (block grants) și alte alocări plătite direct de guvern către instituțiile de învățământ superior. Finanțarea guvernamentală directă a fost de 18,2 miliarde SEK, reprezentând 42% din totalul finanțării pentru învățământul superior. A doua cea mai mare sursă de finanțare este reprezentată de consiliile guvernamentale de cercetare (Consiliul Suedez pentru Cercetare, Forte, Formas și Vinnova). Aceste consilii au acordat finanțări în valoare de 7,5 miliarde SEK, ceea ce reprezintă 17% din totalul finanțării pentru învățământul superior, cel mai mare contribuabil fiind Consiliul Suedez pentru Cercetare, cu 4,8 miliarde SEK. A treia cea mai mare sursă de venituri o constituie organizațiile private non-profit, formate din fundații și fonduri atât din Suedia, cât și din străinătate. Finanțarea acordată de acestea a fost de 6,1 miliarde SEK, ceea ce reprezintă 14% din totalul finanțării. Finanțarea din partea întreprinderilor (din Suedia și din străinătate) a fost de 1,6 miliarde SEK, adică 3,8%, sumă aproximativ egală cu finanțarea acordată de Forte și Formas împreună. Per total, finanțarea provenită din sectorul public (alocări guvernamentale directe, consilii de cercetare, alte agenții guvernamentale, regiuni și municipalități, precum și fundații de cercetare publice) se ridică la 31,3 miliarde SEK, ceea ce reprezintă 73% din totalul finanțării pentru învățământul superior (Swedish Research Council, The Swedish Research Barometer 2023. Swedish research in international comparison, 2023).

Pentru a înțelege mai bine structura finanțării, Tabelul 1 oferă o detaliere a diferitelor surse de finanțare pentru cercetare și educația de ciclu trei. După cum se poate observa, majoritatea finanțării provine din granturi publice, în principal din finanțarea guvernamentală directă și finanțarea externă de stat, dar și de la fundații publice de cercetare, municipalități și regiuni. În același timp, finanțarea privată, provenind din partea organizațiilor non-profit și a companiilor, a reprezentat o pondere mai mică din totalul finanțării) (Nielsen, Javorka, Halme, & et al. , 2023).

Tabelul 1: Finanțarea cercetării și educației de ciclu trei în Suedia, 2020–2022, pe tipuri de finanțare (milioane SEK, prețuri curente)

Sursa de finanțare	2020	2021	2022
Stat	31 951	33 593	34,602
Finanțare guvernamentală directă	20 289	21 607	21,566
Finanțare externă de stat	11 662	11 986	13,035
Privat	6 986	7 364	7,958
UE și alte surse externe	3 325	3 433	3,648
Alte surse publice	2 710	2 730	2,692
Altele/ diverse	291	284	326

Venituri financiare	127	162	287
Total	45 389	47 568	49,512

Sursa: Lundh, Anna (ed.) "An Overview of Swedish Higher Education and Research", 2022 <https://www.uka.se/swedish-higher-education-authority/our-results/annual-status-report> și Lundh, Anna și Kenttä, Ellen (ed.) "An Overview of Swedish Higher Education and Research", 2023. https://www.uka.se/download/18.2215701c18c6242f0141e50f/1702630438362/UK%C3%84_An%20overview-engelska%20%C3%A5rsrapporten_webb_enkelsidor.pdf

2. Clasificare sistem

Finanțarea pentru cercetare și educația de ciclu trei (studii doctorale): instituțiile de învățământ superior primesc o finanțare de bază care poate fi utilizată liber în orice domeniu de cercetare. O proporție redusă din această finanțare este bazată pe performanță, fiind determinată de indicatori de rezultat (Nielsen, Javorka, Halme, & et al. , 2023).

Guvernul Suediei, prin intermediul Parlamentului Suedez, alocă finanțare pentru educație și cercetare fiecărei instituții de învățământ superior prin scrisori anuale de alocare a fondurilor (annual letters of appropriation) sau prin acorduri de performanță similare, adresate individual fiecărei instituții (Nielsen, Javorka, Halme, & et al. , 2023). Aceste scrisori sunt cunoscute, în unele surse și sub denumirea de acorduri anuale privind serviciile publice (annual public service agreements) (UKA - Swedish Higher Education Authority, 2023), în timp ce alte surse le menționează drept scrisori anuale de alocare a fondurilor.

3. Descriere model

3.1. Procent din finanțarea instituțională influențată de PBRF

Doar o proporție redusă din finanțarea de baza pentru cercetare și educația de ciclu III (studii doctorale) are la bază criterii de performanță. Aproximativ 20% din finanțarea pentru cercetare este alocată pe baza performanței, în timp ce restul este determinat istoric. Totuși, atât criteriile bazate pe performanță, cât și finanțarea determinată istoric sunt integrate într-o formulă, ceea ce înseamnă că întregul sistem de finanțare de bază pentru cercetare se bazează pe o formulă unitară (Jongbloed, McGrath, Boer, & Gayardon, 2023).

3.2. Istoric sistem și evoluție

- **1977–1990:** Procesul de descentralizare a vizat adaptarea învățământului la structurile economice regionale și la nevoile pieței muncii. Finanțarea de la stat s-a orientat spre obiective, oferind instituțiilor de învățământ superior mai multă autonomie în utilizarea resurselor și stabilirea priorităților locale. Fondurile guvernamentale au fost împărțite între educația de nivel licență și master (ciclurile I și II) și cercetare și studii doctorale (ciclul III) (Swedish Higher Education Authority, 2023).
- **1993–:** Noua etapă de reformă a acordat instituțiilor de învățământ superior o autonomie sporită și o responsabilitate mai mare pentru calitate și utilizarea eficientă a resurselor. Sistemul de alocare a fondurilor a fost reorganizat, fiind introdus un model de finanțare bazat pe performanță și pe formulă. Instituțiile au obținut control asupra distribuirii interne a resurselor, iar cerințele de raportare către guvern au devenit mai stricte (Jongbloed, McGrath, Boer, & Gayardon, 2023).
- **Anii 2000:** Reforma din 1999 a înlocuit vechile facultăți disciplinare cu patru domenii științifice largi, care au devenit baza finanțării guvernamentale directe, oferind mai multă libertate instituțiilor în stabilirea priorităților în cercetare și în educația de al treilea ciclu și în promovarea cercetării interdisciplinare și inter-facultativă. În 2009, aceste domenii au fost eliminate ca bază de alocare, iar instituțiile au început să primească o finanțare unică pentru cercetare și educația de al treilea ciclu, fiind introdus și un sistem de finanțare bazat pe performanță (Swedish Higher Education Authority, 2023).

- **2009:** A fost introdusă o componentă bazată pe performanță în finanțarea instituțională a cercetării, pentru a stimula creșterea calității cercetării. O parte din finanțare a fost condiționată de indicatori de performanță, creând stimulente pentru îmbunătățirea rezultatelor, însă sistemul a suferit ulterior mai multe modificări (Berg, Pulkkinen, Söderlind, & Lind, 2019). Proportia finanțării publice redistribuită anual conform noului model a fost inițial de 10%, iar din 2014 a crescut la 20% (Jonkers & Zacharewicz, 2016). Indicatorii de performanță au fost: indicatorii bibliometrici (numărul de publicații ponderate fracționat și numărul de citări) și volumul finanțării externe atrase. Datele bibliometrice au fost colectate din Web of Science, au fost normalizate pe domenii de cercetare și au fost ponderate fracționat în funcție de numărul de autori (Berg, Pulkkinen, Söderlind, & Lind, 2019).
- **2013–2014:** Consiliul Suedez pentru Cercetare a propus un nou model de finanțare a cercetării bazat pe performanță și evaluare peer review, înlocuind dependența de indicatori. În 2014, modelul „Evaluarea Calității Cercetării în Suedia” (FOKUS), un model inspirat de Research Excellence Framework din UK a fost prezentat guvernului, bazându-se pe evaluarea panelurilor de experți, fără ca datele sau indicatorii să controleze direct alocarea resurselor (Jonkers & Zacharewicz, 2016). Modelul a fost abandonat înainte de implementare din cauza costurilor ridicate și a dorinței universităților de a-și păstra autonomia și de a-și organiza propriile evaluări ale cercetării.
Obiecții peer review: Unii au considerat evaluarea prin peer review redundantă, deoarece publicațiile incluse în indicatorii existenți ai modelului de finanțare erau deja supuse acestui proces. Totuși, peer review-ul din reviste verifică doar pragul minim de calitate, în timp ce evaluarea peer review într-un sistem de finanțare bazat pe performanță diferențiază nivelurile superioare de calitate (Debackere & et. al, 2018).
- **2017:** Guvernul suedez a decis să nu includă componenta de peer review în modelul de finanțare bazat pe performanță (Debackere & et. al, 2018).
- **2018:** Al treilea indicator, care măsoară implicarea instituțiilor de învățământ superior cu comunitățile locale, a fost introdus (Jongbloed, McGrath, Boer, & Gayardon, 2023).
- **2021–:** La solicitarea Guvernului, organisme de finanțare a cercetării (Formas, Forte, Consiliul Suedez pentru Cercetare și Vinnova) au elaborat un model de alocare a resurselor pentru cercetare și educație doctorală, bazat pe calitate. Modelul a fost prezentat în 2021, iar în mai 2022 a fost propusă o variantă îmbunătățită, recomandând evaluarea modelului după șase ani. Propunerea guvernamentală „Forskning, frihet, framtid” prevede înlocuirea sistemului bazat pe indicatori de performanță cu alocarea către „domenii de profil” - inițiative strategice de cercetare, de înaltă calitate, definite și propuse de către instituțiile de învățământ superior. Deși intenția inițială a guvernului a fost de a implementa modelul în 2023, acesta a fost de acord cu punctul de vedere al agențiilor că dezvoltarea completă a modelului necesită mai mult timp (Swedish Research Council, Quality-based resource allocation – Further developed proposal for a new model, 2022).

3.3. Mecanism de alocare a finanțării

Instituțiile de învățământ superior primesc alocări separate pentru educație (educația de prim și al doilea ciclu - licență și master) și pentru cercetare și educație de al treilea ciclu (studii doctorale) (Swedish Higher Education Authority, 2023).

Finanțarea guvernamentală directă pentru educația de prim și al doilea ciclu (licență și master), precum și pentru cercetare și educația de al treilea ciclu (studii doctorale), reprezintă alocarea publică anuală prin care instituțiile de învățământ superior își pot îndeplini misiunile fundamentale: predarea și cercetarea (Adam, 2020).

Finanțarea publică pentru cercetare și educația de al treilea ciclu - trei indicatori sunt utilizați pentru alocarea fondurilor pe bază de performanță în cercetare:

- indicatori bibliometrici (producția științifică)
- finanțarea externă
- colaborarea cu societatea

Instituțiilor de învățământ superior li se garantează un nivel minim de finanțare a cercetării, care depinde de numărul de studenți înregistrați în educația de ciclu întâi și al doilea (programele de licență și master) (Nielsen, Javorka, Halme, & et al. , 2023).

Capacitatea instituțiilor de învățământ superior de a aloca finanțare pentru proiecte pe termen lung sau investiții strategice: Instituțiile de învățământ superior din Suedia primesc anual o finanțare bazată pe performanță, determinată, de exemplu, de numărul de studenți admiși și de performanța academică a acestora. Totuși, există o limită maximă a finanțării pe care fiecare universitate o poate primi („takbelopp”). Dacă universitățile nu utilizează întreaga finanțare alocată pentru un an financiar specific, acestea pot economisi până la zece la sută din suma maximă de finanțare pentru anul financiar următor. Deși instituțiile de învățământ superior publice suedeze sunt agenții guvernamentale, care în mod normal au permisiunea de a economisi până la trei la sută din finanțarea lor anuală, instituțiile de învățământ superior publice sunt exceptate de la această regulă. În schimb, acestea pot aloca până la zece la sută din finanțarea lor anuală în capitalul total al agenției, care poate fi utilizat fie pentru a compensa posibile reduceri bugetare viitoare, fie pentru a iniția proiecte de cercetare de mare amploare sau pentru alte investiții strategice (Nielsen, Javorka, Halme, & et al. , 2023).

3.4. Mecanism / Proces de evaluare

Indicatorii bibliometrici, finanțarea externă și colaborarea cu societatea sunt ponderați în mod egal și integrați într-o formulă de performanță. Indicatorii bibliometrici măsoară numărul de publicații și citări, utilizând medii pe patru ani, extrase din bazele de date Web of Science. Citările sunt normalizate în funcție de domeniu. Finanțarea externă este calculată ca o medie pe trei ani, fiind de asemenea ponderată în funcție de domeniul științific (Jongbloed, McGrath, Boer, & Gayardon, 2023).

3.5. Acorduri de performanță

Guvernul suedez, prin Parlamentul Suediei, alocă finanțare pentru educație și cercetare fiecărei instituții de învățământ superior prin scrisori anuale de alocare a fondurilor (annual letters of appropriation) sau prin acorduri de performanță similare, adresate individual fiecărei instituții (Nielsen, Javorka, Halme, & et al. , 2023). Aceste documente sunt cunoscute și sub denumirea de acorduri anuale privind serviciile publice (annual public service agreements), termen folosit în unele surse, în timp ce în altele sunt menționate drept scrisori anuale de alocare a fondurilor. Ministerul Educației și Cercetării stabilește, prin aceste acorduri anuale privind serviciile publice, modul de funcționare al instituțiilor de învățământ superior și nivelul resurselor pe care acestea le pot utiliza. O excepție este Universitatea Suedeză de Științe Agricole, care își primește finanțarea de la Ministerul Afacerilor Rurale și Infrastructurii (Swedish Higher Education Authority, 2023).

Acordurile anuale privind serviciul public stabilesc cerințe precum corelarea ofertei educaționale cu cererea din partea studenților și nevoile pieței muncii, precum și volumul finanțării de stat pentru educația de ciclu întâi și al doilea, cercetarea și educația de ciclu al treilea. De asemenea, aceste acorduri pot include sarcini specifice atribuite instituțiilor de învățământ superior (UKA - Swedish Higher Education Authority, 2023).

Acestea au ca scop principal și informarea instituțiilor de învățământ superior cu privire la prioritățile Guvernului pentru anul fiscal următor. Scrisoarea precizează atât prioritățile de finanțare, cât și obiectivele, atribuțiile și cerințele de raportare specifice fiecărei instituții în relația cu ministerul (Nielsen, Javorka, Halme, & et al. , 2023).

4. Impact și evaluare

Conform studiului *Future choices for the Swedish research system*. Knowledge, quality and integrity (Swedish Research Council, 2019), evaluarea sistemului suedez de cercetare la nivel național și internațional necesită consolidare. Responsabilitatea principală pentru calitatea activităților revine instituțiilor de învățământ superior. Unele universități, precum Universitatea Uppsala, realizează evaluări periodice prin peer review, trecând de la verificarea calității la o orientare mai clară asupra dezvoltării acesteia, ceea ce permite identificarea punctelor forte și vulnerabile și stabilirea priorităților strategice de dezvoltare a cercetării (Swedish Research Council, 2019). UKÄ, Autoritatea Suedeză pentru Învățământ Superior, verifică dacă instituțiile își îndeplinesc responsabilitatea privind asigurarea calității educației și cercetării. Evaluările UKÄ includ evaluarea cererilor pentru acordarea dreptului de a conferi diplome; analiza proceselor de asigurare a calității din cadrul instituțiilor; evaluarea programelor de studii; evaluări tematice. Metodele se bazează pe peer review, autoevaluări și interviuri, iar scopul este de a evalua condițiile și procesele necesare pentru o cercetare de calitate, nu cercetarea în sine. Instituțiile își păstrează autonomia în dezvoltarea propriilor metode de asigurare a calității inclusiv de evaluare pentru a monitoriza calitatea cercetării (Swedish Higher Education Authority, Swedish Higher Education Authority - CoARA Action plan, 2024).

În ceea ce privește mecanismele de finanțare a cercetării, în literatura de specialitate, precum articolul *Problems and Considerations in the Design of Bibliometric Indicators for National Performance-Based Research Funding Systems* (Sivertsen, 2020), se subliniază că există un consens în Suedia conform căruia obiectivele evaluării cercetării trebuie atinse prin alte mijloace decât sistemele de finanțare bazate pe performanță.

Indicatorul privind volumul finanțării externe în cadrul modelului de finanțare bazat pe performanță a avut un impact vizibil: după introducerea sistemului, finanțarea externă de la firme internaționale către universitățile suedeze a început să crească treptat, după ce fusese relativ constantă până în 2008 (Jonkers & Zacharewicz, 2016).

5. Avantaje, dezavantaje, provocări și soluții

5.1. Avantaje

- Utilizarea unui sistem mixt cu o componentă de performanță - 20% din finanțarea instituțională pentru cercetare este alocată pe bază de performanță, restul fiind finanțare de bază. Acest echilibru oferă stabilitate și stimulente pentru performanță.
- Garantarea unui nivel minim de finanțare pentru cercetare, calculat în funcție de numărul de studenți înmatriculați la ciclurile I și II (licență și master) – oferă stabilitate financiară instituțiilor.
- Modelul de finanțare a cercetării bazate pe performanță utilizează trei indicatori de performanță: producția științifică - indicatori bibliometrici (publicații și citări) calculați pe baza datelor din Web of Science, finanțare externă atrasă și colaborarea cu societatea, fiecare având aceeași pondere în formula de alocare.
- Creșterea finanțării externe ca efect al introducerii acestui indicator în formula de finanțare. După introducerea noului sistem în 2009, finanțarea externă provenită de la firme internaționale către universitățile suedeze, care fusese relativ constantă până în 2008, a început să crească treptat.
- Normalizarea indicatorilor bibliometrici - citările sunt normalizate pe domenii științifice și ponderate fracționat, ceea ce reduce riscul de dezavantajare a științelor sociale și umaniste. Context: Pentru a reduce dezavantajele cauzate de utilizarea Web of Science, guvernul a aplicat factori de ponderare mai mari pentru științele sociale și umaniste, reducând astfel dezavantajul acestora în raport cu alte domenii. Așadar, datele bibliometrice sunt colectate din Web of Science și normalizate pe domenii de cercetare și ponderate fracționat în funcție de numărul de autori.

- Stimularea publicării internaționale: modelul a fost conceput pentru a încuraja activitatea științifică de calitate și internaționalizarea prin creșterea articolelor în reviste indexate Web of Science.
- Instituțiile de învățământ superior beneficiază de o autonomie instituțională ridicată: în ceea ce privește finanțarea pentru cercetare și educația de ciclu trei, acestea pot gestiona liber finanțarea de bază pentru cercetare, în orice domeniu de cercetare, având astfel o flexibilitate strategică semnificativă.
- Mecanism de economisire și reinvestire/ posibilitatea acumulării de capital - instituțiile de învățământ superior pot alocă până la 10% din finanțarea lor anuală în capitalul total al agenției (față de doar 3% cât este permis altor agenții guvernamentale), care poate fi utilizat fie pentru a compensa eventuale reduceri bugetare viitoare, fie pentru inițierea de proiecte de cercetare de mare anvergură sau alte investiții strategice, ceea ce oferă stabilitate financiară și autonomie.
- Evaluare descentralizată și autonomie: universitățile își dezvoltă propriile metode interne de evaluare a calității cercetării, cu accent pe responsabilitate instituțională, multe dintre ele utilizând evaluarea de tip peer review.
- Scrisoarea anuală de alocare a fondurilor (annual letters of appropriation), cunoscută și sub denumirea de acord anual privind serviciile publice (annual public service agreement), este un instrument de guvernare și coordonare utilizat în relația dintre Ministerul Educației și Cercetării și instituțiile de învățământ superior. Aceasta oferă următoarele avantaje:
 - Transparență și claritate în alocarea fondurilor – precizează prioritățile de finanțare, obiectivele, atribuțiile și cerințele de raportare specifice fiecărei instituții, contribuind la o guvernare clară și coerentă.
 - Stabilitate și predictibilitate bugetară – stabilește nivelul resurselor disponibile, oferind universităților un cadru stabil pentru planificare.
 - Integrarea cercetării și educației – contribuie la asigurarea unei legături strânse între cercetare și educația de ciclu al treilea, așa cum este prevăzut de Legea învățământului superior.

5.2. Dezavantaje

- Indicatorul colaborării cu societatea: claritate și măsurare limitate. Autoritatea Suedeză pentru Învățământ Superior - UKÄ a fost invitată să își exprime opinia cu privire la un raport elaborat de Vinnova (Agenția Guvernamentală Suedeză pentru Sisteme de Inovare), care propunea o serie de metode și criterii pentru evaluarea performanței și calității colaborării instituțiilor de învățământ superior cu societatea. Răspunsul UKÄ, alături de cel al altor actori implicați, a fost negativ: „Modelul propus nu este suficient din punct de vedere legal, nu este transparent și nu este comparabil” pentru a evalua colaborarea instituțiilor de învățământ superior cu societatea. Unul dintre principalele motive invocate a fost lipsa unei definiții clare a conceptului de colaborare în Legea învățământului superior din Suedia. Prin urmare, deși colaborarea cu societatea este considerată un indicator de performanță, aceasta nu este nici clar definită, nici clar măsurată (Jongbloed, McGrath, Boer, & Gayardon, 2023).

5.3. Provocări și soluții

Evaluarea internațională a guvernării și finanțării învățământului superior din Finlanda realizată de Technopolis Group & 4Front (2023) a inclus studii de caz detaliate pentru Suedia, Irlanda, Țările de Jos și Bavaria (Nielsen, Javorka, Halme, & et al. , 2023) și evidențiază principalele provocări și direcții de dezvoltare ale sistemului suedez de învățământ superior:

- Separarea finanțării instituționale între educația de ciclu I (licență), ciclu II (master), ciclu III (studii doctorale și cercetare). Există o dezbatere privind actuala divizare a finanțării între educație (ciclurile I și II) și cercetare (ciclul III). Unii actori susțin că instituțiile de învățământ superior ar trebui să primească finanțare nedivizată, pe care să o poată alocă liber fie educației

de prim și al doilea ciclu, fie educației de al treilea ciclu. Potrivit acestor părți interesate, acest nou mod de finanțare ar genera cel mai probabil o calitate mai înaltă atât în programele educaționale, cât și în cercetarea realizată. În plus, divizarea finanțării generează o administrare inutilă și limitează flexibilitatea instituțiilor de învățământ superior, reducându-le capacitatea de a integra programele educaționale cu cercetarea. Deoarece acest lucru ar putea slăbi calitatea atât a educației, cât și a cercetării, unii actori susțin că guvernul suedez ar trebui să elimine această divizare a finanțării și să atribuie finanțare fiecărei instituții de învățământ superior sub formă de finanțare unitară (globală), așa cum au făcut deja majoritatea țărilor europene.

- Rezistență politică la unificarea finanțării. Deși mai multe analize guvernamentale au recomandat comasarea fondurilor într-o alocare unică, decidenții politici se tem că instituțiile ar putea redistribui resursele într-un mod dezechilibrat între educație și cercetare, ceea ce ar putea duce la epuizarea fondurilor necesare fiecărei categorii, motiv pentru care propunerile nu au fost implementate.
- Limitarea capitalului acumulat de instituțiile de învățământ superior. Regula actuală permite alocarea a maximum 10% din finanțarea anuală în capitalul instituției. O parte din actorii din sistem susțin creșterea acestui plafon anual, pentru a facilita derularea unor proiecte de cercetare strategice, costisitoare și pe termen lung, care necesită mai mult de zece ani de finanțare și care, de obicei, nu sunt susținute de agențiile externe de finanțare a cercetării.
- Finanțare restricționată pentru cercetare. O mare parte din fondurile pentru cercetare sunt restricționate la anumite domenii de cercetare, ceea ce reduce flexibilitatea universităților și capacitatea acestora de a iniția proiecte de cercetare proprii.

Un alt set de provocări vizează echilibrul între finanțarea de bază și cea externă. Conform studiului *Challenges in Research Policy* (editori: Gunnar Sivertsen și Liv Langfeldt, noiembrie 2024), finanțarea de bază („basanslagen”) reprezintă mai puțin de jumătate din cheltuielile totale pentru cercetare, iar dependența de finanțarea externă este în creștere. Universitățile mari își exprimă îngrijorarea privind dependența tot mai mare de finanțarea externă, precum și necesitatea de a aloca o parte considerabilă din finanțarea de bază pentru cofinanțarea proiectelor externe (*SpringerBriefs in Political Science*, 2025).

6. Noi abordări în evaluarea cercetării

În Suedia, 36 de organizații (la nivelul lunii septembrie 2025) inclusiv universități, institute de cercetare și Autoritatea Suedeză pentru Învățământ Superior - UKÄ, Asociația Instituțiilor de Învățământ Superior din Suedia (SUHF) au aderat la (CoARA)¹. Cu toate acestea, Ministerul Educației și Cercetării, instituția responsabilă pentru aprobarea modelului de finanțare și pentru alocarea finanțării instituționale de bază pentru cercetare și educația doctorală, nu s-a alăturat CoARA și nu a semnat Acordul. În schimb, principalele organisme de finanțare competitivă a cercetării - Consiliul Suedez pentru Cercetare (Swedish Research Council), Consiliul Suedez pentru Cercetare pentru Dezvoltare Durabilă (Formas), Consiliul Suedez pentru Cercetare în domeniul sănătății, vieții profesionale și bunăstării (Forte) și Vinnova (Agenția Suedeză pentru Inovare) au aderat la CoARA și au semnat Acordul.

În Planul de Acțiune CoARA, Autoritatea Suedeză pentru Învățământ Superior - UKÄ a inclus următoarele acțiuni pentru perioada 2024–2027, care sunt relevante pentru finanțarea instituțională a cercetării în cadrul instituțiilor de învățământ superior din Suedia (Swedish Higher Education Authority, Swedish Higher Education Authority - CoARA Action plan, 2024):

- Elaborarea raportului despre sistemele interne de alocare a resurselor ale instituțiilor de învățământ superior. În cursul anului 2023, UKÄ a început un chestionar privind sistemele

¹ CoARA. <https://coara.eu/agreement/signatories/?category%5B0%5D=sweden#signatories> (accesat septembrie 2025)

interne de alocare a resurselor ale instituțiilor de învățământ superior. Chestionarul va oferi informații despre, de exemplu, în ce măsură instituțiile de învățământ superior din Suedia alocă resurse pe baza unor indicatori cantitativi, cum ar fi revistele și publicațiile, precum și în ce măsură sunt utilizate alte metode.

Deși, la nivelul lunii septembrie 2025, unul dintre principalele organisme suedeze de finanțare competitivă a cercetării Consiliul Suedez pentru Cercetare nu și-a publicat încă propriul Plan de Acțiune CoARA, alte instituții similare au făcut deja acest pas: Consiliul Suedez pentru Cercetare pentru Dezvoltare Durabilă (Formas) și-a publicat Planul la 13 mai 2025², Consiliul Suedez pentru Cercetare în domeniul sănătății, vieții profesionale și bunăstării la 27 iunie 2025³, iar Agenția Suedeză pentru Inovare la 31 iulie 2025⁴. Planurile de acțiune cuprind măsuri relevante pentru reformarea sistemului suedez de evaluare și finanțare a cercetării, în conformitate cu principiile CoARA (CV narativ, recunoașterea diversității activităților, rolurilor și practicilor de cercetare, evaluarea cercetării bazată în principal pe analiza calitativă, în care peer-review-ul are un rol central, susținut de utilizarea responsabilă a indicatorilor cantitativi, etc).

Aceste demersuri instituționale se înscriu într-un efort mai larg de coordonare și armonizare la nivel național, concretizat prin [CoARA National Chapter: Sweden](#)⁵, care reunește principalii actori ai sistemului suedez de cercetare în vederea stabilirii unor standarde comune de evaluare.

7. Planuri de viitor

Principalele organisme de finanțare competitivă a cercetării - Consiliul Suedez pentru Cercetare (Swedish Research Council), Consiliul Suedez pentru Cercetare pentru Dezvoltare Durabilă (Formas), Consiliul Suedez pentru Cercetare în domeniul sănătății, vieții profesionale și bunăstării (Forte) și Vinnova (Agenția Suedeză pentru Inovare) au elaborat, la solicitarea Guvernului, la elaborarea în 2021 (și actualizarea în 2022) a unui model propus pentru alocarea resurselor guvernamentale către instituțiile de învățământ superior, în funcție de calitate, cu scopul de a susține finanțarea instituțională bazată pe performanță în cercetare și educația doctorală (Swedish Research Council, Quality-based resource allocation – Further developed proposal for a new model, 2022). Modelul propus nu a fost încă aprobat de Guvernul Suediei.

8. Key takeaways

Model mixt de finanțare instituțională a cercetării cu componentă de performanță:

- 80% finanțare de bază + 20% finanțare bazată pe performanță (utilizând trei indicatori cu pondere egală în formulă: publicații și citări (indicatori bibliometrici), atragerea de fonduri externe și colaborarea cu societatea). Eventualitatea preluării indicatorului colaborarea cu societatea ar trebui însoțită de o definiție clară a acestuia, pentru a evita problemele de aplicare și evaluare semnalate în Suedia de către Autoritatea Suedeză pentru Învățământ Superior - UKÄ.
- Acest echilibru între stabilitate și stimulente pentru performanță ar putea fi adaptat pentru România.

Utilizarea indicatorilor bibliometrici normalizați și ajustați:

² Swedish Research Council Formas CoARA Action Plan Report (May 13, 2025, version 1). <https://zenodo.org/records/15393625>

³ Swedish Research Council for Health Working Life and Welfare - Action plan for 2025-2027 of Forte to follow up on the Agreement on Reforming Research Assessment (ARRA) (June 27, 2025 | Version v1). <https://zenodo.org/records/15754531>

⁴ CoARA Action Plan Vinnova 2025 (July 31, 2025 | Version v1). <https://zenodo.org/records/16640197>

⁵ CoARA National Chapter: Sweden. <https://coara.eu/working-groups/national-chapters/coara-national-chapter-sweden/>

- Publicațiile și citările sunt normalizate pe domenii științifice de cercetare și ponderate fracționat în funcție de numărul de autori, ceea ce reduce riscul de dezavantajare a științelor sociale și umaniste.
- Pentru a reduce dezavantajele cauzate de utilizarea bazei Web of Science în modelul de finanțare, guvernul din Suedia a aplicat factori de ponderare mai mari pentru științele sociale și umaniste, reducând astfel dezavantajul acestora în raport cu alte domenii.

Autonomia instituțională în utilizarea fondurilor:

- Finanțarea de bază pentru cercetare poate fi utilizată liber de universități în orice domeniu de cercetare, sporind astfel flexibilitatea instituțională în gestionarea fondurilor.

Garantarea unui nivel minim de finanțare instituțională pentru cercetare:

- Acordarea unei finanțări minime pentru cercetare, calculată pe baza unor indicatori clari (în Suedia, de exemplu, în funcție de numărul de studenți înmatriculați în ciclurile I și II), poate reprezenta un mecanism eficient de asigurare a stabilității financiare pentru instituțiile de învățământ superior și ar putea contribui la crearea unei baze predictibile de resurse pentru activitățile de cercetare.

Mecanism de economisire și reinvestire / posibilitatea acumulării de capital:

- Instituțiile de învățământ superior pot alocă până la 10% din finanțarea instituțională anuală în capitalul propriu, care poate fi utilizat pentru a compensa eventuale reduceri bugetare viitoare, pentru inițierea unor proiecte de cercetare de mare anvergură sau pentru alte investiții strategice, ceea ce oferă stabilitate financiară și autonomie și creșterea sustenabilității financiare.
- Acest mecanism contribuie la stabilitatea financiară, autonomia instituțională și creșterea sustenabilității financiare.

Scrisoriile anuale de alocare a finanțării instituționale / acordurile privind serviciul public:

- Asigură transparență, claritate și stabilitate bugetară – stabilesc prioritățile de finanțare, obiectivele, atribuțiile și cerințele de raportare specifice fiecărei instituții, contribuind la o guvernare clară și coerentă.
- Oferă predictibilitate financiară – precizează nivelul resurselor disponibile, oferind instituțiilor de învățământ superior un cadru stabil pentru planificare.
- Integrează misiunile educaționale și de cercetare ale instituțiilor – contribuie la consolidarea legăturii dintre cele două componente fundamentale.
- Reprezintă un instrument eficient de guvernare și coordonare strategică între Guvern/ Ministerul Educației și Cercetării și instituțiile de învățământ superior.

Existența unei baze de date naționale privind producția științifică a instituțiilor de învățământ superior:

- Sprijină colectarea unitară a datelor despre producția științifică, inclusiv în limba națională și din domenii slab reprezentate în baze internaționale.

Evaluare descentralizată către instituțiile de învățământ superior și responsabilitate instituțională:

- Instituțiile de învățământ superior își stabilesc propriile metode de evaluare a calității cercetării, recurgând frecvent la evaluarea de tip peer review.

Polonia

1. Context – Informații pe scurt

Polonia are un sistem de învățământ superior bine dezvoltat, cu peste 400 de instituții de învățământ superior, dintre care aproximativ 130 sunt universități publice ([Ministerul Științei și Învățământului Superior](#)). Sistemul polonez de învățământ superior este descentralizat, cu universități autonome care primesc finanțare de la stat, dar au libertate în gestionarea resurselor. Reformele recente au vizat consolidarea cercetării în universități de top prin inițiative precum „Inițiativa de Excelență – Universități de Cercetare” (IDUB). Rata de absolvire a învățământului terțiar a atins deja ținta stabilită la nivelul Spațiului European al Educației pentru anul 2030. După mai mulți ani de scădere treptată, în 2023 proporția persoanelor cu vârste între 25 și 34 de ani care dețin o diplomă universitară a crescut semnificativ (cu 4,6 puncte procentuale față de 2022), ajungând la 46,3%, peste ținta stabilită la nivelul UE pentru anul 20230 (>45%) și mai mare decât media UE în același an (43.1%). Aceasta creștere este susținută de rezultatele în învățământul preuniversitar și de nivelul scăzut de abandon școlar în segmentul de vârstă 18-24 ani (3.7% comparativ cu 9.5% în UE). În Polonia, 77% dintre elevi au atins cel puțin nivelul 2 la matematică (media OECD: 69%), iar 81% la științe (media OECD: 76%).

În clasamentul mondial [Shanghai Ranking](#), numărul universităților poloneze aflate în top 1000 a rămas constant între 2020 și 2024, respectiv opt instituții. Cele patru universități cel mai bine clasate în 2020 și-au menținut prezența în top, însă trei dintre ele au coborât în clasament. În schimb, celelalte patru instituții clasate în partea inferioară în anul 2020 au fost înlocuite în 2024 de alte universități poloneze, nou intrate în top 1000.

În ultimele două decenii, Polonia a înregistrat o evoluție semnificativă în ceea ce privește **investițiile în cercetare, dezvoltare (C&D)**, însă rămâne în continuare sub media Uniunii Europene. Dacă în anul 2000 Polonia aloca peste 0,6% din PIB pentru C&D, acest nivel a scăzut ușor până în 2004, marcând o perioadă de stagnare. În schimb, după 2005, s-a conturat o **tendință de creștere susținută, cu o accelerare vizibilă între 2013 și 2020**. Până în anul 2023, Polonia a ajuns la un nivel de **1,56% din PIB** alocat C&D – o triplare față de momentul minim din anii 2000, reflectând un efort clar de recuperare. Acest procent o plasează mult peste România și tot mai aproape de media Uniunii Europene.

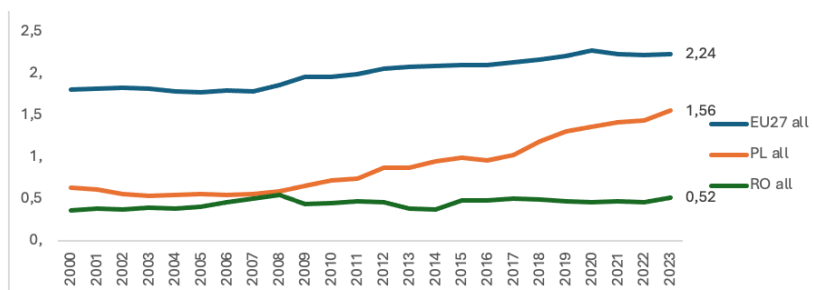

Figura 6. Cheltuieli totale pentru C&D. Sursa: EUROSTAT (mai 2025).

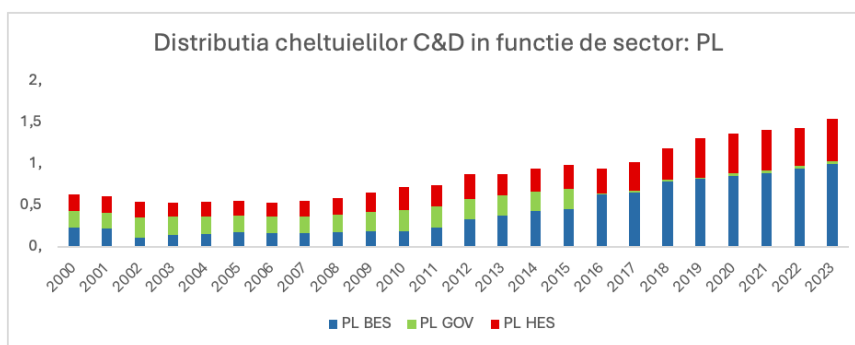

Figura 7. Cheltuieli C&D in Polonia. Evoluția in timp (produs de autor). Sursa date: EUROSTAT (accesat mai 2025)

	Cheltuieli C&D (% PIB)	Poziție UE27	Intensitate cheltuieli C&D privat	Nr cercetători per milion cetățeni	Aplicații i brevete *	Proporție cele mai citate articole**
Polonia	1.5 %	14	0.7%	3.85	0.6	5.5%
Romania	0.5 %	27	0.3%	1.004	0.2	6.2%

Tabel 1. Tabel Comparativ PL – RO input - output

*Aplicații brevete per miliard GDP (pps). Medie UE 3.3

** Procent publicatii între cele mai citate 10% publicatii

În Polonia, investițiile C&D în universități erau aproximativ 0,19% din PIB în anul 2000, urmată de o perioadă de stagnare între 2001 și 2006. Din 2010, s-a observat o creștere constantă și susținută, care s-a accelerat semnificativ după anul 2016, depășind media europeană în jurul anului 2020. Astfel, în 2023, investițiile în sectorul universitar au atins **circa 0,5% din PIB**, cea mai mare valoare din perioada analizată. Finanțarea totală pentru cercetarea universitară a crescut semnificativ, de la 29,6 EUR/capita în 2014 la **106,3 EUR/capita în 2023**, reflectând o strategie clară de reorientare a cercetării către universități. Guvernul polonez a avut un rol esențial, crescând finanțarea din fonduri publice cu aproximativ 199% în aceeași perioadă, ajungând la 64,9 EUR/capita în 2022. De asemenea, se observa o creștere a finanțării C&D în universități din partea sectorului privat (BES), care, deși redusă în cifre absolute, a crescut de aproape șapte ori, ajungând la 2,1 EUR/capita în 2022. În plus, Polonia a valorificat eficient fondurile europene și internaționale, după anul 2016, atingând 6,5 EUR/capita în 2022.

2. Clasificare sistem

Sistemul de alocare a bugetului către universități este unul **mixt**: PBRF (50-60%) + finanțare pe indicatori educaționali și istorici + acorduri de performanță pentru cele mai bune 20 universități (primele 10 au un surplus de +10% din subvenția obișnuită din bugetul public, următoarele 10 de +2%).

Subvenția de bază distribuită prin formulă (număr de studenți, calitatea predării, performanța în cercetare, internaționalizare, angajabilitate). Aproximativ 50-60% din fonduri sunt distribuite pe bază de performanță, restul prin indicatori educaționali și istorici. IDUB: +10% subvenție timp de 7 ani pentru 10 universități, +2% pentru următoarele 10. NCN/NCBR finanțează competitiv cercetarea.

Programul „Inițiativa de Excelență – Universitate de Cercetare” (IDUB) este o reformă esențială a sistemului de învățământ superior din Polonia, introdusă prin **Legea din 20 iulie 2018 privind Învățământul Superior și Știința**. Scopul său principal este de a ridica **universitățile poloneze la nivelul instituțiilor europene de cercetare de top**, sporindu-le reputația și impactul internațional. Programul a permis selectarea a 10 universități dintre cele 20 care au avut dreptul să participe la competiție. Cele zece universități câștigătoare **beneficiază de finanțare suplimentară** (echivalentă cu +10% din subvenția obișnuită din bugetul public) pentru o perioadă **2020–2026**, în vederea implementării planurilor de dezvoltare incluse în aplicațiile depuse în cadrul competiției. Finanțarea este acordată pe baza unui acord de performanță. Implementarea planurilor de dezvoltare va fi supusă unei evaluări. Prima evaluare intermediară a avut loc în 2023, iar evaluarea finală va avea loc în 2026.⁶ Programul Programul „Inițiativa de Excelență – Universitate de Cercetare” (IDUB) are la bază **acorduri de performanță** cu Ministerul, ce includ jaloane privind publicațiile, poziționarea internațională, mobilitatea și interdisciplinaritatea.

3. Descriere model

Procent finanțare influențată de PBRF

Aproximativ 60% din subvenția instituțională este distribuită pe bază de performanță, utilizând indicatori legați de calitatea predării, performanța în cercetare, internaționalizare și angajabilitatea absolvenților. În paralel, evaluarea activității științifice se realizează pe discipline, într-un ciclu de patru ani, cu clasificări de la A+ la C, combinând indicatori bibliometrici și evaluare calitativă.

Istoric și evoluție

1990. Sistemul național de evaluare a cercetării a fost introdus pentru prima dată în Polonia la începutul anilor 1990.

În **2017**, guvernul a introdus un nou algoritm pentru alocarea finanțării de bază către instituțiile academice. Printre elementele-cheie se numără **raportul studenți–cadre didactice (SSR)**, care corelează finanțarea cu numărul de studenți per cadru didactic, pentru a îmbunătăți accesul studenților la profesori, precum și **categoriile științifice** care recompensează instituțiile cu activitate de cercetare de calitate superioară.

2018. Formatul actual a fost stabilit prin **Legea din 2018 privind Învățământul Superior** și implementat pentru prima dată în perioada **2020–2021**. În **2019**, sistemul a trecut de la mai multe granturi direcționate la un **singur grant global (subwencja)**, oferind universităților o flexibilitate mai mare în gestionarea resurselor. Următoarea rundă de evaluare este în desfășurare în **2025**. Principalele motivații ale reformei au fost **creșterea responsabilității, stimularea**

⁶ <https://www.gov.pl/web/science/the-excellence-initiative---research-university-programme>

competiției și sporirea relevanței sociale a cercetării. Pe lângă sistemul bazat pe punctaj, în 2020 a fost introdus un element de **evaluare prin peer review** pentru a analiza **impactul societal**

În **2019**, Ministerul Științei și Învățământului Superior din Polonia a organizat prima competiție în cadrul programului IDUB. Prima evaluare intermediară a avut loc în 2023.

2026 - IDUB evaluarea finală și lansarea unei noi competiții.

Universități cu finanțare crescută de 10%	Universități cu finanțare crescută de 2%
Universitatea din Varșovia Universitatea Tehnică din Gdańsk Universitatea AGH de Știință și Tehnologie din Cracovia Universitatea Tehnică din Varșovia Universitatea Adam Mickiewicz din Poznań Universitatea Jagiellonă din Cracovia Universitatea Medicală din Gdańsk Universitatea Tehnică din Silezia Universitatea Nicolaus Copernicus din Toruń Universitatea din Wrocław	Politehnica din Łódź Politehnica din Wrocław Universitatea din Gdańsk Universitatea din Łódź Universitatea Medicală din Poznań Universitatea Medicală din Białystok Universitatea Medicală din Łódź Universitatea Pedagogică din Cracovia Universitatea de Științe Agricole din Wrocław Universitatea din Silezia

Tabel 2. Universitățile beneficiare de finanțare IDUB în perioada 2020-2026

Mecanism de alocare 2025–2028

EJDN – Evaluarea Calității Activității Științifice (Ewaluacja Jakości Działalności Naukowej) este o evaluare centralizată și periodică a activităților de cercetare din Polonia. Realizată de Ministerul Învățământului Superior începând din anii 1990, la fiecare 4–5 ani, această evaluare stabilește finanțarea de bază și influențează anumite privilegii instituționale, precum dreptul de a conferi titluri de doctor, pentru următoarea perioadă de patru ani.

În 2025 are loc o nouă evaluare EJDN, iar în 2026 va avea loc evaluarea finală IDUB 1 și lansarea noii competiții IDUB2.

Proces de evaluare

Odată cu reforma din 2018 a *Legii educației și cercetării superioare* din Polonia, sistemul **EJDN (Evaluarea Calității Activității Științifice)** a trecut printr-un proces amplu de modernizare. Reforma a schimbat modul de evaluare a cercetării, concentrându-se pe unități interne – discipline specifice din cadrul universităților și institutelor de cercetare – și aliniind clasificarea disciplinelor la standardele internaționale OECD privind *Domeniile Științei și Tehnologiei*.

Totodată, a fost introdus un număr limitat de publicații per cercetător (**maximum patru**), pentru a crește calitatea evaluării, precum și un nou criteriu – **impactul social al cercetării**. Rezultatele evaluării influențează direct **drepturile instituțiilor de a acorda titluri academice** și de a organiza **programe doctorale**. De asemenea, a fost introdusă o **listă oficială a editurilor și publicațiilor științifice** aprobată de minister, utilizată pentru punctarea producției academice.

Acest nou cadru de evaluare, parte a reformei din 2018, a fost aplicat pentru prima dată în ciclul de evaluare **2020–2021**, marcând o etapă importantă în consolidarea calității și transparenței activității științifice din Polonia. [<https://researchonresearch.org/observatory/poland/>]

În cadrul **EJDN**, există trei dimensiuni principale de evaluare: **rezultatele (outputs)**, **efectele financiare** și **impactul societal**. Peer-reviewul este utilizat exclusiv pentru evaluarea impactului (pe baza studiilor de caz), în timp ce rezultatele și efectele financiare sunt evaluate prin măsuri cantitative.

Rezultatele sunt evaluate printr-o abordare „parametrică”, care evită indicatorii tradiționali precum numărul de citări, indicele h sau factorul de impact al jurnalelor. Publicațiilor li se acordă un număr de puncte conform unor **tabele prestabilite publicate de Minister**.

- **Efectele financiare** sunt evaluate prin cuantificarea **fondurilor externe atrase** de cadrele academice.
- **Impactul societal** este singura dimensiune evaluată prin **peer review**, similar sistemului britanic **REF**, în care experții evaluează studiile de caz privind impactul asupra societății.

Algoritmul ia în considerare:

- numărul de **studenți și doctoranzi**,
- numărul de **cadre academice**,
- **internționalizarea**,
- și **categorია instituției** stabilită la evaluarea anterioară în cadrul EJDN.

Algoritmul reprezintă un **sistem de finanțare bazat pe performanță**, orientat pe indicatori, utilizat în Polonia. În esență, este un model de evaluare **sumativ**, care informează distribuirea a aproximativ **50% din bugetul total al științei** către instituțiile de învățământ superior și de cercetare. În 2024, acest procent a însemnat aproximativ **18 miliarde PLN** dintr-un total de **40 miliarde PLN**.

Acest sistem are implicații atât asupra **finanțării**, cât și asupra **reputației** instituțiilor de învățământ superior și cercetare.

IDUB. Evaluarea progresului este anuală, cu o analiză intermediară realizată în 2023 și o evaluare finală programată pentru 2026, sub coordonarea unei echipe internaționale de experți. Pentru a asigura **implementarea eficientă** a programului, sunt organizate **conferințe anuale de revizuire a progresului**, oferind oportunități de **monitorizare, evaluare și schimb de bune practici** între universitățile participante. **Evaluarea progresului este făcută de un grup restrâns (4-6) evaluatori internaționali**. Aceștia au acces la date statistice și indicatori de performanță (standardizați sau adițional aleși de universitățile participante). Adițional, grupul de evaluatori propune un set de întrebări menite să evalueze progresul în anumite direcții.

Există o listă de indicatori care servesc la monitorizarea și evaluarea rezultatelor Universităților în raport cu Inițiativa de Excelență (IDUB), incluzând următoarele categorii:

- **Sapte indicatori obligatorii**, definiți de Ministerul Științei și Învățământului Superior (MnSW):
 - Procentul articolelor științifice publicate în cele mai bine clasate cuartile la nivel internațional
 - Indicatorul de citare normalizat
 - Procentul articolelor științifice realizate în parteneriate internaționale
 - Numărul de monografii științifice publicate la edituri prestigioase
 - Numărul granturilor obținute din surse internaționale
 - Politici de personal deschise și transparente
 - Numărul de studenți raportat la numărul cadrelor didactice universitare

- **indicatori opționali**, de asemenea stabiliți de Ministerul Științei și Învățământului Superior – din care universitățile sunt obligate să selecteze patru indicatori pe care îi consideră cei mai relevanți;
- **indicatori specifici universității (WU)**, stabiliți în raport cu următoarele obiective:
 - elaborarea și implementarea unor soluții care să sprijine dezvoltarea profesională a angajaților universității, în special a tinerilor cercetători;
 - creșterea calității managementului universitar, inclusiv prin schimbări organizaționale orientate spre calitate.

Acești indicatori includ date bibliometrice și statistice, precum și date interne ale universității. Informațiile sunt extrase din surse precum [POL-on](#), [SciVal](#) și bazele de date locale ale instituției.

4. Avantaje, dezavantaje, provocări și soluții programul IDUB

Puncte slabe

- **Programul este limitat la doar 10 (creștere buget 10%) + 10 universități (creștere buget 2%)** din 400 – risc de creare a unui sistem în două viteze în învățământul superior polonez.
- **Neuniformitate conceptuală:** Universitățile participante înțeleg și definesc în mod diferit noțiunea de „schimbare culturală”, ceea ce complică monitorizarea progresului real și comparabil între instituții.
- **Schimbare organizațională incompletă:** Transformările la nivel administrativ sunt limitate; structurile birocratice persistă și nu sunt pe deplin corelate cu obiectivele academice și strategice ale universităților.
- **Fragmentare între domenii:** Integrarea între științele exacte, sociale și umaniste este insuficientă, ceea ce reduce capacitatea universităților de a aborda interdisciplinar provocările globale precum schimbările climatice sau digitalizarea.
- **Supraevaluare instituțională:** Monitorizarea anuală fiind bazată în mare parte pe autoevaluări, există riscul unui bias instituțional și raportări necorelate cu impactul obiectiv.
- **Impact încă modest asupra clasamentelor internaționale** în primii ani. În primii ani, impactul IDUB asupra poziționării globale a universităților poloneze a fost modest, ceea ce reflectă faptul că excelența academică necesită timp și continuitate. Pe de altă parte impactul cel mai mare în clasamentele internaționale l-ar avea crearea consorțiilor universitare. Rezultate sunt limitate în această direcție.
- **Capacitate de implementare inegală:** Diferențele între universități în ceea ce privește leadership-ul, infrastructura și competența administrativă generează rezultate variabile și progrese neomogene.
- **Rezistență instituțională la schimbare:** Inerția birocratică, lipsa unei culturi a performanței și opoziția tacită la reforme limitează procesul transformational în unele universități.
- **Complexitate operațională:** Managementul simultan al multiplelor proiecte și instrumente de finanțare impune o sarcină administrativă semnificativă, care nu este întotdeauna susținută de structuri eficiente.

Oportunități

- **Extinderea programului IDUB la nivel regional sau tematic** reprezintă o oportunitate strategică pentru consolidarea sistemului de cercetare polonez. Succesul universităților selectate ar putea constitui o platformă pentru lansarea unei noi generații de programe care să includă și instituții emergente, favorizând convergența sistemică.

- **Evaluarea aprofundată și reformarea școlilor doctorale** pe baza standardelor europene oferă o șansă reală de a crește calitatea formării cercetătorilor, de a reduce fragmentarea instituțională și de a spori atractivitatea internațională a doctoratelor în Polonia.
- **Integrarea activă în rețele universitare europene** permite consolidarea poziției internaționale a universităților IDUB, facilitând accesul la infrastructuri de cercetare comune, mobilitate academică de înalt nivel și co-crearea de politici științifice în Spațiul European al Cercetării.
- **Creșterea numărului și calității aplicațiilor la granturi ERC și Horizon Europe** indică maturizarea competențelor instituționale în atragerea finanțării competitive internaționale. Pe termen mediu, aceasta poate conduce la o re poziționare a cercetării poloneze în cadrul sistemului european de excelență.
- **Dezvoltarea unui ecosistem instituțional capabil să susțină lideri academici transformaționali** oferă o oportunitate pentru modernizarea profundă a guvernancei universitare, în direcția responsabilității, performanței și strategiei pe termen lung.
- **Atragerea sistematică de cercetători internaționali și din diaspora** contribuie la circulația globală a talentelor și creează premisele unui mediu academic divers, deschis și orientat spre rezultate cu impact global.
- **Clarificarea cadrului juridic privind fuziunile, alianțele și cooperările structurale** poate încuraja crearea unor centre regionale de excelență și optimizarea resurselor în sistemul public de învățământ superior.
- **Consolidarea conexiunilor cu sectorul privat și administrația publică**, facilitate de sprijinul IDUB, creează premise pentru dezvoltarea inovării aplicate, transferului tehnologic și orientării cercetării către nevoile societății.
- **Creșterea vizibilității internaționale a științei poloneze**, susținută de IDUB, poate duce la o mai bună poziționare în clasamente globale și la recunoașterea durabilă a universităților poloneze în mediile academice internaționale.
- **Corelarea eficientă cu alte instrumente europene de finanțare** (ex. Horizon Europe, FERS, ERC) permite scalarea impactului programului IDUB și multiplicarea efectelor benefice asupra capacității de cercetare și inovare.
- **Lansarea programului „Inițiativa Regională de Excelență”** (Regionalna Inicjatywa Doskonałości” (RID): <https://www.gov.pl/web/nauka/regionalna-inicjatywa-doskonalosci-2024-2027>)

Amenințări

- **Presiunea de a produce rezultate vizibile într-un orizont scurt** riscă să conducă la formalism, acțiuni simbolice sau raportări artificiale, în detrimentul schimbărilor reale și sustenabile.
- **Polarizarea sistemului universitar** prin separarea instituțiilor IDUB de cele non-IDUB poate accentua inegalitățile structurale și riscul de izolare instituțională a universităților cu resurse limitate.
- **Risc de izolare a universităților non-IDUB** și accentuarea inegalităților în sistemul academic național.
- **Dificultăți în menținerea resurselor umane de calitate** (brain drain către Vest, lipsa de personal administrativ bine pregătit).
- **Fragmentare a inițiativelor strategice** dacă nu există o coordonare națională coerentă post-2026. **Schimbările politice** pot pune în pericol continuitatea sau finanțarea programului, mai ales în lipsa unui consens politic privind rolul strategic al cercetării universitare.
- **Crizele externe** precum războiul din Ucraina, instabilitatea economică globală sau viitoare pandemii au afectat/pot afecta mobilitatea academică, colaborările internaționale și prioritățile bugetare ale statului.

- **Rezistența instituțională la fuziuni sau integrări profunde** între universități și institute rămâne o barieră majoră pentru consolidarea ecosistemului național de cercetare.
- **Declinul potențial al numărului de doctoranzi** ar putea amenința capacitatea de reproducere a resursei umane pentru cercetare, cu implicații pe termen mediu și lung asupra sustenabilității științei poloneze.
- **Barierile legislative și diferențele de finanțare între tipuri de instituții**, cum este cazul unei reglementări excesiv de rigide (ex. Legea 2.0), limitează posibilitatea de a testa modele inovatoare de cooperare și integrare academică.
- **Dependența excesivă de finanțarea IDUB**, în lipsa unei strategii de sustenabilitate post-program, poate duce la stagnare sau regres după încheierea sprijinului financiar.

5. Key takeaways

- Sistemul de finanțare a sistemului universitar în PL este unul mixt: PBRF (50-60%), + date istorice, + acord de performanță pentru top 20 universități, beneficiare ale programului IDUB.
- Reforma sistemului a fost bazată pe un proces lung, însoțit de analize riguroase, dezbateri publice și evaluări intermediare.
- **Reforma structurală introdusă prin „Constituția pentru Știință” (Legea 2.0, 2018)**
- Reforma nu a avut loc prin decizii ad-hoc și este una integrată, pe mai multe dimensiuni: reforme instituționale, carierei academice, strategie internaționalizare, evaluare școli doctorale, întărirea universităților la nivel regional.
- Reforma carierei academice.
 - Recunoașterea **traseelor de carieră orientate spre predare**, nu doar spre cercetare.
 - Reducerea rolului tradițional al titlului **doktor habilitowany**, pentru a diminua rigiditatea în promovare. Eliminarea indicatorilor formali (ex. obligativitatea habilitării) ca criterii în evaluarea profesională.
- **IDUB – „Inițiativa de Excelență – Universitate de Cercetare”** Program competitiv pentru universități cu potențial ridicat de cercetare, similar cu „Excellence Initiative” din Germania. Oferă finanțare suplimentară instituțiilor cu performanță excelentă, pentru: internaționalizare, infrastructură, atragerea cercetătorilor, creșterea vizibilității internaționale.
- Creează un **sistem stratificat**, diferențiind universitățile de excelență de cele regionale.
- **Evaluarea cercetării – accent pe calitate, nu pe cantitate.** Trecerea de la un model bazat pe număr de publicații la unul orientat pe: **calitate, impact internațional, vizibilitate globală.** Introducerea listelor de jurnale și edituri ale Ministerului pentru evaluarea outputs.
- **Perspectivile sistemului polonez de învățământ superior și cercetare** sunt marcate de o atenție sporită acordată consolidării excelenței, internaționalizării și adaptării continue la standardele europene.
- Lansarea unei noi competiții IDUB, prevăzută pentru 2026, va fi un moment definitoriu pentru reconfigurarea ierarhiilor academice, precum și pentru accelerarea convergenței sistemice între universitățile de cercetare și cele regionale.
- Implementarea unor politici de guvernare modernă, precum și clarificarea cadrului legislativ pentru colaborări structurale, vor favoriza crearea unor centre regionale de excelență și optimizarea resurselor.
- Evoluția sistemului de cercetare universitară din Polonia reflectă o strategie integrată, orientată spre performanță și adaptabilitate, cu potențial de a stimula dezvoltarea academică și inovarea la nivel național și european.

Austria

1. Context – Informații pe scurt

Sistemul de învățământ superior din Austria este format din patru sectoare, care sunt inegale ca mărime, respectiv 21 de universități publice, 21 de universități de științe aplicate, 16 universități private și 14 colegii universitare pentru formarea profesorilor. Universitățile publice reprezintă aproximativ 80% din totalul studenților înscriși în învățământul terțiar (OECD, 2019). Sistemul de învățământ superior din Austria este considerat a fi un sistem sănătos, deoarece ocupă locul 12 în clasamentul U21 al Sistemelor Naționale de Învățământ Superior 2020, care compară un total de 50 de sisteme de învățământ superior de pe fiecare continent din întreaga lume (Williams & et. al, 2020). **Universitățile consolidează poziția Austriei ca centru științific prin contribuții esențiale în cercetarea fundamentală, aplicată și dezvoltarea experimentală.** Bugetul de bază al universităților a crescut în ultimii ani, asigurând finanțarea necesară pentru activitățile de cercetare. În paralel, universitățile au atras fonduri externe semnificative prin programe competitive naționale și internaționale, intensificând aceste activități în perioada 2020–2022 (BMBWF, 2024).

În octombrie 2020, suma totală alocată pentru perioada de acorduri de performanță 2022–2024 a fost stabilită la 12,3 miliarde de euro, ceea ce a reprezentat o creștere cu 1,3 miliarde de euro față de perioada anterioară 2019-2021, când bugetul a fost de 11 miliarde de euro. Din cauza creșterii accentuate a prețurilor - în special pentru energie - provocate de războiul din Ucraina, precum și a majorărilor salariale aferente, Guvernul federal a suplimentat bugetul pentru perioada 2022–2024, ajungând astfel la aproximativ 13,2 miliarde de euro. Această creștere cu 2,2 miliarde de euro față de perioada anterioară a fost cea mai mare de la intrarea în vigoare a Legii universităților în 2002, reprezentând un salt de 20 %. Acest sprijin financiar le-a permis universităților să își îndeplinească angajamentele asumate prin acordurile de performanță și să contribuie la realizarea obiectivelor Planului Național de Dezvoltare a Universităților din Austria (BMBWF, Highlights, Facts & Figures Universitätsbericht 2023, 2023).

Pentru a continua pe această direcție, Guvernul federal a alocat o nouă creștere semnificativă a fondurilor pentru perioada 2025–2027, respectiv 16 miliarde de euro (BMBWF, Highlights, Facts & Figures Universitätsbericht 2023, 2023). Această creștere a finanțării universităților susține și întărește rolul esențial pe care aceste instituții îl au în dezvoltarea științifică și tehnologică a țării.

Sectorul învățământului superior din Austria este gestionat printr-o combinație de instrumente: (1) legislația în domeniul învățământului superior, (2) planuri naționale de dezvoltare pentru învățământul superior și cercetare, (3) asigurarea calității și acreditarea, precum și măsuri de monitorizare a sistemului de învățământ superior, (4) acorduri de performanță, finanțare bazată pe performanță și finanțare competitivă pentru cercetare, (5) finanțarea directă a noilor instituții de interes strategic și (6) o conferință națională privind învățământul superior (BMBWF, 2024).

2. Clasificare sistem

Finanțarea instituțională a universităților publice din Austria este organizată în jurul a trei piloni în perioada 2025-2027: educație; cercetare/ dezvoltare și apreciere a artelor; infrastructură și stimulente strategice, fiind distribuită universităților publice sub formă de block grant, a cărui valoare este determinată prin diferite mecanisme de alocare.

Prezentarea simplificată a mecanismului de finanțare instituțională prin block grant a activității de cercetare realizată de universitățile publice se bazează pe:

- acord de performanță (3 ani);
- indicatori de bază și de output/ competitivi.

Principalul mecanism de alocare a finanțării instituționale specifice pentru activitățile de cercetare este alocarea legată de ținte orientate spre viitor, iar alocarea determinată de indicatorii care se bazează pe activitatea din trecut (orientați spre output/ competitiv) este de asemenea utilizată. Astfel, Austria are un profil destul de unic, mecanismul său de finanțare instituțională fiind aproape exclusiv bazat pe valori țintă, iar o mică parte legată de indicatori de output (EUA, 2022).

3. Descriere model

3.1. Procent din finanțarea instituțională influențată de sistemul PBRF

Pilonul cercetare/dezvoltare și apreciere a artelor beneficiază de un buget total de 3,9902 miliarde €, reprezentând 24,94 % din bugetul total pentru perioada 2025-2027. Acesta este distribuit astfel:

- 3,55 miliarde € pentru indicatorul referitor la cercetare, dezvoltare și aprecierea artelor (personal - indicator de bază), reprezentând 88,96 % din pilon și 22,19 % din bugetul total;
- **434 milioane € pentru indicatorii competitivi privind venituri din proiecte de cercetare și dezvoltare și numărul studenților în programe de doctorat, adică 10,88 % din pilon și 2,71 % din bugetul total;**
- 6,2 milioane € pentru indicatorul competitiv privind venituri din proiecte de artă și programe de doctorat, echivalent cu 0,16 % din pilon și 0,039 % din bugetul total.

3.2. Istoric sistem și evoluție

- 2007–2009: primul ciclu al acordurilor de performanță (3 ani)
- Până în 2012:
 - Finanțarea universităților includea:
 - Un buget negociat între stat și universități;
 - 20% din finanțarea directă de bază calculată printr-o formulă cu 11 indicatori.
 - Evaluarea din 2011 a arătat că sistemul era prea complex și avea un impact limitat, întrucât suma totală era oricum alocată prin contract (EUA, 2022).
- 2013:
 - Formula cu 11 indicatori a fost înlocuită de așa-numitele fonduri structurale, reprezentând 5% din totalul fondurilor.
 - Noua formulă se baza pe 4 indicatori, fiind mai simplă și mai eficientă (EUA, 2022).
 - Finanțarea publică de bază a fost acordată sub forma unui buget global (block grant), compus din (EUA, Designing strategies for efficient funding of universities in Europe, 2015):
 - Buget de bază - negociat pentru întreaga durată a contractului (acoperind în special salariile);
 - Fonduri structurale pentru învățământul superior, alocate pe baza unor indicatori legați de ținte cantitative, calitative și de performanță convenite în contract.
- 2015:
 - A avut loc o ajustare a ponderii indicatorilor - un indicator a fost înlocuit cu altul.
 - Fondurile structurale au crescut, ajungând la 7,7% din bugetul total.
 - A fost reluată discuția privind corelarea finanțării cu costurile reale, în special în raport cu numărul de studenți și rata ridicată a abandonului școlar (EUA, 2022).
- 2018: A fost implementată o reformă majoră a sistemului de finanțare a universităților publice din Austria, mai strâns legat de structura costurilor efective ale instituțiilor (EUA, 2022).
- 2019–2021: al cincilea ciclu al acordurilor de performanță; a fost introdus noul model de finanțare a universităților cu trei piloni: bugetul global al fiecărei universități este compus din: educație, cercetare, dezvoltare și apreciere a artelor și infrastructură și stimulente

strategice; alocarea finanțării instituționale se bazează pe indicatori de bază și indicatori competitivi.

- 2022–2024: al șaselea ciclu al acordurilor de performanță; continuă modelul de finanțare bazat pe trei piloni; finanțarea instituțională se alocă în funcție de indicatori de bază și competitivi.
- 2025–2027: al șaptelea ciclu al acordurilor de performanță; modelul de finanțare instituțională a universităților din Austria a fost menținut în linii mari, fără modificări majore față de modelul 2022–2024, abordarea pe trei piloni și modelul de indicatori se mențin, în esență, neschimbate, fiind actualizate doar cifrele bugetare și valorile țintă corespunzătoare noii perioade.

3.3. Mecanism de alocare a finanțării

Universitățile primesc un buget global (finanțare instituțională), stabilit în cadrul acordurilor de performanță (BMBWF, 2024). Bugetul total alocat universităților publice din Austria, sub formă de bugete globale, pentru perioada 2025–2027 este de 16 miliarde €. Alocarea acestuia este structurată pe trei piloni principali: educație (pilon 1), cercetare/ dezvoltare și apreciere a artelor (pilon 2) și infrastructură și stimulente strategice (pilon 3), iar în cadrul pilonului 1 și 2, distribuția se face în funcție de anumiți indicatori de bază și competitivi (Müller, 2025).

1. Pilonul Educație are alocat un buget de 4,096 miliarde €, ceea ce reprezintă 25,60 % din bugetul total. Distribuția internă a acestuia este următoarea (Tabelul 1) (Müller, 2025):

- 3,85 miliarde € pentru indicatorul privind studenții activi (94,00 % din pilon; 24,06 % din bugetul total);
- 123 milioane € pentru indicatorul „fast students” (3,00 % din pilon; 0,77 % din bugetul total);
- 123 milioane € pentru indicatorul privind absolvenții (3,00 % din pilon; 0,77 % din bugetul total).

2. Pilonul Cercetare/Artă beneficiază de un buget total de 3,9902 miliarde €, reprezentând 24,94 % din bugetul total. Acesta este distribuit astfel (Tabelul 1) (Müller, 2025):

- 3,55 miliarde € pentru indicatorul referitor la cercetare, dezvoltare și aprecierea artelor (personal), reprezentând 88,96 % din pilon și 22,19 % din bugetul total;
- 434 milioane € pentru indicatorii privind venituri din proiecte de cercetare și dezvoltare și numărul studenților în programe de doctorat, adică 10,88 % din pilon și 2,71 % din bugetul total;
- 6,2 milioane € pentru indicatorul privind venituri din proiecte de artă și programe de doctorat, echivalent cu 0,16 % din pilon și 0,039 % din bugetul total.

3. Pilonul Infrastructură și stimulente strategice cumulează un buget de 7,9 miliarde €, reprezentând 49,38 % din bugetul total (Tabelul 1) și sprijină (Müller, 2025):

- Stimulente strategice și startup-uri;
- Cazarea universitară;
- Acorduri privind cheltuielile generale clinice cu spitalele (în cazul școlilor de medicină);
- Stabilizatori economici.

Tabelul 1 Distribuția bugetului alocat universităților pe piloni și indicatori în perioada 2025-2027 (miliarde € și procente)

Pilon / Indicator	Valoare (€ miliarde)	% din buget total (16 miliarde €)	% din pilon
Pilon 1: Cercetare/Artă - Total	3,9902	24,94%	100,00%

Indicator - cercetare/dezvoltare și aprecierea artelor (personal)	3,55	22,19%	88,96%
Indicatori - venituri din proiecte de cercetare și dezvoltare și studenți în programe de doctorat	0,434	2,71%	10,88%
Indicator - venituri din proiecte de artă și programe de doctorat	0,0062	0,039%	0,16%
Pilon 2: Educație - Total	4,096	25,60%	100,00%
Studenți activi	3,85	24,06%	94,00%
Fast students	0,123	0,77%	3,00%
Absolvenți	0,123	0,77%	3,00%
Pilon 3: Infrastructură și stimulente strategice - Total	7,9	49,38%	100,00%
Total General	15,9862	100,00%	-

Notă: Tabelul a fost elaborat pe baza informațiilor din prezentarea powerpoint "University Funding 2025–2027", furnizată de David Müller, din cadrul Ministerului Federal al Educației, Științei și Cercetării din Austria, în iulie 2025. Valorile procentuale au fost calculate pornind de la cifrele comunicate, pentru a evidenția ponderea fiecărui indicator în cadrul pilonilor corespunzători și în bugetul total alocat universităților în perioada 2025–2027.

Modelul de indicatori pentru perioada 2025–2027 este structurat astfel (Müller, 2025):

- **Acord asupra țințelor pentru indicatorii de bază (numărul de studenți activi – pilonul educație și pilonul cercetare/dezvoltare a artelor - cercetători/artiști)**
 - Se stabilesc ținte clare pentru procesele fundamentale de predare și cercetare;
 - Sunt agreeate pentru o perioadă de trei ani (parte din acordul de performanță);
 - Asigură o planificare bugetară stabilă și predictibilă pentru universități.
- **Stimulente sunt acordate pe baza indicatorilor competitivi de performanță (cum ar fi absolvenții și „fast students” - pilonul educație, veniturile din proiecte de cercetare și dezvoltare, precum și studenții în programe de doctorat – pilon cercetare), caracterizate prin:**
 - Încurajarea rezultatelor specifice în domenii prioritare;
 - crearea unui mediu competitiv între universități;
 - o raportare anuală riguroasă a performanțelor.

3.4. Mecanism / Proces de evaluare

Finanțarea este legată de rezultatele instituționale pe indicatorii de performanță de bază și competitivi. Indicatorii competitivi sunt evaluați la intervale regulate în raport cu țințele convenite reciproc. Această organizare permite o orientare guvernamentală considerabilă (BMBWF, 2024).

Prin legarea anumitor părți din bugetul global de factori de succes, sistemul de finanțare universitară creează stimulente de performanță în concordanță cu prioritățile strategice ale dezvoltării universitare. Universitățile primesc întregul buget global negociat dacă (BMBWF, 2024):

- ating valorile țintă convenite pentru programele de studii active și pentru personalul științific/artistic, cu o marjă de toleranță de 2 %;
- pot dovedi implementarea a cel puțin cinci dintre cele șapte măsuri de asigurare a calității în predare;
- implementează măsuri privind dimensiunea socială în predare și includerea grupurilor subreprezentate în învățământul superior.

Austria are un sistem foarte avansat de monitorizare a performanței sistemului de învățământ superior și a instituțiilor de învățământ superior („Wissenbilanz”). Acesta se bazează pe un instrument unificat de colectare a datelor privind indicatorii cheie de performanță, iar datele

colectate sunt introduse în portalul [unidata](#) cu acces liber, care este sistemul de informare statistică privind învățământul superior al Ministerului Federal al Educației, Științei și Cercetării din Austria. Aceste date sunt utilizate în rapoartele de performanță, ca dovezi pentru evaluarea implementării acordurilor de performanță și pot fi folosite mai larg pentru cercetarea instituțională. Ceea ce este evaluat prin asigurarea calității și ceea ce este măsurat sub forma indicatorilor cheie de performanță prin colectarea națională de date are un efect important de coordonare asupra instituțiilor de învățământ superior (BMBWF, 2024).

3.5. Acorduri de performanță

Acordurile de performanță constituie un mecanism central de coordonare pentru universitățile publice și sunt negociate la fiecare trei ani între aceste instituții și Ministerul Federal al Educației, Științei și Cercetării. Liniile generale ale acestor acorduri se bazează pe Planul Național de Dezvoltare al Austriei pentru Universitățile Publice. Acordurile de performanță informează planurile de dezvoltare ale instituțiilor de învățământ superior și determină resursele necesare pentru atingerea obiectivelor de dezvoltare. Influența acordurilor de performanță este consolidată prin sistemul de finanțare bazat pe performanță, orientat pe indicatori, care este „orientat pe capacitate și legat de studenți” (BMBWF, 2024). În acest context, acordurile de performanță 2022–2024 încheiate cu universitățile au vizat și domeniul cercetării, abordând teme precum consolidarea profilului instituțional și a domeniilor prioritare de cercetare, crearea de sinergii în infrastructurile majore de cercetare, creșterea participării universităților în programele cadru de cercetare ale UE, precum și promovarea transferului de cunoștințe și tehnologie între mediul academic, economie și societate (BMBWF, 2024).

4. Impact și evaluare

Nu au fost identificate rapoarte publice privind evaluarea modelului actual de finanțare, introdus începând cu perioada 2019–2021.

5. Avantaje, dezavantaje, provocări și soluții

5.1. Avantaje

- Alinierea la priorități naționale și instituționale pe termen mediu și lung - acordurile de performanță sunt corelate cu obiectivele din Planul Național de Dezvoltare pentru Universitățile Publice (valabil pe 6 ani), inclusiv cu obiectivele privind cercetarea, precum și cu strategiile și prioritățile specifice din Planul Individual de Dezvoltare al fiecărei universități (tot pe 6 ani). Această structură asigură coerența între politica națională și direcțiile strategice ale fiecărei instituții, consolidând orientarea comună a sistemului universitar austriac.
- Finanțarea este structurată pe trei piloni (predare; cercetare/dezvoltare și artă; infrastructură și stimulente strategice), combinând indicatori de bază și competitivi, stimulând excelența și concurența pentru resurse suplimentare.
- Finanțare pe baza acordurilor de performanță: Negociată la fiecare 3 ani între universitate și minister; stabilește obiective clare pentru predare, cercetare și infrastructură; buget global alocat pentru fiecare universitate, cu flexibilitate internă de redistribuire între piloni.
- Predictibilitate, stabilitate financiară multianuală și planificare bugetară și strategică - finanțarea pe baza acordurilor de performanță oferă siguranță bugetară pe termen mediu (3 ani) și planificare strategică mai eficientă pentru universități.
- Stimularea performanței în cercetare și inovare - prin corelarea unei părți din finanțare cu rezultatele cercetării (venituri din proiecte de cercetare și dezvoltare și diplome de doctorat), sistemul încurajează performanța în mediul academic.
- **Consolidarea profilului instituțional și a colaborării în cercetare** – acordurile de performanță (2022–2024) sprijină dezvoltarea domeniilor prioritare de cercetare, consolidarea profilului

institucional, crearea de sinergii între infrastructurile majore, participarea extinsă la programele de cercetare ale UE și transferul de cunoștințe și tehnologie între mediul academic, economie și societate (BMBWF, 2024).

- **Flexibilitate și autonomie instituțională** - universitățile dispun de autonomie în alocarea resurselor între cei trei piloni (predare, cercetare și infrastructură), ceea ce le permite adaptarea la propriile priorități strategice. Deși există bugete separate pentru fiecare pilon, universitățile pot realoca fonduri de la un pilon la altul, de exemplu pentru a sprijini activitățile de cercetare, fără a necesita aprobarea Ministerului. Pentru Ministerul Federal al Educației, Științei și Cercetării, aspectul esențial este ca universitățile să atingă obiectivele și țintele stabilite în acordurile de performanță, nu proveniența fondurilor utilizate între piloni.
- **Sistem de responsabilizare și raportare** - Implementarea obiectivelor este monitorizată semestrial, întâlniri bianuale între rectorate și minister, rapoarte standardizate, audituri externe și monitorizare continuă a progresului, iar nerealizarea țintelor conduce la reducerea bugetului în cazul nerealizării obiectivelor (abatere >2%), asigurând responsabilitate și eficiență în utilizarea resurselor.
- **Monitorizare a performanței sistemului de învățământ superior riguroasă** – Sistemul „Wissenbilanz” se bazează pe un instrument unificat de colectare a datelor privind indicatorii cheie de performanță, iar datele colectate sunt introduse în portalul [unidata](#) cu acces liber, care este sistemul de informare statistică privind învățământul superior al Ministerului Federal al Educației, Științei și Cercetării din Austria. Aceste date sunt utilizate în rapoartele de performanță, ca dovezi pentru evaluarea implementării acordurilor de performanță și pot fi folosite mai larg pentru cercetarea instituțională. Ceea ce este evaluat prin asigurarea calității și ceea ce este măsurat sub forma indicatorilor cheie de performanță prin colectarea națională de date are un efect important de coordonare asupra instituțiilor de învățământ superior (BMBWF, 2024).
- Percepție pozitivă din partea actorilor implicați vis-a-vis de sistemul de tip PBRF implementat în Austria, iar în general se așteaptă să se ajungă la un consens în ceea ce privește introducerea unor noi indicatori în mecanismul de evaluare (Jongbloed, McGrath, Boer, & Gayardon, 2023).
- Orientare clară către performanță - conform unei analize recente a Curții de Conturi din Austria, implementarea noului sistem de finanțare a consolidat abordarea care pune în centru alocării de fonduri performanța bazată pe performanță (Curtea de Conturi a Austriei, 2025).

5.2. Dezavantaje

- **Distribuție inechitabilă a fondurilor** - Conform analizei recente a Curții de Conturi din Austria, implementarea noului sistem de finanțare a generat și o distribuție inechitabilă a fondurilor, universitățile cu profiluri **STEM** beneficiind mai mult, în timp ce instituțiile orientate spre **științele sociale și umaniste** au înregistrat o creștere mai modestă a finanțării. Raportul atrage atenția și asupra **limitărilor de transparență** în definirea și ponderarea indicatorilor utilizați pentru componenta de cercetare (Curtea de Conturi a Austriei, 2025).
- **Orientare spre performanță cantitativă** - Din perspectivă academică, **Sommersguter-Reichmann et. al (2025)**, au analizat implicațiile modelului asupra condițiilor de angajare și guvernantei instituționale. Autorii arată că **presiunea de a atinge ținte numerice** - precum creșterea numărului de publicații și a veniturilor din contracte de cercetare - determină adesea **comportamente care favorizează cantitatea în detrimentul calității**. În același timp, **indicatorii de performanță** pot stimula **creșterea contractelor pe durată determinată** și **fragmentarea resurselor umane** în proiecte temporare, fenomen descris de autori ca o **deviere de la misiunea academică de bază** (Sommersguter-Reichmann & Reichmann, 2025).
- **Lipsa indicatorilor calitativi în evaluarea performanței de cercetare** - Indicatorii de cercetare utilizați în sistemul PBRF din Austria se bazează în continuare pe **numărul de cercetători, școli doctorale și fondurile atrase din surse externe**. Acest cadru este considerat de părțile

implicate **un minim necesar**, însă există o opinie majoritară conform căreia **introducerea unor indicatori calitativi** ar fi **necesară pentru o evaluare mai echilibrată**, chiar dacă definirea și aplicarea acestora este **dificilă** (Jongbloed, McGrath, Boer, & Gayardon, 2023).

- **Pondere redusă a finanțării competitive pentru cercetare** - Un procent relativ **mic din bugetul global** este efectiv legat de **indicatorii competitivi** din domeniul cercetării. Astfel, doar **434 milioane €** sunt alocate în perioada 2025-2027 pe baza **veniturilor din proiecte de cercetare și dezvoltare** și a **numărului de studenți în programe de doctorat**, ceea ce reprezintă **10,88% din pilonul de cercetare** și doar **2,71% din bugetul total**.

5.3. Provocări și soluții

- **Sistem de finanțare echitabil bazat pe performanță** - Din perspectiva raportului Comisiei Europene (2023) privind finanțarea universităților, provocarea principală constă în dezvoltarea unui sistem de finanțare care să fie atât eficient, cât și sensibil la diversitatea și specificitatea fiecărei instituții de învățământ superior. Autorii subliniază că implementarea unui astfel de sistem trebuie să echilibreze eficiența și obiectivitatea indicatorilor cu recunoașterea diversității misiunilor și profilurilor instituționale, evitând dezavantajarea universităților mici, regionale sau cu profil umanist și artistic. Raportul accentuează faptul că eficacitatea sistemului depinde nu doar de designul indicatorilor, ci și de capacitatea instituțională de a menține un echilibru între criteriile de eficiență economică și recunoașterea diversității misiunilor și profilurilor instituționale. De asemenea, se recomandă introducerea treptată a indicatorilor calitativi, complementari celor cantitativi, pentru a reflecta mai fidel impactul științific și societal al universităților și pentru a nu dezavantaja instituțiile cu misiuni educaționale sau regionale diferite față de cele majoritare (Jongbloed, McGrath, Boer, & Gayardon, 2023).
- **Indicatori de performanță și misiunea socială a universităților** - Din perspectiva analizei realizate de Fellner et al. (2025), mediul universitar din Austria resimte tot mai puternic conflictul dintre cerințele de performanță instituțională și misiunea socială extinsă a universităților. Studiul evidențiază că accentul crescut pe indicatori de eficiență și productivitate tinde să reducă autonomia și flexibilitatea instituțională. Analiza subliniază provocarea integrării obiectivelor legate de impact societal, sustenabilitate și implicare comunitară într-un cadru de guvernare dominat de indicatori cantitativi. Această tensiune între cerințele de performanță măsurabilă și misiunea publică a universității reflectă o problemă mai amplă a sistemului de finanțare a cercetării în Austria, unde indicatorii tradiționali nu surprind suficient contribuțiile calitative ale instituțiilor la dezvoltarea socială și economică (Fellner & et. al, 2025).

6. Noi abordări în evaluarea cercetării

Austria s-a aliniat procesului european de reformă a evaluării cercetării prin aderarea a 17 organizații din Austria la CoARA, printre care: 3 instituții de finanțare, 7 universități, 4 asociații și 3 organizații non-profit care sunt implicate în activitatea de cercetare. În Austria, Ministerul Federal al Educației, Științei și Cercetării și Austrian Universities Conference sprijină principiile CoARA, însă fără a exista, până în prezent, un cadru formal de coordonare sectorială. În 2025, Austrian Science Fund (FWF) a publicat propriul CoARA Action Plan (Austrian Science Fund (FWF), 2025), prin care își propune o transformare graduală a proceselor de evaluare a cercetării și cercetătorilor, în conformitate cu principiile enunțate de CoARA. Planul prevede trecerea de la o evaluare predominant cantitativă - bazată pe indicatori bibliometrici și factori de impact - către o evaluare calitativă, contextualizată și transparentă, centrată pe *peer review*. Planul afirmă clar angajamentul FWF de a reduce utilizarea indicatorilor numerici în deciziile de finanțare, de a promova diversitatea metodelor științifice și de a asigura recunoașterea echitabilă a contribuțiilor de cercetare interdisciplinare, colaborative și orientate spre societate.

Totodată, FWF introduce măsuri concrete pentru profesionalizarea procesului de evaluare. Printre acestea se numără: formarea continuă a evaluatorilor pentru reducerea biasului, revizuirea criteriilor de evaluare pentru a include impactul societal, datele deschise și integritatea științifică, precum și adaptarea formularelor de aplicare pentru a permite prezentarea realizărilor prin CV narativ. De asemenea, planul subliniază importanța egalității de gen și diversității în structura comisiilor de evaluare, a transparenței decizionale și a dialogului constant cu comunitatea științifică (Austrian Science Fund (FWF), 2025).

7. Planuri de viitor

Experiența noului sistem de finanțare introdus în Austria în 2019 arată că reformele bazate pe performanță pot contribui la modernizarea guvernantei universitare, însă eficiența lor depinde de claritatea indicatorilor, stabilitatea cadrului de implementare și includerea dimensiunii calitative în evaluarea performanței academice. Raportul CE (Jongbloed, McGrath, Boer, & Gayardon, 2023) subliniază că perioada de implementare de la inițierea actualului model (2019) este încă prea scurtă pentru a sesiza efecte clare asupra sectorului de cercetare, iar o dezbatere publică bazată pe dovezi privind ajustarea modelului nu era vizibilă în 2023. Conform raportului, autoritățile austriece explorează ajustarea indicatorilor de performanță și a ponderilor aferente, urmărind un echilibru între eficiența alocării bugetare și diversitatea misiunilor universitare. De asemenea, se discută includerea unor criterii calitative, precum impactul societal și sustenabilitatea cercetării, pentru a atenua efectele adverse ale metricilor strict cantitative (Fochler, 2025).

8. Key takeaways

- Necesitatea unei corelări strategice între politicile naționale și strategiile universitare - modelul austriac arată importanța alinierii finanțării la obiectivele de dezvoltare pe termen lung, prin planuri naționale și instituționale de dezvoltare care stabilesc direcții clare pentru educație, cercetare și inovare.
- Adoptarea unui sistem de finanțare multianual și predictibil - acordurile de performanță pe 3 ani oferă stabilitate financiară și permit universităților o planificare strategică realistă, reducând presiunea bugetară anuală.
- Introducerea unei finanțări pe bază de performanță negociată - stabilirea de acorduri între minister și universități, cu obiective clare și măsurabile, ar putea consolida responsabilitatea și eficiența utilizării fondurilor publice.
- Stimularea performanței în cercetare și inovare - legarea unei părți din finanțare de rezultate măsurabile în cercetare (venituri din proiecte de cercetare și dezvoltare și diplome de doctorat) ar putea motiva universitățile să se orienteze mai mult spre excelență științifică.
- **Consolidarea profilului instituțional și a colaborării în cercetare – inspirându-se din modelul austriac, acordurile de performanță ar putea sprijini dezvoltarea domeniilor prioritare de cercetare, întărirea profilului instituțional, crearea de sinergii între infrastructurile majore, extinderea participării la programele de cercetare ale UE și promovarea transferului de cunoștințe și tehnologie între mediul academic, economie și societate.**
- Combinarea indicatorilor de bază cu cei competitivi - o formulă de finanțare care echilibrează stabilitatea cu stimularea performanței ar putea încuraja competiția între universități.
- Autonomie și flexibilitate instituțională în utilizarea fondurilor - libertatea universităților de a redistribui resurse între piloni (predare, cercetare, infrastructură) este esențială pentru adaptarea la prioritățile proprii și pentru eficiență managerială.
- Crearea unui sistem riguros de monitorizare și raportare a performanței - implementarea unui instrument național unitar de colectare și analiză a datelor privind activitatea universităților ar crește transparența.

- Responsabilizare și transparență în alocarea fondurilor - mecanismele clare de evaluare, raportare și sancționare pentru nerealizarea obiectivelor pot întări încrederea publică și pot crește eficiența utilizării fondurilor publice.
- Dialog constant între minister și universități - întâlnirile bianuale și evaluările periodice din modelul austriac pot servi drept inspirație pentru un parteneriat real între minister și instituțiile de învățământ superior din România.

Belgia (Flandra)

1. Context – Informații pe scurt

În anul 2019, Flandra a depășit pentru prima dată ținta stabilită la nivelul Uniunii Europene (și de Guvernul flamand) de a alocă **3% din PIB pentru cercetare și dezvoltare**. **Universitățile** reprezintă actori cheie în atingerea acestui obiectiv, beneficiind de o **autonomie ridicată** și primind o **parte semnificativă din cheltuielile pentru cercetare și dezvoltare** sub formă de **finanțare forfetară („lump sum funding”)** (Luwel, 2021). Sistemul universitar din Flandra este alcătuit din două universități mari, cu activitate intensivă în domeniul cercetării - *Katholieke Universiteit Leuven* și *Universitatea din Gent* și trei universități mai mici, situate în Anvers, Bruxelles și Hasselt, dintre care *Universitatea din Hasselt* este cea mai mică și totodată cea mai recent înființată. Toate cele cinci universități au profiluri de cercetare bine dezvoltate și realizează cercetări de înaltă calitate (OECD, 2021). În 2019, veniturile universităților din Flandra proveneau astfel (OECD, 2021):

- 52% din granturi instituționale de la Guvern:
 - ~40% prin grantul de funcționare
 - ~12% prin Fondul Special de Cercetare și Fondul de Cercetare Industrială
- 5% din taxele studenților
- 35% din venituri de la terțe părți (inclusiv finanțare externă pentru cercetare și servicii, finanțatori publici ai cercetării competitive)
- 8% din alte surse

2. Clasificare sistem

Autoritățile din Flandra, Belgia utilizează indicatori pentru a alocă finanțări instituționale pentru cercetare universităților (sistem PBRF bazat pe indicatori). Una dintre caracteristicile esențiale ale sectorului învățământului superior și a politicii de cercetare și inovare din Belgia - Flandra este introducerea și dezvoltarea PBRF pe o perioadă de peste douăzeci și cinci de ani (Luwel, 2021). Autoritățile din Flandra oferă finanțare instituțională directă semnificativă universităților pentru cercetare, acestea având acces la un set diversificat de fluxuri de finanțare publică pentru a sprijini cercetarea:

- Fondul Special de Cercetare - BOF,
- Fondul de Cercetare Industrială - IOF
- componenta de cercetare din cadrul grantului de funcționare.

Mecanismul de finanțare a cercetării în universitățile din Flandra bazat pe cei trei piloni menționați mai sus este unic în Europa (Luwel, 2021).

3. Descriere model

3.1. Procent din finanțarea instituțională influențată de PBRF

Belgia-Flandra prezintă în prezent unul dintre cele mai ridicate niveluri din Europa în ceea ce privește alocarea finanțării pentru cercetare determinată de un sistem de finanțare bazat pe performanță: 50% din finanțarea BOF și 75% din finanțarea IOF. În Flandra, 50% din finanțarea BOF și 75% din finanțarea IOF sunt alocate pe baza unor metrici, iar componenta destinată cercetării din suma forfetară este alocată în totalitate pe bază de metrici. Împreună, acestea reprezintă finanțarea instituțională pentru cercetare a universităților din Flandra. Având 75% din total distribuit prin PBRF, Flandra se situează printre statele cu cea mai mare pondere (Luwel, 2021).

3.2. Istoric sistem și evoluție

- **1994:** lansarea Fondul Special de Cercetare (BOF) - sprijină cercetarea fundamentală, bazat pe indicatori de intrare (valoarea grantului de funcționare; numărul de diplome de master oferite; numărul de diplome de doctorat acordate).
- **2003:** introducerea indicatorilor bibliometrici SCIE (publicații și citări) – momentul în care BOF devine un sistem PBRF complet (Debackere & Glänzel, 2004) (Luwel, 2021).
- **2004:** guvernul din Flandra a decis să acorde fiecărei universități fonduri pentru dezvoltarea cercetării aplicate strategice și stimularea colaborării cu firmele, în vederea valorificării rezultatelor și cunoștințelor academice - Fondul de Cercetare Industrială (IOF).
- **2006:** includerea indicatorilor privind mobilitatea și diversitatea personalului academic în formula BOF (Luwel, 2021).
- **2008:** guvernul din Flandra a însărcinat [ECOOM](#) să dezvolte baza de date [VABB-SHW](#) care include rezultatele științifice ale universităților din Flandra în acele discipline care nu sunt suficient acoperite de WoS (disciplinelor SSH) - formula BOF (Luwel, 2021).
- **2009:** guvernul alocă IOF sub formă de granturi entităților juridice formate din asociațiile universităților și colegiilor universitare.
- **2012:** eliminarea parametrului de input care se referea la valoarea grantului de funcționare al fiecărei universități în formula BOF (Luwel, 2021).
- **2019:** Guvernul din Flandra a aprobat o nouă modificare a regulamentului aferent BOF, în urma evaluării din 2018 (Luwel, 2021).
 - Frațiile minime ale universităților au fost confirmate;
 - Până în 2023, în clusterul de input, fracția fiecărei universități nu a mai fost calculată, ci fixată prin regulamentul BOF; Parametrii de performanță au rămas neschimbați;
 - A fost introdus un al treilea cluster de șase parametri (clusterul C), relevanți pentru prioritățile guvernamentale; Unii parametri din versiunile anterioare au fost mutați din clusterul de input în clusterul C; Alături de parametrul bazat pe citări din clusterul B, în clusterul C a fost adăugat un nou parametru bazat pe distribuțiile de citare.
 - Noua formulă de alocare introdusă în anul 2019: 50% structural (fiecare universitate primește o fracțiune fixă); 22,5% rezultate bibliometrice; 27,5% alți indicatori de rezultat care reflectă obiectivele aferente politicilor.

3.3. Mecanism de alocare a finanțării

A. Fondul Special de Cercetare (BOF) sprijină cercetarea fundamentală și blue-sky research în universități.

- Este o **sursă financiară esențială** pentru stimularea cercetării fundamentale, conform **strategiilor proprii de cercetare** ale universităților.
- Finanțează:
 - **Proiecte de cercetare,**
 - **Titularizarea cercetătorilor la început de carieră,**

- **Sprijin structural pe termen lung pentru cercetătorii de top** din universitățile din Flandra (OECD, 2021).
- **În 2021, finanțarea totală BOF: 222 milioane euro.**
- Fondurile au fost distribuite prin **trei granturi principale**:
 - **87%** – pentru **proiecte de cercetare și posturi de cercetător**, gestionate intern de universități, cu autonomie ridicată.
 - **8,6%** – programul **Methusalem**, granturi de cercetare pe **7 ani** pentru cadre universitare cu rezultate remarcabile.
 - **4,4%** – pentru **posturi titularizabile ale cercetătorilor post-doctorali** remarcabili; finanțare pe **5 ani**, cu posibilitatea de **numire** ca personal academic cu normă întreagă după evaluare pozitivă, fără deschiderea unui nou post (OECD, 2021).
- **În 2019 s-a introdus BOF interuniversitar, pentru proiecte de cercetare în cooperare între universități. Aproximativ 25% (10 milioane euro) din finanțarea suplimentară BOF a fost pusă în comun între universități. Proiectele trebuie să implice cel puțin trei cercetători de la cel puțin două universități** (OECD, 2021).
- În anul 2024, Guvernul Flamand a alocat 263 de milioane de euro pentru cercetarea din universități prin BOF (aproximativ 80%).

În Tabelul 1 sunt prezentați parametrii și ponderea utilizați în formula de alocare a BOF începând cu anul 2019.

Tabelul 1 Parametrii și ponderea utilizată în formula de alocare a BOF începând cu anul 2019

Cluster (A, B, C)/ Parameter	Weight from 2019
A1 Historical allocation	50%
B1 Publications - Web of Science	10.5%
B2 Publications - Flemish Academic Bibliographic Database for the Social Sciences and Humanities (VABB-SHW)	4.5%
B3 Citations	7.5%
C1 Number of doctorates	9%
C2 Distribution of citations in Science Citation and Social Science Citation Indexes	10%
C3 International co-publications	3.75%
C4 Share of financial returns from EU research framework programmes	3.75%
C5 Inter-disciplinary publications (indicator to be defined)	0%
C6 Diversity of the researcher population (gender)	1%

Sursa: OECD (2021), Resourcing Higher Education in the Flemish Community of Belgium, Higher Education, OECD Publishing, Paris. <https://doi.org/10.1787/3f0248ad-en>

- **Legislația BOF asigură ca toate universitățile din Flandra să aibă acces la fonduri pentru dezvoltarea capacității interne de cercetare. Sunt garantate cote minime din finanțarea totală BOF pentru universitățile mai mici: Universitatea din Hasselt - 4%; Universitatea Vrije din Bruxelles - 10,5% și Universitatea din Antwerp - 13% (OECD, 2021).**
- Din 2003, BOF a folosit Web of Science pentru indicatori de performanță, ceea ce a fost criticat de comunitatea academică din Flandra. Avantaja anumite domenii: inginerie, medicină. Neglijă importanța cercetării în științe sociale și umaniste, mai ales publicațiile non-engleză (SSCI și A&HCI aveau acoperire scăzută). **În 2008, Guvernul din Flandra a modificat formula BOF și a creat baza de date Flemish Academic Bibliographic Database for the Social Sciences and Humanities VABB-SHW prin ECOOM:**

- Include rezultatele științifice ale universităților din Flandra în științe sociale și umaniste.
- Scop: extinderea indicatorilor BOF pentru aceste domenii, indiferent de limba publicației (parametrul B2).
- Este considerat un punct forte al PBRF din Flandra (Luwel, 2021).

B. Fondul de Cercetare Industrială (IOF) sprijină dezvoltarea unui portofoliu de cercetare aplicată strategică, colaborarea cu mediul privat și valorificarea rezultatelor cercetării în aplicații relevante societale și industriale.

- Până în 2009, IOF era alocat universităților; după 2009, granturile sunt acordate entităților juridice formate din asociațiile universităților și colegiilor universitare pentru a stimula o strategie integrată.
- În 2021, bugetul IOF: 52,4 milioane euro. Resursele IOF sprijină: proiecte de cercetare și posturi specifice pentru transfer și valorificarea cunoștințelor.
- În 2021, IOF a fost completat cu 4,5 milioane euro pentru: sprijinirea cooperării între universități și sectorul de afaceri, transferul de cunoștințe și exploatarea rezultatelor cercetării.
- În anul 2024, Guvernul Flamand a alocat 62 de milioane de euro prin IOF (aproximativ 20%).

Ministerul Economiei, Științei și Inovării alocă anual fondurile IOF fiecărei asociații pe baza unei formule de alocare. Parametrii și ponderile (OECD, 2021):

- Diplome de doctorat acordate - 5%.
- Publicații științifice și citări - 5%.
- Venituri din contracte cu sectorul industrial - 30%.
- Venituri din programele cadru UE - 20%.
- Brevete înregistrate (SUA, UE, alte oficii recunoscute) - 20%.
- Spin-off-uri înființate - 20%.

Din 2014, o fracțiune minimă din finanțarea IOF este garantată pentru asociațiile formate din universități mai mici și colegii universitare. Cote minime garantate (OECD, 2021):

- Asociația UHasselt (Limburg, inclusiv Universitatea din Hasselt) - 4%.
- Asociația VUB de la Bruxelles (inclusiv VUB) - 9,5%.
- Asociația din Anvers (inclusiv Universitatea din Anvers) - 10,4%.

C. Grantul de funcționare - finanțare block la nivel organizațional pentru universități, fiind o finanțare de bază pentru a plăti pentru predare, costurile de funcționare de bază și un nivel de bază în ceea ce privește activitatea în cercetare.

- Universitățile primesc alocare de bază pentru cercetare prin componenta de cercetare a grantului de funcționare (OECD, 2021):
 - Acoperă cheltuieli de funcționare de bază, inclusiv personal, cheltuieli generale și investiții de capital.
 - Este concepută theoretic pentru a susține investițiile care sprijină cercetarea.

În 2008, Parlamentul din Flandra a aprobat o nouă formulă de finanțare pentru grantul de funcționare, cu patru componente:

1. Finanțare de bază pentru educație
2. Finanțare variabilă pentru educație
3. Finanțare de bază pentru cercetare
4. Finanțare variabilă pentru cercetare

Fiecărei componente i se alocă o sumă globală, distribuită între universități prin formule bazate pe parametri specifici.

Finanțarea de bază pentru cercetare se repartizează după: numărul de publicații și numărul de diplome de doctorat acordate.

Finanțarea variabilă pentru cercetare se repartizează după (OECD, 2021):

- Numărul de diplome de licență și master acordate
- Numărul de diplome de doctorat acordate
- Numărul de publicații și citări
- Mobilitatea și diversitatea personalului academic (numirile de la alte instituții și personalul academic de sex feminin) (Luwel, 2021).

Formula este utilizată pentru a calcula mărimea grantului pe care o primește fiecare instituție în fiecare an, cu plăți către instituții efectuate sub formă de sumă forfetară, pe care acestea sunt apoi libere să le realoce intern (OECD, 2021).

Nivelul grantului de cercetare pentru universități se stabilește în raport cu grantul de predare: 55% predare la 45% cercetare. În 2020, componenta de cercetare a grantului de funcționare a fost de 385,5 milioane euro: componenta de bază: 30% - 115,5 milioane euro și componenta variabilă: 70% - 270 milioane euro (OECD, 2021).

Grantul de funcționare reprezintă principala sursă de finanțare pentru instituțiile de învățământ superior din Flandra, acoperind aproximativ **40% din totalul veniturilor** sectorului universitar. Potrivit studiului **OECD (2021)**, acest grant este considerat un **model de finanțare** menit să sprijine un **sistem de învățământ superior accesibil și flexibil** (OECD, 2021).

3.4. Mecanism / Proces de evaluare

În cadrul universităților, fondurile BOF sunt alocate folosind criterii/ proceduri dezvoltate intern de universități. Regulamentul BOF prevede că fiecare universitate trebuia să înființeze un consiliu de cercetare și un consiliu consultativ intern pentru a-și dezvolta politica de cercetare și pentru a aloca finanțarea BOF pe baza cererilor de propuneri de proiecte și totodată să ofere candidaților proceduri transparente de evaluare (Luwel, 2021).

Ministerul Economiei, Științei și Inovării alocă fondurile **BOF** universităților pe baza unei noi formule introduse în **2019** (OECD, 2021):

- **50% (clusterul „A”) – alocare istorică:**
 - finanțarea se bazează pe valorile medii istorice ale clusterelor „B” și „C” din ultimii cinci ani;
 - elementul fix este recalculat o dată la cinci ani, pentru a asigura stabilitate în finanțarea universităților.
- **50% rămas – alocare bazată pe performanță:**
 - în funcție de criterii **bibliometrice** și **de politici**;
 - **clusterul B:** 22,5%;
 - **clusterul C:** 27,5%;
 - indicatorii sunt analizați pe perioade de referință multianuale și **recalculați anual**.

Parametrii utilizați în formula BOF (OECD, 2021):

- Ani de referință diferiți în funcție de indicator:
 - Numărul de doctorate și publicații – medie pe universitate pentru anii t-6/t-5 până la t-3/t-2 (t = anul bugetar curent);
 - Numărul de citări – se iau în considerare rezultatele publicate între 12 și 5 ani înainte de data calculului.

Sursă principală de date bibliometrice (OECD, 2021):

- WoS - pentru domeniile inginerie, științe naturale și medicină;
- [VABB-SHW](#) - bază de date dezvoltată de autoritățile din Flandra, pentru a include publicațiile în limba olandeză din științele sociale și umaniste.

Baza de date [VABB-SHW](#) (actualizată anual):

- Include doar publicațiile științifice ale autorilor din Flandra afiliați universităților, cu condiția ca cel puțin un coautor să fie afiliat unei structuri universitare din domeniul: arte, științe umaniste, științe sociale.
- Conține:
 - Publicații indexate în Web of Science (SCIE, SSCI, AHCI, proceedings) - luate în calcul în parametrul publicații WoS;
 - Publicații neindexate - luate în calcul în parametrul VABB-SHW.
- Astfel se evită dublarea publicațiilor între parametri diferiți.
- Pentru a reflecta diversitatea publicațiilor în științele sociale și umaniste, VABB-SHW distinge următoarele tipuri: articole din reviste, cărți scrise ca autori (monografii), cărți în calitate de editor, capitole de cărți și articole din proceedings.

Ponderarea publicațiilor indexate în VABB-SHW în cheia BOF se realizează conform unei scheme simple, bazate pe tipul de publicație: Articole din reviste - pondere 1; Cărți în calitate de editor - pondere 1; Capitole de cărți - pondere 1; Cărți scrise în calitate de autor - pondere 4 și Articole din proceedings - pondere 0,5 (Engels & et. al, 2018).

Ministerul Economiei, Științei și Inovării alocă anual fonduri **IOF** fiecărei asociații pe baza unei formule de alocare care (OECD, 2021):

- se bazează pe **parametrii menționați în secțiunea 3.3 - Mecanism de alocare a finanțării**;
- utilizează **datele fiecărei asociații**, fiecărui parametru fiindu-i atribuită o **pondere specific (secțiunea 3.3)**;
- similar formulei pentru **BOF**, pentru fiecare parametru (Luwel, 2021):
 - se calculează **fracția fiecărei universități** din valoarea totală alocată universităților din Flandra;
 - se ia în considerare o **perioadă de referință**;
 - se calculează **mediile corespunzătoare**.

Date utilizate pentru calculul anual al IOF:

- Pentru publicații și citări se folosesc datele formulei BOF.
- Echipa de tehnometrie a [ECOOM](#) furnizează datele privind: brevetele și spin-off-urile.

Parametrul brevete:

- Sunt luate în considerare brevetele academice (cereri și granturi EPO, granturi USPTO și cereri WO) pe o perioadă de cinci ani;
- Universitatea trebuie să fie solicitant sau co-solicitant;
- După verificarea datelor de către universitățile din Flandra, numărul de brevete validate este transmis grupului de conducere ECOOM.

Parametrul spin-off:

- ECOOM colectează documentele oficiale ale spin-off-urilor academice;
- Pe baza informațiilor privind data înființării, structura acționarilor, transferul de tehnologie și acordurile de licență, sunt selectate companiile care îndeplinesc criteriile IOF;

- Lista finală a spin-off-urilor este prezentată grupului de conducere [ECOOM](#).

Transparență:

- Ca și în cazul formulei BOF, se aplică o procedură transparentă;
- Universitățile au acces la toate datele și pot raporta omisiuni sau erori.

3.5. Acorduri de performanță

În sistemul de finanțare a cercetării bazate pe performanță din Belgia - Flandra, nu există acorduri de performanță formalizate între autoritățile publice și universități. Finanțarea instituțională pentru cercetare se realizează exclusiv pe baza unor indicatori cantitativi.

4. Impact și evaluare

În anul 2021, OECD a publicat lucrarea *Resourcing Higher Education in the Flemish Community of Belgium*, care prezintă o serie de constatări și recomandări rezultate în urma evaluării modelului de finanțare instituțională a cercetării în universitățile din Flandra, Belgia. Evaluarea acestui model a fost una pozitivă. Principalele constatări și recomandări formulate de echipa de evaluare a OECD sunt următoarele (OECD, 2021):

- Flandra are un sistem de învățământ superior diversificat, care are performanțe importante în multe domenii; performanță impresionantă în ceea ce privește rezultatele cercetării și impactul pe care aceasta îl obține (aproximativ 40% din cheltuielile totale pentru instituțiile de învățământ superior din Flandra finanțează cercetarea);
- Flandra are un model solid în general pentru finanțarea cercetării, cu posibilități de îmbunătățire - autoritățile din Flandra, Belgia oferind finanțare directă semnificativă instituțiilor de învățământ superior pentru cercetare (BOF - pentru cercetarea fundamentală; IOF - pentru cercetarea aplicată și stimularea transferului și valorificării cunoștințelor; componenta de cercetare din cadrul grantului de funcționare - servește în primul rând pentru a susține personalul și costurile de funcționare);
- Combinația actuală de fluxuri de finanțare a cercetării (BOF, IOF și componenta de cercetare din cadrul grantului de funcționare) în universitățile din Flandra, Belgia le oferă cercetătorilor o libertate considerabilă de a se implica în cercetare orientată spre curiozitate și spre cercetarea aplicată, informațiile disponibile privind instrumentele de politică și distribuția cheltuielilor pentru cercetare pe tip de cercetare arată că sistemul de finanțare a cercetării din Flandra oferă resurse substanțiale și diversificate pentru cercetarea în universități;
- Modificările din anul 2019 aduse design-ului cheii BOF sunt pozitive. Acestea au redus ponderea aferentă productivității și impactului citărilor; 50% din fondurile totale sunt alocate pe baza modelelor istorice de finanțare (element fix recalculat doar o dată la cinci ani); noi indicatori introduși pentru a capta și recompensa distribuția citărilor, cooperarea interuniversitară și internațională și începând cu anul 2024; programul iBOF care sprijină în mod explicit cooperarea între universități. Aceste modificări, care au fost parțial introduse ca răspuns la constatările ultimei evaluări a modelului de finanțare (Van der Beken et. al., 2018), sunt larg salutate de universități și de alte părți interesate. Totodată se remarcă că aceste modificări au fost parțial făcute pentru a reduce presiunea asupra cercetătorilor de a furniza un volum din ce în ce mai mare de publicații. Cu toate acestea, așa cum menționează OECD, presiunea de a publica nu vine doar ca urmare a finanțării naționale, ci din aspectele competitive din cadrul comunității internaționale de cercetare;
- Modelul existent de finanțare instituțională a cercetării bazate pe performanță creează semnale pozitive, dar există posibilitatea de a simplifica sistemul și de a trece la finanțarea multianuală;

- Grantul de funcționare pentru instituțiile de învățământ superior din Flandra este un model de finanțare pentru a sprijini un sistem de învățământ superior accesibil și flexibil;
- Există o distribuție echitabilă a finanțării cercetării în sistemul de învățământ superior (echipa de evaluare a OECD a analizat măsura în care toate instituțiile de învățământ superior cu potențial de a contribui semnificativ la eforturile generale de cercetare au acces la finanțare).
- Sistemul de finanțare a cercetării în universitățile din Flandra este puternic orientat spre performanță, dezvoltarea modelelor de alocare a finanțării conține caracteristici specifice pentru a se asigura că universitățile mai mici nu sunt dezavantajate în mod nejustificat și primesc resurse pentru a-și construi capacitatea de cercetare internă. Acest model de finanțare pare să fie privit pozitiv în sectorul universitar din Flandra;
- Dezvoltarea modelelor de alocare a granturilor instituționale de cercetare către universitățile din Flandra - Belgia încorporează metrici de performanță într-un efort de a promova calitatea și impactul cercetării finanțate în instituțiile de învățământ superior. Implementarea acestor modele de alocare bazate pe performanță a coincis cu o creștere substanțială a productivității și impactului cercetării realizate de universitățile din Flandra, Belgia, deși contribuția precisă a modelelor de finanțare la aceste tendințe nu poate fi dovedită. Împreună cu creșterea susținută a cheltuielilor publice pentru cercetare și dezvoltare în ultimii treizeci de ani, aceste instrumente de politică au jucat un rol în consolidarea capacității de cercetare a universităților și în creșterea contribuției acestora la dezvoltarea economiei bazate pe cunoaștere în Flandra, Belgia.

Engels et. al. (2018) au menționat faptul că o îngrijorare exprimată adesea în Flandra este că echilibrul dintre educația și misiunea de cercetare a universității a înclinat prea mult spre cercetare. Invers, s-a argumentat, de asemenea, că era nevoie de mai mult accent pe cercetare, cel puțin în momentul în care parametrii bibliometrici au fost introduși în cheia BOF. Cu toate acestea, pare să existe un consens larg că cercetarea efectuată la universitățile din Flandra este de înaltă calitate și că aceasta se datorează parțial unei monitorizări atente a activității și impactului cercetării. Potrivit unei analize, fiecare euro pe care Guvernul îl investește în universitățile din Flandra, Belgia generează 6 euro în Flandra (BiGGAR Economics, 2017). Acest aspect se datorează educației, cercetării și transferului de cunoștințe și tehnologie (Engels & et. al, 2018).

În anul 2023 a fost finalizată evaluarea sistemului flamand de finanțare a cercetării universitare derulat prin Fondul Special pentru Cercetare (BOF) (Departament EWI, 2023).

- Procesul de evaluare nu a generat modificări substanțiale ale mecanismului de alocare a fondurilor;
- A deschis însă un cadru de reflecție strategică privind direcțiile de dezvoltare ale politicii de finanțare a cercetării în perspectiva post-2028;
- Evaluarea instrumentului BOF a fost realizată în conformitate cu obligația legală de revizuire periodică la fiecare cinci ani;
- Analiza s-a desfășurat la finalul ciclului de implementare 2019–2023 și a urmărit:
 - evaluarea funcționării efective a mecanismului de finanțare;
 - analiza impactului extinderii bugetare din 2019, estimată la aproximativ 44 milioane EUR, incluzând componenta iBOF destinată proiectelor interuniversitare.

Raportul de evaluare confirmă că universitățile au utilizat corespunzător fondurile alocate, atingând în mare parte obiectivele stabilite în planurile lor strategice (Departament EWI, 2023):

- BOF rămâne un instrument unic în peisajul flamand, oferind universităților posibilitatea de a: dezvolta o politică proprie; finanța cercetarea fundamentală și proiectele exploratorii.
- Evaluarea evidențiază însă și provocări sistemice, precum:
 - diferențe de interpretare a prevederilor legislative între universități;

- complexitatea calculului distribuției fondurilor;
- lipsa unui echilibru între competiție și colaborare interuniversitară.
- Evaluatorii apreciază guvernanta instrumentului, dar recomandă o flexibilitate mai mare în aplicarea regulilor, în special pentru universitățile de dimensiuni mici.

5. Avantaje, dezavantaje, provocări și soluții

5.1. Avantaje

- **Diversitate și flexibilitate a finanțării instituționale** directe - combinarea BOF (cercetare fundamentală), IOF (cercetare aplicată și transfer tehnologic) și componenta de cercetare a grantului de funcționare (o alocare de bază pentru cercetare care servește în primul rând pentru cheltuielile de funcționare/ operaționale de bază ale universităților, inclusiv costurile cu personalul, cheltuielile generale și investițiile de capital) oferă universităților resurse substanțiale și diversificate, permițând cercetare orientată spre curiozitate și aplicată.
- **Sistem de finanțare instituțională bazat pe trei piloni, cu componentă de performanță ridicată** - Aproximativ 50% din finanțarea BOF și 75% din IOF se alocă pe baza performanței (indicatori de rezultat). Grantul de funcționare include atât o componentă de bază, cât și una variabilă pentru cercetare, cu indicatori de rezultat integrați. Această combinație între finanțarea stabilă și cea bazată pe performanță oferă universităților stabilitate instituțională și stimulente pentru cercetare de calitate.
- Stabilitate și predictibilitate - 50% din finanțarea BOF se bazează pe alocări istorice recalculabile o dată la cinci ani, reducând instabilitatea bugetară și presiunea asupra cercetătorilor de a produce constant volume mari de publicații.
- Finanțare instituțională garantată pentru toate universitățile - Pentru a se asigura că toate universitățile din Flandra au acces la fonduri pentru a-și dezvolta capacitatea de cercetare internă, legislația BOF și IOF garantează cote minime din finanțarea totală BOF și IOF pentru cele trei universități mai mici, respectiv pentru cele trei asociații formate din universități mai mici și colegii universitare.
- Finanțarea BOF sprijină: proiecte de cercetare fundamentală și posturi de cercetător; programul Methusalem - granturi de cercetare pe 7 ani pentru cadre universitare cu rezultate remarcabile; posturi titularizabile pentru cercetători post-doctorali remarcabili – finanțare pe 5 ani, cu posibilitatea de numire ca personal academic cu normă întreagă după evaluare pozitivă, fără a fi necesară deschiderea unui nou post.
- Sprijin pentru cooperare și proiecte interuniversitare - introducerea programului iBOF (BOF interuniversitar) facilitează colaborarea între universități, pentru a finanța proiecte dedicate cercetării aplicate care implică cel puțin trei cercetători de la cel puțin două universități.
- Dezvoltarea bazei de date [VABB-SHW](#) care include rezultatele științifice ale universităților din Flandra în acele discipline care nu sunt suficient acoperite de WoS. Scopul principal al acestor baze de date este să extindă parametrul de publicare al BOF către rezultatele științifice în domeniile artelor, științelor umaniste și științelor sociale, indiferent de limba publicației științifice. Această resursă specială este un punct forte al PRFS din Flandra.
- Acoperire completă a disciplinelor prin combinarea WoS și [VABB-SHW](#) - Utilizarea WoS și VABB-SHW permite evaluarea corectă a cercetării în științe naturale, inginerie, medicină, dar și în științe sociale și umaniste, ceea ce asigură echitate între discipline și recunoașterea contribuțiilor diferite ale universităților.
- Evaluare periodică - Guvernul din Flandra solicită o evaluare externă a instrumentelor de finanțare instituțională pentru cercetarea realizată în universități la fiecare cinci ani.
- Evaluare pozitivă OECD a modelului de finanțare - Modelul de finanțare instituțională a cercetării în universitățile din Flandra a fost evaluat pozitiv de OECD (OECD, 2021).

5.2. Dezavantaje

Posibile limitări:

- **Limitarea orizontului anual al finanțării cercetării.** Cercetarea este o activitate pe termen lung, iar rezultatele acesteia se manifestă mai lent decât în cazul educației. OECD recomandă stabilirea unor alocări financiare multianuale (4-5) (OECD, 2021).

5.3. Provocări și soluții

Provocări:

- **Web of Science are o acoperire limitată pentru științele umaniste și sociale, iar publicațiile din aceste domenii sunt adesea redactate în limba națională. În consecință, evaluarea performanței bazată pe WoS poate neglija contribuțiile academice semnificative ale cercetătorilor din aceste arii.**

Soluții implementate:

- Crearea bazei de date [VABB-SHW](#), care include toate publicațiile științifice ale universităților din Flandra în domeniile arte, științe umaniste și științe sociale, indiferent de limba publicației.
- VABB-SHW include publicații indexate în WoS și publicații care nu sunt indexate, prevenind dubla numărare. Publicațiile sunt clasificate pe tipuri (articole, cărți, capitole de cărți, proceedings) și ponderate diferit în formula BOF.
- La fiecare trei ani, un panel internațional efectuează un audit de calitate al bazei [VABB-SHW](#) și raportează Guvernului și Parlamentului din Flandra. Această resursă este un punct forte al PBRF din Flandra.

6. Noi abordări în evaluarea cercetării

Flandra s-a aliniat rapid la agenda europeană de reformă a evaluării cercetării prin **aderarea actorilor sistemici**, finanțatorul public de cercetare și consiliul universitar, precum și a tuturor celor **cinci universități publice** la **CoARA**. Prin **Planul de Acțiune CoARA** (FWO, 2024), **FWO** propune o trecere graduală de la evaluarea bazată predominant pe **indicatori cantitativi**, precum publicații, citări și factori de impact către o **abordare calitativă și contextuală**, în care evaluarea prin peer review are un rol central. Un element definitoriu al reformei este introducerea unui cadru conceptual care extinde criteriile de evaluare pentru a include o gamă diversă de activități și contribuții, precum impact societal, implicare în educație și servicii pentru comunitate, colaborări interdisciplinare și traiectorii de carieră non-lineare. Această schimbare se reflectă atât în **adaptarea formularelor de aplicare**, inclusiv a CV-ului narativ, cât și în **instruirea evaluatorilor**, pentru a asigura un echilibru între potențialul de cercetare și realizările anterioare.

7. Planuri de viitor

Ca urmare a raportului de evaluare a BOF, prin Nota privind modificarea Decretului Guvernului Flamand din 21 decembrie 2012 privind finanțarea BOF la universitățile din Comunitatea Flamandă (decembrie 2023) (De Vlaamse Minister van Economie, Innovatie, Werk, 2024), Guvernul Flamand a inițiat procesul de revizuire a decretului-cadru din 2012. Documentul propune un set de modificări tehnice și de substanță, reflectând alinierea cadrului normativ la concluziile evaluării realizate de ECOOM și Departamentul EWI (Departament EWI, 2023). Principalele orientări includ:

- Simplificarea procedurilor de evaluare;
- Armonizarea temporală între evaluarea [VABB-SHW](#) și cea a BOF;
- Introducerea unei reflecții strategice privind trecerea la un model multianual de finanțare, pentru: consolidarea stabilității instituționale; reducerea volatilității bugetare; corelarea

resurselor cu obiectivele de performanță pe termen mediu. Nota propune inițierea unui proces de analiză a fezabilității trecerii la finanțare multianuală, care să identifice și măsuri ce facilitează adoptarea eficace a modelului propus (De Vlaamse Minister van Economie, Innovatie, Werk, 2024). Datele publice disponibile până la momentul redactării studiului nu indică clar dacă analiza este în curs de derulare.

Pentru perioada 2025 - 2028, alocarea instituțională pentru cercetare prin BOF și (IOF) rămâne similară cu cea din perioada anterioară.

8. Key takeaways

- **Adoptarea unui model de finanțare instituțională pentru cercetare bazat pe trei piloni**, similar celui flamand - fonduri dedicate pentru cercetare fundamentală (BOF), aplicată (IOF), completată de finanțare de bază și variabilă pentru educație și cercetare.
- **Combinarea finanțării stabile cu cea bazată pe performanță**, similar celui flamand.
- Introducerea unui mecanism de finanțare echitabilă între universități, care să asigure cote minime de finanțare instituțională pentru cercetare pentru universitățile mai mici, sprijinind dezvoltarea capacității lor interne de cercetare și reducerea disparităților regionale.
- **Introducerea unui sistem național integrat de evidență a publicațiilor**, inspirat de baza de date VABB-SHW - un mecanism care să asigure recunoașterea producției științifice din domeniile umaniste și sociale, inclusiv a publicațiilor în limba română, și care să fie integrat în modelul național de finanțare a cercetării.
- **Asigurarea echității între domeniile științifice în modelul de finanțare**, prin combinarea surselor internaționale de date (ex. *Web of Science*) cu baze naționale care reflectă specificul disciplinar și lingvistic al cercetării - după modelul Flandra (*Web of Science* și *VABB-SHW*).
- **Evaluare externă periodică a modelului de finanțare**, realizată de experți internaționali, pentru a menține transparența, calitatea și alinierea la bune practici europene.

Regatul Unit

1. Context – Informații pe scurt

Regatul Unit (UK) are unul dintre cele mai vechi și consolidate sisteme de finanțare a cercetării pe bază de performanță, implementat neîntrerupt din 1986. Acesta funcționează în cadrul unui **sistem dual de sprijin pentru cercetare**, în care finanțarea universităților provine din:

- **Finanțare recurentă (necompetitivă, de tip block)** – alocată anual universităților și distribuită, într-o pondere majoritară, pe baza performanței cercetării măsurată în **Research Excellence Framework (REF)**; ultimul exercițiu de evaluare a avut loc în 2021;
- **Finanțare nerecurentă (competitivă)** – granturi alocate de UK Research and Innovation (UKRI) și consiliile de cercetare (EPSRC, AHRC, ESRC, MRC, NERC, BBSRC, STFC⁷).

⁷ AHRC – Arts and Humanities Research Council (Consiliul pentru cercetare în arte și științe umaniste)

BBSRC – Biotechnology and Biological Sciences Research Council (Consiliul pentru biotehnologie și științe biologice)

EPSRC – Engineering and Physical Sciences Research Council (Consiliul pentru inginerie și științe fizice)

ESRC – Economic and Social Research Council (Consiliul pentru științe economice și sociale)

MRC – Medical Research Council (Consiliul pentru cercetare medicală)

NERC – Natural Environment Research Council (Consiliul pentru științele mediului)

STFC – Science and Technology Facilities Council (Consiliul pentru infrastructuri științifice și tehnologice majore)

Deși sistemul dual de sprijin pentru cercetare este comun la nivelul întregului Regat Unit, dar **responsabilitatea pentru distribuirea finanțării instituționale recurente diferă între cele patru națiuni componente ale UK**. Astfel, în timp ce o parte din finanțarea competitivă este administrată la nivel întregului Regat Unit prin UKRI, finanțarea block este gestionată de organisme distincte în Anglia, Scoția, Țara Galilor și Irlanda de Nord.

Finanțarea instituțională recurentă a universităților este administrată de organisme diferite în funcție de națiunea componentă a Regatului Unit:

- **Anglia:** Research England (parte a UKRI) – responsabilă de alocarea finanțării de tip Quality-Related research (QR), knowledge exchange și capital;
- **Scoția:** Consiliul Scoțian de Finanțare (Scottish Funding Council) – responsabil de finanțarea recurentă a cercetării universitare din Scoția;
- **Țara Galilor:** Medr (Comisia pentru Învățământ Terțiar și Cercetare) – responsabilă, din 2024, de finanțarea și reglementarea cercetării universitare;
- **Irlanda de Nord:** Departmentul pentru Economie – responsabil de finanțarea instituțională a universităților din Irlanda de Nord.

REF joacă un rol structural în distribuirea fondurilor și influențează strategiile universitare. În Anglia, în 2024–2025, Research England a planificat distribuirea unui total de aproximativ 2,8 miliarde £, incluzând finanțare pentru cercetare, schimb de cunoștințe și capital, după cum urmează:

- **Finanțare pentru cercetare** - Total finanțare pentru cercetare – aproximativ 2,17 miliarde £, din care Quality-Related research (QR) – aproximativ 1,99 miliarde £, împărțită astfel:
 - **Aproximativ 1,3 miliarde £ alocate pe baza rezultatelor REF** (care reprezintă 60% din finanțarea totală pentru cercetare și 46,5% din finanțarea totală distribuită de Research England),
 - Aproximativ 0,69 miliarde £ reprezentând sprijin adițional⁸.
- **Schimb de cunoștințe** - Total finanțare – aproximativ 0,32 miliarde £, din care aproximativ 0,26 miliarde £ din Fondul pentru Inovare în Sistemul de Învățământ Superior (Higher Education Innovation Funding - HEIF).
- **Finanțare de capital** – aproximativ 0,31 miliarde £.

Astfel, finanțarea QR reprezintă componenta dominantă a finanțării instituționale și este alocată într-o proporție semnificativă pe baza rezultatelor obținute de universități în cadrul exercițiului REF.

Regatul Unit se menține printre liderii mondiali în cercetare:

- **6.100 articole științifice la 1 milion de locuitori (2022)** - media UE – 5.000 de articole la 1 milion de locuitori,
- **13,5% dintre articole se află în top 10% cele mai citate** - media UE – 9%,

⁸ fonduri pentru coordonare studenți doctorat (în funcție de nr. de studenți din departamentele care obțin finanțare), fonduri de sprijin pentru organizații caritabile (în proporție cu externe obținute), fonduri pentru cercetare împreună cu mediul privat (în aceeași proporție cu sumele alocate din mediul privat), fonduri pentru 4 biblioteci considerate de importanță națională.

- **63,7% co-publicații internaționale - media UE – 61,2%.**

Universitățile britanice domină clasamentele internaționale: Oxford este pe primul loc în *Times Higher Education 2025*, iar în *QS Ranking 2025*, UK este, de asemenea pe primul loc în ceea ce privește rețeaua internațională de cercetare și are 7 universități în top 50 (Oxford, Cambridge, Imperial College, UCL, Edinburgh, King's College London, Manchester).

UK a avut constant o participare foarte ridicată la programele Orizont 2020 și Orizont Europa (în ciuda accesului parțial în perioada ianuarie 2021 – decembrie 2023), remarcându-se prin contribuția netă, rata de succes a aplicațiilor și numărul de proiecte finanțate.

2. Clasificare sistem (conform Zacharewicz et al. și Sivertsen 2023)

REF este mecanismul național de evaluare a calității cercetării universitare din Regatul Unit și constituie baza principală pentru alocarea selectivă a finanțării instituționale recurente. Evaluarea este realizată periodic și implică experți academici și utilizatori ai cercetării.

Conform tipologiilor Sivertsen & Aagaard (2024) și Zacharewicz et al. (2019):

- REF este un **sistem de finanțare bazat pe evaluare (assessment-based PBRF)**.
- Evaluarea este realizată prin **peer-review informat**, sprijinit de indicatori bibliometrici, studii de caz privind impactul și indicatori cantitativi cu privire la mediul de cercetare (finanțare, infrastructura, etc.).
- Rezultatele evaluării determină direct alocarea unei părți majore din finanțarea instituțională.

Prin contrast cu alte modele europene, unde PBRF distribuie 5–30% din finanțare, în UK ponderea finanțării influențate de REF depășește 50%, ceea ce conferă acestui mecanism un caracter stabil și o relevanță semnificativă în peisajul internațional al evaluării cercetării.

3. Descriere model

3.1. Ce procent din finanțarea instituțională pentru cercetare este influențat de sistemul PBRF?

În Anglia, în 2024–2025, **aproximativ 60% din finanțarea totală pentru cercetare (1.3 miliarde £)** distribuită de Research England era condiționată de rezultatele REF 2021, ceea ce reprezintă **aproximativ 65,3% din finanțarea pentru calitatea cercetării**. Acest procent face din REF principalul mecanism de direcționare a resurselor către universități (celelalte mecanisme, precum Fondul pentru Inovare (HEIF) sau finanțarea pentru capital, să aibă ponderi semnificativ mai mici).

Însă, este important de menționat faptul că nu există o distribuire unitară a fondurilor pentru calitatea cercetării, în baza rezultatelor REF, la nivelul întregului Regat Unit. Fiecare națiune stabilește propriile procente, însă ele sunt similare cu cele prezentate pentru cazul Marii Britanii.

3.2. Istoric sistem și evoluție

- **1986 – Research Assessment Exercise (RAE):** primul exercițiu național de evaluare a cercetării universitare, cu scopul de a clasifica calitatea și de a distribui finanțarea.
- **1992–2008:** perfecționări succesive, creșterea rolului panelurilor de experți și corelarea strânsă cu finanțarea, însă cu menținerea a 3 componente clare: a) outputs – rezultatele cercetării, b) mediu de cercetare - infrastructură și c) prestigiu.
- **2014 – Research Excellence Framework (REF):** înlocuiește RAE și introduce componenta de impact în locul celei de prestigiu (outputs / rezultate – 65%, impact – 20%, mediul cercetării - 15%).
- **2021 – REF 2021:** scade numărul de unități de analiză (UdA) de la 68 la 34 pentru o fragmentare mai mică, crește importanța impactului (outputs – 60%, impact – 25%, mediul cercetării – 15%), și implică în procesul de evaluare 900 de experți academici + 220 utilizatori ai cercetării.
- **2029 – REF 2029:** în pregătire, marchează o schimbare de paradigmă: evaluarea la nivel instituțional și disciplinar, fără raportarea individuală a rezultatelor cercetătorilor și crește rolul componentei mediul cercetării.

3.3. Mecanism de alocare a finanțării

În cele 4 națiuni ale Regatului Unit, finanțarea cercetării se realizează după modele în mare parte similare:

- **Anglia (fonduri alocate prin Research England)**
 - **Quality-Related Research (QR):** fonduri alocate pe baza REF, utilizabile flexibil de universități;
 - **Higher Education Innovation Fund (HEIF):** finanțează schimbul de cunoștințe, pe baza datelor HESA;
 - **Fonduri de capital:** sprijină infrastructura.
- **Scoția (fonduri alocate prin Consiliul Scoțian de Finanțare - SFC)**
- **Grant de Excelență în Cercetare (Research Excellence Grant - REG) –** finanțare de tip block care reprezintă cea mai mare parte a finanțării pentru cercetare și care se alocă preponderent pe baza rezultatelor REF;
- **Grant de cercetare post-universitară** - finanțare instituțională pentru sprijinirea formării post-doctorale și a mediului de cercetare pentru studenți doctoranzi;
- **Fonduri pentru schimb de experiență și inovare** (prin Knowledge Exchange and Innovation Fund – KEIF) – fonduri care combină finanțarea instituțională de tip block cu fonduri alocate bază de competiție;
- **Investiții strategice în cercetare** – fonduri dedicate colaborărilor internaționale.
- **Țara Galilor (fonduri alocate prin Medr - Comisia pentru Învățământ Terțiar și Cercetare)**
 - **Formula-based Quality Research (QR):** fonduri alocate pe baza rezultatelor REF
 - **Fonduri dedicate pentru inovare și schimb de experiență** (Research Wales Innovation Fund) și pentru **formarea cercetătorilor post-doctorali**
- **Irlanda de Nord (fonduri alocate prin Departamentul de Economie)**
 - **Finanțarea Quality Research (QR)** - alocată anual, sub formă de block către instituțiile de învățământ superior; formula pentru QR include multiple elemente (mainstream,

premium, supervision research, charity support), dintre care fluxul principal sau mainstream (cu ponderea cea mai mare) este alocat pe baza rezultatelor REF.

3.4. Mecanism / Proces de evaluare (REF 2021)

- **Outputs (60%)** – articole, cărți, brevete, software, expoziții, performanțe artistice. Criterii: originalitate, semnificație, rigoare.
- **Impact (25%)** – efecte asupra economiei, societății, politicilor publice, sănătății, culturii, etc. (9 categorii de impact). Criterii: acoperire, semnificație.
- **Environment (15%)** – strategie, infrastructuri, resurse umane, colaborări. Criterii: vitalitate, sustenabilitate.

Scara calității:

- **4*** – world-leading,
- **3*** – internationally excellent,
- **2*** – recognised internationally,
- **1*** – recognised nationally.

Profilurile de calitate REF 2021 au generat scoruri pentru fiecare universitate și departament (UdA), pe o scară de la 4★ (exelență internațională) la 1★/neclasificat. Însă, **doar cercetarea la 4★ și 3★ a contat pentru finanțare**: 4★ a valorat ~4 unități, iar 3★ doar 1 unitate. Fondurile QR au fost distribuite proporțional cu numărul de FTE (personal eligibil) și scorul obținut, raportat la totalul național. Cu cât o instituție a înregistrat un volum mai mare de cercetare evaluată la aceste niveluri superioare, cu atât a beneficiat de un număr mai mare de unități de finanțare.

Exemplu numeric:

Un departament cu 100 FTE și profil 40% la 4★, 40% la 3★, 20% la 2★ →
 $100 \times (0,40 \times 4 + 0,40 \times 1 + 0,20 \times 0) = 200$ unități de finanțare.

Valoarea unității de finanțare nu este fixă, ci depinde de bugetul total și de performanța agregată a sistemului.

Sistemul recunoaște diferențele de cost între discipline - domeniile cu infrastructură și activități de laborator, preponderent din aria STEM, beneficiază de coeficienți de cost mai ridicați. Aceste ajustări reflectă costurile reale ale activității de cercetare, fără a modifica principiul fundamental al alocării finanțării în funcție de calitatea evaluată, care se aplică uniform tuturor unităților de evaluare.

3.5. Acorduri de performanță

Nu există contracte formale între guvern și universități. REF este principalul instrument de responsabilizare și condiționare a finanțării.

4. Impact și evaluare

Efectele REF asupra cercetării britanice includ:

- **Creșterea calității:** ponderea publicațiilor „world-leading (4*)” a crescut de la 30% (2014) la 41% (2021);
- **Extinderea participării:** numărul de cadre academice evaluate a crescut cu 46% (52.061 în 2014 → 76.132 în 2021);
- **Concentrarea excelenței:** universitățile Russell Group au beneficiat cel mai mult, accentuând polarizarea;
- **Publicații în reviste prestigioase:** REF influențează indirect alegerea canalelor de publicare;
- **Impact societal:** universitățile au raportat mii de studii de caz despre contribuții economice, culturale și politice.

Evaluările academice arată și efecte mixte:

- **pozitive:** stimularea calității și citărilor (Banal-Estañol et al., 2023);
- **negative:** presiune, stres, comportamente strategice, polarizare.

5. Avantaje, dezavantaje, provocări și soluții

5.1. Avantaje

- Model robust, bazat pe peer-review, constant aplicat din 1986.
- Corelare directă între finanțare și performanță.
- Accent pe impact societal, începând din 2014 (pionier la nivel global).
- Transparență și competiție între universități.

5.2. Dezavantaje

- Costuri administrative ridicate (REF 2021: aproximativ 471 milioane £).
- Descurajarea interdisciplinarității și a riscului.
- Presiune și stres ridicat asupra cercetătorilor (provocare adresată prin modificările aduse odată cu REF 2029).
- Polarizare între universități de elită și restul.

5.3. Provocări și soluții

- Echilibru între cercetarea fundamentală și aplicată.
- Recunoașterea specificului disciplinar.
- Integrarea echității, diversității și incluziunii.
- Reducerea poverii administrative prin reutilizarea datelor disponibile.

6. Noi abordări în evaluarea cercetării (REF 2029)

Noua structură a procesului de evaluare a calității cercetării din Regatul Unit pune un accent mai mare pe contribuția fundamentală la cunoaștere și pe integrarea strategiei instituționale cu politicile de resurse umane și mediul de cercetare.

Procesul de configurare a REF 2029 a fost fundamentat pe evaluarea REF 2021 în cadrul Viitorului Program pentru Evaluarea Cercetării (Future Research Assessment Programme), fiind coordonat operațional de un comitet format din reprezentanții celor 4 organisme de finanțare din Regatul Unit, susținut de un amplu proces de consultare, de contribuțiile Grupului Consultativ Internațional și de activitatea a două comitete consultative dedicate diversității și incluziunii și, respectiv, interdisciplinarității.

Principalele schimbări aduse de REF 2029:

- Eliminarea evaluării individuale; rezultatele sunt atribuite instituțiilor,
- Accent sporit pe componenta dedicată culturii și oamenilor,
- Scăderea ponderii rezultatelor cercetării,
- Introducerea declarațiilor la nivel instituțional și disciplinar,
- Obiective clarificate: (a) alocarea resurselor și (b) responsabilitatea pentru utilizarea lor.

Versiunea de REF 2029, propusă în anul 2023, ca rezultat al unui proces colaborativ extins și al analizei ex-post a REF 2021, propunea următoarele ponderi alocate celor 3 componente ale modelului de evaluare:

- **Outputs:** 50% (scădere cu 10% față de REF 2021)
- **Engagement și impact:** 25% (egală cu ponderea din REF 2021)
- **Persoane, cultură și mediu:** 25% (creștere cu 10% față de REF 2021)

După o pauză de câteva luni în procesul de dezvoltare a REF 2029 (ca urmare a dezbaterilor puternice din mediul universitar) în versiunea actuală, publicată la finalul anului 2025, ponderile pentru fiecare componentă au fost modificate:

- **Contribuție la cunoaștere și înțelegere (outputs):** 55% (scădere cu 5% față de REF 2021)
- **Engagement și impact:** 25% (egală cu ponderea din REF 2021)
- **Strategy, people and research environment:** 20% (creștere cu 5% față de REF 2021)

7. Planuri de viitor

REF 2029 va fi implementat în baza **principiilor FRAP (Future Research Assessment Programme)**. Obiectivele: reducerea poverii asupra cercetătorilor, recunoașterea naturii colaborative a cercetării, sprijin pentru transdisciplinaritate și echitate. Evaluările ulterioare sunt deja planificate pentru a corecta efectele neintenționate ale abordărilor folosite în evaluările precedente.

Cu toate acestea, modificările propuse pentru REF 2029 au generat dezbateri semnificative în mediul academic, reflectând tensiunile dintre obiectivele declarate ale FRAP și interesele instituționale ale actorilor implicați. Evoluțiile de la finalul anului 2025 au evidențiat capacitatea reală de influență a universităților și a altor părți interesate asupra procesului de proiectare a exercițiului de evaluare. Deși direcțiile inițiale privind designul REF 2029, prezentate în 2023, au fost susținute pe parcursul unei perioade îndelungate de consultare, la finalul anului 2025 au fost introduse ajustări importante ale abordării propuse. Aceste modificări indică o recalibrare a procesului, care apropie arhitectura evaluării de elemente caracteristice REF 2021, sugerând un compromis între inovare metodologică și continuitate instituțională.

8. Key takeaways

- **Integrarea calității și impactului** – un cadru de evaluare care să includă outputs, impact societal și mediu instituțional poate asigura o imagine mai completă a performanței.
- **Evaluare periodică și adaptativă** – REF demonstrează importanța ajustării ciclice a metodologiei, pe baza consultării cu comunitatea.
- **Alocare transparentă a finanțării** – distribuirea a peste 90% din finanțarea instituțională pe baza evaluării oferă predictibilitate și responsabilitate.
- **Stimularea impactului** – studiile de caz sunt un instrument valoros pentru documentarea beneficiilor economice și sociale ale cercetării.
- **Atenție la costuri și echitate** – un astfel de sistem trebuie calibrat pentru a evita polarizarea excesivă și povara administrativă.
- **Deschidere spre interdisciplinaritate și diversitate** – viitorul REF 2029 oferă lecții utile despre mutarea accentului de la individ la instituție și echipe.

Olanda

1. Context – Informații pe scurt

Olanda utilizează un model mixt de finanțare bazată pe performanță, situat la intersecția între „indicator-based funding” și „performance agreements”. Sistemul combină o formulă de finanțare cu **indicatori non-bibliometrici** (în special diplome de doctorat, granturi câștigate) și **acorduri de performanță** negociate cu ministerul. Evaluarea calității cercetării se realizează prin **Strategy Evaluation Protocol (SEP)**, un mecanism calitativ care nu influențează direct finanțarea.

2 piloni:

- finanțare operațională prin formulă – indicatori precum numărul de doctoranzi, diplome și granturi competitive
- acorduri de performanță centrate pe educație, profilare și valorificarea cunoașterii. Există trei fluxuri de finanțare: primul flux (block grant instituțional) cu ponderea principală, al doilea flux (granturi pe proiecte) intermediat de NWO/KNAW și al treilea flux (fonduri UE, surse private)

În 2023, fondurile pentru cercetare de la Ministerul Educației, Culturii și Științei (OCW) au fost direcționate în proporție de **83,33% ca finanțare instituțională (sumă forfetară) și 16,67% ca finanțare competitivă pe proiecte**. GERD a totalizat 22.227,88 mil. EUR (2,08% din PIB), din care aproximativ 5.778,27 mil. EUR au fost cheltuiți în ÎS. În 2023, Olanda avea 187.227 cercetători (circa 1,92% din populația activă), iar 43,8% din ocupații erau în domenii intensive în cunoaștere.

Tabel 1. Date sintetice (2023/2022, în funcție de disponibilitate)

Indicator	An	Valoare
GERD total (mil. EUR)	2023	22.227,88
% GERD din PIB	2023	2,08
GERD în ÎÎS (mil. EUR)	2023	5.778,27
GBARD (mil. EUR)	2023	1.853,29
Cercetători total (pers.)	2023	187.227
Pondere cercetători (FTE) în populația activă	2023	1,92%
Ocupații intensive în cunoaștere	2023	43,8%
Publicații la 1 mil. locuitori (ÎÎS)	2022	7.200
Top 10% cele mai citate (pondere)	2022	14,4%
Co-publicații internaționale	2022	66,7%
Proiecte Orizont (H2020 + HE)	—	10.087; rată succes 18,87%
Contribuție netă obținută (mil. EUR)	—	9.250 (8,24% din total)
Granturi ERC / 1.000 cadre academice	—	9,2

Sursă: Eurostat, Horizon Dashboard, EHESO, iulie 2025

2. Clasificare sistem (conform Zacharewicz et al. și OECD)

Conform încadrărilor din literatura de specialitate, modelul olandez este un **hibrid între finanțarea pe bază de indicatori (non-bibliometrici) și acorduri de performanță**.

În perspectiva OCDE privind bugetarea pe bază de performanță, mecanismul din Olanda se aliniază categoriei **„bugetare informată de performanță”**: datele de performanță informează decizia bugetară, dar nu determină mecanic alocările.

Particularitatea majoră: numărul de diplome de doctorat este singurul indicator care adresează performanța și în baza căruia se face finanțarea. Indicatorii educaționali (licență/master) sunt asociați finanțării educației, nu finanțării cercetării în sistemul de învățământ superior din Olanda.

3. Descriere model

3.1. Model de finanțare

Contribuția guvernamentală (OCW) reprezintă circa 60% din resursele universităților olandeze și este acordată ca sumă forfetară, acoperind **educația, cercetarea și infrastructura**. Structura contribuției guvernamentale include patru componente: educație, cercetare, educație & cercetare medicală și fonduri pentru calitate (din 2022). Pentru componenta de cercetare, distribuția 2024 este:

- 12% pe baza numărului total de diplome de doctorat (medie 3 ani);
- 16% pe baza numărului de doctorate și certificate de designer (medie 3 ani);
- 24% granturi temporare pentru politici specifice (planuri sectoriale, granturi de început);
- 49% componentă fixă istorică.

Spre deosebire de educație, componenta de cercetare nu crește automat odată cu numărul de doctoranzi.

3.2. Fluxuri și mecanism de alocare

Trei fluxuri principale:

- (1) block grant instituțional – ponderea cea mai mare;
- (2) proiecte competitive – NWO/KNAW;
- (3) alte surse – fonduri UE și private.

În 2023, din fondurile OCW pentru cercetare, ≈83,33% au fost alocate ca finanțare instituțională, iar ≈16,67% prin mecanisme competitive pe proiecte.

3.3. Acorduri de performanță (2012–2016)

Acordurile de performanță au reprezentat un pilot care a condiționat aproximativ 7% din bugetul pentru educație, având alocări de ~130 mil. EUR pentru universitățile de cercetare și ~170 mil. EUR pentru universitățile de științe aplicate.

Evaluarea CHEPS (2017) arată că mecanismul a stimulat profilarea strategică, dar aplicarea a variat între instituții; ulterior, instrumentul a fost menținut în forme adaptate, ca element complementar față de formula de bază și granturile competitive.

3.4. Mecanism / proces de evaluare (SEP 2021–2027) – nelegat de finanțare

SEP evaluează calitatea cercetării, relevanța societală și viabilitatea unităților, în raport cu strategia proprie. Evaluarea este exclusiv calitativă (fără scoruri numerice) și se realizează pe baza unui raport de autoevaluare, a unei vizite la fața locului și a unei analize peer review realizate de un comitet internațional. Rezultatul este un raport public cu recomandări. Patru dimensiuni transversale sunt obligatorii:

- Open Science,
- politica & formarea doctoranzilor,
- cultura academică și
- resursele umane.

3.5. SEP 2015 – 2021 vs. SEP 2021 – 2027

Schimbarea principală față de SEP 2015 – 2021 constă în renunțarea la categoriile numerice și accentul pe narațiunea strategică, în spiritul DORA.

ELEMENTE COMUNE

- Evaluare ciclică, o dată la șase ani
- Trei criterii de bază: calitate, relevanță pentru societate, viabilitate
- Implicarea unei comisii independente, internaționale și diverse
- Baza evaluării: raport de autoevaluare al unității și vizită la fața locului
- Publicarea rezultatelor pentru transparență și responsabilizare publică

ELEMENTE DIFERITE

SEP 2014 - 2021

- Categoriile numerice (excelent, foarte bun, bun, nesatisfăcător)
- Accent mai mare pe indicatori cantitativi predefiniți
- Evaluări complementare pe programe de doctorat și integritate în cercetare

SEP 2021 - 2027

- Evaluări exclusiv calitative, fără scoruri numerice
- Accent pe narațiunea strategică a unității și pe obiective proprii
- Introducerea a patru aspecte obligatorii: Open Science, PhD Policy, cultura academică, resurse umane
- Aliniere la principiile DORA, cu scopul de a limita dependența de metrice bibliometrice

4. Performanță și rezultate

Învățământul superior este actorul dominant în cercetarea publică. În 2021, cifra de afaceri asociată cercetării în universități și centre medicale universitare a fost de ~5.197 mil. EUR, iar universitățile de științe aplicate au adăugat ~303 mil. EUR – în total aproximativ 5,5 miliarde EUR.

Indicatorii bibliometrici arată o poziționare puternică:

- 7.200 publicații la 1 mil. locuitori (2022),
- 14,4% în top 10% cele mai citate și
- 66,7% co-publicații internaționale.

Participarea la programele europene este de asemenea robustă, cu peste 10.000 proiecte și o rată de succes de ~18,87%, respectiv o contribuție netă obținută de ~9,25 mld. EUR.

5. Avantaje, dezavantaje și provocări

5.1. Puncte tari ale modelului

- Mix echilibrat între finanțarea prin formulă, acorduri de performanță și evaluare calitativă (SEP).
- Reducerea dependenței de metrice bibliometrice și accent pe evaluarea contextualizată.
- Autonomie ridicată oferită de block grant; transparență și implicarea unor comitete internaționale în evaluare.

- Acordurile de performanță transformă parțial block grant-ul într-un instrument de stimulare și responsabilizare.

5.2. Provocări și limitări

- Legătura slabă între rezultatele evaluării (SEP) și alocările financiare; comparabilitate limitată între unități datorită flexibilității indicatorilor.
- Presiuni financiare cauzate de creșterea înscrierilor, în condițiile în care componenta de cercetare nu este indexată automat la numărul de doctoranzi.
- Discuții privind extinderea sau redefinirea naturii PBRF – în practică, indicatorul de bază utilizat pentru cercetare rămâne numărul de diplome de doctorat; alți indicatori educaționali sunt asociați în principal finanțării predării.

6. Key takeaways

- Un sistem informativ de performanță poate coexista cu evaluări calitative nelegate direct de finanțare (SEP), reducând presiunea asupra metricilor bibliometrice.
- Indicatorii simpli și stabili (ex. diplomele de doctorat) pot susține formule transparente, dar necesită mecanisme complementare pentru a reflecta calitatea.
- Acordurile de performanță pot condiționa o parte limitată din block grant, cu obiective clare și validare externă (ex. CHEPS).
- Dimensiuni transversale – Open Science, cultura academică, politica HR și formarea doctoranzilor – pot fi integrate ca cerințe de calitate fără scoruri numerice.

7. Planuri de viitor / direcții

Analiza SEP (2021–2027) indică accentul continuu pe evaluarea calitativă, responsabilă și aliniată la principiile DORA, cu scopul de a limita dependența de indicatori bibliometrici, de a reduce povara administrativă și de a încuraja diversitatea profilurilor instituționale.

În zona finanțării, menținerea unui echilibru între block grant și granturi competitive rămâne o constantă, iar acordurile de performanță sunt utilizate ca instrumente complementare.

5. Rezultate obținute din interviurile cu experți internaționali

Metodologie: interviuri cu experți internaționali

Pentru a valida, contextualiza și îmbogăți rezultatele analizei comparative bazate pe cercetare documentară (desk research) privind sistemele naționale de evaluare a cercetării și mecanismele de finanțare bazate pe performanță (Performance-Based Research Funding – PBRF), a fost realizată o serie de **interviuri semi-structurate cu experți internaționali**. Interviurile au avut ca scop triangularea dovezilor documentare cu perspective bazate pe experiență directă și cunoaștere sistemică, oferite de experți recunoscuți la nivel internațional, cu experiență îndelungată în domeniul evaluării cercetării, al sistemelor de învățământ superior și al mecanismelor de finanțare a cercetării.

Interviurile au urmărit trei obiective principale:

- (i) validarea interpretărilor rezultate din analiza documentară;
- (ii) completarea acestora cu experiențe, perspective și lecții desprinse din proiectarea, implementarea și reformarea sistemelor naționale de evaluare a cercetării și a mecanismelor PBRF din diferite state europene; și
- (iii) obținerea unor perspective orientate spre viitor privind posibile traiectorii, mecanismele de protecție și opțiunile de secvențiere a schimbărilor, relevante în special pentru țări cu resurse și capacitate de cercetare reduse, precum România.

Selecția experților a fost realizată prin eșantionare intenționată (purposive sampling), urmărind atât diversitatea geografică, cât și un nivel ridicat de expertiză sistemică. Intervievații includ cercetători și /sau consilieri de politici publice, cu implicare directă sau cunoaștere aprofundată a sistemelor naționale de evaluare și finanțare a cercetării, inclusiv din Regatul Unit, Norvegia, Polonia și alte contexte europene. Toți experții intervievați au o experiență profesională îndelungată în domeniul sistemelor de învățământ superior și al evaluării cercetării la nivel național, iar unii dintre ei au fost implicați direct în proiectarea sau analiza unor sisteme naționale specifice.

Interviurile au fost realizate în luna decembrie 2025 și au urmat un ghid semi-structurat organizat în jurul a șapte întrebări de cercetare principale, care abordează scopurile sistemelor, efectele comportamentale, legătura dintre evaluare și finanțare, secvențierea reformelor și implicațiile pentru Evaluarea Responsabilă a Cercetării (Responsible Research Assessment – RRA):

- **RQ1:** Care sunt, în prezent, scopurile dominante și cele emergente ale sistemelor naționale de evaluare a cercetării în Europa și la nivel global?
- **RQ2:** În ce mod influențează diferitele tipuri de design ale sistemelor de evaluare (evaluări calitative, indicatori, acorduri de performanță) comportamentul instituțiilor și practicile de cercetare?
- **RQ3:** În ce condiții contribuie legarea evaluării de finanțare la îmbunătățirea performanței în cercetare și în ce situații conduce la distorsionarea stimulentei și a comportamentelor?

- **RQ4:** Reprezintă acordurile de performanță un mecanism tranzitoriu mai adecvat decât PBRF pentru sistemele de cercetare cu resurse și capacitate limitate?
- **RQ5:** Pot fi proiectate sisteme PBRF care să sprijine în mod credibil principiile Evaluării Responsabile a Cercetării (RRA), Știința Deschisă și impactul societal?
- **RQ6:** Ce tipuri de mecanisme de protecție sunt esențiale pentru prevenirea comportamentelor de tip *gaming*, a inflației țințelor și a conformării simbolice în sistemele naționale de evaluare a cercetării?
- **RQ7:** Care ar fi o traiectorie realistă de etapizare pentru țări precum România în procesul de proiectare și implementare a unui nou sistem național de evaluare a cercetării și/sau de finanțare bazată pe performanță (PBRF)?

Formatul semi-structurat al interviurilor a asigurat comparabilitatea răspunsurilor, permițând în același timp flexibilitatea necesară pentru explorarea dinamicilor specifice fiecărei țări, a efectelor neintenționate și a traiectoriilor de reformă. Datele colectate au fost analizate tematic și utilizate într-o logică analitică: contribuțiile experților au fost sintetizate transversal pentru a identifica lecții convergente, principii de design și avertismente relevante, care au fost ulterior integrate cu rezultatele cercetării documentare.

Le mulțumim experților care au acceptat să își împărtășească timpul și expertiza: Thomas Zacharewicz (Universitatea din Sevilla), Lauritz Holm Nielsen (Rector Emeritus, Universitatea Aarhus), Alis Oancea (Universitatea Oxford) și Gunnar Sivertsen (Nordic Institute for Studies in Innovation, Research and Education). Contribuțiile lor au fost esențiale pentru consolidarea robusteții analitice și a relevanței pentru politici publice a acestui studiu.

Analiza datelor și limitări

Datele obținute din interviurile cu experți au fost analizate printr-o abordare tematică, orientată spre validarea și aprofundarea rezultatelor cercetării documentare. Analiza a fost structurată în jurul celor șapte întrebări de cercetare, care au constituit cadrul principal de organizare și interpretare a materialului empiric. Perspectivile experților au fost analizate comparativ și sintetizate transversal, cu accent pe identificarea convergențelor, a diferențelor și a condiționalităților exprimate în raport cu designul, efectele comportamentale și secvențierea reformelor în sistemele naționale de evaluare a cercetării și de finanțare bazată pe performanță. Interviurile nu au fost tratate ca surse empirice independente, ci ca un instrument analitic complementar, utilizat pentru a valida, nuanța și completa concluziile rezultate din analiza documentară.

În ceea ce privește limitările, interviurile reflectă perspective de nivel sistemic ale unor experți cu experiență îndelungată în evaluarea cercetării și în analiza politicilor publice, iar rezultatele nu sunt menite să ofere o reprezentare exhaustivă a practicilor instituționale sau a experiențelor individuale ale cercetătorilor. Numărul de interviuri este adecvat scopului exploratoriu și analitic al studiului, dar nu permite generalizări statistice. Concluziile derivate din interviuri sunt, prin urmare, analitice transferabile și trebuie interpretate în raport cu condițiile structurale și instituționale specifice fiecărui context național.

Rezultate interviuri

1. Scopurile și funcțiile sistemelor naționale de evaluare a cercetării (RQ1)

Analiza interviurilor evidențiază un consens clar asupra faptului că sistemele naționale de evaluare a cercetării **îndeplinesc simultan multiple scopuri**, însă nu toate aceste funcții au aceeași pondere în practică. În mod constant, **funcțiile dominante sunt cele legate de alocarea finanțării și de responsabilizarea utilizării fondurilor publice** (accountability), în contextul unei presiuni crescute pentru „valoare pentru bani” din partea guvernelor și a societății. Evaluarea oferă, astfel, o bază legitimă pentru deciziile de finanțare și face vizibil modul în care instituțiile utilizează resursele publice destinate cercetării.

Un al doilea set de funcții centrale **privește ghidarea și orientarea sistemului de cercetare**. Sistemele de evaluare acționează ca instrumente de politică publică prin care statul transmite instituțiilor așteptări privind prioritățile naționale, rolul cercetării și standardele de performanță. Din această perspectivă, evaluarea nu este doar un mecanism tehnic de măsurare, ci și un dispozitiv de semnalizare: inclusiunea sau excluderea cercetării din formulele de finanțare, tipurile de rezultate recunoscute sau criteriile utilizate transmit mesaje explicite despre ceea ce este considerat relevant și valoros la nivel de sistem.

Această funcție de ghidare și semnalizare este deosebit de relevantă în statele în care universitățile sunt cunoscute în principal pentru rolul lor educațional, iar cercetarea nu a fost istoric tratată ca o responsabilitate instituțională centrală. În astfel de contexte, **evaluarea a fost utilizată explicit pentru a reorienta atenția sistemului și a universităților către activitatea de cercetare**. Experiența norvegiană ilustrează acest rol: introducerea indicatorilor de publicații nu a avut ca obiectiv principal creșterea productivității individuale, ci consolidarea responsabilității instituționale pentru cercetare și stimularea unei culturi organizaționale în care cercetarea este asumată ca misiune colectivă. În plus, criteriile de evaluare au fost folosite **pentru a încuraja orientarea către calitate**, inclusiv prin stimularea publicării în canale internaționale de prestigiu, ca răspuns la evaluări externe și comparații internaționale.

În acest sens, un element recurent în interviuri este rolul evaluării în consolidarea responsabilității instituționale pentru cercetare. În unele contexte, introducerea evaluării la nivel instituțional a urmărit în mod explicit mutarea cercetării din sfera activității individuale a cercetătorilor către o responsabilitate organizațională a universităților. Evaluarea a funcționat ca un catalizator pentru dezvoltarea capacității instituționale, stimulând apariția unor structuri de sprijin, a unei guvernante mai clare a cercetării și a unei culturi organizaționale care tratează cercetarea ca parte integrantă a misiunii instituționale, alături de educație.

Interviurile indică, de asemenea, că sistemele de evaluare îndeplinesc o funcție reputațională și de semnalizare la nivel național și internațional. Clasificările, ierarhiile și criteriile utilizate contribuie la poziționarea instituțiilor și la conturarea percepțiilor privind calitatea și ambiția cercetării. În unele cazuri, această funcție este legată explicit de orientarea către calitate, prin recunoașterea anumitor canale de publicare ca repere ale performanței, fără a transforma evaluarea într-o apreciere retrospectivă a calității fiecărui output individual.

În plan teoretic, toate interviurile recunosc că sistemele naționale de evaluare ar putea **sprijini învățarea organizațională, dezvoltarea strategică și reflecția pe termen lung**. În practică, însă, aceste funcții rămân adesea secundare față de competiția pentru resurse și față de cerințele de control și accountability. Mai mult, există un risc recurent ca evaluarea și raportarea să devină excesiv de complexe, prea tehnice sau prea academice, ceea ce reduce impactul lor asupra deciziilor reale și limitează accesibilitatea pentru actorii-cheie – decidenți, lideri instituționali și comunitatea academică largă.

Un rezultat transversal important este, astfel, recunoașterea tensiunilor structurale dintre diferitele scopuri ale evaluării. Sistemele concepute în principal pentru control, alocare de fonduri și accountability nu sunt, în mod automat, compatibile cu obiectivele de învățare, dezvoltare strategică și susținere a diversității cercetării. Dominanța unui singur scop – în special a celui financiar – tinde să subordoneze celelalte funcții și să reducă capacitatea sistemului de a susține transformări sustenabile ale culturii de cercetare.

În ansamblu, interviurile sugerează că evaluarea cercetării trebuie înțeleasă ca un instrument multifuncțional de guvernare. Calitatea unui sistem național depinde mai puțin de alegerea unui scop „corect” și mai mult de modul în care sunt recunoscute, echilibrate și gestionate tensiunile dintre funcțiile sale concurente, în raport cu contextul național și cu rolul efectiv al universităților în sistemul de cercetare.

Zone de tensiune structurală în sistemele naționale de evaluare a cercetării

Analiza evidențiază existența unor zone recurente de tensiune structurală, care traversează toate funcțiile sistemelor naționale de evaluare a cercetării. O primă tensiune majoră apare între funcția de responsabilizare și control (accountability) și rolul evaluării ca instrument de învățare organizațională și dezvoltare strategică. Sistemele orientate preponderent către control, raportare și alocare de fonduri tind să reducă spațiul pentru reflecție, experimentare și asumarea riscului, în timp ce evaluările concepute pentru învățare își pierd adesea legitimitatea politică dacă nu sunt conectate la mecanisme decizionale/ de finanțare concrete.

Accountability & control ↔ Învățare & dezvoltare strategică

O a doua zonă de fricțiune privește tensiunea dintre nevoia de simplificare pentru susținerea deciziei politice și complexitatea inherentă a activității de cercetare. Indicatorii sintetici și schemele standardizate facilitează comparabilitatea și comunicarea la nivel de politici publice, dar riscă să reducă realități științifice complexe la reprezentări simplificate, care nu surprind diversitatea practicilor, traiectoriilor și contribuțiilor de cercetare.

Simplificare pentru decizie politică ↔ Complexitatea reală a cercetării

Interviurile evidențiază, de asemenea, o tensiune structurală între utilizarea evaluării ca mecanism de alocare a fondurilor și capacitatea sistemului de a susține diversitatea disciplinară și instituțională. Atunci când alocarea resurselor devine scopul dominant, există riscul favorizării anumitor tipuri de outputuri, domenii sau instituții deja avantajate, în detrimentul disciplinelor cu alte culturi de producție a cunoașterii sau al instituțiilor aflate în faze diferite de dezvoltare.

Alocare de fonduri ↔ Susținerea diversității disciplinare și instituționale

O ultimă tensiune recurentă este cea dintre raportarea formală și impactul real al evaluării asupra deciziilor și practicilor instituționale. În absența unei legături clare cu procesele de guvernare și de alocare internă a resurselor, evaluarea riscă să se transforme într-un exercițiu birocratic, consumator de timp și capacitate administrativă, cu efecte limitate asupra modului în care cercetarea este organizată și susținută efectiv.

Raportare formală ↔ Impact real asupra deciziilor și practicilor

Aceste tensiuni nu sunt prezentate ca disfuncționalități care pot fi eliminate complet, ci ca dileme structurale inerente guvernării cercetării. Calitatea unui sistem național de evaluare depinde, astfel, nu de eliminarea lor, ci de recunoașterea explicită și de capacitatea designului instituțional de a le gestiona, echilibra și de a evita dominanța excesivă a unei singure funcții în detrimentul celorlalte.

Elemente cheie RQ1 – Scopuri și funcții

1. Sistemele naționale de evaluare a cercetării au scopuri multiple, nu un singur obiectiv dominant.

În practică, alocarea finanțării și responsabilizarea utilizării fondurilor publice (accountability) sunt funcțiile cele mai vizibile și influente. Totodată, evaluarea mai îndeplinește și roluri de ghidare și steering al sistemului, semnalizare reputațională, cartografiere a activității de cercetare și, cel puțin în principiu, de sprijinire a învățării organizaționale.

2. Dominanța funcției de alocare a finanțării tinde să subordoneze celelalte scopuri ale evaluării.

Atunci când distribuția resurselor devine obiectivul central al evaluării, capacitatea sistemului de a susține dezvoltarea strategică pe termen lung, diversitatea cercetării și reflecția instituțională este limitată, iar celelalte funcții devin secundare sau simbolice.

3. Evaluarea funcționează ca instrument de guvernare și semnalizare, nu doar ca mecanism tehnic de măsurare.

Criteriile utilizate, tipurile de rezultate recunoscute și includerea (sau excluderea) cercetării din formulele de finanțare transmit mesaje explicite instituțiilor despre rolul cercetării, prioritățile sistemului și standardele de performanță așteptate.

4. Un scop central al evaluării poate fi consolidarea responsabilității instituționale pentru cercetare.

În anumite contexte, evaluarea a fost utilizată deliberat pentru a muta cercetarea din sfera activității individuale a cercetătorilor către o responsabilitate organizațională asumată de universități, contribuind la dezvoltarea capacității instituționale, a guvernării cercetării și a unei culturi organizaționale orientate spre cercetare.

5. Funcția de învățare organizațională rămâne adesea secundară în practică, deși este frecvent invocată la nivel discursiv.

Sistemele orientate preponderent spre control, raportare și accountability nu sunt automat compatibile cu obiectivele de învățare, dezvoltare strategică și îmbunătățire sustenabilă, iar aceste funcții tind să fie marginalizate în condiții de competiție intensă pentru resurse.

6. Există tensiuni structurale inerente între control, competiție și învățare.

Echilibrarea acestor funcții este dificil de realizat, iar ignorarea acestor tensiuni în designul sistemelor de evaluare conduce frecvent la efecte neintenționate, inclusiv conformare formală, orientare excesivă spre metrice și reducerea spațiului pentru diversitate și inovație.

7. Complexitatea excesivă reduce impactul evaluării asupra deciziilor reale de guvernare.

Sistemele de evaluare care devin prea academice, tehnice sau detaliate riscă să fie puțin accesibile pentru decidenți și lideri instituționali și să aibă o utilitate limitată în procesul de luare a deciziilor, chiar dacă sunt robuste din punct de vedere metodologic.

2. Opțiuni de design și efecte comportamentale (RQ2–RQ3)

Analiza interviurilor evidențiază un consens clar asupra faptului că **designul sistemelor de evaluare a cercetării influențează profund comportamentele instituționale și cultura cercetării**. Instituțiile tind să se adapteze la ceea ce este măsurat, evaluat și, mai ales, finanțat, iar diferitele opțiuni de design produc efecte comportamentale distincte, previzibile și recurente.

Un prim tip de design analizat este cel al **sistemelor de evaluare nelegate de finanțare**. Acestea sunt descrise în mod constant ca fiind predominant formative, orientate spre învățare organizațională, reflecție strategică și îmbunătățire a calității. **Absența consecințelor financiare directe permite evaluări mai oneste și mai puțin defensive**, iar panelurile sau evaluatorii se pot concentra pe recomandări orientate spre viitor și pe dezvoltarea capacității, în loc să negocieze sau să apere alocări bugetare. Acest tip de evaluare este considerat adecvat în special atunci când obiectivul principal este consolidarea culturii organizaționale și a calității cercetării. Totodată, interviurile subliniază că impactul lor comportamental este limitat în contexte cu resurse reduse sau în absența unei legături, fie și indirecte, cu oportunități reale; în astfel de situații, aceste exerciții pot fi percepute ca redundante și pot fi ignorate de instituții.

Un al doilea tip major îl reprezintă **sistemele PBRF bazate pe evaluare calitativă (peer review)**. Acestea sunt recunoscute pentru capacitatea lor de a recunoaște diversitatea outputurilor, diferențele disciplinare și varietatea misiunilor instituționale, oferind judecăți contextualizate și o legitimitate ridicată în comunitatea academică. Evaluarea calitativă permite captarea unor nuanțe care nu pot fi surprinse prin indicatori standardizați și este considerată **potrivită în ecosisteme de cercetare mature, caracterizate de capacitate instituțională ridicată și încredere în evaluarea experților**. În același timp, interviurile converg asupra limitelor acestui model: costuri ridicate, consum mare de timp și resurse, dificultăți de standardizare și riscul percepției de subiectivitate sau inconsistență. În absența capacității și a încrederii necesare, astfel de sisteme pot deveni formaliste și greu de susținut pe termen lung.

Sistemele PBRF bazate pe indicatori sunt descrise ca soluții pragmatice, transparente și relativ ușor de administrat, cu costuri administrative mai reduse și un grad ridicat de scalabilitate. Ele sunt adesea percepute ca fiind mai „obiective”, însă această obiectivitate este considerată parțial iluzorie, întrucât selecția indicatorilor reflectă întotdeauna judecăți de valoare despre ce contează și ce este recunoscut ca performanță. Interviurile subliniază că, **atunci când sunt bine concepute și utilizate la nivel instituțional (nu individual), aceste sisteme pot funcționa ca semnale clare pentru orientarea**

comportamentelor organizaționale. Totodată, riscurile sunt bine documentate: simplificare excesivă, orientare îngustă spre ceea ce este ușor măsurabil, gaming, creșterea artificială a țințelor și distorsionarea practicilor de cercetare. În timp, instituțiile pot ajunge să optimizeze scoruri și poziții, mai degrabă decât să investească în dezvoltare reală. O parte dintre aceste riscuri pot fi atenuate prin ajustări periodice ale designului sistemului, cum ar fi revizuirea regulată a indicatorilor, actualizarea listelor de publicații sau corectarea mecanismelor care produc efecte nedorite. Astfel, sistemele bazate pe indicatori nu sunt descrise ca fiind statice, ci ca aranjamente care necesită monitorizare continuă și capacitate de adaptare pentru a rămâne relevante și pentru a limita comportamentele oportuniste.

Interviurile discută pe larg și **sistemele hibride**, care combină indicatorii cu evaluarea calitativă, în încercarea de a echilibra eficiența administrativă cu legitimitatea academică. Aceste sisteme pot oferi evaluări mai nuanțate și pot compensa parțial limitele fiecărui model în parte. Cu toate acestea, ele sunt descrise ca fiind dificil de proiectat, gestionat și comunicat. Creșterea complexității reduce transparența și acceptarea sistemului și deschide spațiu pentru utilizări improprii sau pentru pierderea încrederii actorilor implicați.

Un caz particular de design îl constituie **sistemele bazate pe acorduri de performanță**, care implică universitățile direct în definirea obiectivelor și permit adaptarea acestora la profilul instituțional. **Aceste instrumente sunt apreciate pentru potențialul lor de a facilita dialogul, învățarea instituțională și diferențierea într-un sistem eterogen. Totuși, interviurile subliniază că efectele lor depind critic de existența unei legături reale cu resursele financiare.** În absența acestei legături, acordurile de performanță tind să se reducă la proceduri administrative formale, cu impact limitat asupra comportamentelor și deciziilor strategice.

Dincolo de diferențele dintre tipurile de sisteme, un mesaj transversal puternic este că **niciun design de evaluare nu poate produce efectele dorite în absența unor condiții de bază**, în special existența timpului real dedicat cercetării și a condițiilor materiale (fonduri dedicate alocate cercetării) pentru desfășurarea acesteia. Interviurile subliniază că, dacă cercetătorii nu pot alocă efectiv timp pentru cercetare sau dacă instituțiile nu dispun de capacitate minimă, orice sistem de evaluare – indiferent cât de sofisticat – riscă să genereze conformare formală, nu schimbare substanțială.

În ansamblu, rezultatele sugerează că opțiunile de design nu sunt neutre: ele structurează stimulentele, modelează comportamentele și influențează cultura cercetării pe termen lung. Alegerea unui anumit tip de sistem implică întotdeauna compromisuri între legitimitate, eficiență, costuri, capacitate și riscuri comportamentale, iar performanța unui sistem depinde mai puțin de „modelul ideal” și mai mult de adecvarea designului la contextul instituțional și național în care este implementat.

Elemente cheie RQ2–RQ3 – Opțiuni de design și efecte comportamentale

1. Designul sistemelor de evaluare influențează direct comportamentele instituționale și cultura cercetării.

Instituțiile tind să se adapteze la ceea ce este măsurat, evaluat și finanțat, iar efectele comportamentale ale diferitelor opțiuni de design sunt previzibile și recurente.

2. **Sistemele de evaluare nelegate de finanțare sunt preponderent formative, dar au impact comportamental limitat.**
Acestea favorizează învățarea organizațională, reflecția strategică și evaluările oneste, însă, în lipsa unei legături cu oportunități reale sau resurse, pot fi percepute ca exerciții redundante și ignorate.
3. **PBRF-urile bazate pe evaluare calitativă oferă legitimitate și sensibilitate contextuală, dar sunt costisitoare și greu de susținut.**
Peer review-ul permite recunoașterea diversității disciplinare și instituționale și captarea nuanțelor calitative, însă necesită capacitate ridicată, încredere și resurse semnificative; în absența acestora, riscă să devină formalist.
4. **PBRF-urile bazate pe indicatori sunt eficiente administrativ, dar comportamental riscante.**
Indicatorii oferă transparență, scalabilitate și semnale clare la nivel instituțional, însă selecția lor reflectă judecăți de valoare și poate genera simplificare excesivă, orientare îngustă, gaming și optimizarea scorurilor în detrimentul dezvoltării reale.
5. **Riscurile sistemelor bazate pe indicatori pot fi atenuate, dar nu eliminate, prin design adaptiv.**
Interviurile arată că ajustările periodice – revizuirea indicatorilor, actualizarea listelor de publicații, corectarea mecanismelor cu efecte nedorite – sunt esențiale pentru limitarea comportamentelor oportuniste și menținerea relevanței sistemului.
6. **Sistemele hibride promit echilibru, dar cresc semnificativ complexitatea.**
Combinarea indicatorilor cu evaluarea calitativă poate produce evaluări mai nuanțate, însă face sistemele dificil de proiectat, administrat și comunicat, reducând transparența și acceptarea.
7. **Acordurile de performanță pot sprijini diferențierea și învățarea instituțională, doar dacă sunt legate de resurse reale.**
Fără o conexiune credibilă cu finanțarea, aceste instrumente tind să se transforme în proceduri administrative formale, cu impact limitat asupra comportamentelor și deciziilor strategice.
8. **Niciun design de evaluare nu funcționează în absența condițiilor de bază pentru cercetare.**
Lipsa timpului real dedicat cercetării și a resurselor instituționale minime conduce la conformare formală, indiferent de sofisticarea sistemului de evaluare.
9. **Nu există un „model ideal” de design, ci compromisuri inevitabile.**
Fiecare opțiune de design implică trade-off-uri între legitimitate, eficiență administrativă, costuri, capacitate instituțională și riscuri comportamentale; performanța unui sistem depinde de adecvarea sa la contextul național și instituțional.

3. Legătura dintre evaluare și finanțare: condiții de eficacitate, praguri și distorsiuni (RQ3, parțial RQ6)

Analiza comparativă a interviurilor indică un consens puternic asupra faptului că legarea evaluării de finanțare este una dintre cele mai sensibile și cu potențial ambivalent componente ale sistemelor naționale de evaluare a cercetării. Experții subliniază că finanțarea bazată pe performanță este un mecanism profund dependent de context, de nivelul resurselor disponibile și de capacitatea instituțională existentă.

Un prim mesaj transversal este că **nivelul total al finanțării pentru cercetare constituie o condiție determinantă pentru eficacitatea oricărui mecanism de alocare bazat pe performanță**. În absența unei finanțări de bază semnificative și stabile, chiar și cele mai sofisticate formule PBRF au efecte limitate sau pur simbolice. Interviuurile converg asupra ideii că finanțarea bazată pe performanță nu poate substitui investiția publică structurală în cercetare și nu poate compensa subfinanțarea cronică a sistemului.

În acest cadru, sunt evidențiate câteva **precondiții esențiale** pentru ca legătura evaluare–finanțare să producă efecte pozitive:

- existența unei finanțări de bază suficiente și predictibile;
- stabilitatea regulilor de alocare pe termen mediu, care să permită planificarea și dezvoltarea capacității;
- un nivel minim de capacitate instituțională și umană (infrastructură, cercetători care au timp alocat efectiv pentru activitatea de cercetare);
- criterii clare, transparente și relativ stabile, care să permită instituțiilor să răspundă strategic, nu defensiv.

În ceea ce privește **miza financiară a componentelor PBRF**, interviurile indică faptul că nu este necesar – și nici de dorit – ca o proporție foarte mare din finanțare să fie legată de performanță. Dimpotrivă, experiențele analizate sugerează că **o pondere moderată** poate fi suficientă pentru a influența comportamentele instituționale. Chiar și componente relativ mici, dacă sunt redistribuite competitiv într-un cadru închis, pot avea un impact simbolic și comportamental semnificativ, orientând atenția strategică a instituțiilor către cercetare.

În același timp, există un acord clar conform căruia **creșterea excesivă a ponderii finanțării bazate pe performanță amplifică riscurile de distorsiune**. Atunci când o parte prea mare din resurse depinde de indicatori sau scoruri de evaluare, instituțiile tind să își adapteze comportamentele în mod oportunistic: indicatorii devin ținte în sine, apar strategii de gaming, fragmentarea publicațiilor, orientarea tematică pe termen scurt și prioritizarea optimizării scorurilor în detrimentul dezvoltării sustenabile a capacității de cercetare. În aceste situații, evaluarea încetează să mai sprijine învățarea organizațională și devine un mecanism de competiție defensivă.

Interviurile subliniază în mod repetat cum, **în contexte de finanțare publică redusă și capacitate instituțională limitată**, legarea evaluării de finanțare este deosebit de riscantă. În astfel de sisteme, mecanismele PBRF tind să:

- accentueze inegalitățile existente între instituții;
- favorizeze actorii deja puternici sau mai bine poziționați;
- inducă comportamente defensive și conformare superficială, în locul investițiilor pe termen lung în calitate și capacitate.

Un efect suplimentar semnalat este **deturnarea resurselor limitate către activități excesive sau redundante de evaluare**. În absența unei baze financiare adecvate, timpul cercetătorilor și capacitatea administrativă a instituțiilor pot fi consumate disproporționat de rapoartări complexe, autoevaluări

extinse, colectarea de date dificil sau imposibil de obținut și proceduri birocratice, în detrimentul desfășurării efective a activității de cercetare. În aceste condiții, evaluarea nu doar că nu stimulează performanța, ci poate deveni un factor de erodare a capacității existente.

În ansamblu, interviurile conturează o concluzie convergentă: **legarea evaluării de finanțare este un instrument cu potențial de influență ridicat, dar cu un profil de risc la fel de ridicat.** Eficacitatea sa depinde mai puțin de rafinamentul tehnic al formulelor și mai mult de existența unor condiții structurale solide, de calibrul mizei financiare și de stabilitatea regulilor. În absența acestora, PBRF riscă să producă distorsiuni sistemice, să consolideze inegalități și să înlocuiască dezvoltarea reală a cercetării cu optimizarea formală a performanței măsurate.

Elemente cheie RQ3 – Legătura dintre evaluare și finanțare

- 1. Finanțarea bazată pe performanță este profund dependentă de context și nu funcționează în absența unei finanțări de bază solide.**
PBRF nu poate substitui investiția publică structurală în cercetare și nu poate compensa subfinanțarea cronică a sistemului.
- 2. Nivelul total și stabilitatea finanțării sunt condiții determinante pentru eficacitatea legăturii evaluare–finanțare.**
Fără bugete semnificative, predictibile și reguli stabile pe termen mediu, mecanismele de alocare bazate pe performanță au efecte marginale sau pur simbolice.
- 3. O pondere moderată a finanțării legate de performanță este suficientă pentru a influența comportamentele instituționale.**
Chiar și componente financiare relativ mici, redistribuite competitiv, pot avea un impact simbolic și strategic important, fără a genera riscuri existențiale pentru instituții.
- 4. Creșterea excesivă a mizei financiare amplifică riscurile de distorsiune comportamentală.**
Atunci când o parte prea mare din finanțare depinde de indicatori, instituțiile tind să optimizeze scoruri și poziții, favorizând gaming, fragmentarea publicațiilor și orientarea oportunistă pe termen scurt.
- 5. În sisteme cu finanțare publică redusă și capacitate instituțională limitată, PBRF este deosebit de riscant.**
În astfel de contexte, legarea evaluării de finanțare tinde să accentueze inegalitățile, să favorizeze actorii deja puternici și să inducă conformare superficială, în locul dezvoltării reale a capacității de cercetare.
- 6. Capacitatea instituțională este o precondiție critică pentru utilizarea eficientă a finanțării bazate pe performanță.**
Fără cercetători care dispun de timp real pentru cercetare și fără infrastructură minimă, instituțiile nu pot răspunde strategic stimulentei financiare.
- 7. În contexte de resurse limitate, evaluarea legată de finanțare poate deturna capacitatea existentă de la cercetare către birocratie.**
Raportarea excesivă, autoevaluările disproporționate și colectarea de date dificil sau

imposibil de obținut pot consuma timp și resurse administrative în detrimentul activității efective de cercetare.

- 8. Eficacitatea unui sistem PBRF este determinată în primul rând de existența unor condiții structurale adecvate și de o miză financiară bine calibrată, nu de complexitatea tehnică a formulelor de alocare.**

În absența unei finanțări de bază solide și a unei capacități instituționale reale, PBRF tinde să genereze comportamente oportuniste și distorsiuni sistemice, fără a produce dezvoltare sustenabilă a cercetării.

4. Instrumente tranzitorii – rol, limite și condiții de adecvare (RQ4)

Analiza interviurilor arată că, în sisteme cu resurse limitate și capacitate instituțională în curs de dezvoltare, instrumentele tranzitorii pot reprezenta opțiuni adecvate pentru susținerea dezvoltării graduale a capacității de cercetare și pentru pregătirea terenului în vederea introducerii unor mecanisme mai competitive. În aceste contexte, acordurile de performanță sau forme similare de „excellence contracts” pot fi utilizate ca alternative ce pregătesc terenul înainte de introducerea unor mecanisme complete de finanțare instituțională bazată pe performanță (PBRF).

Un prim rol important atribuit acestor instrumente este **implicarea directă a universităților în definirea obiectivelor și a criteriilor de evaluare**. Prin co-proiectare, acordurile de performanță sporesc asumarea internă și legitimitatea obiectivelor stabilite, reducând percepția evaluării ca impunere externă. Acest caracter negociat permite adaptarea obiectivelor la profilul instituțional, la nivelul real de capacitate și la prioritățile strategice ale fiecărei universități, evitând abordările uniforme de tip „one-size-fits-all”.

Interviurile subliniază, de asemenea, că **funcția principală a acestor instrumente nu este ierarhizarea imediată sau redistribuirea agresivă a resurselor**, ci susținerea dezvoltării instituționale: consolidarea infrastructurii de cercetare, îmbunătățirea guvernancei, clarificarea responsabilităților și construirea unei culturi organizaționale orientate spre cercetare. În acest sens, acordurile de performanță sunt descrise ca mecanisme orientate mai degrabă spre învățare și dialog strategic decât spre control birocratic.

Totuși, interviurile converg ferm asupra ideii că **aceste instrumente nu reprezintă un „quick fix”**. Ele pot funcționa ca mecanisme tranzitorii utile doar dacă sunt îndeplinite anumite condiții de adecvare. Printre acestea, este menționată în mod recurent necesitatea unei **autoevaluări instituționale solide și oneste**, care să reflecte realist punctele forte, limitele și potențialul de dezvoltare al instituției. Fără o astfel de bază, acordurile riscă să se transforme în liste de angajamente nerealiste, fără șanse de implementare efectivă.

O a doua condiție esențială este **angajamentul real al finanțatorului**, care trebuie să se manifeste nu doar la nivel declarativ, ci și prin stabilitate și predictibilitate financiară pe termen mediu. Interviurile subliniază că instituțiile nu ar trebui împinse să promită rezultate care nu pot fi susținute de resurse reale. În acest sens, există o convergență de opinii că acordurile de performanță trebuie să fie **legate**

de o componentă financiară modestă, dar credibilă, suficientă pentru a face obiectivele relevante, dar fără a introduce riscuri majore sau sancțiuni destabilizatoare.

Există însă variații importante în ceea ce privește **intensitatea legăturii cu finanțarea**. În unele contexte, acordurile sunt concepute deliberat ca mecanisme „light-touch”, nelegate de sancțiuni financiare directe. Funcționarea lor se bazează pe dialog regulat între autoritatea publică și universități, pe semnale politice și pe capacitatea instituțiilor de a răspunde strategic chiar și în absența constrângerilor bugetare explicite. Acest model este facilitat de o cultură organizațională în care universitățile acordă importanță orientărilor strategice transmise de autoritatea publică, nu doar stimulentele financiare (ex. Norvegia).

În același timp, interviurile avertizează că **în lipsa unei legături reale cu resursele**, acordurile de performanță riscă să devină exerciții simbolice. Acordurile ineficiente sunt descrise ca fiind excesiv de birocratice, bazate pe ținte generice, raportare formală și proceduri administrative, fără impact asupra deciziilor strategice sau asupra modului în care resursele sunt utilizate la nivel instituțional. În aceste cazuri, ele pot adăuga povară administrativă fără a contribui la schimbare instituțională reală.

Un mesaj transversal important este că **instrumentele tranzitorii trebuie concepute ca parte a unei traiectorii graduale**, care permite creșterea treptată a complexității și, eventual, a mizei financiare, pe măsură ce capacitatea instituțională se consolidează. Interviurile sugerează că succesul acestui tip de instrumente depinde de simplitatea inițială a designului (număr redus de obiective și indicatori), de flexibilitatea pentru adaptare și de utilizarea lor ca mecanisme de învățare, nu ca substitut pentru investiția structurală în cercetare.

În ansamblu, rezultatele indică faptul că acordurile de performanță și instrumentele similare pot juca un rol valoros în etapele timpurii ale reformei sistemelor de evaluare și finanțare a cercetării. Eficacitatea lor nu derivă însă din caracterul lor formal, ci din modul în care sunt integrate într-o strategie coerentă de consolidare a capacității, susținute de resurse reale, încredere instituțională și angajament politic pe termen mediu.

Elemente-cheie RQ4 – Instrumente tranzitorii: rol, limite și condiții de adecvare

1. Instrumentele tranzitorii pot sprijini dezvoltarea graduală a capacității de cercetare în sisteme cu resurse și capacitate limitate.

Acordurile de performanță și formele similare de „excellence contracts” sunt mai adecvate decât introducerea directă a unor mecanisme PBRF complete, deoarece permit învățare instituțională și consolidare treptată înainte de competiție cu miză ridicată.

2. Un avantaj central al acestor instrumente este co-proiectarea obiectivelor și asumarea instituțională.

Implicarea universităților în definirea obiectivelor și criteriilor de evaluare sporește legitimitatea internă, permite adaptarea la profilul și capacitatea reală a instituțiilor și reduce riscul abordărilor uniforme de tip „one-size-fits-all”.

3. Funcția principală a instrumentelor tranzitorii este dezvoltarea instituțională, nu ierarhizarea sau redistribuirea agresivă a resurselor.

Acordurile de performanță sunt orientate predominant spre dialog strategic, învățare

organizațională, clarificarea guvernantei și consolidarea infrastructurii și culturii de cercetare, mai degrabă decât spre control birocratic sau competiție imediată.

4. Eficacitatea instrumentelor tranzitorii depinde de îndeplinirea unor condiții stricte de adevare.

Acestea includ: autoevaluare instituțională onestă și realistă, angajament real al finanțatorului și stabilitate financiară pe termen mediu. În absența resurselor reale, instituțiile riscă să își asume angajamente nerealiste, iar acordurile devin pur formale.

5. Legătura cu finanțarea trebuie să fie calibrată: modestă, credibilă și contextualizată.

Acordurile pot funcționa fie cu o componentă financiară limitată, dar reală, fie – în anumite contexte – ca mecanisme „light-touch”, bazate pe dialog și semnale politice, nu pe sancțiuni financiare directe. Alegerea depinde de cultura instituțională și de nivelul de încredere din sistem.

6. În lipsa unei legături reale cu deciziile și resursele, instrumentele tranzitorii riscă să devină simbolice și birocratice.

Acordurile bazate pe ținte generice, raportare formală și proceduri administrative, fără impact asupra guvernantei sau alocării resurselor, pot adăuga povară administrativă fără a produce schimbare instituțională.

7. Instrumentele tranzitorii sunt eficiente doar ca parte a unei traiectorii graduale de reformă.

Succesul lor depinde de simplitatea inițială a designului, flexibilitatea pentru ajustare și utilizarea lor ca mecanisme de învățare și construire a capacității, nu ca substitut pentru investiția structurală în cercetare.

5. Evaluarea Responsabilă a Cercetării (RRA), Știința Deschisă și impactul societal – în contextul sistemelor naționale de evaluare a cercetării

Analiza interviurilor indică o convergență asupra faptului că, în stadiul actual, evaluarea responsabilă a cercetării (RRA), Știința Deschisă și impactul societal nu sunt integrate structural în majoritatea sistemelor naționale de evaluare a cercetării și de finanțare bazată pe performanță. Formulele dominante de evaluare și alocare a resurselor continuă să se bazeze preponderent pe indicatori tradiționali, precum publicațiile, impactul bibliometric, numărul de doctorate și atragerea de finanțare competitivă, în timp ce dimensiunile asociate RRA apar mai degrabă ca elemente complementare, experimentale sau simbolice.

Interviurile subliniază că aceste dimensiuni sunt rareori utilizate drept criterii centrale de alocare a fondurilor. Un motiv recurent invocat este dificultatea lor de codificare și măsurare în termeni standardizați, comparabili și predictibili. Impactul societal, practicile de Știință Deschisă sau contribuțiile narrative sunt mai greu de cuantificat și de integrat în formule stabile de finanțare, ceea ce generează reticență din partea decidenților în a le utiliza ca bază principală pentru distribuția resurselor publice.

Un element important de nuanțare privește nivelurile la care principiile RRA sunt articulate și aplicate în prezent. Inițiative precum CoARA vizează în principal evaluarea cercetătorilor individuali și a propunerilor de proiecte, unde utilizarea indicatorilor simpli și a metricilor bibliometrice este clar contestată. În schimb, aplicarea coerentă a principiilor RRA la nivel instituțional sau sistemic – în sensul sistemelor naționale de evaluare a cercetării – este mai puțin explorată.

Interviurile oferă exemple de sisteme care, prin anumite opțiuni de design, sunt compatibile cu principii asociate RRA, chiar dacă rămân în mod clar bazate pe indicatori. Un astfel de exemplu este sistemul norvegian, care clasifică canalele de publicare pe două niveluri, dar care nu utilizează factorul de impact ca indicator direct al calității. Clasificarea publicațiilor se bazează pe evaluarea realizată de experți, care iau în considerare calitatea procedurilor editoriale și prestigiul comunității științifice asociate canalelor de publicare, nu performanța bibliometrică a articolelor individuale.

Această abordare este descrisă ca fiind orientată spre stabilirea unor repere de publicare și spre transmiterea unor semnale la nivel instituțional, mai degrabă decât spre evaluarea retrospectivă a calității producției științifice individuale.

Un mesaj transversal puternic este că dificultățile de integrare a RRA nu sunt doar tehnice, ci profund culturale și instituționale. Reformele orientate spre evaluare responsabilă contestă ierarhiile consacrate, metrice simple și structuri deja stabilite în sistemele de cercetare. Ele presupun trecerea de la logici de guvernare bazate pe cuantificare simplificată și control la abordări care implică judecată calitativă, expertiză diversificată și un grad mai mare de încredere între actori. Această tranziție este descrisă ca fiind dificilă, lentă și potențial conflictuală.

Interviurile subliniază, de asemenea, că promovarea RRA, a Științei Deschise și a impactului societal nu poate fi decuplată de condițiile structurale ale sistemului de cercetare. Construirea unei culturi de cercetare responsabile necesită timp, finanțare adecvată și relații instituționale bazate pe încredere. Introducerea unor cerințe sau criterii asociate RRA într-un context de subfinanțare sau instabilitate instituțională riscă să genereze conformare formală și raportare simbolică, mai degrabă decât schimbări reale de practică.

Elemente cheie RQ5 – RRA, Știința Deschisă și impactul societal

1. RRA, Știința Deschisă și impactul societal nu sunt încă integrate structural în sistemele naționale de evaluare a cercetării.

În majoritatea cazurilor, aceste dimensiuni rămân elemente complementare sau experimentale, în timp ce mecanismele centrale de evaluare și finanțare continuă să se bazeze pe indicatori tradiționali (publicații, impact bibliometric, doctorate, finanțare competitivă).

2. Dificultatea integrării RRA este legată de limitele actuale de măsurare și comparabilitate.

Contribuțiile asociate impactului societal, Științei Deschise sau evaluării narative sunt mai greu de codificat în formule stabile, predictibile și comparabile, ceea ce reduce disponibilitatea decidenților de a le utiliza ca bază principală pentru alocarea fondurilor.

3. Principiile RRA sunt mai clar articulate pentru evaluarea individuală decât pentru evaluarea instituțională sau sistemică.

Inițiativele existente se concentrează în principal pe evaluarea cercetătorilor și a

propunerilor de proiecte, în timp ce aplicarea coerentă a RRA la nivelul sistemelor naționale de evaluare a cercetării rămâne insuficient explorată.

4. **Compatibilitatea parțială cu RRA poate fi obținută prin opțiuni de design, chiar și în sisteme bazate pe indicatori.**

Exemplele discutate arată că evitarea factorului de impact și utilizarea evaluării experților pentru clasificarea canalelor de publicare pot reduce presiunea asupra evaluării individuale și pot respecta diversitatea disciplinară, fără a transforma însă RRA într-un principiu structural al alocării finanțării.

5. **Integrarea RRA este o provocare culturală și instituțională, nu doar una tehnică.**

Reforme orientate spre evaluare responsabilă contestă metrice consacrate, ierarhii și structuri de putere existente și presupun trecerea de la logici de guvernare bazate pe control și cuantificare simplificată la abordări care implică judecată calitativă, expertiză și încredere.

6. **Promovarea RRA depinde de condiții structurale favorabile.**

Fără timp, finanțare adecvată și stabilitate instituțională, introducerea criteriilor asociate RRA, Științei Deschise și impactului societal riscă să conducă la conformare formală și raportare simbolică, mai degrabă decât la schimbări reale de practică.

6. Mecanisme de protecție în designul sistemelor și reducerea riscurilor (RQ6)

Analiza interviurilor evidențiază un acord puternic asupra faptului că riscurile de gaming, inflație a țintelor și conformare superficială nu sunt accidente de implementare, ci efecte previzibile ale designului sistemelor de evaluare și finanțare a cercetării. În consecință, prevenirea acestor comportamente nu depinde de măsuri punitive sau de control ex post, ci de existența unor mecanisme de protecție („safeguards”) integrate încă din faza de proiectare a sistemului.

Un prim principiu recurent este **menținerea unei mize financiare moderate** a componentelor bazate pe performanță. Interviurile subliniază că, atunci când o proporție prea mare din finanțare depinde de indicatori sau scoruri de evaluare, instituțiile tind să trateze acești indicatori ca obiective în sine. O pondere moderată reduce presiunea existențială asupra instituțiilor și limitează stimulentele pentru comportamente oportuniste, fără a anula complet efectul de semnalizare și orientare strategică al evaluării.

Un al doilea mecanism-cheie îl constituie **designul participativ și co-crearea sistemului împreună cu universitățile și comunitatea academică**. Implicarea actorilor evaluați în definirea indicatorilor, criteriilor și regulilor de funcționare crește legitimitatea sistemului și reduce percepția acestuia ca instrument impus extern. Interviurile indică faptul că sistemele construite în dialog sunt mai bine înțelese, mai ușor acceptate și mai puțin susceptibile de a genera strategii de evitare sau conformare formală.

Un al treilea element central este **utilizarea unui număr restrâns de indicatori**, clar definiți și bine justificați. Creșterea numărului de indicatori este asociată cu pierderea transparenței, scăderea legitimității și apariția comportamentelor de optimizare fragmentată. În logica „mai puțin, dar mai bine”, experții subliniază că un set limitat de indicatori principali este preferabil unor arhitecturi

complexe, dificil de comunicat și de controlat. În unele cazuri, simplificarea sau chiar eliminarea unor mecanisme existente este considerată mai eficientă decât adăugarea de noi instrumente.

Interviurile acordă o atenție deosebită **diferențierii indicatorilor pe domenii** și recunoașterii diversității culturilor de publicare. Protecția împotriva gaming-ului este strâns legată de adecvarea indicatorilor la practicile reale ale disciplinelor, în special în cazul Științelor Sociale și Umaniste. Recunoașterea cărților, a publicațiilor în limbi naționale și a altor tipuri de output este considerată esențială pentru evitarea dezavantajării sistematice a unor domenii și pentru prevenirea adaptărilor artificiale ale comportamentului de cercetare.

Un alt set de mecanisme vizează **combinarea indicatorilor cu evaluarea calitativă și judecata experților**. Sistemele strict metric-driven sunt descrise ca fiind mai vulnerabile la gaming, în timp ce evaluarea mixtă (indicatori + peer review) oferă o protecție mai bună împotriva simplificării excesive și a conformării simbolice. În acest cadru, transparența criteriilor, procesele de audit și validare și expunerea comparativă a instituțiilor (peer pressure) sunt menționate ca instrumente care pot descuraja comportamentele oportuniste.

Interviurile sugerează, totodată, existența unei **tensiuni structurale între nevoia de simplitate a sistemelor de evaluare și nevoia de abordări mixte**, care să combine indicatorii cu judecata calitativă. Pe de o parte, simplitatea – un număr redus de indicatori, reguli clare și metodologii ușor de înțeles – este considerată esențială pentru transparență, legitimitate și prevenirea gaming-ului. Pe de altă parte, evaluarea mixtă este recunoscută ca fiind mai capabilă să surprindă diversitatea practicilor de cercetare și să reducă efectele reductive ale metricilor. Interviurile nu tratează această tensiune ca pe o contradicție care poate fi eliminată complet, ci ca pe o dilemă de design ce trebuie gestionată cu atenție: combinațiile indicator–peer review sunt considerate utile atât timp cât nu cresc excesiv complexitatea sistemului și rămân inteligibile pentru actorii implicați.

Interviurile subliniază, de asemenea, importanța **revizuirii periodice a indicatorilor și a mecanismelor de evaluare**. Sistemele eficiente sunt descrise ca fiind dinamice, nu statice. Ajustările incrementale – cum ar fi actualizarea listelor de publicații, rotația indicatorilor sau modificarea regulilor de numărare a contribuțiilor – permit corectarea efectelor nedorite apărute în timp. Exemplul introducerii numărării fractionate (fractional counting) modificate este invocată ca o intervenție de design menită să evite descurajarea colaborării și să reducă dezechilibrele între domenii.

Un mesaj transversal puternic este că **realismul** constituie cel mai important „safeguard”. Indicatorii și criteriile trebuie să reflecte ceea ce este cu adevărat dorit și posibil în contextul național și instituțional, nu aspirații nerealiste sau modele importate fără adaptare. În absența acestui realism, sistemele de evaluare tind să producă conformare formală și raportare simbolică, în loc de schimbare substanțială a practicilor de cercetare.

În ansamblu, interviurile sugerează că prevenirea gaming-ului și a inflației țintelor nu este o problemă de control suplimentar, ci de **design responsabil al sistemelor de evaluare**. Mizele financiare moderate, simplitatea, diferențierea disciplinară, evaluarea mixtă, revizuirea periodică și o cultură instituțională bazată pe integritate sunt prezentate ca elemente centrale pentru menținerea legitimității și eficacității pe termen lung a sistemelor naționale de evaluare a cercetării.

Elemente cheie RQ6 – Mecanisme de protecție și reducerea riscurilor

1. **Gaming-ul, inflația țintelor și conformarea superficială sunt efecte previzibile ale designului, nu eșecuri de implementare.**
Prevenirea lor depinde în primul rând de mecanisme de protecție integrate în arhitectura sistemului, nu de control ex post sau sancțiuni punitive.
2. **Mizele financiare moderate sunt un mecanism central de protecție.**
O pondere limitată a finanțării bazate pe performanță reduce presiunea existențială asupra instituțiilor și limitează comportamentele oportuniste, menținând totodată efectul de semnalizare și orientare strategică.
3. **Designul participativ crește legitimitatea și reduce conformarea formală.**
Co-crearea sistemului cu universitățile și comunitatea academică conduce la reguli mai bine înțelese, mai acceptate și mai puțin susceptibile de a genera strategii de evitare sau gaming.
4. **Simplitatea este un „safeguard” esențial, dar insuficientă în absența judecății calitative.**
Un număr restrâns de indicatori crește transparența și legitimitatea, însă protecția împotriva simplificării excesive este mai solidă atunci când indicatorii sunt combinați cu evaluare calitativă, fără a genera complexitate excesivă.
5. **Adecvarea disciplinară a indicatorilor este critică pentru prevenirea distorsiunilor.**
Recunoașterea diversității culturilor de publicare, în special în Științele Sociale și Umaniste, este esențială pentru evitarea dezavantajării structurale a unor domenii și a adaptărilor artificiale ale comportamentului de cercetare.
6. **Sistemele eficiente sunt dinamice și supuse revizuirii periodice.**
Actualizarea indicatorilor, rotația criteriilor și ajustările incrementale de design permit corectarea efectelor nedorite și reduc acumularea de distorsiuni în timp.
7. **Realismul este cel mai important mecanism de protecție transversal.**
Indicatorii și criteriile trebuie să reflecte obiective realiste și condiții efective; în lipsa acestui realism, evaluarea tinde să producă raportare simbolică și conformare formală, nu schimbare substanțială.

7. Traectorii realiste de etapizare pentru proiectarea și implementarea sistemelor naționale de evaluare a cercetării și PBRF: implicații pentru România (RQ7, sinteză)

Analiza interviurilor conturează în mod consistent ideea că, pentru sisteme aflate într-un stadiu incipient de dezvoltare a capacității de cercetare, precum România, proiectarea și implementarea sistemelor naționale de evaluare a cercetării și a mecanismelor de finanțare bazată pe performanță **trebuie să urmeze o traiectorie etapizată, prudentă și profund ancorată în condițiile structurale existente**. Introducerea prematură a unor mecanisme competitive cu miză ridicată este descrisă ca fiind problematică și riscantă, cu potențial de a produce efecte adverse mai degrabă decât îmbunătățiri sustenabile ale performanței și culturii de cercetare.

Un mesaj transversal puternic este că existența unei finanțări de bază adecvate și stabile pentru cercetare reprezintă o condiție prealabilă esențială pentru orice sistem de evaluare sau PBRF cu impact real. În absența acestei baze, mecanismele de finanțare bazate pe performanță au efecte limitate sau pur simbolice și pot genera comportamente defensive, accentuarea inegalităților instituționale și orientarea excesivă către optimizarea formală a indicatorilor. Interviurile subliniază în

mod repetat că PBRF nu poate substitui investiția publică structurală în cercetare și nu poate compensa subfinanțarea cronică a sistemului.

În acest context, traiectoriile considerate realiste pentru România pornesc de la separarea inițială a evaluării de finanțare și de la **utilizarea evaluării cu miză scăzută ca instrument de învățare organizațională și dezvoltare strategică**. Evaluările formative, indicatorii simpli și utilizarea pragmatică a datelor sunt descrise ca fiind pași inițiali adecvați pentru a face cercetarea vizibilă, pentru a orienta atenția instituțională și pentru a construi treptat o cultură a evaluării, fără a introduce presiuni competiționale excesive.

Interviurile converg asupra ideii că o traiectorie etapizată ar trebui să includă, în linii mari, câteva faze distincte. **O primă etapă este cea pregătitoare, care presupune clarificarea scopurilor urmărite prin evaluare** (de exemplu, consolidarea capacității instituționale, orientarea strategică, excelența sau impactul societal), **stabilirea cadrului financiar disponibil și definirea unei ponderi moderate și stabile a eventualelor componente de finanțare bazată pe performanță**. Această etapă este considerată critică pentru evitarea confuziilor de design și a așteptărilor nerealiste.

O a doua etapă vizează proiectarea și pilotarea sistemului. Interviurile subliniază importanța **co-proiectării cu universitățile**, a definirii clare a criteriilor și unităților de evaluare, a utilizării unui set restrâns de indicatori robusți, combinați cu evaluare calitativă, și a adaptării metodologiilor la diferențele disciplinare. Designul inițial ar trebui să fie simplu, transparent și proporțional, permițând ajustări ulterioare pe baza experienței acumulate. Pilotarea este văzută ca un mecanism esențial de învățare, nu ca o etapă formală înaintea extinderii automate a sistemului.

În etapa de implementare, interviurile recomandă lansarea sistemului într-o formă limitată și selectivă, fie prin programe-pilot adresate unui număr restrâns de universități cu profil de cercetare mai pronunțat, fie prin instrumente orientate către echipe sau discipline selectate, aliniate cu prioritățile naționale. **Scalarea sistemului către un număr mai mare de instituții ar trebui să aibă loc doar după evaluarea atentă a efectelor instituționale și comportamentale ale pilotărilor**, evitând extinderea automată la întregul sistem universitar.

Un element central al acestei traiectorii realiste este recunoașterea faptului că **nu toate universitățile pot fi abordate sau sprijinite ca universități de cercetare**. Interviurile subliniază că o astfel de abordare este nerealistă din punct de vedere financiar și organizațional și riscă să genereze așteptări care nu pot fi susținute. În schimb, este sugerată necesitatea unui sistem diferențiat de învățământ superior, care să recunoască explicit diversitatea misiunilor instituționale și **să concentreze resursele limitate acolo unde există potențial real de dezvoltare a cercetării**.

De asemenea, interviurile insistă asupra faptului că provocarea principală nu constă în sofisticarea tehnică a mecanismelor de finanțare, ci în lipsa condițiilor de bază care să permită funcționarea lor eficientă. În acest sens, este recomandată realizarea unor analize aprofundate privind condițiile profesiei de cercetător în România, inclusiv timpul efectiv disponibil pentru cercetare, nivelurile de salarizare și decalajele dintre cadrul normativ și practicile reale din universități, precum și clarificări politice privind arhitectura finanțării cercetării.

În ansamblu, interviurile conturează o viziune convergentă asupra faptului că reformele în evaluarea și finanțarea cercetării sunt procese de durată, care nu pot produce rezultate rapide și nu pot fi

importate mecanic din alte contexte naționale. Pentru România, o traiectorie realistă presupune schimbări graduale, pilotare atentă, diferențiere instituțională, concentrare strategică a resurselor și consolidarea capacității înainte de introducerea unor mecanisme competitive cu miză ridicată. Fără aceste etape pregătitoare, există un risc ridicat ca reformele să rămână simbolice, să genereze instabilitate instituțională și să nu conducă la îmbunătățiri reale ale performanței sau culturii de cercetare.

6. Lecții învățate și posibile direcții pentru statele care doresc să implementeze sisteme de evaluare a cercetării, inclusiv de tip PBRF

Lecții învățate, elemente de interes și recomandări de politici publice

Analiza comparativă a modelelor din Norvegia, Finlanda, Portugalia, Suedia, Polonia, Austria, Belgia (Flandra), Regatul Unit și Olanda arată că nu există un model unic de succes al finanțării instituționale bazate pe performanță (PBRF)/ sistemelor naționale de evaluare a cercetării. Performanța și legitimitatea acestor sisteme depind de modul în care sunt articulate și echilibrate funcțiile evaluării (alocare de resurse, accountability, orientare strategică, semnalizare reputațională și, în anumite configurații, învățare organizațională), precum și de modul în care sunt gestionate tensiunile structurale inerente guvernării cercetării (de exemplu, control vs. învățare, simplificare vs. complexitate, alocare de fonduri vs. diversitate, raportare formală vs. impact real asupra deciziilor).

1. Necesitatea unui echilibru între stabilitate și performanță

Sistemele mature combină o componentă predictibilă de bază (block grant) cu mecanisme competitive (granturi, evaluări periodice, acorduri de performanță). Experiența sugerează că ponderile moderate ale componentei de performanță (în mod tipic 10–25%) pot fi suficiente pentru a transmite semnale instituționale și a orienta comportamentele, fără a destabiliza sistemul. În același timp, eficacitatea oricărei componente PBRF rămâne condiționată de existența unei finanțări de bază adecvate și stabile; în absența acesteia, mecanismele de performanță tind să aibă efecte limitate sau să genereze comportamente defensive și distorsiuni.

2. Claritatea și stabilitatea indicatorilor, cu atenție la efecte comportamentale

Un număr redus de indicatori, bine definiți, relativ stabili și validați de comunitatea științifică contribuie la transparență și legitimitate. Indicatorii trebuie contextualizați și adaptați specificului disciplinar și folosiți cu precauție, deoarece instituțiile tind să se adapteze la ceea ce este măsurat și finanțat. Complexitatea excesivă și multiplicarea indicatorilor reduc inteligibilitatea, cresc costurile administrative și pot încuraja comportamentele de gaming și conformarea formală.

3. Integrarea dimensiunilor calitative și a evaluării mixte, fără creșterea excesivă a complexității

Modelele consolidate demonstrează valoarea adăugată a evaluărilor calitative (peer review informat) și a autoevaluărilor narative, care pot surprinde nuanțe legate de capacitate instituțională,

guvernanță, strategie și anumite dimensiuni ale calității ce nu pot fi reduse la metrici. În același timp, evaluarea mixtă (indicatori + judecată expertă) trebuie proiectată astfel încât să rămână inteligibilă și proporțională: există o tensiune structurală între nevoia de simplitate (pentru transparență și acceptare) și nevoia de evaluare calitativă (pentru a evita simplificarea reductivă). Soluțiile funcționează mai bine când combină „mai puțin, dar mai bine”: indicatori puțini și robuști, completări calitative acolo unde este necesar.

4. Corelarea cu evaluarea responsabilă (RRA): aspirații, limite și pragmatism

Alinierea la inițiative precum CoARA și DORA se reflectă, în unele sisteme, prin evitarea unor metrici precum factorul de impact, prin recunoașterea diversității disciplinare și prin întărirea rolului evaluării experte. Totuși, în majoritatea configurațiilor naționale, RRA, Știința Deschisă și impactul societal rămân mai degrabă dimensiuni complementare, experimentale sau calitative, decât criterii structurale ale formulelor de finanțare. Dificultățile sunt atât tehnice (măsurare, comparabilitate), cât și culturale/instituționale (contestarea ierarhiilor și a metricilor consacrate, necesitatea judecății calitative și a încrederii).

5. Participare și co-creare cu comunitatea academică

Legitimitatea și sustenabilitatea politică a sistemului depind de implicarea continuă a universităților, consiliilor de cercetare și altor actori relevanți în definirea indicatorilor, formularea metodologiilor, monitorizarea efectelor și revizuirea periodică a designului. Sistemele bazate pe dialog și co-creare sunt, în general, mai ușor de înțeles și acceptat și tind să reducă conformarea formală și rezistența la schimbare.

6. Consolidarea infrastructurii de date naționale interoperabile

Implementarea unui sistem robust este condiționată de existența infrastructurilor naționale de informare (CRIS) și a unor fluxuri de date standardizate și verificabile privind publicațiile, doctoratele, proiectele și indicatorii financiari. Modelele JUFO (Finlanda) și Cristin/ NVA (Norvegia) ilustrează cum infrastructurile mature pot susține raportarea automată, verificarea calității datelor și transparența. În lipsa acestor condiții, colectarea de date poate deveni costisitoare, greu de validat și predispusă la erori, iar evaluarea riscă să consume capacitate administrativă în detrimentul cercetării.

7. Abordări hibride, instrumente tranzitorii și adaptare la contextul național

Niciun model nu poate fi importat integral. Iar experiențele din statele analizate arată valoarea traiectoriilor graduale: construirea infrastructurii de informații și consolidarea culturii evaluării, urmate de etape de pilotare și calibrare, înainte de corelarea directă a performanței cu finanțarea. În sisteme cu resurse și capacitate limitate, instrumente tranzitorii precum acordurile de performanță / „excellence contracts” pot fi opțiuni adecvate pentru dezvoltarea graduală, cu condiția să fie simple, ancorate în autoevaluări realiste și legate de resurse credibile (fie modest financiar, fie ca mecanism light-touch – cu intervenție minimă - de dialog, în funcție de context).

8. Reorientarea de la competiție strictă către guvernanță orientată spre învățare și dezvoltare

O tendință recurentă este utilizarea evaluării nu doar pentru ierarhizare și redistribuire, ci și ca mecanism de orientare strategică și consolidare a responsabilității instituționale pentru cercetare.

Totodată, există limite clare: funcțiile formative și de învățare rămân adesea secundare atunci când miza financiară este ridicată sau când logica dominantă este cea de control și accountability.

Recomandări de politici publice (versiune actualizată)

- Adoptarea unei **abordări graduale** în introducerea sau reformarea PBRF, cu **pilotare**, evaluare formativă și ajustare înainte de extindere.
- **Clarificarea scopurilor și funcțiilor** evaluării (alocare/accountability, orientare strategică, reputațională, învățare), inclusiv a **tensiunilor** dintre ele și a modului în care vor fi gestionate prin design.
- **Calibrarea mizei financiare**: menținerea unei ponderi moderate a componentei de performanță și evitarea mecanismelor high-stakes în absența condițiilor structurale.
- **Definirea unui set restrâns de indicatori** robusți și inteligibili, adaptați pe domenii, cu mecanisme de revizuire periodică și cu mecanisme de prevenire a gaming-ului.
- Utilizarea unei **evaluări mixte proporționale** (indicatori + judecată expertă) acolo unde este necesar, fără a crea arhitecturi excesiv de complexe și greu de comunicat.
- **Dezvoltarea și interoperabilizarea infrastructurilor de date** privind cercetarea (CRIS), cu accent pe calitatea datelor, verificabilitate și reducerea poverii administrative.
- **Instituirea de acorduri de performanță** între autorități și universități (acolo unde este adecvat), corelate cu misiunea și profilul instituțional și susținute de resurse credibile; utilizarea lor ca instrumente tranzitorii pentru construire de capacitate.
- Asigurarea **transparenței** metodologiilor și a monitorizării periodice a efectelor, inclusiv a efectelor comportamentale și a impactului asupra diversității disciplinare și instituționale.
- Promovarea consultării continue cu comunitatea academică și actorii instituționali, pentru legitimitate, încredere și capacitate de ajustare.

7. Concluzii generale

Sistemele naționale de evaluare a cercetării și mecanismele de finanțare instituțională bazată pe performanță (PBRF) trebuie înțelese, în primul rând, ca **instrumente multifuncționale de guvernare**, nu doar ca formule tehnice de distribuție bugetară. Atât literatura, cât și interviurile indică faptul că, în practică, funcțiile cele mai vizibile și influente sunt cele de **alocare a finanțării** și de **responsabilizare a utilizării fondurilor publice (accountability)**, în contextul unei presiuni crescute pentru „valoare pentru bani”. În același timp, evaluarea acționează și ca mecanism de **steering și semnalizare**, prin care statul transmite instituțiilor așteptări despre rolul cercetării, priorități și standarde de performanță.

Un rezultat important este că **evaluarea poate avea și un rol instituțional formativ**: în anumite contexte, ea este utilizată explicit pentru a **consolida responsabilitatea instituțională pentru cercetare**, mutând cercetarea din sfera unei activități predominant individuale către o

responsabilitate organizațională asumată de universități. Acest rol de ghidare și semnalizare este cu atât mai relevant în statele în care universitățile sunt cunoscute în principal pentru misiunea lor educațională, iar cercetarea nu a fost istoric tratată ca o funcție instituțională centrală.

Atât desk research-ul, cât și interviurile confirmă că eficacitatea unui sistem PBRF depinde de **claritatea obiectivelor de politică publică**, de **stabilitatea regulilor** și de **coerența instituțională**. Totuși, interviurile au adăugat o condiție determinantă: **nivelul și stabilitatea finanțării de bază pentru cercetare**. În absența unei baze bugetare semnificative și predictibile, mecanismele bazate pe performanță tind să producă efecte marginale sau pur simbolice și nu pot substitui investiția publică structurală în cercetare. De asemenea, interviurile indică faptul că **miza financiară a componentelor PBRF trebuie calibrată**: o pondere moderată poate influența comportamentele instituționale (inclusiv prin efectul de redistribuire competitivă), în timp ce o miză prea mare amplifică riscurile de distorsiune.

Un mesaj transversal ce a reieșit din analiză este că opțiunile de design nu sunt neutre: **instituțiile se adaptează la ceea ce este măsurat și, mai ales, finanțat**. Sistemele nelegate de finanțare susțin în mod tipic învățarea organizațională și reflecția strategică, dar pot avea impact comportamental limitat dacă nu sunt conectate la oportunități reale. Evaluările calitative (peer review) pot recunoaște diversitatea disciplinară și instituțională, însă sunt costisitoare și greu de susținut fără capacitate și încredere. Indicatorii sunt administrativ eficienți și scalabili, dar pot produce simplificare excesivă și gaming, iar sistemele hibride pot aduce nuanță, însă cresc complexitatea și pot reduce transparența și acceptarea. Interviurile au subliniat, totodată, că o parte din riscurile asociate sistemelor indicator-based poate fi **atenuată** prin ajustări periodice ale designului (revizuirea indicatorilor, actualizarea listelor de publicații, corectarea mecanismelor care produc efecte nedorite), ceea ce implică o capacitate de monitorizare și adaptare continuă.

În ansamblu, analiza arată că tensiunile dintre diferitele funcții ale evaluării nu pot fi înțelese ca disfuncționalități ce pot fi eliminate printr-un design „mai bun”, ci ca **dileme structurale** inerente guvernantei cercetării, care trebuie recunoscute și gestionate în mod explicit. Acestea includ tensiunea dintre responsabilizare și control (accountability), pe de o parte, și învățare organizațională, pe de altă parte, dintre nevoia de simplificare pentru susținerea deciziei politice și complexitatea reală a activității de cercetare, dintre alocarea fondurilor și susținerea diversității disciplinare și instituționale, precum și dintre raportarea formală și impactul real asupra practicilor și deciziilor. Calitatea unui sistem național de evaluare depinde, astfel, mai puțin de alegerea unui scop „corect” și mai mult de capacitatea de a echilibra aceste funcții și tensiuni în raport cu contextul național și instituțional.

În mod similar, rezultatele nuanțează concluziile privind tendințele recente de reformă la nivel european. Deși principiile Evaluării Responsabile a Cercetării (RRA), Știința Deschisă și impactul societal sunt invocate tot mai frecvent în discursurile de politică publică, ele **sunt încă rareori integrate structural în formulele dominante de evaluare și alocare a finanțării**, care rămân centrate pe indicatori tradiționali, precum publicațiile, impactul bibliometric, numărul de doctorate și atragerea de finanțare competitivă. Integrarea dimensiunilor asociate RRA este îngreunată nu doar de dificultăți de măsurare și comparabilitate, ci și de bariere culturale și instituționale, întrucât contestă ierarhiile consacrate, metrice simplificate și structuri de putere existente și presupune utilizarea preponderent

a judecării calitative și a relațiilor bazate pe încredere. În acest context, inițiativele actuale, precum CoARA, sunt orientate în principal către evaluarea cercetătorilor individuali și a propunerilor de proiecte, în timp ce aplicarea coerentă a principiilor RRA la nivel instituțional și sistemic este încă insuficient adresată. Totodată, există exemple de opțiuni de design care pot fi compatibile cu principii asociate RRA chiar și în sisteme bazate pe indicatori, cum ar fi evitarea utilizării factorului de impact și recurgerea la evaluarea experților pentru clasificarea canalelor de publicare.

Pentru statele care iau în considerare introducerea sau reformarea unui sistem național de evaluare a cercetării și a mecanismelor de finanțare bazată pe performanță, analiza susține în mod consistent **necesitatea unei traiectorii graduale și etapizate**. O astfel de traiectorie include clarificarea scopurilor și a pachetului financiar disponibil, construirea unei infrastructuri solide de date, utilizarea evaluărilor formative și a indicatorilor simpli cu miză redusă, pilotarea instrumentelor și învățarea din experiență înainte de extindere, precum și introducerea treptată a unor componente limitate de finanțare bazată pe performanță. Introducerea prematură a unor mecanisme cu miză ridicată sau importul mecanic al unor modele costisitoare, în absența precondițiilor structurale, este asociată cu riscuri semnificative de distorsiune și instabilitate instituțională.

În cazul României, sinteza rezultatelor indică faptul că **prioritatea nu este sofisticarea tehnică a formulelor de evaluare, ci construirea condițiilor care permit funcționarea lor efectivă: o finanțare de bază stabilă și suficientă pentru cercetare, capacitate instituțională și umană reală (inclusiv timp efectiv alocat cercetării), infrastructuri de date adecvate și dezvoltarea unei culturi a evaluării**. În același timp, este evidențiată necesitatea unei abordări diferențiate a sistemului de învățământ superior, care să recunoască diversitatea misiunilor instituționale și să evite așteptări uniforme ce nu pot fi susținute financiar și organizațional (de exemplu, nu toate universitățile pot fi încadrate ca având un focus pe cercetare). În această logică, instrumente tranzitorii precum acordurile de performanță sau „excellence contracts” pot sprijini dezvoltarea instituțională și pregătirea treptată a terenului, cu condiția să fie simple, credibile, ancorate în autoevaluări realiste și susținute de un angajament financiar predictibil.

În concluzie, **un sistem de evaluare și finanțare bazat pe performanță nu trebuie tratat ca un scop în sine, ci ca o componentă a guvernancei cercetării**, a cărei eficacitate depinde de adecvarea la context, de calibrarea mizei financiare, de existența unor mecanisme de protecție împotriva gaming-ului și de integrarea sa într-o traiectorie de reformă care construiește capacitatea înainte de competiție. Succesul unui astfel de sistem depinde nu doar de designul său tehnic, ci de stabilitatea regulilor, calitatea dialogului cu instituțiile, realismul obiectivelor și existența condițiilor structurale care permit universităților și cercetătorilor să răspundă strategic, nu defensiv.

Referințe

Aagaard K., Bloch C. and Schneider J., ‘Impacts of Performance-Based Research Funding Systems: The Case of the Norwegian Publication Indicator’, *Research Evaluation*, 24 (2015), 106–117.

Arnold E. and Mahieu B., *Performance-based Research Funding and its Role in the Research Governance Policy Mix* (Technopolis Group, 2018), Policy Support Facility short report.

Barcelona Declaration on Open Research Information, ‘Barcelona Declaration on Open Research Information’ (2024), available at <https://www.barcelona-declaration.org>.

Bence V., ‘The Evolution of the UK’s Research Assessment Exercise: Publications, Performance and Perceptions’, *Journal of Educational Administration and History*, 37/2 (2005), 137–155.

Bush V., *Science, the Endless Frontier: A Report to the President* (Washington DC, United States Government Printing Office, 1945).

Chioncel M. et al., *Analiza contextului național și internațional privind finanțarea instituțională a cercetării în universități* (Rezultatele finale ale studiului privind finanțarea instituțională a cercetării în universități, proiect POCU-INTL 126766, Activitatea 4.3.2) (București, UEFISCDI, 2022).

Coalition for Advancing Research Assessment (CoARA), *Agreement on Reforming Research Assessment* (Brussels, 2022), available at <https://coara.eu>.

DORA – San Francisco Declaration on Research Assessment, *San Francisco Declaration on Research Assessment (DORA)* (San Francisco, 2012), available at <https://sfdora.org>.

European Commission (EC), *Supporting Growth and Jobs – An Agenda for the Modernisation of Europe’s Higher Education Systems* (Brussels, 2011), ‘Key policy issues for Member States and higher education institutions’.

European Commission (EC), *Performance-Based Funding of University Research: Summary Report* (Luxembourg, Publications Office of the European Union, 2018), Horizon 2020 Policy Support Facility – Mutual Learning Exercise, doi: <https://doi.org/10.2777/047514>.

European Innovation Scoreboard, *European Innovation Scoreboard 2024* (Luxembourg, Publications Office of the European Union, 2024).

EUROSTAT, ‘Global Budgetary Allocations for R&D (GBARD), by NABS category and source of funds’, Database *gba_fundmod* (indicator Eurostat_gba_nabsfin07), available at <https://ec.europa.eu/eurostat>.

EUROSTAT, ‘GBARD as a Share of Total General Government Expenditure’, Database *gba_nabste* (indicator Eurostat_gba_nabste), available at <https://ec.europa.eu/eurostat>.

EUROSTAT, ‘Researchers (FTE) as a Share of Active Population’, Sustainable Development Indicator *sdg_09_30*, available at <https://ec.europa.eu/eurostat>.

European Commission, Joint Research Centre (JRC) – RIO, *Research and Innovation Observatory (RIO) Country Reports*, various years.

European Higher Education Sector Observatory (EHESO), *European Higher Education Sector Scoreboard*, country pages, available at <https://national-policies.eacea.ec.europa.eu/eheso/european-higher-education-sector-scoreboard-country-pages>.

Hicks D., ‘Performance-Based University Research Funding Systems’, *Research Policy*, 41 (2012), 251–261, <https://doi.org/10.1016/j.respol.2011.09.007>.

Hicks D., ‘Overview of Models of Performance-Based Research Funding Systems’, in OECD, *Performance-Based Funding for Public Research in Tertiary Education Institutions: Workshop Proceedings* (Paris, OECD Publishing, 2010), 23–46, <https://doi.org/10.1787/9789264094611-en>.

Horizon Dashboard, *Horizon 2020 and Horizon Europe Dashboard* (Brussels, European Commission), available at <https://dashboard.tech.ec.europa.eu>.

IAU/UNESCO, *World Higher Education Database (WHED)*, available at <https://www.whed.net>.

Jonkers K. and Zacharewicz T., *Research Performance Based Funding Systems: A Comparative Assessment*, EUR 27837 EN (Luxembourg, Publications Office of the European Union, 2016), <https://doi.org/10.2760/70120>.

Kulczycki, E., Engels, T.C.E., Pölönen, J. et al. Publication patterns in the social sciences and humanities: evidence from eight European countries. *Scientometrics* 116, 463–486 (2018). <https://doi.org/10.1007/s11192-018-2711-0>

Leiden Manifesto for Research Metrics, ‘Leiden Manifesto for Research Metrics’, *Nature*, 520 (2015), 429–431.

Leiden Ranking, *CWTS Leiden Ranking*, available at <https://www.leidenranking.com>.

OECD, *Main Science and Technology Indicators (MSTI)*, OECD Statistics.

OECD, *Performance-Based Funding for Public Research in Tertiary Education Institutions: Workshop Proceedings* (Paris, OECD Publishing, 2010), <https://doi.org/10.1787/9789264094611-en>.

QS Quacquarelli Symonds, *QS World University Rankings*, various years, available at <https://www.topuniversities.com>.

Rushforth A. and Sivertsen G. (eds),–, RoRI Working Paper No. 15 A new typology of national research assessment systems: continuity and change in 13 countries (RoRI, 2025), preprint version

ShanghaiRanking Consultancy, *Academic Ranking of World Universities (ARWU)*, various years, available at <https://www.shanghairanking.com>.

Sivertsen G., ‘Performance-Based Research Funding and its Impacts on Research Organizations’, in B. Lepori, B. Jongbloed and D. Hicks (eds), *Handbook of Public Research Funding* (Cheltenham, Edward Elgar Publishing, forthcoming 2023), preprint version.

Sivertsen G. and Aagaard K., *The Effects of Performance-Based Research Funding Systems: Renewed Discussions on the Relationship between Productivity and Citation Impact in Research*, R-QUEST Policy Brief, no. 2 (Oslo, R-QUEST – Centre for Research Quality and Policy Impact, 2017), 1–4.

The Metric Tide, *The Metric Tide: Report of the Independent Review of the Role of Metrics in Research Assessment and Management* (London, HEFCE, 2015).

Thomas D. et al., *Changing Research on Research Evaluation: A Critical Literature Review* (2020), preprint.

Times Higher Education (THE), *Times Higher Education World University Rankings*, various years, available at <https://www.timeshighereducation.com>.

UEFISCDI, ‘Modulul EPOC 2025’ din platforma UdiManager, available at <https://uefiscdi-direct.ro>.

UNESCO Institute for Statistics, Science, Technology and Innovation indicators database, various years, available at <https://uis.unesco.org>.

Whitley R., ‘National Research Evaluation Systems’, în R. Whitley and J. Gläser (eds), *The Changing Governance of the Sciences* (Dordrecht, Springer, 2007), 3–27.

Whitley R. and Gläser J. (eds), *The Changing Governance of the Sciences: The Advent of Research Evaluation Systems* (Dordrecht, Springer, 2007).

Zacharewicz T., Lepori B., Reale E. and Jonkers K., 'Performance-Based Research Funding in EU Member States – A Comparative Assessment', *Science and Public Policy*, 46/1 (2019), 105–115, <https://doi.org/10.1093/scipol/scy041>.

Ministerul Educației și Cercetării (MEC), *Ordin nr. 3259/13.02.2025 pentru aprobarea Metodologiei privind finanțarea cercetării științifice universitare din cadrul instituțiilor de învățământ superior de stat în anul 2025*.

Ministerul Educației (MEC), *Ordin nr. 7845/20.12.2024 privind aprobarea Metodologiei de alocare a fondurilor bugetare pentru finanțarea de bază și finanțarea suplimentară a instituțiilor de învățământ superior de stat din România, pentru anul 2025*.

Guvernul României, *Norme metodologice din 16.02.2024 privind evaluarea performanței pentru integrarea activității de cercetare științifică și dezvoltare tehnologică a organizațiilor de cercetare, prevăzute la art. 19 din Legea 25/2023, Anexele 1C și 2C (pentru instituții de învățământ superior)*.

Institutul Național de Statistică (INS), baza de date TEMPO Online.
<http://statistici.insse.ro:8077/tempo-online/#/pages/tables/insse-table>.

Referințe studii de caz

➤ Austria

Austrian Science Fund (FWF). (2025). CoARA Action Plan Austrian Science Fund (FWF).
<https://zenodo.org/records/15075152>.

BMWF. (2023). Highlights, Facts & Figures Universitätsbericht 2023. Wien: Bundesministerium für Bildung, Wissenschaft und Forschung.
https://unibericht.bmbwf.gv.at/Universit%C3%A4tsbericht_Highlights.pdf.

BMWF. (2024). Universitätsbericht 2023. Wien: Bundesministerium für Bildung, Wissenschaft und Forschung. https://unibericht.bmbwf.gv.at/Unibericht_2023.pdf.

Curtea de Conturi a Austriei. (2025). Universitätsfinanzierung NEU Bericht des Rechnungshofes.
https://www.rechnungshof.gv.at/rh/home/home/2025_4_Universitaetsfinanzierung.pdf.

European University Association (EUA). (2015). Designing strategies for efficient funding of universities in Europe. Brussels. <https://www.eua.eu/resources/publications/358:designing-strategies-for-efficientfunding%20ofuniversities-in-europe-define-final-publication.html>.

European University Association (EUA). (2022). Allocating core public funding to universities in Europe: state of play & principles. Geneva.
<https://eua.eu/downloads/publications/funding%20models%20v2.pdf>.

Fellner, M., & et. al. (2025). Institutional status and support for campus-community partnerships in Austrian higher education: exploring faculty perceptions of implementation and challenges. *Journal of Innovation and Entrepreneurship*. doi:<https://doi.org/10.1186/s13731-025-00542-4>.

Fochler, M. (2025). Just following the money? How research funding shapes the governance of university research. doi:<https://doi.org/10.1093/scipol/scaf056>.

Jongbloed, B., McGrath, C., Boer, H., & Gayardon, A. (2023). Final report of the study on the state and effectiveness of national funding systems of higher education to support the European universities initiative. Volume I. (Y. S. European Commission: Directorate-General for Education, Ed.) Publications Office of the European Union. <https://data.europa.eu/doi/10.2766/885757>.

Müller, D. (2025). Prezentarea PowerPoint „University Funding 2025–2027”, Ministerul Federal al Educației, Științei și Cercetării din Austria, iulie 2025.

Universitatea din Graz. (2021). <https://strategische-entwicklung.uni-graz.at/en/strategy-implementation/target-agreements/>.

OECD. (2019). Supporting Entrepreneurship and Innovation in Higher Education in Austria (Vol. OECD Skills Studies). Paris: OECD Publishing. doi:<https://doi.org/10.1787/1c45127b-en>.

Sommersguter-Reichmann, M., & Reichmann, G. (2025). Institutional corruption in higher education: diving into indicator-based funding and employment conditions in Austrian universities. 282-299. doi:<https://doi.org/10.1080/23322969.2025.2489953>.

Williams, R., & et. al. (2020). U21 Ranking of National Higher Education Systems 2020. Birmingham: Universitas 21. https://universitas21.com/wp-content/uploads/2020/04/U21_Rankings-Report_0320_Final_LR-Single-112.pdf

➤ **Belgia (Flandra)**

De Craemer, D. (2015). Models of financing research: public funding mechanisms for universities in Flanders. https://www.researchgate.net/publication/298226139_Models_of_financing_research_public_funding_mechanisms_for_universities_in_Flanders.

De Vlaamse Minister van Economie, Innovatie, Werk. (2024). Nota Aan de Vlaamse Regering. <https://www.ewi-vlaanderen.be/sites/default/files/2024-01/65aeae809407bf000d000ac1.pdf>.

Departament EWI. (2023). Evaluatie van de Bijzondere Onderzoeksfondsen (BOF). <https://www.ewi-vlaanderen.be/sites/default/files/2024-01/Evaluatie%20-%20Bijzondere%20Onderzoeksfondsen%20%28BOF%29%20-%20managementsamenvatting%20-%202023.pdf>.

Engels, T., & et. al. (2018). The Flemish Performance-based Research Funding System: A Unique Variant of the Norwegian Model. Journal of Data and Information Science, pp. 45-60. doi: <https://doi.org/10.2478/jdis-2018-0020>.

FWO. (2024). CoARA Actions by FWO. <https://www.fwo.be/en/about-fwo/publications/>.

Jonkers, K. & Zacharewicz, T. (2015). Performance based funding: a comparative assessment of their use and nature in EU Member States, EUR 27477 EN; doi: 10.2791/134058.

Luwel, M. (2021). Performance-based Institutional Research Funding in Flanders, Belgium. Scholarly Assessment Reports, 3(1), p. 3. doi: <https://doi.org/10.29024/sar.29>.

OECD. (2021). Resourcing Higher Education in the Flemish Community of Belgium. Higher Education. OECD Publishing. Paris. <https://doi.org/10.1787/3f0248ad-en>.

Zacharewicz, T., Lepori, B., Reale, M., & Jokere, K. (2018). Performance-based research funding in EU member states. Science and Public Policy, 46(1), 105–115. <https://doi.org/10.1093/scipol/scy041>.

➤ **Finlanda**

Academy of Finland. (2023). State of scientific research in Finland - Statistics on research funding, research personnel and scientific publishing. <https://www.aka.fi/globalassets/2-suomen-akatemia-toiminta/2-tietoaaineistot/state-of-scientific-research-fi>.

Adam, E. (2020). Governments base performance-based funding on global rankings indicators: A global trend in higher education finance or a global rankings literature fiction? A comparative analysis of four performance-based funding programs. International Journal of Educational Development, Volume 76. doi:<https://doi.org/10.1016/j.ijedudev.2020.102197>.

Amanatidou, E., & Cox, D. (2021). Finland Country Report 2021. Era-Learn country reports. doi:10.13140/RG.2.2.34329.54880.

Bennetot Pruvot, E., & Estermann, T. (2022). Allocating core public funding to universities in Europe: state of play & principles. European University Association. <https://www.eua.eu/downloads/publications/funding%20models%20v2.pdf>.

Berg, L., Pulkkinen, K., Söderlind, J., & Lind, K. (2019). National Performance-Based Research Funding Systems: Constructing Local Perceptions of Research? În R. G. Pinheiro (Ed.), Reforms, Organizational Change and Performance in Higher Education (pg. 111–144). Palgrave Macmillan, Cham. doi:https://doi.org/10.1007/978-3-030-11738-2_4.

European Commission. (2024). European Innovation Scoreboard 2024. Country profile Finland. https://ec.europa.eu/assets/rtd/eis/2024/ec_rtd_eis-country-profile-fi.pdf.

European Commission. (2024). Finland 2024 Country Report. https://www.parlament.gv.at/dokument/XXVII/EU/189744/imfname_11387343.pdf.

Government of Finland. (2019). Vision 2030 Roadmap. <https://okm.fi/en/vision-2030>.

Himanen, L., & Puuska, H. (2022). Does monitoring performance act as an incentive for improving research performance? National and organizational level analysis of Finnish universities. Research Evaluation, Volume 31(Issue 2), Pages 236–248. doi:<https://doi.org/10.1093/reseval/rvac004>.

Jongbloed, B., McGrath, C., Boer, H., & Gayardon, A. (2023). Final report of the study on the state and effectiveness of national funding systems of higher education to support the European universities initiative. Volume I. (Y. S. European Commission: Directorate-General for Education, Ed.) Publications Office of the European Union. <https://data.europa.eu/doi/10.2766/885757>.

Kivistö, J., Pekkola, E., & Kujala, E. (2021). Selvitys yliopistojen sisäisestä rahoitusmalleista. Osa 1: Yliopistojen sisäiset rahoitusmallit.

https://www.professoriliitto.fi/app/uploads/2023/11/Yliopistojen_sisaaiset_rahoitusmallit_osa1-1.pdf.

Leahy, A., & Williams, R. (2020). U21 Ranking of National Higher Education Systems 2020.

https://universitas21.com/wp-content/uploads/2020/04/U21_Rankings-Report_0320_Final_LR-Single-112.pdf.

Mathies, C., Kivistö, J., & Birnbaum, M. (2020). Following the money? Performance-based funding and the changing publication patterns of Finnish academics. *High Educ* 79, 21–37.

doi:<https://doi.org/10.1007/s10734-019-00394-4>.

Ministerul Educației și Culturii. (2023). <https://okm.fi/-/tyoryhma-ehdottaa-korkeakoulujen-valtakunnallisten-rahoitusmallien-uudistamista-keskiossa-korkeakoulujen-autonominen-paatoksenteko-ja-hallitusohjelmatavoitteiden-edistaminen>.

Ministerul Educației și Culturii. (2023). <https://okm.fi/-/korkeakoulujen-ohjauksen-ja-rahoituksen-kansainvalinen-arviointi-julkaistiin>.

Ministerul Educației și Culturii. (2024). <https://okm.fi/-/korkeakouluille-uudet-rahoitusmallit>.

Nielsen, K., Javorka, Z., Halme, K., & et al. (2023). Evaluation of the governance and funding practices used by the Ministry of Education and Culture for steering Finnish Higher Education Institutions. Technopolis Group. https://api.hankeikkuna.fi/asiakirjat/ce143d5f-5338-495b-a311-9b052f49037f/101ef200-d993-48f6-9675-e4f2b3630063/MUISTIO_20230616061550.pdf.

OECD. (2022). Education at a Glance 2022: OECD Indicators. Paris: OECD Publishing.

doi:<https://doi.org/10.1787/3197152b-en>.

OECD. (2022). Expanding and steering capacity in Finnish higher education: Thematic policy brief. Paris: OECD Publishing. doi:<https://doi.org/10.1787/61ad64b9-en>.

OECD. (2023). The future of Finland's funding model for higher education institutions (Vol. OECD Education Policy Perspectives, No. 76). Paris: OECD Publishing.

doi:<https://doi.org/10.1787/3d256b59-en>.

Pölönen, J. (2018). Applications of, and Experiences with, the Norwegian Model in Finland. *Journal of Data and Information Science*, Vol. 3(No. 4), 31 - 44. doi:<https://doi.org/10.2478/jdis-2018-0019>.

Pölönen, J., & Auranen, O. (2022). Research performance and scholarly communication profile of competitive research funding: the case of Academy of Finland. *Scientometrics*, 127, 7415–7433.

doi:<https://doi.org/10.1007/s11192-022-04385-8>.

Pölönen, J., & Pylvänäinen, E. (2023). Publication Forum review of ratings in 2022 (Vol. Web publications of Federation of Finnish Learned Societies 17). The Federation of Finnish Learned Societies. doi:10.23847/tsv.618.

Pölönen, J., Pylvänäinen, E., Aspara, J., Puuska, H., & Rinne, R. (2021). Publication Forum 2010-2020: Self-evaluation report of the Finnish quality classification system of peer-reviewed publication

channels. Federation of Finnish Learned Societies, 2021.

doi:<https://doi.org/10.23847/isbn.9789525995442>.

Publication Forum. (2022). <https://julkaisufoorumi.fi/en/publication-forum>.

Publication Forum. (2023). <https://julkaisufoorumi.fi/en/evaluations/classification-criteria>.

Publication Forum. (2023). <https://julkaisufoorumi.fi/en/evaluations>.

Publication Forum. (2024). <https://julkaisufoorumi.fi/en/news/grey-area-journals-level-0>.

Publication Forum. (2025). <https://julkaisufoorumi.fi/en/news/user-guide-publication-forum-classification-has-been-updated>.

Publication Forum User Guide. (2025). <https://julkaisufoorumi.fi/en/user-guide>.

Research Council of Finland. CoARA Action Plan. (2024). <https://zenodo.org/records/11024893>.

Statistics Finland. (2023). Statistics Finland. Research and development.

<https://stat.fi/en/publication/clmyhpabwjb5h0aunugh0htp5>.

University Guru. (2024). <https://www.universityguru.com/universities--finland>.

University of Oulu. (2024). https://www oulu.fi/en/news/government-funding-and-national-responsibilities-for-university-oulu-defined-for-2025-2028-funding?utm_source=chatgpt.com.

Wilsdon, J., & et al. (2015). The Metric Tide: Report of the Independent Review of the Role of Metrics in Research Assessment and Management. doi: 10.13140/RG.2.1.4929.1363.

➤ **Norvegia**

Aagaard K, Bloch C, Schneider JW. Evaluation of the Norwegian Publication Indicator - English summary. Aarhus: Danish Centre for Studies in Research and Research Policy; 2014 [citat 29 aug 2025].

https://npi.hkdir.no/dok/eval2014/Evaluation_of_the_Norwegian_Publication_Indicator_2014_English_Summary.pdf.

Aagaard K, Bloch C, Schneider JW. Impacts of performance-based research funding systems: The case of the Norwegian Publication Indicator. Res Eval. 2015;24(2):106-17. doi:10.1093/reseval/rvv003.

Bloch C, Schneider JW. Performance-based funding models and researcher behavior: An analysis of the influence of the Norwegian Publication Indicator at the individual level. Res Eval. 2016;25(4):371-82. doi:10.1093/reseval/rvv047.

Coalition for Advancing Research Assessment (CoARA). CoARA National Chapter: Norway. [citat 28 february 2025]. <https://coara.eu/working-groups/national-chapters/coara-national-chapter-norway/>.

Cristin. Reporting instructions. Oslo: Current Research Information System in Norway; [citat 29 august 2025]. <https://www.cristin.no/english/resources/reporting-instructions/>.

Eurydice. Higher education funding. Eurydice - National Education Systems: Norway; 27 november 2023 [citat 29 aug 2025]. <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/eurypedia/norway/higher-education-funding>.

Eurydice. National reforms in higher education – Norway. Eurydice – National Education Systems; 2024 [citat 29 aug 2025]. <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/>.

Hatlen S, et al. Finansiering av universiteter og høyskoler. Rapport til Kunnskapsdepartementet 17. mars 2022 fra et utvalg nedsatt 9. september 2021. Oslo; 2022 [citat 29 aug 2025]. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/finansiering-av-universiteter-og-hoyskoler/id2904847/>.

Hicks D. Performance-based university research funding systems. Res Policy. 2012;41(2):251-61.

Jongbloed, B., McGrath, C., Boer, H., & Gayardon, A. (2023). Final report of the study on the state and effectiveness of national funding systems of higher education to support the European universities initiative. Volume I. (Y. S. European Commission: Directorate-General for Education, Ed.) Publications Office of the European Union. <https://data.europa.eu/doi/10.2766/885757>.

National Publication Committee. Kvalitet i vitenskapelig publisering: Organisering og innretning av publiseringsindikatoren, publiseringsstatistikken og kanalregisteret. En utredning for Kunnskapsdepartementet [Internet]. Oslo: Det nasjonale publiseringsutvalget; 2024 [citat ian.2026]. <https://www.uhr.no/f/p1/i0c07c3dd-6f9f-4a4d-a534-37e2179a3807/kvalitet-i-vitenskapelig-publisering-31-mai-2024.pdf>.

Norwegian Association of Higher Education Institutions (UHR). A Bibliometric Model for Performance-based Budgeting of Research Institutions [Internet]. Oslo; 2004 [citat 29 aug 2025]. https://npi.hkdir.no/dok/Vekt_pa_forskning_2004_in_english.pdf.

Norwegian Directorate for Higher Education and Skills (HK-dir). Norwegian Publication Indicator website [Internet]. [citat 29 aug 2025]. <https://npi.hkdir.no/>.

Norwegian Ministry of Education and Research. Meld. St. 5 (2022–2023). Long-term plan for research and higher education 2023–2032. Report to the Storting (white paper) [Internet]. Oslo; 2022 [citat 29 aug 2025]. <https://www.regjeringen.no/en/dokumenter/meld.-st.-5-20222023/id2931400/>.

Meld. St. 19 (2020–2021). A governance policy for the universities and university colleges of the future [Internet]. Oslo: Norwegian Ministry of Education and Research; 2021 [citat 29 aug 2025]. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-19-20202021/id2839431/>.

Sivertsen G. An attempt to create an indicator for performance-based funding of artistic research in Norway. In: Ysebaert W, Van Kerckhoven B, editori. Evaluating art and design research: Reflections, evaluation practices and research presentations. Brussels: VUB Press; 2018. p. 74-78.

Sivertsen G. Den norske modellen. Forskningspolitikk. 2008;1:14-15.

Sivertsen G. Patterns of internationalization and criteria for research assessment in the social sciences and humanities. Scientometrics. 2016;107(2):357-68. doi:10.1007/s11192-016-1845-1.

Sivertsen G. The Norwegian Model in Norway. *J Data Inf Sci.* 2018;3(4):3-19. doi:10.2478/jdis-2018-0017.

Sivertsen G. Unique, but still best practice? The Research Excellence Framework (REF) from an international perspective. *Palgrave Commun.* 2017;3:17078. doi:10.1057/palcomms.2017.78.

Sivertsen G, Aagaard K. The effects of performance-based research funding systems: Renewed discussions on the relationship between productivity and citation impact in research. R-QUEST Policy Brief No. 2 [Internet]. Oslo: R-QUEST; 2017 [citat 29 aug 2025]. <https://www.r-quest.no/policy-briefs/>.

Söderlind J, Berg LN, Lind JK, Pulkkinen K. National performance-based research funding systems: Constructing local perceptions of research? In: Pinheiro R, Geschwind L, Hansen HF, Pulkkinen K, editori. *Reforms, Organizational Change and Performance in Higher Education*. Cham: Palgrave Macmillan; 2019. p. 79-104. doi:10.1007/978-3-030-11738-2_4.

Universities Norway (UHR). Vekt på forskning: Nytt system for dokumentasjon av vitenskapelig publisering. Innstilling fra faglig og teknisk utvalg til UHR [Internet]. Oslo: UHR; 2004 [citat 20 ianuarie 2026]. https://npi.hkdir.no/dok/Vekt_pa_forskning_2004.pdf.

➤ **Olanda**

Chioncel M. et al., Analiza contextului național și internațional privind finanțarea instituțională a cercetării în universități (Rezultatele finale ale studiului privind finanțarea instituțională a cercetării în universități, proiect POCU-INTL 126766, Activitatea 4.3.2) (București, UEFISCDI, 2022).

Centre for Higher Education Policy Studies. Performance-based funding and performance agreements in fourteen higher education systems. 2015.
<https://ris.utwente.nl/ws/portalfiles/portal/5139542/jongbloed%20ea%20performance-based-funding-and-performance-agreements-in-fourteen-higher-education-systems.pdf>.

Jongbloed. B, Boer de Harry. Centre for Higher Education Policy Studies, Performance Agreements in Denmark, Ontario and the Netherlands. Report for the project Evaluation of development contracts in Norwegian higher education, Septembrie 2020.
https://www.researchgate.net/publication/344774112_Performance_Agreements_in_Denmark_Ontario_and_the_Netherlands_Report_for_the_project_Evaluation_of_development_contracts_in_Norwegian_higher_education.

Jongbloed, B., Kaiser, F. & Westerheijden, D.F. Improving study success and diversity in Dutch higher education using performance agreements. *Tert Educ Manag* 26, 329–343 (2020).
<https://doi.org/10.1007/s11233-019-09055-8>.

CoARA. <https://www.coara.org/coalition/membership>.

CoARA National Chapter Netherlands. <https://www.coara.org/national-chapters/coara-national-chapter-netherlands>.

De Rijcke, S., Wouters, P., Rushforth, A., Franssen, T., & Hammarfelt, B. (2016), Evaluation practices and effects in the Dutch research system: A review of recent literature, *Research Evaluation*, 25(3), 236–245, <https://doi.org/10.1093/reseval/rvv038>.

De Rijcke, S. Leiden Matrics - “Benchmarking in research evaluations: we can do without it”, (2025), <https://www.leidenmadtrics.nl/articles/benchmarking-in-research-evaluations-we-can-do-without-it>.

EHESO Scoreboard, <https://national-policies.eacea.ec.europa.eu/eheso/european-higher-education-sector-scoreboard>.

European Commission, European Innovation Scoreboard 2024 – Country profile Olanda, 2024, https://ec.europa.eu/assets/rtd/eis/2024/ec_rtd_eis-country-profile-Netherlands.pdf.

European Commission. European Research Area Country Report – Netherlands (2023). <https://european-research-area.ec.europa.eu/country-report-netherlands>.

European University Association (EUA). Allocating core public funding to universities in Europe: state of play & principles, martie 2022, <https://www.eua.eu/downloads/publications/funding%20models.pdf>.

Eurostat database, <https://ec.europa.eu/eurostat/data/database>.

Government of the Netherlands. <https://www.government.nl/topics/science/sector-plans>.

International Research Funding Systems, A comparative Analysis. 2025, <https://www.pwc.co.uk/government-public-sector/education/documents/international-research-funding-systems-comparative-analysis-april-2025.pdf>.

Leiden Ranking. <https://www.leidenranking.com/ranking/2024/list>

Wouters, P., De Rijcke, S. (2021). Leiden Madtrics – “Research evaluation in context (Part 2): One joint protocol” <https://www.leidenmadtrics.nl/articles/research-evaluation-in-context-2-one-joint-protocol-three-criteria-and-four-aspects>.

NWO. https://www.nwo.nl/sites/nwo/files/documents/SEP_2021-2027.pdf.

NWO. <https://www.nwo.nl/en/recognition-and-rewards>.

NWO. <https://www.nwo.nl/en/news/zonmw-and-nwo-publish-joint-action-plan-for-reforming-research-assessment>.

NWO. <https://www.nwo.nl/en/evidence-based-cv#:~:text=The%20narrative%20CV%20has%20been%20introduced%20as%20a,scientists%20no%20onger%20publish%20only%20in%20prestigious%20journals>.

OECD. Best Practices for Performance Budgeting, 23 Noiembrie, 2018. [https://one.oecd.org/document/GOV/PGC/SBO\(2018\)7/en/pdf](https://one.oecd.org/document/GOV/PGC/SBO(2018)7/en/pdf).

Orizont Dashboard.

https://dashboard.tech.ec.europa.eu/qs_digit_dashboard_mt/public/sense/app/1213b8cd-3ebe-4730-b0f5-fa4e326df2e2/sheet/d1435e56-cdee-4f5f-8b0d-f49d41ffbd6c/state/analysis.

Plan R&R 2022-2026. https://recognitionrewards.nl/wp-content/uploads/2022/11/Programme-plan_RR_ENG.pdf.

Rathenau Instituut. <https://www.rathenau.nl/en/science-figures/policy-and-structure/infrastructure-knowledge/dutch-knowledge-infrastructure>.

Room for everyone's talent in practice. Road Map: HOW WE ARE SHAPING A NEW SYSTEM OF RECOGNITION & REWARDS, 2023, <https://recognitionrewards.nl/wp-content/uploads/2023/04/Room-for-everyones-talent-in-practice-Road-map-Recognition-Rewards.pdf>.

Sivertsen, G., Aagaard, K. (2025). Designing Performance-Based Research Funding Systems. In: Sivertsen, G., Langfeldt, L. (eds) Challenges in Research Policy. SpringerBriefs in Political Science. Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-031-69580-3_11 (accesat la 22.05.2025).

Standard Evaluation Protocol 2015 – 2021, https://www.uu.nl/sites/default/files/ubd_ob_sep_2015-2021.pdf.

➤ **Polonia**

Act of 3 July 2018. Provisions introducing the Law on Higher Education and Science (Ustawa z dnia 3 lipca 2018 r. - Przepisy wprowadzające ustawę - Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce). <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20180001669/T/D20181669L.pdf>.

Act of 20 July 2018. The Law on Higher Education and Science (Ustawa z dnia 20 lipca 2018 r. - Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce), <https://eli.gov.pl/eli/DU/2018/1668/ogl>.

AGH University IDUB, <https://excellence.agh.edu.pl>.

Agenția Națională pentru Cercetare și Dezvoltare (NCBR), Polonia (2023), rapoarte anuale.

Education and Training Monitor, <https://op.europa.eu/webpub/eac/education-and-training-monitor/en/country-reports/poland.html>.

EIS. 2024: [https://projects.research-and-innovation.ec.europa.eu/en/statistics/performance-indicators/european-innovation-scoreboard/eis-2024#/.](https://projects.research-and-innovation.ec.europa.eu/en/statistics/performance-indicators/european-innovation-scoreboard/eis-2024#/)

European Commission. (2024a), Directorate-General for research and Innovation. European Innovation Scoreboard 2024. https://research-and-innovation.ec.europa.eu/document/download/18a8ee91-5052-47da-9138-7ff7f484029b_en?filename=ec_rtd_eis-2024-main-report.pdf.

European Commission. 2024, European Semester Country Report, https://economy-finance.ec.europa.eu/document/download/869bf64a-a2f1-4059-a991-66da32de8c7d_en?filename=SWD_2024_621_1_EN_Poland.pdf.

European Innovation Scoreboard. 2024, https://ec.europa.eu/assets/rtd/eis/2024/ec_rtd_eis-country-profile-pl.pdf.

European Innovation Scoreboard. 2024, <https://www.kowi.de/Portaldata/2/Resources/fp/ec-eis-2024.pdf>.

Eurostat. GBARD (Government budget allocations for R&D).
https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Government_budget_allocations_for_R%2D_%28GBARD%29.

Eurostat. R&D expenditure by sector (GERD): https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=R%2D_expenditure.

Horizon Europe Dashboard. <https://ec.europa.eu/info/funding-tenders/opportunities/portal/screen/opportunities/horizon-dashboard>.

Jagellonian University IDUB. https://id.uj.edu.pl/en_GB/.

Knapieńska, A. (2023), Kobiety na politechnikach. Raport 2023. Fundacja Edukacyjna Perspektywy and OPI-PIB. <https://www.dziewczynynapolitechniki.pl/pdfy/raport-kobiety-na-politechnikach-2023.pdf>.

Letter from the Team of Experts to the Minister, https://idub.umk.pl/panel/wp-content/uploads/2024/02/List-do-ministra_ENG-1.pdf.

Leiden ranking. <https://www.leidenranking.com/ranking/2024/list>.

Ministry of Science and Education. <https://www.gov.pl/web/science>.

NAWA. <https://nawa.gov.pl/en/nawa>.

NCBR. <https://www.gov.pl/web/ncbr-en>.

NCN. <https://ncn.gov.pl/en>.

Nicolaus Copernicus University. <https://idub.umk.pl/en/programme/basic-information/competition/>.

OECD. (2023a), 'Poland', in Education at a Glance 2023: OECD Indicators, OECD Publishing, Paris. DOI. <https://doi.org/10.1787/cf8409f1-en>.

OECD. (2023b), PISA 2022 Results (Volume I): The State of Learning and Equity in Education, PISA OECD Publishing, Paris. <https://doi.org/10.1787/53f23881-en>.

OECD. MSTI / R&D Indicators: <https://www.oecd.org/en/data/datasets/main-science-and-technology-indicators.html>.

Politechnica Gdanska. IDUB: <https://pg.edu.pl/en/research-university/programs/idub-programs>.

QS ranking. <https://www.topuniversities.com/world-university-rankings>.

Reflections on the Second Progress Review Conference of the 20 Universities in the “Excellence Initiative – Research Universities” program; At Jagiellonian University in Kraków, September 2021, <https://www.gov.pl/attachment/99fbccf7-f5b3-4866-8f5e-ab9d2bb76c39>.

Reflections on the Third Progress Review Conference of the 20 Universities in the “Excellence Initiative – Research Universities” program; At Gdansk University of Technology, September 2022, <https://www.gov.pl/attachment/12acbc7b-b7ae-4a06-9e1a-97604eeecf3>.

Shanghai Ranking. <https://www.shanghairanking.com>.

Silesian University of Technology. <https://www.polsl.pl/idub/en/>.

Sivertsen, G., Aagaard, K. (2025). Designing Performance-Based Research Funding Systems. In: Sivertsen, G., Langfeldt, L. (eds) Challenges in Research Policy. SpringerBriefs in Political Science. Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-031-69580-3_11.

Statistics Poland (2024), Higher education in the 2023/2024 academic year. <https://stat.gov.pl/en/topics/education/education/higher-education-in-the-202324-academic-year-preliminary-data,10,10.html>.

Times Higher Education: [https://www.timeshighereducation.com/world-university-rankings/latest/world-ranking#!/length/50/sort by/scores overall/sort order/asc/cols/scores](https://www.timeshighereducation.com/world-university-rankings/latest/world-ranking#!/length/50/sort%20by/scores%20overall/sort%20order/asc/cols/scores).

University Warsaw: <https://inicjatywadoskonosci.uw.edu.pl/en/actions/list/>.

Wrasaw University, <https://inicjatywadoskonosci.uw.edu.pl/en/programme/about/>.

➤ Portugalia

Béu, B., & Claro, J. (2024). Presentation of the Portuguese National Chapter at the CoARA National Chapters Exchange Forum 2024. <https://zenodo.org/records/10785833>.

CoARA. (2025). <https://coara.org/signatoriescategories/portugal/>.

CoARA National Chapter Portugal. (2024). <https://coara.org/national-chapters/coara-national-chapter-portugal/>.

Fundação para a Ciência e a Tecnologia. (2022). Atlas of Research Units. Portugal: Fundação para a Ciência e a Tecnologia. doi: <https://doi.org/10.34621/FCT.EDICOES.ATLAS-1>.

Fundação para a Ciência e a Tecnologia. (2024, April 2). Evaluation of R&D Units 2023-2024. <https://www.fct.pt/en/avaliacao-das-unidades-de-id-2023-2024/>.

Fundação para a Ciência e a Tecnologia. (2024). Programa Plurianual de Financiamento de Unidades de I&D 2023/2024 - Financiamento. <https://www.fct.pt/concursos/programa-plurianual-de-financiamento-de-unidades-de-i-d-2023-2024-1-1>.

Fundação para a Ciência e a Tecnologia. (2024). Programa Plurianual de Financiamento de Unidades de I&D 2023/2024 - Visão global e objetivos. <https://www.fct.pt/concursos/programa-plurianual-de-financiamento-de-unidades-de-i-d-2023-2024-1-1>.

Fundação para a Ciência e a Tecnologia. (2024). R&D Units Evaluation 2023/2024.

<https://www.fct.pt/en/concursos/programa-plurianual-de-financiamento-de-unidades-de-i-d-2023-2024-1-1#tab2>.

Fundação para a Ciência e a Tecnologia. (2024). R&D Units Evaluation 2023/2024, Ethics Self - Assessment Guide. <https://www.fct.pt/en/concursos/programa-plurianual-de-financiamento-de-unidades-de-i-d-2023-2024-1-1>.

Fundação para a Ciência e a Tecnologia. (2024, January). R&D Units Evaluation 2023/2024, Evaluation Guide. <https://www.fct.pt/en/concursos/programa-plurianual-de-financiamento-de-unidades-de-i-d-2023-2024-1-1>.

Fundação para a Ciência e a Tecnologia. (2024, January). R&D Units Evaluation 2023/2024, Registration And Application Guide. <https://www.fct.pt/en/concursos/programa-plurianual-de-financiamento-de-unidades-de-i-d-2023-2024-1-1>.

Fundação para a Ciência e a Tecnologia. (2025). Programa Plurianual de Financiamento de Unidades de I&D 2023/2024, Documentos do Concurso: Resultados provisórios do concurso. <https://www.fct.pt/concursos/programa-plurianual-de-financiamento-de-unidades-de-i-d-2023-2024-1-1>.

Fundação para a Ciência e a Tecnologia. (2025, April 15). FCT releases provisional results of the 2023/2024 R&D Units evaluation process. <https://www.fct.pt/en/fct-divulga-resultados-provisorios-do-processo-de-avaliacao-das-unidades-de-id-2023-2024/>.

Fundação para a Ciência e a Tecnologia. (2025, July 21). <https://www.fct.pt/en/divulgacao-dos-resultados-do-processo-de-avaliacao-e-financiamento-de-unidades-de-id-2023-2024/>.

Fundação para a Ciência e a Tecnologia. (2025, July 21). R&D Units Evaluation 2023/2024, Results. <https://www.fct.pt/en/concursos/programa-plurianual-de-financiamento-de-unidades-de-i-d-2023-2024-1-1#tab2>.

Jongbloed, B., McGrath, C., Boer, H., & et al. (2023). Final report of the study on the state and effectiveness of national funding systems of higher education to support the European universities initiative. Volume I. Brussels: Directorate-General for Education, Youth, Sport and Culture (European Commission). doi:10.2766/885757.

OECD. (2019). OECD Review of Higher Education, Research and Innovation: Portugal. Paris: OECD Publishing. doi: <https://doi.org/10.1787/9789264308138-en>

➤ **Regatul Unit**

Aagaard, K., and Schneider, J.W. (2017). Some considerations about causes and effects in studies of performance-based research funding systems. *Journal of Informetrics*, 11(3), 923–926. Challenges in Research Policy Evidence-Based Policy Briefs with Recommendations. https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-3-031-69580-3_11.

Albert Banal-Estañol, Mireia Jofre-Bonet, Giulia Iori, Laia Maynou, Michele Tumminello, Pietro Vassallo. Performance-based research funding: Evidence from the largest natural experiment

worldwide, Research Policy, Volume 52, Issue 6, July 2023.

<https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0048733323000641>.

Chioncel M. et al. Analiza contextului național și internațional privind finanțarea instituțională a cercetării în universități (Rezultatele finale ale studiului privind finanțarea instituțională a cercetării în universități, proiect POCU-INTL 126766, Activitatea 4.3.2) (București, UEFISCDI, 2022).

Daniele Checchi, Marco Malgarini, Scipione Sarlo. (2018). Do performance-based research funding systems affect research production and impact?, Higher Education Quarterly, Special Issue.

https://air.unimi.it/bitstream/2434/638218/2/Checchi_et_al-2019-Higher_Education_Quarterly.pdf.

Department of Economy. Higher Education Quality-related Research (QR) funding.

<https://www.economy-ni.gov.uk/articles/higher-education-quality-related-research-qr-funding>.

EHESO Scoreboard. <https://national-policies.eacea.ec.europa.eu/eheso/european-higher-education-sector-scoreboard>.

Eurostat database. <https://ec.europa.eu/eurostat/data/database>.

European Commission. European Innovation Scoreboard 2024 - Country profile United Kingdom, 2024. https://ec.europa.eu/assets/rtd/eis/2024/ec_rtd_eis-country-profile-uk.pdf.

International Advisory Group. Report on Future Research Assessment Programme (FRAP), June 2023. <https://repository.jisc.ac.uk/9146/1/future-research-assessment-programme-international-advisory-group-report.pdf>.

Leiden Ranking. <https://www.leidenranking.com/ranking/2024/list>.

Loughborough University. REF 2029 Update: REF resumes criteria setting following pause. <https://www.lboro.ac.uk/internal/news/2025/december/ref-2029-resumes-criteria-setting-following-pause>.

Netta Weinstein, James Wilsdon, Jennifer Chubb, Geoffrey Haddock. The Real-Time REF Review, A Pilot Study to Examine the Feasibility of a Longitudinal Evaluation of Perceptions and Attitudes Towards REF 2021.

https://www.academia.edu/61277995/The_Real_Time_REF_Review_A_Pilot_Study_to_Examine_the_Feasibility_of_a_Longitudinal_Evaluation_of_Perceptions_and_Attitudes_Towards_REF_2021.

OECD. Best Practices for Performance Budgeting, 23 Noiembrie 2018.

[https://one.oecd.org/document/GOV/PGC/SBO\(2018\)7/en/pdf](https://one.oecd.org/document/GOV/PGC/SBO(2018)7/en/pdf).

Orizont Dashboard.

https://dashboard.tech.ec.europa.eu/qs_digit_dashboard_mt/public/sense/app/1213b8cd-3ebe-4730-b0f5-fa4e326df2e2/sheet/d1435e56-cdee-4f5f-8b0d-f49d41ffbd6c/state/analysis.

Oxford University. <https://researchsupport.admin.ox.ac.uk/ref-2029#collapse4265056>.

Parlamentul Regatului Unit. Camera Comunelor, Decembrie 2024.

<https://commonslibrary.parliament.uk/research-briefings/cbp-10037/>.

REF 2029. Initial decisions on REF 2028 (2028/23/01). <https://2029.ref.ac.uk/publication/initial-decisions-on-ref-2028/>.

REF 2029. Overview. <https://2029.ref.ac.uk/guidance/section-1-overview/>.

Scotish Funding Council. <https://www.sfc.ac.uk/>.

Sivertsen, G., Aagaard, K. (2025). Designing Performance-Based Research Funding Systems. In: Sivertsen, G., Langfeldt, L. (eds) Challenges in Research Policy. SpringerBriefs in Political Science. Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-031-69580-3_11.

Thomas Zacharewicz, Benedetto Lepori, Emanuela Reale, Koen Jonkers. Performance-based research funding in EU Member States—a comparative assessment, Science and Public Policy, Volume 46, Issue 1, February 2019, Pages 105–115. <https://doi.org/10.1093/scipol/scy041>.

Times Higher Education. https://www.timeshighereducation.com/world-university-rankings/latest/world-ranking#!/length/50/sort_by/scores_overall/sort_order/asc/cols/scores.

Top Universities. <https://www.topuniversities.com/world-university-rankings>.

UKRI. How Research England supports research excellence. <https://www.ukri.org/who-we-are/research-england/research-excellence/future-research-assessment-programme-frap/#:~:text=Through%20dialogue%20with%20the%20higher%20education%20sector%2C%20the,a%20assessment%20model%20can%20best%20form%20its%20foundation>.

UKRI. How we fund higher education providers, mai 2023. <https://www.ukri.org/publications/research-england-how-we-fund-higher-education-providers/how-we-fund-higher-education-providers/>.

UKRI. Research England grant allocations basis 2024 to 2025, septembrie 2024. <https://www.ukri.org/publications/research-england-grant-allocations-to-heps-2024-to-2025/research-england-grant-allocations-basis-2024-to-2025/>.

➤ **Suedia**

Adam, E. (2020). Governments base performance-based funding on global rankings indicators: A global trend in higher education finance or a global rankings literature fiction? A comparative analysis of four performance-based funding programs. International Journal of Educational Development, Volume 76. doi:<https://doi.org/10.1016/j.ijedudev.2020.102197>.

Bennettot Pruvot, E., & Estermann, T. (2022). Allocating core public funding to universities in Europe: state of play & principles. European University Association. <https://www.eua.eu/downloads/publications/funding%20models%20v2.pdf>.

Berg, L., Pulkkinen, K., Söderlind, J., & Lind, K. (2019). National Performance-Based Research Funding Systems: Constructing Local Perceptions of Research? În R. G. Pinheiro (Ed.), Reforms, Organizational Change and Performance in Higher Education (pg. 111–144). Palgrave Macmillan, Cham. doi:https://doi.org/10.1007/978-3-030-11738-2_4.

Björn Hammarfelt (2018). Taking Comfort in Points: The Appeal of the Norwegian Model in Sweden. *Journal of Data and Information Science*, Vol. 3 No. 4, 2018, pp 85–95. DOI: 10.2478/jdis-2018-0023.

Björn Hammarfelt, Gustaf Nelhans, Pieta Eklund and Fredrik Åström. The heterogeneous landscape of bibliometric indicators: Evaluating models for allocating resources at Swedish universities. *Research Evaluation Advance Access* published January 11, 2016. *Research Evaluation*, 2016, 1–14. doi: 10.1093/reseval/rvv040.

CWTS Leiden Ranking. 2024 <https://www.leidenranking.com/>.

CoARA National Chapter: Sweden. <https://coara.eu/working-groups/national-chapters/coara-national-chapter-sweden/>.

European Commission. 2024 Country Report - Sweden (2024). https://economy-finance.ec.europa.eu/document/download/e2e7e782-7541-46e0-bf4b-1486bfaa0304_en?filename=SWD_2024_627_1_EN_Sweden.pdf.

European Commission. Personal author(s): Sturn, Dorothea; Arnold, Erik; Debackere, Koenraad; Spaapen, Jack; Sivertsen, Gunnar, Mutual Learning Exercise. Performance-based funding of university research: Horizon 2020 Policy Support Facility, Published: 2018. ISBN978-92-79-80413-7, DOI10.2777/644014 <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/bb1cad2a-bbba-11e8-99ee-01aa75ed71a1/language-en>.

European Commission. European Innovation Scoreboard 2024 Country profile Sweden. https://ec.europa.eu/assets/rtd/eis/2024/ec_rtd_eis-country-profile-se.pdf.

Jongbloed, B., McGrath, C., Boer, H., & Gayardon, A. (2023). Final report of the study on the state and effectiveness of national funding systems of higher education to support the European universities initiative. Volume I. Publications Office of the European Union. <https://data.europa.eu/doi/10.2766/885757>.

Jonkers, K. & Zacharewicz, T. (2016). Research Performance Based Funding Systems: a Comparative Assessment, Publications Office of the European Union, Luxembourg, EUR 27837 EN, ISBN 978-92-79-68715-0, doi:10.2791/70120, JRC101043.

Sivertsen, G. (2023). Performance-based research funding and its impacts on research organizations. In: Lepori B., Jongbloed B., and Hicks D. (Eds) *Handbook of Public Research Funding*, Edward Elgar Publishing, forthcoming in 2023.

Swedish Higher Education Authority (UKÄ). An overview of Swedish higher education and research 2023. Edited by Anna Lundh and Ellen Ellfolk Kenttä. https://www.uka.se/download/18.2215701c18c6242f0141e50f/1702630438362/UK%C3%84_An%20overview-engelska%20%C3%A5rsrapporten_webb_enkelsidor.pdf.

Swedish Research Council. The Swedish Research Barometer 2023. Swedish research in international comparison. ISBN 978-91-89845-07-7 <https://www.vr.se/english/analysis/reports/our-reports/2024-05-21-the-swedish-research-barometer-2023.html>.

Technopolis Group. Final report: Evaluation of the governance and funding practices used by the Ministry of Education and Culture for steering Finnish Higher Education Institutions, June 2023. https://api.hankeikkuna.fi/asiakirjat/ce143d5f-5338-495b-a311-9b052f49037f/101ef200-d993-48f6-9675-e4f2b3630063/MUISTIO_20230616061550.pdf.

The Performance-based Funding Model: Creating New Research Databases in Sweden and Norway. <http://www.ariadne.ac.uk/issue/71/eriksson/>.

The Swedish Higher Education Act (1992:1434). <https://www.uhr.se/en/start/laws-and-regulations/Laws-and-regulations/The-Swedish-Higher-Education-Act/>.

Swedish Higher Education Authority - CoARA Action plan. Published February 21, 2024 | Version v1. <https://zenodo.org/records/10686891>.

Anexe

Anexa 1 – Structură analiză studii de caz

Structură analiză sisteme de finanțare a cercetării bazată pe performanță în universități (PBRF) din diferite state la nivel european și internațional

1. **Context**
2. **Clasificare sistem**
 - clasificare conform Siversten 2023 & Zacharewicz 2019
3. **Descriere model**
 - istoric model - evoluția acestuia și motivele care au stat la baza schimbării
 - caracteristici - mecanism de finanțare și alocare - formule de finanțare după caz, ponderi ș.a.
 - caracteristici - mecanism de evaluare - criterii, indicatori, abordare (bibliometrics, peer review, etape în procesul de finanțare)
 - acorduri de performanță - descriere mecanism (dacă este cazul)
4. **Impact și rezultate obținute**
 - dacă au fost realizate evaluări ale sistemului - descriere rezultate și concluzii ale acestora
5. **Discuții**
 1. avantaje / puncte forte sistem
 2. dezavantaje/ puncte slabe
 3. provocări și soluții identificate (unde este cazul)
6. **Abordări noi în evaluarea cercetării**
 1. abordări noi ale statelor respective în evaluarea cercetării și în cultura cercetării și cum se reflectă acestea în modelul PBRF (dacă este cazul)
 1. au semnat CoARA? (organizația în charge PBRF)
 2. pilotează ceva? ce schimbări fac la nivel instituțional/ național?

7. Concluzii

1. concluzii
2. key takeaways

Anexa 2 – Grilă de interviu utilizată în interviurile cu experții internaționali

Research questions underpinning the interview

The expert interviews were structured around seven research questions addressing the purposes, behavioral effects, funding linkages, reform sequencing, and responsible research assessment implications of national research assessment and performance-based research funding systems.

1. RQ1: What are the dominant and emerging purposes of national research assessment systems in Europe and worldwide today?
2. RQ2: How do different system designs (evaluation, indicators, agreements) shape institutional behavior and research practices?
3. RQ3: Under what conditions does linking evaluation to funding improve research performance, and under what conditions does it distort incentives and behavior?
4. RQ4: Are performance agreements a more suitable transitional mechanism than PBRF for low-resources and low-capacity research systems?
5. RQ5: Can PBRF systems be credibly designed to support RRA, Open Science, and societal impact?
6. RQ6: What design safeguards are essential to prevent gaming, target inflation, and symbolic compliance in national research assessment systems?
7. RQ7: What is a realistic sequencing pathway for countries like Romania in designing and implementing a new national research assessment and/or PBRF system?

Section 1 — Purposes and functions of national research assessment systems

Q1. From your perspective, what are today the **main purposes** that national research evaluation and performance-based funding systems serve in Europe and globally, and why?

(Funding allocation; accountability to government and society; system steering; reputation; organizational learning and strategic development; statistics and system mapping; career progression of individual researchers.- some derived from RoRI Working Paper no.15)

--

Section 2 — Typologies, advantages, and contextual suitability

Q2. What are the main **advantages, disadvantages, and implementation challenges** associated with the following types of national research assessment systems, and in what kinds of national contexts are they most suitable?

a) National research assessment systems not linked to funding allocation

(e.g., Netherlands SEP, long-cycle subject-level evaluations such as the one from NO)

b) PBRF systems based on evaluation

(peer review, expert panels)

c) PBRF systems based on indicators

(formula-driven, quantitative indicators)

d) Hybrid systems

e) Systems based on performance agreements

Q3. Under what conditions does **linking evaluation to funding improve performance**, and under what conditions does it distort incentives and behavior?

And what happens in contexts with low public R&D funding and limited research capacity?

Section 3 — Performance agreements

Q4. Are performance agreements or excellence type institutional contracts a more suitable **transitional mechanism** than **full PBRF** for low-resource and limited-capacity systems? Under what conditions? And what are their essential design components?

Q5. What distinguishes effective strategic performance agreements/ excellence initiatives from those that become **formalistic or purely bureaucratic**?

Section 4 — Methods, criteria, indicators, and unintended effects

Q6. From your experience, which methods, criteria, and indicators have proved to work **most reliably** across different types of national research assessment systems? (evaluation-based, indicator-based PBRF, performance agreements, excellence initiative systems)

To what extent do these methods:

- *differentiate between **scientific fields**, and*
- *adapt to different **publication and output cultures**?*

Q7. How can a country effectively prevent gaming behavior, target inflation, superficial compliance, and other unintended consequences in these systems?

Q8. Which system types or design features best protect and support Social Sciences and Humanities (SSH), interdisciplinary research, and early-career researchers?

*How can national research assessment and funding systems accommodate fields where outputs are **primarily national-language** (e.g. parts of Filology, Arts, Law)?*

*What kinds of outputs tend to “count” for fields such as **arts, socio-humanities, or sport sciences**?*

Section 5 — Behavioural effects, research culture & RRA

Q9. Under what conditions can a national research assessment system lead to:

- positive researchers' behavior,
- healthier institutional governance,
- and a balanced research culture?

Q10. Are we currently witnessing a **structural integration of Responsible Research Assessment (RRA) principles, Open Science practices, and societal impact**, into PBRF systems, or mainly **experimental, add-on components**?

Q11. What makes **RRA-oriented reforms politically and institutionally more difficult** than classical excellence-driven evaluation?

Section 6 — Strategic advice

Q12. Given Romania's current context (low R&D funding, limited research capacity, universities historically perceived more as educational than research-driven institutions) — what type of **national research assessment system and/ or institutional funding system**, and with what **design particularities**, would you recommend as a first strategic step?

Q13. What are **three most critical design mistakes** a country should avoid in moving toward a PBRF system?

Section 7 — Policy Design and Decision-Making

Q14. If a country introduces a new national PBRF system, what are the **key design stages and sequencing steps** that should be followed?

Q15. What **three evidence-based principles** should guide policy-makers designing a national research assessment or PBRF system today?

Section 8 — Validation of comparative study results

Q16. Based on your reading of our comparative analysis, which **lessons learned and policy recommendations** appear robust, and where would you urge **particular caution**?

Other

Other information and recommendations that should be considered